

T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK BİLİM DALI

ERGENLERİN, GENÇ YETİŞKİNLERİN VE ORTA YETİŞKİNLERİN KARDEŞ
İLİŞKİLERİNİN İNCELENMESİ

DOKTORA TEZİ

Ezgi SUMBAS

Malatya-2020

T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK ANABİLİM DALI

ERGENLERİN, GENÇ YETİŞKİNLERİN VE ORTA YETİŞKİNLERİN KARDEŞ
İLİŞKİLERİNİN İNCELENMESİ

DOKTORA TEZİ

Ezgi SUMBAS

Danışman: Prof. Dr. Özcan SEZER

Malatya-2020

KABUL VE ONAY SAYFASI**T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ**

ERGENLERİN, GENÇ YETİŞKİNLERİN VE ORTA YETİŞKİNLERİN KARDEŞ
İLİŞKİLERİNİN İNCELENMESİ

DOKTORA TEZİ

DANIŞMAN
PROF.DR.ÖZCAN SEZER

HAZIRLAYAN
EZGİ SUMBAS

Jürimiz tarafından .../.../20...tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonucunda bu tez **oybirliği /oyçokluğu** ile başarılı bulunarak eğitim Bilimleri **Ana Bilim** Dalı Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı **Doktora** Tezi olarak kabul etmiştir.

Jüri Üyelerinin Unvanı Adı Soyadı	İmza
1. Prof. Dr. Mustafa KUTLU
2. Prof. Dr. Özcan SEZER
3. Prof. Dr. Mehmet ÜSTÜNER
4. Prof. Dr. Nazmiye ÇİVİTÇİ
5. Doç. Dr. Güneş SALI

O N A Y

Bu tez, İnönü Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin ilgili maddeleri uyarınca yukarıdaki jüri üyeleri tarafından kabul edilmiş ve Enstitü Yönetim Kurulu'nun .../.../..... tarih ve .../..... sayılı kararıyla da uygun görülmüştür.

Doç. Dr. Niyazi ÖZER
Enstitü Müdürü

ONUR SÖZÜ

Prof. Dr. Özcan SEZER'in danışmanlığında doktora tezi olarak hazırladığım **Ergenlerin, Genç Yetişkinlerin ve Orta Yetişkinlerin Kardeş İlişkilerinin İncelenmesi** başlıklı bu çalışmanın bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın tarafımdan yazıldığını ve yararlandığım bütün yapıtların hem metin içinde hem de kaynakçada yöntemine uygun biçimde gösterilenlerden oluştuğunu belirtir, bunu onurumla doğrularım.

Ezgi SUMBAS

Bu araştırma İnönü Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi tarafından desteklenmiş 1695 nolu projedir.

ÖNSÖZ

Her daim bana yol gösteren değerli hocalarıma, her zorlukta yanımda olan dostlarıma ve beni her zaman destekleyen aileme teşekkür ederim.

Bu araştırmayı destekleyen İnönü Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi'ne teşekkür ederim.

ÖZET

ERGENLERİN, GENÇ YETİŞKİNLERİN VE ORTA YETİŞKİNLERİN KARDEŞ İLİŞKİLERİNİN İNCELENMESİ

SUMBAS, Ezgi

Doktora, İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Özcan SEZER

Haziran-2020, xix+189 sayfa

Bu araştırmanın amacı ergenlik, genç yetişkinlik ve orta yetişkinlik döneminde olan bireylerin kardeş ilişkilerini çeşitli değişkenler açısından incelemek ve kardeş ilişkilerini derinlemesine araştırmaktır. Bu nedenle araştırmada hem nitel hem de nicel modellerden faydalanılarak karma yöntem (mixed method) kullanılmıştır. Araştırmanın deseni ‘Eş Zamansız Karma Model’dir. Araştırmanın nicel boyutunda veri toplamak amacıyla “Kardeş İlişkileri Ölçeği”, “Öznel İyi Oluş Ölçeği”, “Ergen Öznel İyi Oluş Ölçeği”, “UCLA Yalnızlık Ölçeği”, “Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri ve “Ebeveyne ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri Kısa Formu” kullanılmıştır. Araştırmanın nitel boyutu kapsamında kardeş ilişkilerinin daha derinlemesine incelenmesi ve sonuçların nedenlerine dair bilgi toplamak için görüşmeler yapılmıştır. Araştırmanın evreni Malatya’da yaşayan ortaokula ve liseye devam eden ergenler, üniversiteye devam eden genç yetişkinler ile ortaokul, lise ve üniversiteye devam eden öğrencilerin velileri olan yetişkinlerdir. Araştırmada nicel verileri toplamak için basit rastgele örnekleme yöntemi ve nitel verileri toplamak için amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın nicel boyutundan elde edilen veriler için İlişkisiz Örneklemeler için t-Testi (Independent Samples t-Test) ve İlişkisiz Örneklemeler İçin Tek Faktörlü Varyans Analizi (One-Way ANOVA) ve Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi kullanılmıştır. Nitel boyut için yapılan görüşmelerden elde edilen veriler üzerinde içerik analizi yapılmıştır. Analizler sonucunda ergenler için kardeş ilişkileri; cinsiyet, babanın öğrenim durumu, kardeş sayısı ve yakın hissedilen kardeşe göre farklılaşmamaktadır. Ergenler için kardeş ilişkileri; yaş, annenin öğrenim durumu, doğum sırası, değerlendirilen kardeş, değerlendirilen kardeşle birlikte yaşama durumu ve yaş farkına göre farklılaşmaktadır. Genç yetişkinler için kardeş ilişkileri; anne ve babanın öğrenim durumu, doğum sırası, değerlendirilen kardeşle birlikte yaşama durumuna göre farklılaşmamaktadır. Genç yetişkinler için kardeş ilişkileri cinsiyet, yaş, kardeş sayısı, yakın hissedilen kardeş ve değerlendirilen kardeşe göre farklılaşmaktadır. Orta yetişkinler için kardeş ilişkileri cinsiyet, yaş, kendi öğrenim durumları, kardeş sayısı, doğum sırası, değerlendirilen kardeş, yakın hissedilen kardeş, yaş farkı, anne ve babanın hayatta olma durumu, kardeş ile aynı şehirde yaşama ve kardeş

ile görüşme durumuna göre farklılaşmamaktadır. Orta yetişkinlik döneminde kardeş ilişkileri kardeşle telefonla görüşme sıklığına göre farklılaşmaktadır. Kardeş ilişkileri ergenlik döneminde arkadaşla bağlanmanın; genç yetişkinlik döneminde kaçınan bağlanmanın; orta yetişkinlik döneminde ise kaçınan bağlanmanın ve kaygılı bağlanmanın anlamlı bir yordayıcısıdır. Genç yetişkinlik döneminde kardeş ilişkileri kaygılı bağlanmanın bir yordayıcısı değildir. Kardeş ilişkileri ergenlik döneminde, genç yetişkinlik döneminde ve orta yetişkinlik döneminde yalnızlığın anlamlı bir yordayıcısıdır. Son olarak kardeş ilişkileri ergenlik döneminde, genç yetişkinlik döneminde öznel iyi oluşun anlamlı bir yordayıcısı iken orta yetişkinlik döneminde kardeş ilişkileri öznel iyi oluşun bir yordayıcısı değildir.

Nicel bulgulara göre bağlanmayı en güçlü yordayan nitelikler sırası ile *ilişkinin olumluluğu, kıskançlık ve annenin farklılaşan tutumu*'dur. Diğer kardeş ilişkisinin nitelikleri anlamlı bir yordayıcı değildir. Ergenlerle yapılan görüşmeler sonucunda ise; *annem kafamı karıştırıyor, bitmeyen kavgalar, iyi ki var, kabullendim her şeyi ve kıskanıyorumdur* alt boyutlara götüren temalara ulaşılmıştır.

Katılımcılar bağlanma ile ilgili yanıtlarda genellikle kıskançlık, ilişkilerinin olumluluğu ve bunun diğer insanlarla ilişkilerine ne ölçüde ve nasıl yansıdığına değinmişlerdir. Ergenlikte yalnızlığı yordayan nitelikler sırası ile *ilişkinin olumluluğu ve kıskançlıktır*. Diğer kardeş ilişkilerinin nitelikleri anlamlı bir yordayıcı değildir. Nitel görüşmelerden elde edilen temalar; *babam yüzünden ve her şeye rağmen iyi ki var olmuştur*.

Ergenler yalnızlık söz konusu olduğunda kardeşleri ile ilişkilerinin genellikle olumlu yönünü görme eğilimindedirler. Nitel analizlerde öznel iyi oluş bağlamında; *bir danışman, bir dost ve daha fazlası, bu haldeyiz çünkü ve can sıkıcı durumlar* temalarına ulaşılmıştır. Ergenler öznel iyi oluşlarını kardeşlerinin genellikle olumlu yönde etkilediğini ve kardeşlerinin varlığının önemli olduğunu belirtmektedirler. Genç yetişkinlikte kardeş ilişkilerinin niteliği kaygılı bağlanmayı yordamaktadır. Kıskançlık güçlü bir yordayıcıdır.

Kardeş ilişkilerinin kaygılı bağlanmayı nasıl yordadığıyla ilgili nitel analiz sonucunda; *annem benimle gurur duyuyor, fırtınalı bir ilişki, kıskanıyorum ve suçlu hissediyorum sebebi annem* temaları elde edilmiştir. Genç yetişkinlik döneminde yalnızlığın en güçlü yordayıcıları sırası ile *ilişkinin olumluluğu ve kıskançlıktır*. Diğer nitelikler anlamlı bir yordayıcı değildir.

Nitel analiz sonucunda; *konusabileceğim birinin olması iyi, tek çocuk olmak nasıl olurdu ve var olması yetiyordur* temaları bulunmuştur. Genç yetişkinlikte kardeş ilişkilerinin niteliği öznel

iyi oluşun anlamlı birer yordayıcısıdır. Nitel sonuçlar genç yetişkinlikte kardeş ilişkilerinin öznel iyi oluşu yordadığına dair analizleri doğrular niteliktedir. Elde edilen temalar sırasıyla; *beklentiler-beklentiler, bu haldeyiz çünkü ve değerli hissediyorum*'dur. Kardeşlerinin varlığı onları değerli hissettirmekte, maddi ve manevi destek olmaları onlara iyi gelmektedir.

Orta yetişkinlikte kardeş ilişkilerinin niteliği kaygılı ve kaçınan bağlanmanın anlamlı birer yordayıcısıdır. Yapılan nitel analizler nicel sonuçları destekler niteliktedir. Yapılan görüşmelerde bağlanma ile ilgili; *anlaşamıyoruz, annem taraf tutuyor, dert ortağım o benim, kardeşim için herkesi karşıma alırım ve kıskanıyorum* temalarına ulaşılmıştır.

Nicel bulgulara göre bağlanmanın en güçlü yordayıcısı *kıskançlıktır*. Nitel temalar bu bulgularla paralellik göstermektedir. Orta yetişkinlik döneminde kardeş ilişkilerinin niteliği yalnızlığın anlamlı bir yordayıcısıdır. Nicel bulgulara göre orta yetişkinlik döneminde yalnızlığın en güçlü yordayıcısı *babanın farklılaşan tutumudur*. Diğer nitelikler yalnızlığı anlamlı olarak yordamamaktadır. Nitel analizde; *her şeye rağmen yanımda olsun, kıskanıyorum ve kimse anlamasa beni o anlar olmuştur* temaları elde edilmiştir. Katılımcılar kardeşlerinin varlığının olumlu yönlerine vurgu yapmış ve kardeşleri ile paylaşımlarını sürdürdüklerini ifade etmişlerdir. Orta yetişkinlikte kardeş ilişkilerinin öznel iyi oluşun yordamadığı bulunmuştur. Elde edilen nitel temaların da bu doğrultuda olduğu gözlenmektedir. Temalardan ilki *etkisi yok ama olsundur*. Orta yetişkinlikte bireyler kardeşleri ile telefonla iletişimlerini devam ettirmektedirler. Ancak anneleri, eşleri, uzaklık ya da kardeşler ile anlaşmazlıkları sonucunda kardeşlerinin hayatlarında bir etkisinin kalmadığını sözlerine eklemektedirler. İlerde yapılacak araştırmalarda ergen, genç ve orta yetişkinliğe ek olarak daha geniş yaş grupları ile çalışılabilir. Bu kesitsel bir araştırmadır, boylamsal ve daha kapsamlı araştırmalar ile kardeş ilişkileri farklı açılardan ele alınabilir.

Anahtar Sözcükler: Ergen, Genç Yetişkin, Orta Yetişkin, Kardeş İlişkileri, Bağlanma, Yalnızlık, Öznel İyi Oluş

ABSTRACT

INVESTIGATION OF THE SIBLING RELATIONS OF ADOLESCENTS, YOUNG ADULTS AND ADULTS

SUMBAS, Ezgi

Doctorate, Inonu University, Institute of Educational Sciences
Guidance and Psychological Counselling

Advisor: Prof. Dr. Özcan SEZER

June, 2020, xix+189 pages

The aim of this research is to examine the relationships of siblings of individuals in adolescence, young adulthood and middle adulthood, and to investigate their sibling relationships in depth. In this research, mixed method (mixed method) was used by using both qualitative and quantitative models. The pattern of the research is 'Asynchronous Mixed Model'. In order to collect data in the quantitative dimension of the research, "Sibling Relations Scale", "Subjective Well-Being Scale", "Adolescent Subjective Well-being Scale", "UCLA Loneliness Scale", "Close Relationships Inventory and" Short Form of Attachment to Parents and Friends " used. Within the scope of the qualitative dimension of the research, interviews were conducted to examine the sibling relationships in more depth and to gather information about the results. The universe of the research is adolescents who attend secondary school and high school living in Malatya, young adults attending university and parents who are parents of students attending secondary school, high school and university. Simple random sampling method to collect quantitative data and purposeful sampling method to collect qualitative data. For the data obtained from the quantitative dimension of the study, t-Test (Independent Samples t-Test) for Unrelated Samples and Single Factor Variance Analysis (One-Way ANOVA) and Multiple Linear Regression Analysis for Unrelated Samples were used. Content analysis was performed on the data obtained from the interviews for the qualitative dimension. As a result of the analyzes, sibling relationships for adolescents; does not differ according to gender, the education level of the father, number of siblings and sibling felt close. Sibling relationships for adolescents; age varies according to the educational status of the mother, birth order, sibling, living with the sibling evaluated, and age difference. Sibling relationships for young adults; The educational status of the mother and father does not differ according to the order of birth and living with the sibling. Sibling relationships for young adults differ according to gender, age, number of siblings, sibling felt and sibling evaluated. For middle adults, sibling relationships do not differ according to gender, age, their own learning status, number of siblings, birth order, sibling assessed, sibling felt close, age difference, survival of the mother and father, living in

the same city with the sibling and meeting with the sibling. In middle adulthood, sibling relationships differ according to the frequency of telephone conversation with the sibling. Sibling relationships to connect with friends during adolescence; avoiding attachment in young adulthood; In middle adulthood, avoided attachment and anxious attachment are a significant predictor of attachment. In young adulthood, sibling relationships are not a predictor of anxious attachment. Sibling relations are a significant predictor of loneliness in adolescence, young adulthood and middle adulthood. Finally, while sibling relationships are a significant predictor of subjective well-being during adolescence, younger relationships are not a predictor of subjective well-being during mid-adulthood.

According to the quantitative findings, the strongest predictors of attachment are positive affiliation, jealousy, and the mother's diverging attitude, respectively. The qualities of the other sibling relationship are not a significant predictor. As a result of interviews with adolescents; my mother is confused, never ending quarrels, fortunately there are, I have accepted everything and jealousy themes have been reached.

In the responses related to attachment, the participants generally talked about jealousy, positive relationships and to what extent and how this reflects on their relationship with other people. The qualities that predict loneliness in adolescence are affirmative and jealousy, respectively. The qualities of other sibling relationships are not a significant predictor. Themes obtained from qualitative interviews; Fortunately, it exists because of my father and everything.

Adolescents tend to see the positive aspect of their relationship with their siblings when it comes to loneliness. In the context of subjective well-being in qualitative analysis; a counselor, a friend and more, we are in this state because and the annoying situations themes have been reached. Adolescents state that their subjective well-being affects their siblings in a positive way and the existence of their siblings is important. The quality of sibling relationships in young adulthood predicts anxious attachment. Jealousy is a strong predictor.

As a result of qualitative analysis on how brother relationships predict anxious attachment; my mother is proud of me, a stormy relationship, I am jealous and I feel guilty because of my mother themes. The most powerful predictors of loneliness in young adulthood are affirmative and jealousy, respectively. Other qualities are not a meaningful predictor.

As a result of qualitative analysis; It was good to have someone to talk to, what it would be like to be a single child and enough themes to be found. The quality of sibling relationships in young adulthood is a significant predictor of subjective well-being. Qualitative results

confirm the analysis of the relationship between sibling relationships and subjective well-being in young adulthood. The themes obtained are respectively; expectations-expectations are in this state because and I feel valuable. Their brothers' presence makes them feel valuable, and their financial and moral support is good for them.

The quality of sibling relationships in middle adulthood is a significant predictor of anxious and avoided attachment. Qualitative analysis carried out supports the quantitative results. Related to attachment in interviews; we cannot agree, my mother is taking sides, she is my partner, I take everyone for my brother and I am jealous.

According to the quantitative findings, the strongest predictor of attachment is envy. Qualitative themes are in line with these discoveries. The quality of sibling relationships in middle adulthood is a significant predictor of loneliness. According to the quantitative findings, the strongest predictor of loneliness in middle adulthood is the differing attitude of the father. Other qualities do not significantly predict loneliness. In qualitative analysis; Nevertheless, I am jealous of me, and if no one understands me, those moments have been obtained. The participants emphasized the positive aspects of the existence of their siblings and stated that they continue to share with their siblings. It was found that sibling relationships in middle adulthood did not predict subjective well-being. It is observed that the qualitative themes obtained are in this direction. The first one has no effect, but it does. In middle adulthood, individuals continue their telephone communication with their siblings. However, they add that their siblings have no influence on their lives as a result of their disputes with their spouses, distance or siblings. In future research, it can be studied with wider age groups in addition to adolescents, young and middle adulthood. This is a cross-sectional study, longitudinal and more comprehensive research and sibling relationships can be addressed from different perspectives.

Keywords: Adolescent, Young Adult, Adult, Sibling Relationships, Attachment, Loneliness, Subjective Well-Being

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY SAYFASI.....	i
ONUR SÖZÜ	ii
ÖNSÖZ.....	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	viii
TABLolar LİSTESİ	xv
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xviii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xix
1.GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Amaç	5
1.3. Önem	7
1.4. Sınırlılıklar.....	8
1.5 Varsayımlar	8
1.6 Tanımlar	8
2.KURAMSAL BİLGİLER	10
2.1. Kardeş İlişkileri	10
2.2.Bağlanma.....	16
2.2.1.Bebeklikte Bağlanma.....	16
2.2.2.Çocuklukta Bağlanma	20
2.2.3.Ergenlikte Bağlanma	21
2.2.4.Yetişkinlikte Bağlanma	22
2.3.Yalnızlık	23
2.3.1.Yalnızlığı Açıklayan Kuramlar	24
2.3.1.1. Psikodinamik Kuram	24
2.3.1.2.Varoluşçu Kuram.....	24
2.3.1.3.Bilişsel Kuram.....	25
2.3.1.4.Bilişsel Davranışçı Kuram.....	25
2.3.1.5.Bağlanma Kuramı.....	25
2.3.2. Ergenlik Döneminde Yalnızlık.....	26
2.3.3. Genç Yetişkinlik Döneminde Yalnızlık	26
2.3.4. Orta Yetişkinlik Döneminde Yalnızlık.....	27
2.4.Öznel İyi Oluş	27
2.4.1. Amaç Teorisi	28
2.4.2. Aşağıdan Yukarıya Teorisi.....	28
2.4.3. Yukarıdan Aşağıya Teorisi.....	28

2.4.4. Bilişsel Teori	28
2.4.5. Yargı Kuramı.....	28
3.YURTIÇİ VE YURTDIŞINDA YAPILAN İLGİLİ YAYIN VE ARAŞTIRMALAR	30
3.1.Kardeş İlişkileriyle İlgili Yapılan Araştırmalar.....	30
3.1.1. Yurtdışında Yapılan Araştırmalar	30
3.1.2. Yurtiçinde Yapılan Araştırmalar	34
3.2.Bağlanma ile İlgili Araştırmalar	36
3.2.1. Yurtdışında Yapılan Araştırmalar	36
3.2.2. Yurtiçinde Yapılan Araştırmalar	37
3.3.Yalnızlık ile İlgili Araştırmalar	38
+3.3.1. Yurtdışında Yapılan Araştırmalar	38
3.3.2. Yurtiçinde Yapılan Araştırmalar	39
3.4.Öznel İyi Oluş ile İlgili Araştırmalar.....	39
3.4.1. Yurtdışında Yapılan Araştırmalar	40
3.4.2. Yurtiçinde Yapılan Araştırmalar	40
4.YÖNTEM.....	42
4.1.Araştırmanın Deseni/Modeli	42
4.2.Araştırmanın Katılımcıları	43
4.3. Veri Toplama Araçları.....	44
4.3.1. Kardeş İlişkileri Ölçeği (KIÖ).....	44
4.3.2. Öznel İyi Oluş Ölçeği (ÖİÖÖ)	45
4.3.3. Ergen Öznel İyi Oluş Ölçeği (EÖİÖÖ)	46
4.3.4. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri (YIYE-II)	46
4.3.5. Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri Kısa Formu (EABE-Kısa Formu)	47
4.3.6. UCLA Yalnızlık Ölçeği.....	47
4.3.7. Görüşme Formları	47
4.4.Verilerin Toplanması.....	50
4.5.Verilerin Analizi.....	51
5.BULGULAR	54
5.1. Betimsel İstatistikler.....	54
5.2. Demografik Değişkenler ve Kardeş İlişkileri.....	58
5.2.1. Cinsiyet ve Ergenlikte Kardeş İlişkileri.....	58
5.2.2. Cinsiyet ve Genç Yetişkinlikte Kardeş İlişkileri	59
5.2.3. Cinsiyet ve Orta Yetişkinlikte Kardeş İlişkileri	60
5.2.4. Yaş ve Ergenlikte Kardeş İlişkileri.....	60
5.2.5. Yaş ve Genç Yetişkinlikte Kardeş İlişkileri	62
5.2.6. Yaş ve Orta Yetişkinlikte Kardeş İlişkileri.....	63

5.2.7. Anne-Baba Öğrenim Durumu ve Ergenlikte Kardeş İlişkileri	64
5.2.8. Anne-Baba Öğrenim Durumu ve Genç Yetişkinlikte Kardeş İlişkileri	66
5.2.9. Öğrenim Durumu ve Orta Yetişkinlikte Kardeş İlişkileri	69
5.2.10. Kardeş Sayısı ve Ergenlikte Kardeş İlişkileri	70
5.2.11. Kardeş Sayısı ve Genç Yetişkinlikte Kardeş İlişkileri	71
5.2.12. Kardeş Sayısı ve Orta Yetişkinlikte Kardeş İlişkileri	72
5.2.13. Doğum Sırası ve Ergenlikte Kardeş İlişkileri	73
5.2.14. Doğum Sırası ve Genç Yetişkinlikte Kardeş İlişkileri	74
5.2.15. Doğum Sırası ve Orta Yetişkinlikte Kardeş İlişkileri	75
5.2.16. Değerlendirilen Kardeş ve Ergenlikte Kardeş İlişkileri	76
5.2.17. Değerlendirilen Kardeş ve Genç Yetişkinlikte Kardeş İlişkileri	77
5.2.18. Değerlendirilen Kardeş ve Orta Yetişkinlikte Kardeş İlişkileri	79
5.2.19. Yakın Hissettiği Kardeş ve Ergenlikte Kardeş İlişkileri	80
5.2.20. Yakın Hissettiği Kardeş ve Genç Yetişkinlikte Kardeş İlişkileri	81
5.2.21. Yakın Hissettiği Kardeş ve Orta Yetişkinlikte Kardeş İlişkileri	82
5.2.22. Kardeş ile Birlikte Yaşama ve Ergenlikte Kardeş İlişkileri	83
5.2.23. Kardeşle Birlikte Yaşama ve Genç Yetişkinlikte Kardeş İlişkileri	84
5.2.24. Kardeş ile Yaş Farkı ve Ergenlikte Kardeş İlişkileri	85
5.2.25. Yaş Farkı ve Genç Yetişkinlikte Kardeş İlişkileri	86
5.2.26. Yaş Farkı ve Orta Yetişkinlikte Kardeş İlişkileri	87
5.2.27. İkamet Durumu ve Genç Yetişkinlikte Kardeş İlişkileri	87
5.2.28. Anne-Babanın Hayatta Olma Durumu ve Orta Yetişkinlikte Kardeş İlişkileri	88
5.2.29. Kardeş ile Aynı Şehirde Yaşamak ve Orta Yetişkinlikte Kardeş İlişkileri	90
5.2.30. Kardeş ile Görüşme ve Orta Yetişkinlikte Kardeş İlişkileri	91
5.2.31. Kardeş ile Telefonla Görüşme ve Orta Yetişkinlikte Kardeş İlişkileri	92
5.3. Ergenlik, Genç Yetişkinlik ve Orta Yetişkinlik Dönemlerinde Kardeş İlişkisi Bağlanma, Yalnızlık ve Öznel İyi Oluşu Yordamakta Mıdır Sorularına Ait Bulgular	94
5.3.1. Bağlanma ve Ergenler, Genç ve Orta Yetişkinlik Döneminde Kardeş İlişkileri	94
5.3.1.1. Ergenlerde Kardeş İlişkileri ve Arkadaşa Bağlanma	94
5.3.1.2. Genç Yetişkinlerde Kardeş İlişkileri ve Yakın İlişkilerde Bağlanma	95
5.3.1.3. Orta Yetişkinlerde Kardeş İlişkileri ve Yakın İlişkilerde Bağlanma	96
5.3.2. Ergenler, Genç ve Orta Yetişkinlik Döneminde Kardeş İlişkileri ve Yalnızlık	98
5.3.2.1. Ergenlerde Kardeş İlişkileri ve Yalnızlık	99
5.3.2.2. Genç Yetişkinlerde Kardeş İlişkileri ve Yalnızlık	99
5.3.2.3. Orta Yetişkinlerde Kardeş İlişkileri ve Yalnızlık	100
5.3.3. Ergenler, Genç ve Orta Yetişkinlik Döneminde Kardeş İlişkileri ve Öznel İyi Oluş	101
5.3.3.1. Ergenlerde Kardeş İlişkileri ve Öznel İyi Oluş	101
5.3.3.2. Genç Yetişkinlerde Kardeş İlişkileri ve Öznel İyi Oluş	102

5.3.3.3. Orta Yetişkinlerde Kardeş İlişkileri ve Öznel İyi Oluş	103
5.4. Ergenlik, Genç Yetişkinlik ve Orta Yetişkinlik Dönemlerinde Kardeş İlişkileri; Bağlanma, Yalnızlık ve Öznel İyi Oluşu Nasıl Açıklamaktadır? Sorusuna Ait Bulgular	104
5.4.1. Yarı-Yapılandırılmış Görüşmeye İlişkin Bulgular	105
5.4.1.1. Ergenlerle Yapılan Görüşmeler Sonucunda Elde Edilen Temalar	105
5.4.1.1.1. “Kardeşinizle ilişkinizi nasıl değerlendirirsiniz?”, “Kardeşinizle ilişkiniz arkadaşlarınızla ilişkinizi nasıl etkiliyor?” ve “Kardeşinizle ilişki ve etkileşiminiz çevrenizdeki diğer insanlarla olan ilişkilerinizi nasıl etkiliyor?” Sorularına Verilen Yanıtlara İlişkin Analizler	105
5.4.1.1.2. “Kardeşinizin olması yalnızlığa dair bu düşüncelerinizi nasıl etkiliyor? ve “Kardeşinizle paylaşımınız yalnızlık durumunuzu nasıl etkiliyor?” Sorularına Verilen Yanıtlara İlişkin Analiz	108
5.4.1.1.3. “Kardeşinizin olması hayatınızın iyi olmasını nasıl etkiliyor?” Sorusuna Verilen Yanıtların Analizi	109
5.4.1.2. Genç Yetişkinlerle Yapılan Görüşmeler Sonucunda Elde Edilen Temalar	110
5.4.1.2.1. “Kardeşinizle ilişkinizi nasıl değerlendirirsiniz?”, “Kardeşinizle ilişkiniz partnerinizle/eşinizle ilişkinizi nasıl etkiliyor?” ve “Kardeşinizle ilişki ve etkileşiminiz çevrenizdeki diğer insanlarla olan ilişkilerinizi nasıl etkiliyor?” Sorularına Verilen Yanıtlara İlişkin Analizler	111
5.4.1.2.2. “Kardeşinizin olması yalnızlığa dair bu düşüncelerinizi nasıl etkiliyor? ve “Kardeşinizle paylaşımınız yalnızlık durumunuzu nasıl etkiliyor?” Sorularına Verilen Yanıtlara İlişkin Analiz	113
5.4.1.2.3. “Kardeşinizin olması hayatınızın iyi olmasını nasıl etkiliyor?” Sorusuna Verilen Yanıtların Analizi	115
5.4.1.3. Orta Yetişkinlerle Yapılan Görüşmeler Sonucunda Elde Edilen Temalar	116
5.4.1.3.1. “Kardeşinizle ilişkinizi nasıl değerlendirirsiniz?”, “Kardeşinizle ilişkiniz eşinizle ilişkinizi nasıl etkiliyor?” ve “Kardeşinizle ilişki ve etkileşiminiz çevrenizdeki diğer insanlarla olan ilişkilerinizi nasıl etkiliyor?” Sorularına Verilen Yanıtlara İlişkin Analizler	116
5.4.1.3.2. “Kardeşinizin olması yalnızlığa dair bu düşüncelerinizi nasıl etkiliyor? ve “Kardeşinizle paylaşımınız yalnızlık durumunuzu nasıl etkiliyor?” Sorularına Verilen Yanıtlara İlişkin Analiz	119
5.4.1.3.3. “Kardeşinizin olması hayatınızın iyi olmasını nasıl etkiliyor?” Sorusuna Verilen Yanıtların Analizi	120
6. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER	122
6.1. Ergenlik, Genç Yetişkinlik ve Orta Yetişkinlik Dönemlerinde Demografik Değişkenlere Göre Kardeş İlişkilerinin Farklılaşp Farklılaşmadığına Dair Sonuçlar ve Tartışma	122
6.2. Ergenlik, Genç Yetişkinlik ve Orta Yetişkinlik Dönemlerinde Kardeş İlişkisi Bağlanma, Yalnızlık ve Öznel İyi Oluşu Yordamakta Mıdır Sorularına ve Ergenlik, Genç Yetişkinlik ve Orta Yetişkinlik Dönemlerinde Kardeş İlişkileri; Bağlanma, Yalnızlık ve Öznel İyi Oluşu Nasıl Açıklamaktadır? Sorusuna Dair Sonuçlar ve Tartışma	133
7. ÖNERİLER	142
8. KAYNAKÇA	144
9. EKLER	161

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1. Ergenler için betimsel istatistikler (Toplam:441)	54
Tablo 2. Genç yetişkinler için betimsel istatistikler (Toplam:320)	55
Tablo 3. Orta yetişkinler için betimsel istatistikler (Toplam:151).....	57
Tablo 4. Ergenlerde cinsiyet değişkenine göre Kardeş İlişkileri Ölçeği alt boyutlarına ilişkin t Testi sonuçları (Toplam: 441).....	58
Tablo 5. Genç yetişkinlerde cinsiyet değişkenine göre Kardeş İlişkileri Ölçeği alt boyutlarına ilişkin t Testi sonuçları (Toplam: 320).....	59
Tablo 6. Orta yetişkinlerde cinsiyet değişkenine göre Kardeş İlişkileri Ölçeği alt boyutlarına ilişkin t Testi sonuçları (Toplam: 151).....	60
Tablo 7. Ergenlerde yaş değişkenine göre Kardeş İlişkileri Ölçeği alt boyutlarına ilişkin t Testi sonuçları (Toplam: 441).....	61
Tablo 8. Genç yetişkinlerde yaş değişkenine göre Kardeş İlişkileri Ölçeği alt boyutlarına ilişkin ANOVA sonuçları (Toplam: 320).....	62
Tablo 9. Orta yetişkinlerde yaş değişkenine göre Kardeş İlişkileri Ölçeği alt boyutlarına ilişkin t Testi sonuçları (Toplam: 151).....	63
Tablo 10. Ergenlerde anne öğrenim durumuna göre Kardeş İlişkileri Ölçeği alt boyutlarına ilişkin ANOVA sonuçları (Toplam: 441).....	64
Tablo 11. Ergenlerde kardeş ilişkilerinin baba öğrenim durumuna göre Kardeş İlişkileri Ölçeği alt boyutlarına ilişkin ANOVA sonuçları (Toplam: 441).....	65
Tablo 12. Genç yetişkinlerde anne öğrenim durumu değişkenine göre Kardeş İlişkileri Ölçeği alt boyutlarına ilişkin ANOVA sonuçları (Toplam: 320).....	66
Tablo 13. Genç yetişkinlerde baba öğrenim durumuna göre Kardeş İlişkileri Ölçeği alt boyutlarına ilişkin ANOVA sonuçları (Toplam: 320).....	68
Tablo 14. Orta yetişkinlerde kendi öğrenim durumlarına Kardeş İlişkileri Ölçeği alt boyutlarına ilişkin ANOVA sonuçları (Toplam: 151).....	69
Tablo 15. Ergenlerde kardeş sayısı değişkenine göre Kardeş İlişkileri Ölçeği alt boyutlarına ilişkin ANOVA sonuçları (Toplam: 441).....	70
Tablo 16. Genç yetişkinlerde kardeş sayısı değişkenine göre Kardeş İlişkileri Ölçeği alt boyutlarına ilişkin ANOVA sonuçları (Toplam: 320).....	71
Tablo 17. Orta yetişkinlerde kardeş sayısı değişkenine göre Kardeş İlişkileri Ölçeği alt boyutlarına ilişkin t Testi sonuçları (Toplam: 151).....	72
Tablo 18. Ergenlerde doğum sırası değişkenine göre Kardeş İlişkileri Ölçeği alt boyutlarına ilişkin ANOVA sonuçları (Toplam: 441).....	73
Tablo 19. Genç yetişkinlerde doğum sırası değişkenine Kardeş İlişkileri Ölçeği alt boyutlarına ilişkin ANOVA sonuçları (Toplam: 320).....	74
Tablo 20. Orta yetişkinlerde doğum sırası değişkenine göre Kardeş İlişkileri Ölçeği alt boyutlarına ilişkin ANOVA sonuçları (Toplam: 151).....	75
Tablo 21. Ergenlerde değerlendirilen kardeş değişkenine göre Kardeş İlişkileri Ölçeği alt boyutlarına ilişkin ANOVA sonuçları (Toplam: 441).....	76
Tablo 22. Genç yetişkinlerde değerlendirilen kardeş değişkenine göre Kardeş İlişkileri Ölçeği alt boyutlarına ilişkin ANOVA sonuçları (Toplam: 320).....	78
Tablo 23. Orta yetişkinlerde değerlendirilen kardeş değişkenine göre Kardeş İlişkileri Ölçeği alt boyutlarına ilişkin ANOVA sonuçları (Toplam: 151).....	79
Tablo 24. Ergenlerde yakın hissedilen kardeş değişkenine göre Kardeş İlişkileri Ölçeği alt boyutlarına ilişkin ANOVA sonuçları (Toplam: 441).....	80
Tablo 25. Genç yetişkinlerde yakın hissedilen kardeş değişkenine göre Kardeş İlişkileri Ölçeği alt boyutlarına ilişkin t Testi sonuçları (Toplam: 320)	81

Tablo 26. Orta yetişkinlerde yakın hissedilen kardeş değişkenine Kardeş İlişkileri Ölçeği alt boyutlarına ilişkin t Testi sonuçları (Toplam: 151)	82
Tablo 27. Ergenlerde kardeş ile birlikte yaşama değişkenine göre Kardeş İlişkileri Ölçeği alt boyutlarına ilişkin t Testi sonuçları (Toplam: 441)	83
Tablo 28. Genç Yetişkinlerde kardeşle birlikte yaşama değişkenine göre Kardeş İlişkileri Ölçeği alt boyutlarına ilişkin t Testi sonuçları (Toplam: 320)	84
Tablo 29. Ergenlerde yaş farkı değişkenine göre Kardeş İlişkileri Ölçeği alt boyutlarına ilişkin t Testi sonuçları (Toplam: 441).....	85
Tablo 30. Genç yetişkinlerde yaş farkı değişkenine göre Kardeş İlişkileri Ölçeği alt boyutlarına ilişkin t Testi sonuçları (Toplam: 320).....	86
Tablo 31. Orta yetişkinlerde yaş farkı değişkenine göre Kardeş İlişkileri Ölçeği alt boyutlarına ilişkin t Testi sonuçları (Toplam: 151).....	87
Tablo 32. Genç yetişkinlerde ikamet durumu değişkenine göre Kardeş İlişkileri Ölçeği alt boyutlarına ilişkin ANOVA sonuçları (Toplam: 320).....	88
Tablo 33. Orta yetişkinlerde annenin hayatta olma durumu değişkenine göre Kardeş İlişkileri Ölçeği alt boyutlarına ilişkin t Testi sonuçları (Toplam: 151)	89
Tablo 34. Orta yetişkinlerde babanın hayatta olma durumu değişkenine göre Kardeş İlişkileri Ölçeği alt boyutlarına ilişkin t Testi sonuçları (Toplam: 151)	90
Tablo 35. Orta yetişkinlerde kardeş ile aynı şehirde yaşama değişkenine göre Kardeş İlişkileri Ölçeği alt boyutlarına ilişkin t Testi sonuçları (Toplam: 151)	91
Tablo 36. Orta yetişkinlerde kardeş ilişkilerinin kardeş ile görüşme sıklığı değişkeni açısından farklılığına ilişkin t testi sonuçları (Toplam: 151)	92
Tablo 37.Orta yetişkinlerde kardeş ile telefonla görüşme sıklığı değişkenine göre Kardeş İlişkileri Ölçeği alt boyutlarına ilişkin t Testi sonuçları (Toplam: 151).....	93
Tablo 38. Ergenlerde kardeş ilişkilerinin arkadaşça bağlanmayı yordayıcılığına dair çoklu doğrusal regresyon sonuçları.....	94
Tablo 39. Genç yetişkinlerde kardeş ilişkilerinin kaygılı bağlanmayı yordayıcılığına dair çoklu doğrusal regresyon sonuçları.....	95
Tablo 40. Genç yetişkinlerde kardeş ilişkilerinin kaçınan bağlanmayı yordayıcılığına dair çoklu doğrusal regresyon sonuçları.....	96
Tablo 41. Orta yetişkinlerde kardeş ilişkilerinin kaygılı bağlanmayı yordayıcılığına dair çoklu doğrusal regresyon sonuçları.....	97
Tablo 42. Orta yetişkinlerde kardeş ilişkilerinin kaçınan bağlanmayı yordayıcılığına dair çoklu doğrusal regresyon sonuçları.....	98
Tablo 43. Ergenlerde kardeş ilişkilerinin yalnızlığı yordayıcılığına dair çoklu doğrusal regresyon sonuçları.....	99
Tablo 44. Genç yetişkinlerde kardeş ilişkilerinin yalnızlığı yordayıcılığına dair çoklu doğrusal regresyon sonuçları.....	100
Tablo 45. Orta yetişkinlerde kardeş ilişkilerinin yalnızlığı yordayıcılığına dair çoklu doğrusal regresyon sonuçları.....	101
Tablo 46. Ergenlerde kardeş ilişkilerinin öznel iyi oluşu yordayıcılığına dair çoklu doğrusal regresyon sonuçları.....	102
Tablo 47. Genç yetişkinlerde kardeş ilişkilerinin öznel iyi oluşu yordayıcılığına dair çoklu doğrusal regresyon sonuçları.....	103
Tablo 48. Orta yetişkinlerde kardeş ilişkilerinin öznel iyi oluşu yordayıcılığına dair çoklu doğrusal regresyon sonuçları.....	104
Tablo 49. Bağlanma çerçevesinde sorulan soruların içerik analizi (n=9)	106
Tablo 50. Yalnızlık çerçevesinde sorulan sorunun içerik analizi (n=9).....	108
Tablo 51. Öznel iyi oluş çerçevesinde sorulan sorunun içerik analizi (n=9).....	109
Tablo 52. Bağlanma çerçevesinde sorulan sorunun içerik analizi (n=10)	111
Tablo 53. Yalnızlık çerçevesinde sorulan sorunun içerik analizi (n=10).....	114

<i>Tablo 54. Öznel iyi oluş çerçevesinde sorulan sorunun içerik analizi (n=10).....</i>	<i>115</i>
<i>Tablo 55. Bağlanma çerçevesinde sorulan sorunun içerik analizi (n=9)</i>	<i>117</i>
<i>Tablo 56. Yalnızlık çerçevesinde sorulan sorunun içerik analizi (n=9).....</i>	<i>119</i>
<i>Tablo 57. Öznel iyi oluş çerçevesinde sorulan sorunun içerik analizi (n=9).....</i>	<i>120</i>

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Kardeş İlişkilerinin Özellik ve Etkileşimleri. (Furman ve Buhrmester, 1985). 12

KISALTMALAR LİSTESİ

KİÖ: Kardeş İlişkileri Ölçeği

EÖİÖÖ: Ergen Özel İyi Oluş Ölçeği

YİYE-II: Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri

EABE: Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri

1.GİRİŞ

1.1. Problem Durumu

Aile olarak isimlendirilen sistem, toplumun ilk temel yapısıdır. Bu sistem içerisinde anne-babalık, eş olma durumu, kardeşlik gibi birçok farklı alt sistem yer almaktadır. İnsanın anne ve babasıyla kurduğu bağın yanı sıra kardeşleri ile kurduğu bağ da önemlidir (Cicirelli,1985). Kardeş ilişkileri bireyin sosyal gelişimi başta olmak üzere birçok gelişim alanını etkileyen önemli bir ilişki türüdür. Bu ilişki, çocuklar için anne ve baba ile kurulan ilişkiden daha uzun ömürlü olması ve arkadaşlarla kurulan ilişkiden daha derin olması özelliği nedeniyle farklılık gösterir.

Kardeşlik ilişkilerinin içeriği yaşla birlikte farklılaşmaktadır. İlk değişimler ergenlik döneminde yaşanmaktadır. Ergenlikte, 12-18 yaşları arasında bireylerin hayatında önemli değişiklikler yaşanmaya başlamaktadır. Bu değişimlerin bir boyutu romantik ilişkiler ile ilgilidir. Ergenlerin anne ve babaları ile olan ilişkileri giderek azalmaya akranları ile olan ilişkileri ise artmaya ve önem kazanmaya başlamaktadır. Dolayısıyla ergenlerin bu dönemde farklılaşan ihtiyaçları kardeşlerinden beklentileri ve onlarla olan ilişkilerini de etkilemektedir (Cicirelli, 1985; Steinberg, 2007). Kardeş ilişkilerinde sorunu olan ergenlerin çeşitli davranış problemleri sergiledikleri (Bank, Burraston ve Snyder., 1996; Stormshack, Bellanti ve Bierman. 1996) ve ev dışındaki sosyal çevrelerinde çeşitli sorunlar yaşadıkları görülmektedir (Parke ve Buriel, 1998; Senguttuvan, Whiteman ve Jensen; 2014). Ergenlik dönemindeki kardeş ilişkilerinin özellikleri ve kalitesinin yetişkinlik yıllarındaki gelişim görevlerinin ne kadar başarılı bir şekilde gerçekleştirileceğinin de bir yordayıcısı olduğu kabul edilmektir (Cicirelli,1992; Conger, Bryant ve Brennom, 2009, Goetting, 1986).

Yaşın ilerlemesi ile birlikte ergenlik döneminin sorumlulukları yerini genç yetişkinlik döneminin sorumluluklarına bırakmaktadır. Genç yetişkinlik dönemdeki bireylerden üniversite eğitimlerini tamamlamaları, bir iş bulmaları, ekonomik bağımsızlıklarını kazanmaları, vatandaşlık sorumluluklarını üstlenmeleri, sosyal gruplara dahil olmaları ve yakınlık kurabilmeleri beklenmektedir (Havighurst, 1972 akt. Dolgin, 2014; Erikson, 2014). Genç yetişkin bireyden toplumun beklentileri farklılaştıkça bireyin kardeşlik ilişkilerinden beklentileri de farklılaşmaktadır (Bedford, 1989; Gold, 1990). Kardeşler arasında, arkadaşlık ilişkileri ve diğer aile bireyleri ile kurulan ilişkilerden daha fazla sosyal ve psikolojik destek görülmektedir. Paylaşımlar da daha çok yalnızlık ve

günlük hayatın rutini üzerine olmaktadır (Cicirelli, 1980; Pulakos, 1989). Gold (1990) da kardeş ilişkilerini diğer yakın ilişkilerden daha önemli görmektedir.

Orta yetişkinlik dönemine geçildiğinde, bir bireyin genellikle artık kendi ailesi olmaktadır. Bu dönemde bir bireyden; ailesinin kendisine düşen sorumlulukları üzerine alması, gelecek nesilleri yetiştirmesi, verimli ve üretken bir birey olarak topluma katkıda bulunması, ekonomik olarak belli bir yaşam düzeyini sağlaması ve koruması beklenmektedir (Erikson, 2014). Orta yetişkinlik dönemindeki bireylerin kardeşlerinden olan beklentileri ise sorumlulukları çerçevesinde destek olmak, anne ve babanın kaybı karşısında bu durumla birlikte baş etmek ve ortak mirasın paylaşılması olarak belirtilmektedir (Avioli, 1989; Goetting, 1986; Gold, 1987; Milevsky, 2004). Kardeşler arası yakınlığın bu dönemde; kardeşlerin evli olup olmaması, anne ve babanın hayatta olup olmaması (Brody, 1998; Cicirelli, 1985; Milevsky ve Heerwagen, 2013; Milevsky, Smoot, Leh ve Ruppe, 2005) ve kardeşlerin birbirlerine ne kadar yakın mesafede yaşadıkları ile ilişkili olduğu görülmektedir (Bonnain, 2005; Bras ve Tilburg, 2007).

Yaşam boyu devam eden kardeş ilişkisinin farklı boyutları bulunmaktadır. Üzerinde en çok durulan temel boyutların yakınlık, kıskançlık ve destek kavramları olduğu görülmektedir (Bedford, 1989; Brady ve diğ., 1983; Furman ve Buhrmester, 1985; Gold, 1989; Mosatche ve diğ., 1984).

Kardeşler arasındaki ilişkiyi açıklamada önemli görülen ilk boyutun kardeşler arasındaki bağlanmanın olduğu görülmektedir. Bazı kuramcılara göre kardeşler arasında kurulmuş olan bağ anne-bebek arasındaki kurulmuş olan bağ ile benzerlik taşımaktadır (Ainsworth, 1989; Fraley ve Tancredy, 2012). Bağlanma; bir birey ile kendisi ya da başka özel bir birey arasında gelişen duygusal bağ ya da ilişkidir (Ainsworth, 1974). Bağlanma bireylerin hayatında yer alan ve özel kabul ettiği insanlarla arasındaki güçlü duygusal bağlıdır (Berk, 2013). Bağlanma ilişkisi ilk olarak anne ile çocuk arasında kurulmaktadır. Daha sonrasında bireyin yaşamı boyunca bu ilişkinin türevleri bireyin hayatının farklı alanlarında karşısına çıkmaktadır. Anne ile kurulan güvenli ilişkiler sonrasında akranlarla, romantik ilişki yaşadığı kişi ve eşle kurulacak olan ilişkinin de yapısını etkilemektedir (Amir ve Heller, 2018). Ancak anne her zaman birincil bağlanma figürü olmayabilmektedir. Doğum sürecinde yaşanan birtakım zorluklar ve annenin ölümü gibi durumlarda, bebeğin bağlanma sürecinde birincil figür farklı bir kişi olabilmektedir.

Olumsuz herhangi bir sürecin yaşanmadığı ancak kültürel kurallar nedeniyle anne bağlanmada birincil figür olamamaktadır. Bazı durumlarda büyük anne, baba, bazen kardeşler birincil bağlanma figürü olabilmektedirler (Buhrmester, 1992; Cassidy, 1999; Feeney, 1996). Bazı Afrika toplumlarında bebeğin doğumundan sonra bir büyük kız kardeş ya da erkek kardeş çocuğun bakımını üstlenmek zorunda kalmakta, bu durum da kardeşleri birincil bağlanma figürü haline getirmektedir (Ainsworth, 1989). Bebeklik döneminden itibaren kurulmuş olan bu kardeşlik bağı birey üzerinde yaşam boyu etkili olabilir.

Ergenlik döneminde bağlanma figürü anne olmak yerine akranlar olmaya başlamaktadır (Erikson, 2014). Akranlarla kurulacak olan ilişkilerin ilk deneyimlendiği yer ise kardeşlerle kurulan ilişkilerdir. Problem çözme, iletişim becerileri ve sosyal becerilerin kazanılması kardeşlerle kurulan ilişkilerle mümkün olmaktadır (Tucker, Barber ve Eccles, 1997). Bu noktada kardeşle kurulan güvenli bağ ve öğretici deneyimler ergenlik dönemindeki akranlarla kurulacak ilişki üzerinde etkili olacaktır (Trim, Leuthe ve Chassin, 2006). Genç yetişkinlik döneminde bağlanma figürü ise romantik ilişkinin yaşandığı partner olmaktadır. Sahip olunan bağlanma örüntüsü bu ilişki türünde de kendini göstermekle, genç yetişkinler bu dönemde yaşadıkları sorunlarını kardeşleri ile paylaşmaktadırlar. Kardeşleri ile güvenli bağlanmış olan bireyler, yaşadıkları sorunlarda daha fazla desteği kardeşlerinden görmektedirler (Stocker, Lanthier ve Furman, 1997). Orta yetişkinlik döneminde; anne ve babanın kaybı ve azalan sosyal çevre gibi nedenlerle bireylerin kardeşlerine yöneldiği görülmektedir. Kardeş ile kurulmuş olan güvenli bağlılık ilişkisi bu dönemde yalnızlıkla baş etmeyi kolaylaştırmaktadır (Cicirelli, 1995). Sonuç olarak kardeşlerle güvenli bağlılık ilişkisinin kurulmasının, yaşam boyu süren bir öneminin olduğu görülmektedir. Bu sebeple, bağlanma çerçevesinde kardeşlerle kurulan ilişkinin ele alınması önemli görülmektedir.

Kardeş ilişkilerini etkileyen bir diğer unsur ise yalnızlıktır. Yalnızlık kavramının farklı tanımlarının olduğu görülmektedir. Duygusal açıdan yalnızlık; kişilerarası yakınlık, içtenlik ve duygusallık ihtiyacının karşılanamaması sonucunda ortaya çıkan rahatsız edici durum ya da bu durumdaki kişinin ortaya koyduğu davranış örüntüsü olarak tanımlanmaktadır (Jones ve Hebb, 2003; Larson, 1990; Pepleu ve Perlman, 1982; Sullivan, 1953; Weiss, 1973). Bireyin yalnızlığını ortadan kaldıran ilk sosyal çevresi ailesidir. Kardeş ilişkileri anne baba ile kurulan ilişkiden daha uzun süren bir ilişki türüdür. Yapılan çalışmalara bakıldığında hangi yaşta olursa olsun, kardeş ilişkilerinin

olumlu olması yalnızlık duygusunu etkilemektedir. Özellikle ilerleyen yaşlarda, anne babanın kaybı ile kardeşler arasındaki bağ daha da önem kazanmaktadır (Adams, 1968; Alan, 1979; Bedford, 1989; Cicirelli, 1982; Goetting, 1986; Ross ve Miligram, 1982; Seltzer, 1989; Yewchuk ve Schlosser, 1996). Yıllar geçtikçe kardeşler arası ilişkilerin doğasında farklılıklar söz konusu olmaktadır. İlerleyen yaşla birlikte evden ayrılma, evlenme ve iş bulma gibi unsurlar kardeş ilişkilerinin daha yakın olmasına olanak tanımaktadır (Cicirelli,1994; Voorpostel, Lippe ve Flap,2012; Yewchuk ve Schlosser, 1996). Kardeş ilişkilerinde destek gören ve kardeşlerini daha olumlu algılayan bireylerin yalnızlık düzeylerinin daha düşük olduğunu ortaya koymaktadır (Milevsky, 2003; Milevsky, 2004; Sandler, 1980). Kardeş ilişkileri yaşamın her döneminde bireyin yalnızlık durumu ile ilişkili görülmektedir. Bu nedenle yalnızlık kavramı kardeş ilişkilerinin araştırıldığı bu çalışmada ele alınması gereken önemli bir kavram olduğu düşünülmektedir.

İnsanın içinde bulunduğu ilk sosyal ortam ailesidir ve aile ortamı bireyin çevresine yönelik algılarını şekillendirdiği ilk yerdir (Lyubomirsky ve diğ., 2005). Aile içerisindeki algıyı etkileyen unsurlar ise anne baba ve kardeşlerle kurulan ilişkilere dir. Dolayısıyla kardeş ilişkileri bireyin; çevresini ve kendisini algılayışını, iyi oluşunu etkileyen bir unsurdur (Buist, Dekovic ve Prinze, 2012; Cuskelly, 2016). Kardeş ilişkileri; bireylerin doğumu ile başlayıp hayatının sonuna kadar devam eden uzun soluklu bir ilişkidir ve kardeşlerin karşılaştığı sorunlar ve zorluklarla baş etmelerinde önemli bir destek kaynağıdır (Goetting, 1986). Dolayısıyla kardeş ilişkilerinin olumlu doğası bireyin iyilik halini etkileyen bir unsurdur (Lowenthal ve Haven, 1968; Milevsky, 2004; Shanas, 1979).

Öznel iyi oluş, bireylerin mutluluğu algılama biçimleri ve yaşamlarını değerlendirmeleri sonucunda hissettikleri olarak açıklanmaktadır (Diener, 2000; Seligman ve Csikszentmihalyi, 2000). Lyubomirsky ve diğ. (2005), bireyin çevresini algılama şeklinin ve çevresinde yer alan unsurların onun öznel iyilik halini etkilediğini ifade etmektedirler. Bireyin ilk çevresini oluşturan ailesinde onun hem çevresini algılama biçimini hem de aile içi iletişimini etkileyen değişkenlerden biri kardeşleridir. Dolayısıyla kardeşi ya da kardeşleriyle ilişkilerinin iyi olması bireyin öznel iyi oluşunu da etkileyecektir (Buist, Dekovic ve Prinze, 2012; Cuskelly, 2016; Senguttuvan, Whiteman ve Jensen, 2014). Bu nedenle kardeş ilişkileri incelenirken öznel iyi oluşun ele alınması önemli görülmektedir.

Kardeş ilişkileri bireyin duyuşsal ve bilişsel gelişimini etkileyen önemli bir bağıdır. Bu bağı olumlu ya da olumsuz oluşuna göre bireyin yaşamı şekil almaktadır. Olumsuz kardeş ilişkileri genç yetişkinlik döneminde bireyin ailesinden kopmasına yol açtığı gibi bireyselleşmesinde de etkili olmaktadır. Yaşlılık dönemindeki kardeş ilişkilerinde düşmanlık unsuru baskın olsa da ilişkiler yoğunluğunu devam ettirmektedir (Cicirelli, 1994; Deater-Deckard, Dunn ve Lussier, 2002; Voorpostel, Lippe ve Flap, 2012). Yapılan araştırmalar ergenlikten yaşlılığa tüm yaş gruplarında yalnızlık, depresyon, stresle başa çıkamama, problem çözme becerisinde yetersizlik ve empati eksikliği gibi sorunların kardeş ilişkileriyle bağlantılı olduğunu ortaya koymaktadır (Brody, Stoneman ve Burke, 1987; Brody, Stoneman ve McCoy, 1992; Stauffacher ve DeHart, 2006). Bu konuda araştırmaların neredeyse tamamının Batı kültürüne mensup ailelerde yapıldığı tespit edilmiş; Türkiye’de kardeş ilişkilerinin bu boyutlardaki durumunun belirlenmesi ve elde edilen bulgulara göre öneriler geliştirilmesinin önemli olacağı düşünülmüştür.

Literatür incelendiğinde kardeş ilişkileri ile ilgili yapılan araştırmaların daha çok çocukluk dönemi ve bir engeli bulunan kardeşle yaşayan bireyler üzerinde yapıldığı görülmektedir (Er, 2006; Ertürk, 2009; Akalın, 2005; Yıldırım, 2005; Ahmetoğlu ve Aral, 2004). Oysa kardeş ilişkileri tüm bireylerin gelişim sürecinde önemli bir yere sahiptir. Türkiye’de çoğu kişinin en az bir kardeşi vardır. Kardeşler sık görüşür ve birlikte vakit geçirirler. Kardeşlik ilişkileri, sıra dışı bir durum söz konusu değilse genellikle ömür boyu sürer. Bu nedenlerle kardeş ilişkilerinin farklı açılardan incelenmesinin önemli olduğu düşünülmektedir. Ayrıca bu çalışma ile farklı yaşam dönemlerindeki kişilerin kardeşlik ilişkilerine dair daha detaylı ve kültürel bağlamı da göz önünde bulundurarak bir araştırma yapılmak istenmiştir. Bu sebeple ergenlik, genç yetişkinlik ve orta yetişkinlikte kardeş ilişkilerini belirlemek ve kardeş ilişkilerinin bağlanma, yalnızlık ve öznel iyi oluşu nasıl yordadığını açıklamak için hem nicel hem de nitel verilere ulaşma ve birlikte değerlendirme imkanı sağlayan karma desen yöntemi uygun görülmüştür.

1.2. Amaç

Araştırmanın temel amacı; ergenler, genç yetişkinler ve orta yetişkinlerin; kardeş ilişkilerinin bazı demografik değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek, kardeş ilişkilerinin bağlanma stilleri, yalnızlık düzeyini ve öznel iyi oluşu ne düzeyde ve nasıl yordadığını ortaya koymaktır.

Bireylerin yaşları farklılaştıkça kardeşlik ilişkilerinin algılanmasının da farklılaşacağı düşünülerek üç farklı yaş grubunda bulunan kişilerin kardeşlik ilişkileri farklı açılardan incelenmek istenmiştir. Araştırmada ergen, genç yetişkin ve orta yetişkinlerin kardeş ilişkilerinin incelenmesi şu şekilde olacaktır:

1- Kardeş ilişkileri ergenlik, genç yetişkinlik ve orta yetişkinlik döneminde *cinsiyete* göre farklılaşmakta mıdır?

2- Kardeş ilişkileri ergenlik, genç yetişkinlik ve orta yetişkinlik döneminde *yaşa* göre farklılaşmakta mıdır?

3- Kardeş ilişkileri ergenlik ve genç yetişkinlik *anne ve babanın öğrenim durumuna* göre farklılaşmakta mıdır?

4- Kardeş ilişkileri orta yetişkinlik döneminde *öğrenim durumuna* göre farklılaşmakta mıdır?

5- Kardeş ilişkileri ergenlik, genç yetişkinlik ve orta yetişkinlik döneminde *kardeş sayısına* göre farklılaşmakta mıdır?

6- Kardeş ilişkileri ergenlik, genç yetişkinlik ve orta yetişkinlik döneminde *doğum sırasına* göre farklılaşmakta mıdır?

7- Kardeş ilişkileri ergenlik, genç yetişkinlik ve orta yetişkinlik döneminde *değerlendirilen kardeşe* göre farklılaşmakta mıdır?

8- Kardeş ilişkileri ergenlik, genç yetişkinlik ve orta yetişkinlik döneminde *yakın hissedilen kardeşin cinsiyetine* göre farklılaşmakta mıdır?

9- Kardeş ilişkileri ergenlik ve genç yetişkinlik döneminde *değerlendirilen kardeş ile birlikte yaşama durumuna* göre farklılaşmakta mıdır?

10- Kardeş ilişkileri ergenlik, genç yetişkinlik ve orta yetişkinlik döneminde *yaş farkına* göre farklılaşmakta mıdır?

11- Kardeş ilişkileri genç yetişkinlik döneminde *kiminle yaşadığına* göre farklılaşmakta mıdır?

12- Kardeş ilişkileri orta yetişkinlik döneminde *anne ve babanın hayatta olma durumuna* göre farklılaşmakta mıdır?

13- Kardeş ilişkileri orta yetişkinlik döneminde *kardeş ile aynı şehirde yaşama durumuna* göre farklılaşmakta mıdır?

14- Kardeş ilişkileri orta yetişkinlik döneminde *kardeş ile görüşme sıklığına* göre farklılaşmakta mıdır?

15- Kardeş ilişkileri orta yetişkinlik döneminde *kardeş ile telefonda görüşme durumuna* göre farklılaşmakta mıdır?

16-Ergenlerde kardeş ilişkisinin bağlanma, yalnızlık ve öznel iyi oluşu yordama düzeyi nedir?

17-Genç yetişkinlerde kardeş ilişkisinin bağlanma, yalnızlık ve öznel iyi oluşu yordama düzeyi nedir?

18-Orta yetişkinlerde kardeş ilişkisinin bağlanma, yalnızlık ve öznel iyi oluşu yordama düzeyi nedir?

19-Ergenlik, genç yetişkinlik ve orta yetişkinlik dönemlerinde kardeş ilişkileri; bağlanma, yalnızlık ve öznel iyi oluşu nasıl açıklamaktadır?

1.3. Önem

Kardeş ilişkileri hem sevgi ve yakınlığı hem de çatışma ve rekabeti içeren kendine özgü bir ilişkidir. Ancak literatür incelendiğinde kardeş ilişkilerinin doğrudan incelendiği araştırmalara rastlanamamıştır. Yapılan çalışmaların ise daha çok çocukluk dönemindeki ilişkiler ile sınırlı kaldığı ya da bir engelli kardeş ile olan ilişkiler üzerinde durulduğu görülmektedir (Aksoy ve Berçin Yıldırım, 2008; Angın, 2015; Apalçi, 1996; Erginoğlu, 2015). Kardeş ilişkileri bireylerin yaşamında önemli bir yere sahiptir (Cicirelli, 1995; Dunn, 1995; Eno, 1985). Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK, 2014) verilerine göre Türkiye’de bireylerin çoğunun en az bir kardeşi bulunmaktadır. Bu nedenle Türkiye’de toplumu oluşturan çoğunluğun kardeş ilişkilerinin olduğu söylenebilir. Kardeş ilişkileri diğer kişilerle olan ilişkilerden farklı olarak bireyin doğumuyla başlayan ve hayat boyu devam eden, uzun soluklu bir ilişkidir (Noller, 2005). Ayrıca kardeşler; anne babalar da dahil olmak üzere, çevrelerinde yer alan diğer bireylerden daha fazla birlikte vakit geçirirler ve bir arada olurlar. (Sanders, 2004). Aile sistemi kuramında da belirtildiği gibi kardeşler arasındaki ilişki ve iletişim aile içerisindeki diğer üyelerle kurulan iletişimi de biçimlendirmektedir (Cox ve Paley, 1997). Son olarak kardeş ilişkileri bireylerin psikolojik ve psikososyal tüm fonksiyonlarını etkilemektedir (Noller, 2005). Bu nedenlerle kardeş ilişkilerinin ele alınması ve incelenmesinin önemli olduğu düşünülmektedir. Ayrıca bu çalışma ile farklı yaş dönemlerinde olan kişilerin kardeşlik

ilişkilerinin yukarıda bahsi geçen değişkenler açısından incelenmiş ve toplumun sosyal yapısını da göz önünde bulundurarak bir araştırma yapılmıştır. Araştırma sonucunda elde edilecek bulguların literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bireyin kişilik gelişimi, sosyal gelişimi ve duygusal gelişimi başta olmak üzere birçok alanı etkileyen ve yaşam boyu süren kardeş ilişkilerinin farklı yönlerden incelenmesinin başta bu alanlarda olmak üzere bazı müdahale planlarının geliştirilmesine ışık tutması beklenmektedir.

1.4. Sınırlılıklar

1. Araştırmanın evreni 2019-2020 eğitim öğretim yılında Malatya iline bağlı Battalgazi ilçesindeki devlet ve özel Anadolu liselerine devam eden öğrenciler ve 2019-2020 Eğitim Öğretim Yılında İnönü Üniversitesi'ne devam eden öğrenciler ile araştırmaya katılan tüm öğrencilerin velileri ile sınırlıdır.

2. Araştırmadan elde edilen bulgular; katılımcıların ölçek maddelerine ve araştırmacının nitel çalışma kısmı için oluşturduğu sorulara verdikleri yanıtlar ile sınırlıdır.

3. Araştırmanın verileri Kardeş İlişkileri Ölçeği, Öznel İyi Oluş Ölçeği, Ergen Öznel İyi Oluş Ölçeği, UCLA Yalnızlık Ölçeği, Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri ve Ebeveyne ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri Kısa Formu ve araştırmanın nitel çalışma kısmı için oluşturulan soruların ölçtükleri nitelikler ile sınırlıdır.

1.5 Varsayımlar

Araştırmaya katılan ergenler, genç yetişkinler ve orta yetişkinlerin; uygulanan ölçme araçlarına ve araştırmacının nitel çalışma kısmı için oluşturduğu sorulara içtenlikle ve doğru olarak cevap verdikleri varsayılmıştır.

1.6 Tanımlar

Araştırmada kullanılan bazı temel kavramlar aşağıda belirtildiği şekilde tanımlanmıştır:

Ergen: İnsanın yaşamının 12 yaşında başlayıp 18 yaşında sona erdiği kabul edilen döneminde olan; psikolojik, biyolojik, toplumsal ve ekonomik geçişleri ve değişimleri yaşayan ve rehberliğe ihtiyaç duyan bireydir (Steinberg, 2007: s.17).

Genç Yetişkin: Kişilerarası ilişkilerin ve sosyal beceri geliştirmenin ön planda olduğu, 20-35 yaş aralığını kapsayan dönemde olan bireydir (Zimbardo, 1979).

Orta Yetişkin: 36- 64 yaşları arasında, mesleğinde üretken, tecrübeli hem ailesinin hem de kendisinin ihtiyaçlarını karşılayabilen ve topluma karşı sorumluluklarını yerine getiren bireydir (Arnett, 2000; Onur, 2011: 249).

Kardeş İlişkileri: Bireyin doğumuyla başlayan ve kardeşlerden herhangi birinin hayatını kaybetmesine kadar hayatlarında var olan; bebeklikten yaşlılık dönemine kadar bireyin sosyal, duygusal, bilişsel gelişimini etkileyen ilişki türüdür (Cicirelli; 1985; Dunn, 1983).

Bağlanma: Başka bir bireyde yakınlık arama ve bunu sürdürme olarak tanımlanmaktadır (Bowlby 2012, s. 252).

Öznel İyi Oluş: Kişilerin yaşamlarını değerlendirmeleri sonucunda olumlu duyguların daha fazla, olumsuz duyguların ise daha az olması olarak tanımlanmaktadır (Diener, 2000).

Yalnızlık: Bireyin var olan ilişkileri ile arzuladığı sosyal ilişkileri arasındaki farklılık sonucu yaşanan hoş olmayan duygu durumudur (Peplau ve Perlman 1981).

2.KURAMSAL BİLGİLER

Bu kısımda kardeş ilişkileri, bağlanma, yalnızlık ve öznel iyi oluş kavramlarına dair kuramsal bilgilere yer verilmektedir.

2.1. Kardeş İlişkileri

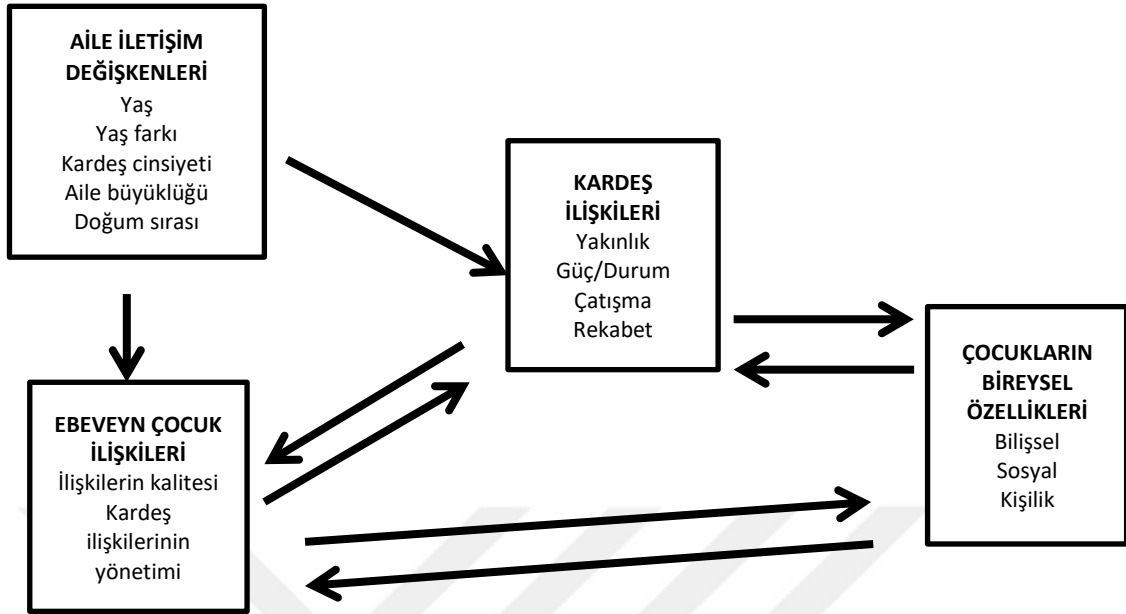
Aile ilişkileri bireyin sosyal, duygusal ve bilişsel gelişiminde önemli bir yere sahiptir. Bu sistem içinde anne ve babayla kurulan bağın yanı sıra bireyin tüm hayatında ve birçok gelişim alanında etkili olan kardeş ilişkileri de dikkate alınmayı hak etmektedir. Kardeş ilişkileri, bireyin birçok sosyal davranışı kazandığı ve bunları deneyimleme imkânı bulduğu ilk alandır. Kardeş ilişkileri bazı yönlerden anne ile çocuk arasında kurulan bağlılık ilişkisine benzemekte ancak kardeşler arasındaki ilişki çoğunlukla tartışmalarla şekillenmesi açısından farklılık göstermektedir. Kardeş ilişkilerinin arkadaşlık ilişkisinden farkı ise kardeşin seçilemiyor olmasıdır. Çocukluktan başlayarak ömür boyu süren bu ilişki bireyin hayatında büyük bir öneme sahiptir. Örneğin kişi için ilk güvenli üs bir kardeş olabilir, büyük olan kardeş küçük kardeşini ona sataşanlardan koruyabilir, ergenlik döneminde romantik ilişkilerin paylaşıldığı bir dert ortağı olabilir. Kardeşler okul, evlilik ve başka pek çok konuda kardeşine destek olabilir, yardımda bulunabilir. Yaşlılık dönemlerinde birbirlerine yoldaş olabilirler.

Yapılan farklı çalışmalarda kardeş ilişkileri çeşitli boyutlarla açıklanmaktadır. Furman ve Buhrmester (1985) kardeşler arasındaki ilişkinin boyutlarını yakınlık (intimacy), arkadaşlık (companionship), benzerlik (similarity), zarar verme / prososyal davranış (nurturance / prosocial behavior), hayranlık (admiration), sevgi (affection), üstünlük (dominance), çekişme (quarreling), düşmanlık (antagonism), rekabet (competition) ve anne babanın değişen tutumları (parental partiality) olarak sıralamaktadır. Brady ve diğ. (1983) ve Mosatche ve diğ. (1984) tarafından belirlenen boyutlardan olan yakınlık, benzerlik ve hayranlığın dışında başka boyutlardan da söz edilmektedir. Bu boyutlar; aktivite (activity), araçsal destek (instrumental support), etkileyici destek (expressive support), kişisel doğrulama (personal validation), atfedilen destek (ascribed support), olumlu sevgi (positive affect), olumsuz sevgi (negative affect), farklılaşma (differentiation), kardeşe üstünlük (superiority to sibling), aile içi kıyas (family comparison), duygusal mesafe (emotional distance) ve fiziki mesafe (physical distance) olarak sıralanmaktadır. Bedford (1989) ise kardeş ilişkilerine dair boyutları

genel olarak üç başlık altında toplamaktadır. Bunlar üyelik (affiliation), çatışma (conflict) ve ayrılıktır (seperation). Son olarak Gold (1989); yakınlık (closeness), psikolojik ilişki (psychological involvement), bağlantıların sayısı (number of contacts), araçsal destek (instrumental support), duygusal destek (emotional support), kabul/onay (acceptance/approval), kin (resentment) ve kıskançlık (envy) olarak kardeş ilişkilerini boyutlandırmıştır.

Kardeş ilişkilerini açıklamak için yapılan çeşitli çalışmalar sonucunda; bu ilişkinin temelinde çatışma, kabul, kıskançlık, samimiyet ve anne babanın farklılaşan tutumlarıyla şekillenen dört boyut olduğu tanımlanmaktadır (Brody, 2004; Feinberg, Solmeyer ve McHale, 2011; Noller, 2005; Öz Soysal, Yurdabakan, Baş ve Aysan, 2016; Teti ve Ablard, 1989). Bunlar; uyumlu, düşmanca, etkili-yoğun ve karışmayan olarak adlandırılmıştır. Kardeş ilişkisinin bu boyutları yaşlara göre farklılık göstermektedir. Kardeşler arasında ergenlik döneminde azalan yakınlık, yetişkinlik döneminde yeniden yoğunluk kazanmaktadır (Cox, 2010; Cuskelly ve Gunn, 2003; Gass, Jenkins ve Dunn, 2007; Lamarche, Brendgen, Boivin, Vitaro, Perusse ve Dionne, 2006; McHale ve Gamble, 1989; Shanahan, McHale, Crouter ve Osgood, 2008, Stoneman, 2001). Kardeşler arasında yaşanan çatışmalar ise yaşın ilerlemesiyle azalmaktadır (Berger-Wolf, Sheikh, DasGupta, Ashley, Caballero, Chaovalitwongse ve Putrevu, 2007; Kramer, 2010; Orsmond, Kuo ve Seltzer, 2009). Kız kardeşler arasındaki yakınlığın; iki erkek kardeş ya da biri kız diğeri erkek olan kardeşe göre daha fazla yaşandığı görülmektedir (Milevsky, Schlechter ve Machlev, 2011; Waldinger, Vaillant ve Orav, 2007).

Kardeş ilişkilerini etkileyen faktörlerin yer aldığı bir şekil aşağıda verilmektedir (Şekil 1).

Şekil 1. Kardeş ilişkilerinin Özellik ve Etkileşimleri. (Furman ve Buhrmester, 1985).

Bu araştırma çerçevesinde yukarıda verilen şekil incelendiğinde, şeklin merkezinde kardeş ilişkilerinin yer almakta olduğu görülmektedir. Yaş, yaş farkı, cinsiyet ve doğum sırası gibi değişkenler kardeş ilişkisinin niteliklerini etkileyen faktörler olarak sıralanmaktadır. Ayrıca bu şekil Adler (2011)'in her bireyin ailesi ile kurduğu etkileşimin, ebeveynlerin kişilik özelliklerinin ve duyguların kardeş ilişkilerini etkileyen unsurlardan olduğu görüşünü desteklemektedir.

Kardeş ilişkileri konusunda ilk önemli çalışmaları yapan kuramcı Alfred Adler'dir. Adler (1930) çocuğun doğum sırasının kardeşler arası ilişkilerin niteliğini etkileyen en önemli unsurlardan birisi olduğunu söylemektedir. Doğum sırası, kardeşler arası kıskançlık ve nefret gibi duygulara dahi sebep olabilmektedir. Kardeş ilişkilerini ele alan bir diğer kuramcı Salvador Minuchin'dir. Minuchin (1984) kardeş ilişkilerini aile alt sistemleri içerisinde yer alan bir alt boyut olarak tanımlamaktadır. Aile yapısı, ailenin içinde yer alan üyelerin birbirleri ile etkileşimleri sonucunda ortaya çıkmaktadır. Bu etkileşimler aile üyelerinin birbirlerine yönelik davranışlarını düzenlemektedir ve alt sistemleri oluşturmaktadır. Ailenin her bir üyesi farklı alt sistemlere dahil olabilir. Minuchin (1984) bu alt sistemlerden biri olan kardeş alt sisteminin ilk sosyal laboratuvar olduğunu belirtmektedir. Kardeşler birbirlerine destek olarak, çatışmalar yaşayarak ve rekabet ederek birçok şey öğrenirler. Özetle Minuchin (1984) kardeşlerin birbirlerine kritik dönemlerde fiziksel ve duygusal destek sunduklarını ifade etmektedir.

Bronfenbrenner (1979) ise kardeş ilişkilerini çok detaylı olarak ele almamakla birlikte, kardeş ilişkilerinin mikrosistem içerisinde yer aldığını ifade etmektedir. Mikrosistem, bireyin yakın çevresinde yer alan kişi ve unsurları kapsamaktadır. Dolayısıyla aile ve ailenin önemli bir parçası olan kardeşler bu sistem içerisinde yer almaktadır. Mikrosistem doğası gereği karşılıklılık içermektedir. Bu durumda kardeş ilişkisi açısından bakıldığında kardeşlerin birbirlerini etkiledikleri ve birbirlerinden etkilendikleri düşünülebilir.

Kardeş ilişkileri üzerinde çalışan diğer iki araştırmacının Frits Boer ve Judy Dunn olduğu görülmektedir. Boer (1990) kardeşler arası bağlanma ilişkisi üzerinde çalışmalar yapmıştır ve kardeşlik bağı kavramı üzerinde durmuştur. Boer kardeşler arasındaki bağı genellikle sıcak ve güçlü olduğunu belirtse de bu bağı zaman zaman kaygı verici olabileceğini ve olumsuz duyguları içerebileceğini belirtmektedir. Literatür incelendiğinde de kardeşler arası ilişkiler her zaman birbirini destekleyici olmadığı sonucuna varılmaktadır. Kimi zaman en büyük rakip, aile içinde anne ve babanın sevgisi için mücadele edilen kişi bireyin en yakınındaki kardeşi olabilmektedir. Bu durum ilerleyen yaşlarda bireyin arkadaşlık ilişkileri, okul hayatı ve diğer sosyal ilişkileri gibi alanlarda zorlanmasına yol açabilmektedir. Bu tür zorlanmalar, ilerleyen zamanlarda bireyi yalnızlık ve depresyon gibi yaşamını olumsuz şekilde etkileyen sonuçlara taşıyabilmektedir (Dunn; 1988; Dunn, 2002; Munn, 1997).

Kardeşler arası çatışmaların ve farklılıkların sebeplerini ele alan Dunn (1995), altı neden tanımlamıştır. Bunlar; kişilik çatışmaları, sıkıntı, kişisel eşyalar, bölge/mekan/kurallar, yönetim ve son olarak yorgunluk/açlık olarak sıralanmaktadır.

1. *Kişilik Çatışmaları:* Kişilik yapılarındaki farklılıklar, aynı ortamı paylaşmak zorunda olan kardeşler için sorun olarak görülmektedir. Kardeşlerin ilgi ve kişilik stilleri farklı olduğunda anlaşmazlıklar, sürtüşmeler ve sorunların ortaya çıkması muhtemeldir.
2. *Sıkıntı:* Kardeşler aile içindeki tek düze durumlarından sıkıldıklarında bu durumu ortadan kaldırmak adına birbirleri ile çatışma içine girme yolunu seçebilmektedirler.
3. *Kişisel Eşyalar:* Çocuklar doğaları gereği beş yaşına gelene kadar kendi şahsi eşyaları ve oyuncaklarını paylaşmak konusunda isteksizdirler. Hatta bu durum kimi zaman saplantı noktasına dahi gelebilir. İki kardeşin bir oyuncuğu

paylaşamaması durumu da çatışmalara neden olan unsurlar arasında yer almaktadır.

4. *Bölge, Mekân, Kurallar:* Kardeşlerin kendi odaları veya alanları olması durumunda bu bölgeleri paylaşmak konusunda isteksiz olabilirler. Kardeşlerin birbirlerinin odalarına girmesi, şahsi eşyalarını kullanmaları sorun çıkmasına sebep olabilir. Aile içindeki kuralların bozulması durumunda da çatışmalar ortaya çıkabilir.
5. *Yönetim:* Kardeşler arası çatışmaların en önemli nedenlerinden birisi yönetim çabasıdır. Büyük kardeşin evde ve kendi üzerindeki baskı ve yönetim gücünü ortadan kaldırmak isteyen küçük kardeş çatışmaların çıkmasına sebep olabilir.
6. *Yorgunluk ve Açlık:* Açlık, yorgunluk ve huzursuzluğun acısını kardeşler birbirlerinden çıkarabilir.

Her ne kadar olumsuz olarak algılsa da kardeşler arası çatışmalar problem çözme becerilerinin gelişmesine destek olur. Empati becerilerinin gelişmesi konusunda kardeşlik ilişkisi destekleyicidir (Dunn, 2002).

Sosyal öğrenme kuramı kardeş ilişkilerine farklı bir boyut eklemektedir. Genel olarak büyük kardeşler; küçük kardeşler için rol model olarak sosyal destek sağlamaktadırlar. Kardeşler arasında yaşanan çatışmalar bu doğrultuda ele alındığında, ergenlik dönemindeki saldırganlık ve antisosyal davranışların yordayıcısı olarak görülmektedir. Yetişkinlik döneminde ise iş bulma, aile kurma gibi görevlerin gerçekleştirilmesinde bireyin en önemli destek kaynağı kardeşi olmaktadır (Updegraff, Thayer, Whiteman, Dennig ve McHale, 2005; Whiteman, McHale ve Soli, 2011;).

Kardeşler arası ilişkinin yapısı dört farklı açıdan ele alınmaktadır. Bunlar; biyo-sosyal yapı, sosyal rol yapısı, sistemik yapı ve sosyo-duygusal yapıdır (Brody, 1985; Bossard ve Boll,1956; Dunn, 1992).

Biyososyal yapı, kardeşler arası biyolojik ve genetik yakınlığı tanımlamaktadır. Bu konu ile ilgili değişkenler doğum sırası, kardeşler arası yaş farkı ve kardeşlerin cinsiyetidir (Dunn, 1992). Kardeşlerin doğum sırası aile içindeki rolleri konusunda belirleyici olmaktadır. Örneğin büyük kız çocuğunun annenin yardımcısı olması beklenir. Eğer çocuk rollere uyum sağlarsa sorun yaşanmayacaktır ancak kardeşlerinin de sorumluluğu paylaşmasını isterse bazı çatışmalar yaşanacaktır. Cinsiyet tek başına kardeşler arası ilişkileri etkileyen bir unsur olmamakla birlikte, anne babanın tutumları, doğum sırası ve yaş farkı gibi unsurlarla birlikte anlamlı hale gelmektedir (Bedford, 1989;

Bornstein ve Lamb 1988; Rosner, 1985; Waldrop ve Bell; 1966). Yaş farkının kardeşlik ilişkisini etkilemesinin nedeni, annenin yaş farkı sebebi ile davranışlarının farklılaşmasıdır. Eğer kardeşler arası yaş farkı çok değilse anne daha demokratik ve uyumlu davranmaktadır. Ancak kardeşler arası yaş farkı fazla ise anne-çocuk ilişkisi her bir kardeşte farklılaşmaktadır (Bornstein ve Lamb, 1988).

Sosyal rol yapısı, kardeşlik bağı içerisinde her bir kardeşin üstlendiği rolleri tanımlamaktadır. İki kardeş rakip, düşman, öğretmen, bakıcı ve arkadaş olabilirler. Bu roller kardeşlerin doğum sırası, yaş farkı gibi biyososyal yapısal özelliklerinden etkilenmektedir (Brody, 1985).

Sistemik yapı, kardeş ilişkilerinin aile sistemi içerisinde çeşitlendiğini ve farklılaştığını ifade etmektedir. Her bir kardeşin birbiri ile kurduğu ilişkinin içeriği ve örüntüleri farklılaşmaktadır (Bossard ve Boll,1956).

Sosyoduygusal yapı, iki kardeş arasındaki bağ ve paylaşımı ele almaktadır. Kimi zaman bu bağ ve paylaşım istekli ve gönüllü bir şekilde gerçekleşse de kimi zaman gönülsüzce ve zorla oluşmaktadır (Dunn, 1992). Bu yapının diğer yönü ise güç ve otoritedir. İlişkideki güç ve otorite çoğunlukla biyososyal özelliklerle şekillenir.

Dunn (1995)'a göre kardeşler, içinde yaşadıkları aile ortamını birbirlerinden farklı şekilde algılayabilirler. Bu farklılıkların oluşmasının sebebi kardeşlerin her birinin farklı karakter yapıları, çevrelerinde yer alan diğer kişiler ve anne babanın tutumlarından kaynaklanmaktadır.

Kalıtım: Mizaç kişiliğin doğuştan getirilen kısmıdır ve anne ile babanın genetik haritası çerçevesinde şekillenir. Dolayısıyla kardeşlerden birisinin girişken, diğerinin içine kapanık olmasının sebebi genetik yapı olabilir (Santrock, 2011). Ancak kardeşler arasındaki farklılıkların tek sebebi genetik değildir. Kardeşlerin kendi deneyimleri farklı kişilik özelliklerinin gelişmesine sebep olabilir.

Aile içinde farklı yaşamlar: Kardeşlerin cinsiyetlerinin ve yaşlarının farklı olması ebeveynlerin davranışlarının farklılaşmasına sebep olabilmektedir. Bu durumda kardeşlerden birisi cinsiyeti ya da yaşı nedeniyle kendisinin daha az sevildiğini düşünebilir (Dunn, 1995).

Kardeşlerin birbirlerine karşı farklı davranışları: Kardeşlerin birbirlerine yönelik algıları farklılaşıyor olabilir. Sosyal öğrenme kuramı açısından bakıldığında küçük kardeş büyük olanı örnek almaktadır. Küçük kardeş için ilişki bu çerçevede olumlu olabilir.

Ancak büyük kardeş için bu ilişki can sıkıcı ve bunaltıcı olabilmektedir (Dunn, 1995; Stauffacher ve DeHart, 2006).

Doğum Sırası: Adler (1930)'e göre bireyin kişilik gelişimini etkileyen unsurlardan bir tanesi de doğum sırasıdır. Doğum sırası ayrıca kardeşler arasındaki ilişkinin niteliğini etkileyen önemli faktörlerden birisidir (Dunn, 1995).

Şans ve Kişilik: Aile ortamı dışında, güvenilir bir sosyal çevre, nitelikli öğretmenler, hastalık geçmişi gibi faktörler de kardeşler arasındaki farklılığı etkilemektedir (Dunn, 1995).

Kardeş ilişkilerini biçimlendiren diğer öğeler olan bağlanma, yalnızlık, öznel iyi oluş gibi bireylerin duygu durumları ve kişilik özellikleri bulunmaktadır. Aşağıda sırasıyla bu öğelere yer verilmektedir.

2.2.Bağlanma

Bağlanma; bir birey ile kendisi ya da başka özel bir birey arasında gelişen duygusal bağ ya da ilişkidir (Ainsworth, 1974).

Bağlanma kavramı ile bazı psikoloji ve gelişim kuramlarının ilgilendiği görülmektedir. Bunların başında Psikanalitik Kuram gelmektedir. Freud bebeklikte kurulmuş olan çocuk ve anne baba arasındaki bağın, daha sonraki dönemlerde kişinin tüm ilişkilerinde etkili olduğunu belirtmektedir. Bebek ile anne arasındaki bu bağın oluşmasında temel çıkış noktası çocuğun beslenmesidir (San Bayhan ve Artan, 2005). Bilişsel kurama göre çocuklarda bağlanmanın gelişebilmesi için temel iki beceri gereklidir. Bunlar; bebeğin çevresindeki kişileri ayırt edebilmesi ve nesne devamlılığı kavramını kazanmasıdır (San Bayhan ve Artan, 2005).

2.2.1.Bebeklikte Bağlanma

Erik Erikson'un psikososyal gelişim kuramında söz ettiği sekiz gelişim döneminden ilki temel güvene karşı güvensizliktir. Erikson'a (1968) göre temel güven duygusunun kazanılması bireyin hayatının diğer dönemlerinde kendini ve çevresindeki insanları doğru algılayabilmesi için önemlidir. Temel güven duygusu bireyin hem kendisine hem de çevresinde yer alan bireylere yöneliktir.

Adler (2011) insanların temel mücadelesinin güç elde etmek olduğunu ileri sürmektedir. Aşağılık duygusu ile hareket eden birey bu duygudan kurtulabilmek için kendisine bir çevre aramaktadır. Bireyin bunu deneyimlediği ilk çevre ailesidir. Güç ve iktidar çabasının yaşandığı ilk ortam da aile olmaktadır. Bireyin hangi sırada doğduğu, kaç kardeşe sahip olduğu gibi ailevi özellikleri bu dinamik çerçevede kişilik gelişimi başta olmak üzere birçok gelişim alanını etkilemektedir. Adler (1930)'e göre ilk doğan çocuklar en fazla güce sahip olanlardır. Aile bireylerinin ilgisi onların üzerindedir. Ancak ikinci bir çocuk doğduğunda bu ilgiyi paylaşmaları gerekir. Süreç devam ederken büyük kardeşler tekrar güçlerini kazanmaya çalışırken küçük olanlar büyük kardeşlerini örnek alarak onlar gibi olmaya çalışırlar. Bu ilişkiler ilk çatışma çözme deneyimlerinin ortaya çıkmasını sağlamaktadır. Küçük kardeşin büyük olan kardeşi örnek alma çabası ise büyük kardeşin bir bağlanma nesnesi olabileceğini ortaya koymaktadır.

Bu yaş döneminde çocuğun çevresinde en çok yer alan bireyler anne ve babadır. Bowlby'ye (akt. Santrock, 2011: s.192) göre bağlanma biyolojik donanımla ilişkilidir. Bowlby bebeğin bağlanmasında beslenmenin etkili olduğu görüşüne karşı çıkmaktadır (2012b: s.31). Bazı kuramcılar da bu görüşü desteklemektedir (Ainsworth ve Tracy, 1972; Harlow ve Harlow, 1966).

Bowlby (2012a) bağlanma aşamalarını şu şekilde açıklamaktadır;

Birinci Aşama (0-2 ay): Bebek bir bireyi diğerinden ayıramıyor olsa da karakteristik şekilde davranır. Kendi çevresinde bulunan herkese dikkat ederek, gözleri ile takip ederek, gülümseyerek, tutarak, uzanarak tepki verir. Bir yüzü görmek ya da sesi duymak için ağlayabilir.

İkinci Aşama (3-7 ay): Bebek bu aşamada da diğer kişilere karşı arkadaş canlısı davranır ama anneyi diğerlerinden daha farklı görür. Annesine farklı gülümser ve farklı tepkiler verir.

Üçüncü Aşama (8- 24 ay): Bebek artık anneye farklı davranmanın dışında; takip etmek, üzerine tırmanmak, yapışmak gibi davranışlarda bulunarak anneyi çevresini keşfetmek için güvenli bir üs olarak kullanır. Bebekler kişi sürekliliği şemasını kazanmaya başladıkları bu dönemde anneleri ile ilişkileri daha amaçlı hale gelir. Ayrılık kaygısı ve annenin yokluğuna gösterilen tepki farklılaşır.

Dördüncü Aşama (25 ayın üzerinde): Bebek annesinin planları ve bunları gerçekleştirmek için yaptıkları konusunda farkındalık kazanmaya başlar ve kendi hedef davranışlarını buna göre şekillendirir.

Ainsworth (1969) **Yabancı Oda** olarak bilinen bir laboratuvar sistemi geliştirmiştir. Bu sistemde anne ve bebek arasındaki bağlanma sürecindeki kişisel farklılıklar ölçülmektedir. Bu süreç sekiz aşamadan oluşmakta ve anne ile çocuğun 20 dakikalık ayrılıkları ve tekrar kavuşmalarının değerlendirilmesini içermektedir. Çalışmanın sonucunda katılımcı bebeklerin %70'nin *güvenli* bağlandığı görülmüştür. Bu bebekler anneleri yanlarında iken içinde buldukları odayı incelemiş, anneleri odadan ayırdığında ayrılık kaygısı yaşamışlardır. Annelerine kavuştuklarında ise mutlu olmuşlar ve anneleri ile yakınlık kurmaya çalışmışlardır. Bebeklerin %10'unun *dirençli* olarak bağlandıkları bulunmuştur. Bu bebekler anneleri odadayken odayı çok az incelemişlerdir. Anneleri odadan ayırdığı anda ayrılık kaygısı yaşamaya başlamışlardır. Anneleri odaya döndüğünde ise anneye yönelmekle birlikte onu reddetme davranışı sergilemişlerdir. Bebeklerin %15'inin *kaçınan* tarzda bağlandıkları gözlenmiştir. Bu bebekler anneleri odadayken oyuncaklarla ilgilenmiş ve annelerinin varlığını dikkate almamışlardır. Anneleri odadan ayırdığında ayrılık kaygısı göstermemiş, anneleri odaya döndüğünde de anneye yönelmemiş ve kendi oyunlarına devam etmişlerdir. Daha sonra, bu üç tür bağlanmanın dışında Main ve Solomon (1990) dördüncü bir bağlanma örüntüsünü tanımlamışlardır. Bu bağlanma stili *yönelim sorunlu* olarak isimlendirilmiştir. Bu bağlanma stiline sahip bebeklerin davranışları *kaçınan ve dirençli bağlanma* örüntülerinin bir karışımı gibidir. Bebekler anneleri yanlarındayken donmuş gibidirler, davranışları düzensiz ve korkuludur. Bu bebeklerin çoğunluğu reddedilme ya da ihmale maruz kalmış olan bebeklerdir (Berk, 2013; van Ijzendoorn, Schuengel ve Bakermans-Kranenburg, 1999).

Bebeklerin bağlanmak için yöneldiği kişiler genellikle anne ya da çevresinde bulunan diğer ulaşılabilir insanlardır (Çamurlu Keser, 2006). Söz konusu olan bağlanmaların oluşması yaşamın özel bir dönemi ile sınırlı değildir ancak ilk geliştirilen bağlanma anne ile bebek arasında kurulan bağlanmadır (Ainsworth, 1974). Çocuklar başlarda annelerini tercih etme eğiliminde olsalar da diğer bakıcılarını da kısa süre içinde fark ederler. Bebekler annesinden başka, bir ya da birden fazla figüre bağlanabilirler. Bunlar baba, büyükanne, amca ya da büyük kardeş gibi kişiler olabilmektedir (Ainsworth, 1974).

Bağlanma kuramının bakış açısına göre yaşamın ilk yıllarında ihtiyaçları yeterli bir şekilde karşılanan bebekler bir yandan tercih ettikleri figürleri belirlerken bir yandan da hem kendisi hem de başkalarına ilişkin çeşitli algılar geliştirmeye başlamaktadırlar (Gündüz, 2013). Bu durum kendiliğinden işleyen model ya da içsel çalışan model kavramına denk gelmektedir. Hayatın ilk yıllarında oluşturulan bu model; çocuğun hayallerinde ifade ettiği, dışa vurduğu, yansıttığı korkularını ve isteklerini etkilemektedir (Bowlby, 2012b). İçsel çalışan modelin *diğer kişilere yönelik kısmı* bakıcının bebeğe karşı olan yaklaşımını içerirken; *benliğe ilişkin kısmı* çocuğun kendisinin bakım ve ilgiye değer olmasına ilişkin inanç ve beklentilerini içermektedir (Gündüz, 2013).

Bağlanma güvenliğini etkileyen faktörler; erken dönemde tutarlı bir bakım veren kişinin varlığı, bakımın kalitesi, bebeğin özellikleri ve ebeveynin içsel çalışma modellerini kapsayan aile koşulları olarak beş başlık altında incelenmektedir (Berk, 2013).

1. Erken Dönemde Tutarlı Bir Bakım Veren Kişinin Varlığı: Erken bebeklik döneminde herhangi bir figüre bağlanma gerçekleştirilemeyen bebeklerde aşırı ağlama, kilo kaybetme, çevreleriyle ilgilenmeme ve uyumada güçlük çekme gibi sorunlar görülmektedir.

2. Bakımın Kalitesi: Duyarlı bakım; bebeklere ihtiyaç duydukları şeyleri hızlı, tutarlı ve uygun şekilde karşılamak ve onları sevgi, şefkatle kucaklamak olarak tanımlanmaktadır. Etkileşimli eşzamanlılık sağlandığında bebek güvenli bağlanma geliştirmektedir.

3. Bebeğin Özellikleri: Bağlanma karşılıklı iletişim sonucudur ve bebeğin mizacı da bu ilişkinin gelişiminde etkili olmaktadır.

4. Aile Koşulları: Ailede boşanma, ekonomik sıkıntılar ve iş kaybı gibi sorunlar bağlanmayı olumsuz etkileyebilecek faktörlerdir. Bu tür sıkıntılara rağmen ebeveynler bebekleri ile ilişkilerini koruyabilirlerse bağlanma olumsuz etkilenmemektedir.

5. Ebeveynlerin İçsel Çalışma Modelleri: Anne ya da baba olmuş bireylerin kendi ebeveynleri ile etkileşimleri sonucu oluşturdukları içsel modeller, bebekleri ile kurdukları bağlanma örüntüsünü büyük ölçüde etkilemektedir.

Bowlby'ye (2012a) göre bebekler bir kişiye bağlandıktan sonra bunu devam ettirme eğilimindedirler. Bu kavram *mühürleme* olarak tanımlanmaktadır ve beş adımda ele alınmaktadır:

- 1- Bebeklerdeki sosyal tepkiler önce çok çeşitli uyarıcılara yönelmişken zamanla dar çeşitte uyarıcıya yönelir.
- 2- Bireyle bebek arasındaki sosyal etkileşim deneyimi arttıkça bebeğin bireye bağlanması güçlenecektir.
- 3- Çoğu bebekte tercih ettikleri figüre bağlanma davranışı yaşamın ilk yılında oluşur.
- 4- Bağlanmanın gerçekleşeceği hassas evrenin altı haftalıktan önce başlaması mümkün değildir.
- 5- Bir çocuk bir figüre güçlü bir şekilde bağlandıktan sonra o figürü diğerlerine tercih etme eğilimindedir.

Bebeğin bir yaşında iken gösterdiği bağlanma şekli ilerleyen yaşlarda da kendini gösterir. Bunun temel sebebi ebeveynlerin davranışlarının doğru veya yanlış da olsa devam etme eğiliminde olmasıdır. Her bir bağlanma şekli bir süre devam etme özelliğinde olabilir ve bu devamlılık mutlak değildir diye bir kesinlik bulunmamaktadır (Bowlby, 2012b). Ancak süt çocukluğu döneminde güvenli ya da güvensiz bağlanma gerçekleştiikten sonra bu bağlanma tarzının ilerleyen zamanda çok az değişkenlik gösterdiği ileri sürülmektedir (Kesebir, Kavzaoğlu ve Üstündağ, 2011).

2.2.2.Çocuklukta Bağlanma

Bebeklik döneminde gelişmeye başlayan bağlanma örüntüsü anne ve babanın çocuğun ihtiyaçlarını tutarlı bir şekilde karşılamaya devam etmesi ile birlikte çocukluk döneminde de gelişimini sürdürür. Eğer bu ihtiyaçlar karşılanmıyorsa çocuklar dış dünyayı olumsuz bir şekilde algılamakta ve keşif yapmaya kapalı olmaktadır (Erikson, 1969; Grossmann, Grossmann, Fremmer-Bombik, Kindler ve Scheuerer-Englisch, 2002).

Çocukluk döneminde kurulmuş olan bağlanma örüntüleri ergenlik ve yetişkinlik döneminde kurulacak olan diğer ilişkileri de etkilemektedir. Başta arkadaşlık ilişkileri olmak üzere romantik ilişkilere dair beklentilerin düzenlenmesi de bebeklik ve çocukluk döneminde kurulmuş olan bağlanma örüntüsü ile yakından ilişkilidir (Bartholomew ve Shaver, 1998; Perris ve Anderson, 2000).

2.2.3.Ergenlikte Bağlanma

Ergenlik dönemi çocukluktan, yetişkinliğe geçişin yaşandığı, bireyin fiziksel, hormonal ve duygusal olarak hızla geliştiği bir dönemdir (Kara, 2016). Ergenlik dönemindeki duygusal değişimlerin başında bağlanma ilişkisinin niteliği ve nesnesi yönündeki değişim gelmektedir (Allen ve Manning, 2007; Hamarta, 2004; Hazan ve Zeifman, 1994). Çocukluk döneminde anne ve babaya bağlılığını sürdürmekte olan birey ergenlik dönemine geçiş ile birlikte bağlanma nesnesini değiştirmeye anne ve babadan bağımsızlığını kazanmaya başlamaktadır (Bowlby, 2012a; Deniz, 2006; Roelofs, Ruijten ve Lobbestael, 2011). Daha öncesinde tek yönlü olan birincil bağlanma figürü anne ve babayla olan ilişkilerin yerini, karşılıklılık içeren akranlara bağlanma almaktadır (Ahmed, Rohner, Khaleque ve Gielen, 2016; Ainsworth, 1969; Lopez ve Brennan, 2000). Ergenlik dönemindeki bağlanma nesnesinin değişimi üç şekilde sonuçlanmaktadır. İlk olarak; ergen anne ve babasından tamamen kopabilmektedir. İkinci olarak ebeveyn ile bağımlı ilişkinin sonucu olarak başka nitelikli ilişkilerin kurulamamasıdır. Son olarak da ergenin hem ailesi ile ilişkilerini yürütebilmesi hem de akranları ile güvenli bağlar kurmasıdır (Deniz, 2006). Bu dönemde akranlarla güvenli bağlanma örüntüsünü içeren ilişkiler kurulması ergenin kişilik, duygusal ve davranışsal gelişimini olumlu yönde etkilemektedir (Çokparlamış, 2018; Kobak ve Sceery, 1988). Bu dönemde ergenler güvenli ilişkiler kurmazlarsa, bağımsızlık ihtiyaçları nedeniyle hayatlarında oluşan duygusal boşluğu doldurmak için ailelerine yönelmeyi tercih etmemektedirler. Bunun sonucunda yakın arkadaşlıklarının olmaması sebebiyle yalnız kalmaktadırlar (Cassidy ve Berlin, 1999; Laible, 2007).

Bağlanma stilleri ergenlik dönemine ulaşmaya kadar çeşitli yaşantılarla pekiştirilerek geliştiği için bu dönemde artık kalıcılığını kazanmış olmaktadır. Bebeklik döneminde kazanılmış olan bağlanma örüntüsü çocukluk döneminde olduğu gibi ergenlik döneminde de varlığını sürdürmektedir. Bağlanma örüntüsündeki farklılık çok nadir gerçekleşmekle birlikte, ebeveyn kaybı, anne babanın boşanması ya da güvensiz arkadaşlık ilişkilerinin oluşması bağlanma örüntüsünde farklılıklara sebep olabilmektedir (van Ijzendoorn ve Bakermans Kranenburg, 1997).

2.2.4.Yetişkinlikte Bağlanma

Yetişkinlik döneminde görülen bağlanma örüntüleri bebeklik döneminde kurulmuş olan bağlanma örüntülerine benzerlik göstermektedir. Bebeklik döneminde bağlanma figürü ebeveynler iken yetişkinlik döneminde arkadaşlar ve romantik ilişkideki kişi olmaktadır (Bartholomew ve Horowitz, 1991). Hazan ve Shaver (1987) yetişkinlikte üç farklı bağlanma örüntüsü tanımlanmaktadır. Bunlar güvenli, kaygılı-kararsız ve kaçınan bağlanma olarak sıralanmaktadır. (1) *Güvenli bağlanan* bireylerin hem kendilerine hem de çevrelerindeki kişilere yönelik algıları olumludur. Bu kişiler terk edilmekten ve iletişime geçmekten korkmazlar. (2) *Kaçınan* bağlanma örüntüsüne sahip bireyler insanlarla iletişime geçmek istemezler ve (3) *Kaygılı* bağlanmış olan bireyler ise yakınlığa izin vermezler ya da aksine çok yakın olmak isteyip ilişkide oldukları kişilere bir alan bırakmazlar. En büyük korkuları ise terk edilmektir (Ainsworth ve Bell, 1972; Crowell, Fraley ve Shaver, 2009; Hazan ve Shaver, 1987).

Bartholomew ve Horowitz (1991) tarafından yetişkinlikte bağlanma örüntüleri dört başlık altında açıklanmaktadır. Bunlar; güvenli bağlanma, saplantılı bağlanma, kayıtsız bağlanma ve korkulu bağlanmadır. *Güvenli bağlanmış* bireylerin kendilik algıları olumludur. Kendilerini sevilmeye layık görürler. *Saplantılı bağlanmış* olan bireyler ise başkalarını olumlu algıarken kendilerini değersiz görmektedirler. İlişkileri içerisinde sürekli onay alma kaygısı yaşarlar. *Kayıtsız bağlanmış* kişiler ise kendilerini aşırı olumlu algıarken, çevrelerindeki insanları olumsuz algırlarlar. Bu bireyler kendilerini diğer insanlardan üstün görme eğilimindedirler. Son olarak *korkulu bağlanmış* olan bireylere bakıldığında; kendilerine ve çevrelerine ilişkin algılarının olumsuz olduğu görülmektedir. Bu bireyler kendilerini sevilmeye layık görmedikleri gibi karşı taraftan da emin olamazlar. En büyük kaygıları terk edilmek ile ilgilidir.

Kardeş ilişkileri bilişsel ve sosyal becerilerin gelişimini etkileyen kendine özgü bir deneyim alanı sunmaktadır (Noller, 2005). Kardeş ilişkileri her bir kardeşin hem kendisi hakkında hem de çevresindeki insanların onun hakkında ne düşündüğüne dair bilgileri elde etmesi konusunda da bir fırsat tanımaktadır (Dunn, 2000; Kramer, 2010). Kardeşlik ilişkisi ayrıca problemlerle baş edebilme, kimlik oluşumu ve olumsuz etkilere karşı toleranslı olma gibi ilerleyen yaşlarda da kullanılacak becerilerin kazanılmasını da sağlamaktadır (Kramer, 2010; Young 2007). Hem ergenlik dönemi hem de yetişkinlik dönemindeki bağlanma örüntüleri kardeş ilişkileri tarafından şekillendirilmektedir. Çoğu

çalışma ebeveyne bağlanmanın sonraki dönemlere etkileri üzerinde dursa da, kardeşlerin de birbirleri için birincil bağlanma figürleri olarak etkili olduğunu ortaya koyan çeşitli çalışmalar mevcuttur (Ainsworth, 1989; Bank, 1992; Bank ve Khan, 1982; Cassidy, 1999; Feeney, 1996; Dunn, 2007; Dunn ve Kendrick, 1981). Bowlby'nin (1979) işleyen içsel mekanizmalar kavramı da göz önünde bulundurulduğunda bu bağlanma ilişkisinin kardeşlerin kendilerini ve çevrelerindeki insanların kendilerini nasıl gördüklerine dair algılarını etkilediği söylenebilir. Bununla birlikte güvenli kardeş ilişkilerinin çocukluk döneminde anne, ergenlik döneminde arkadaşlarla; yetişkinlik döneminde de eşlerle kurulacak olan güvenli bağlanmanın yordayıcılarından biri olduğunu ortaya koyan çalışmalar da bulunmaktadır (Branje, Lieshout, Aken ve Haselager,2004; Conger ve Little,2010; Conger ve Kramer,2010; Dunn, Slomkowski ve Beardsall,1994; Friedman,1991; Furman ve Buhrmester, 1985, 1990; Kim, McHale, Osgood ve Crouter,2006; Gold,1989; Stocker, Furman ve Lanthier,1997).

2.3.Yalnızlık

Yalnızlık kavramı ile ilgili birçok tanıma rastlanmaktadır. Genel olarak bakıldığında yalnızlık; kişilerarası yakınlık, içtenlik ve duygusallık ihtiyacının karşılanamaması sonucunda ortaya çıkan rahatsız edici durum ya da bu durumda kişinin ortaya koyduğu davranış örüntüsü olarak tanımlanabilir (Jones ve Hebb, 2003; Larson, 1990; Pepleu ve Perlman, 1982; Sullivan, 1953; Weiss, 1973).

Literatür incelendiğinde farklı yalnızlık sınıflamaları yapıldığı görülmektedir. Bunlardan ilki sosyal yalnızlık ve duygusal yalnızlık sınıflamasıdır. Sosyal yalnızlıkta sosyal ilişkilerin eksikliği vurgulanırken, duygusal yalnızlıkta sosyal ilişkilerde gerekli yakınlık ve samimiyetin bulunmaması dikkat çekmektedir (Weiss, 1973). Young (1982) ise yalnızlığı üç kategoriye ayırmıştır. Bunlar; geçici yalnızlık, durumsal yalnızlık ve kronik yalnızlıktır. Geçici yalnızlıkta, bu süreç adından da anlaşılacağı gibi kısadır. Yalnızlık süreci zorlayıcı değildir. Durumsal yalnızlıkta bir olay ya da yaşantı sonucunda tek başına kalma durumu söz konusudur. Kronik yalnızlıkta ise iki yıldan daha uzun süredir devam eden semptomlar ve insanlarla iletişim kurmada eksiklik görülmektedir. Bir diğer yaklaşımda da yalnızlık dörde ayrılmaktadır. Bunlar; kişisel, sosyal, psikolojik ve kültürel yalnızlık olarak ifade edilmektedir (Sadler, 1982).

2.3.1.Yalnızlığı Açıklayan Kuramlar

Bu başlık altında yalnızlık kavramını açıklayan kuramlara yer verilmektedir.

2.3.1.1. Psikodinamik Kuram

Psikodinamik yaklaşımın kurucusu olan Freud araştırmalarında yalnızlıkla ilgili doğrudan açıklamalarda bulunmamaktadır. Ancak çocukluk döneminde yer alan iki temel korkudan birisinin yalnızlık olduğunu ifade etmektedir. Bu korku bakım veren kişi ile ayrılık yaşanması durumunda ortaya çıkmaktadır (Mijuskovic, 1986).

Yalnızlığın psikodinamik açıdan ilk açıklamasını Zilboorg (1938) yapmıştır. Bu açıklamaya göre yalnız olmak ve yalnızlık birbirinden farklıdır. Yalnız olmak geçici bir durumdur ancak yalnızlık süreklilik içeren zorlayıcı bir süreçtir. Ayrıca yalnızlık narsizm gibi kişilik bozukluğunda bir göstergesi olarak kabul edilmektedir (Gençtan, 2005).

Erikson'un (1968) kuramında genç yetişkinlik döneminin en önemli ödevi yalnızlığa karşı yalıtılmışlık ikilemini çözmektir. Bunun öncesinde ergenlik dönemindeki kimlik bunalımını çözebilen bir genç bu evrede yakınlık kurmayı başarabilecek ve yalnız kalmayacaktır. Bu yakınlığı kurabilmiş bireylerin ilerleyen yaşlarda ise üretken olmasını beklemek mümkündür.

Sullivan'a (1953) göre yetişkinlik dönemindeki yalnızlığın temeli çocukluk döneminde atılmaktadır. İnsan için yakın ilişkiler kurmak temel ihtiyaçlardan birisidir. İhtiyacın varlığı bebklik döneminde anne ile kurulacak olan temas isteği ile başlamaktadır. Çocukluk döneminde annenin yerini arkadaşlar almaktadır. Sosyal beceri düzeyi yüksek olan çocuklar arkadaşlık ilişkileri kurmakta başarılı olurken, sosyal beceri düzeyi düşük olan çocuklar yalnızlaşacaktır. Bu durum sonraki dönemlerde de varlığını çocukluk dönemindeki kazanımlarla benzer şekilde sürdürecektir.

Fromm-Reichmann (1959) ise yalnızlığı aile içi etkileşimler ve çocukluk dönemi yaşantıları ile açıklamaktadır.

2.3.1.2.Varoluşçu Kuram

Varoluşçu yaklaşıma göre yalnızlık insanın doğasının bir parçasıdır. Yalnızlıktan kaçış söz konusu değildir ve her insanın yalnızlığı deneyimlediği bir dönem söz konusudur. Dolayısıyla önemli olan yalnızlık durumunun varlığı değil insanın bu durum ile nasıl başa çıktığıdır (Yalom, 2001).

Moustakas (1972) ise yalnızlık kaygısını insanı ölüm korkusu gibi kaygılardan uzaklaştıran ve diğerleri ile etkileşim kurmasını sağlayan bir mekanizma olduğunu ifade etmektedir. Gerçek yalnızlık, insanın hayatının ve ölümün farkına varması sonucunda fark ettiği nihai durumdur.

2.3.1.3.Bilişsel Kuram

Peplau ve Perlman (1982), yalnızlığın bilişsel, duygusal ve davranışsal boyutları olduğunu ifade etmekle beraber, bilişsel boyut ve yalnızlık durumuna neden olan bilişsel çelişkiler üzerinde durmaktadırlar. Bu kuramcılara göre yalnızlık kişinin kendi çevresinde yer alan insanlar ve yer almasını istediği insanlar arasındaki farktır. Başka bir deyişle yalnızlık kişinin algısı ile şekillenmektedir. Birey yalnız durumunu kişilik özelliklerine ve durumsal faktörlere atfetmektedir. Bunun sonucunda yalnızlık durumunu değişmez algılamakta ve umutsuzluğa kapılmaktadır.

2.3.1.4.Bilişsel Davranışçı Kuram

Young (1982) yalnızlığın akılcı olmayan inançlar sonucunda ortaya çıktığını ifade etmektedir. Yalnızlığa neden olan akılcı olmayan inançlar ise şu şekilde sıralanmaktadır; düşük benlik saygısı, sosyal kaygı düzeyinin yüksek olması, güvensiz bağlanma, genel mutsuzluk hali, yakınlığı reddetme, insan ilişkilerinden gerçekçi olmayan beklentiler. Bu akılcı olmayan inançların aşılması da anlamlı yakın ilişkilerin deneyimlenmesi ile mümkündür.

2.3.1.5.Bağlanma Kuramı

Bowlby'e (1982) göre yalnızlık durumu, bebeklik döneminde kurulması gereken bağımlılık ilişkisinin sağlanamaması sonucunda ortaya çıkan bir durumdur. Bebeklik dönemindeki bu eksiklik ise yaşamın diğer yıllarında varlığını sürdürmektedir. Yetişkinlik döneminde kendini yalnız hisseden bireyler anne ve babalarını soğuk, uzak ve güvenilmez olarak tanımlamaktadırlar. Ayrıca yalnız kişi kendini değersiz görmekte ve anlamlı ilişkiler kurmaktan çekinmektedir.

Yalnızlığın tanımın farklılaşması gibi yalnızlığın nedneleri de farklı kuramcılar tarafından farklı şekilde açıklanmaktadır. Ancak Michela, Peplau ve Weeks (1982) yalnızlığın nedenlerini 13 başlık altında toplamışlardır. Bunlar; kötümserlik, reddedilmekten korkma, çaba göstermeme, şansızlık, bilgisizlik, utangaçlık, fiziksel

çekiciliği olmama, diğer ilişkiler, diğerlerinin korkuları, kişisel olmayan durumlar, fırsat yoksunluğu, diğerlerinin isteksizliği ve antipatik kişilik yapısıdır. Bunlara ek olarak, otomatik düşünceler, kişilik özellikleri, sosyal kaygı, benlik saygısı, iletişim becerileri ve kardeş ilişkileri de diğer kuramcılarca belirtilmektedir; (Haliloğlu, 2008; Hojat, 1982; Inderbitzen-Pisaruk, Clark ve Solano, 1992; Rokach, 1989; Zakahi ve Duran, 1982).

2.3.2. Ergenlik Döneminde Yalnızlık

Ergenlik dönemindeki yalnızlık durumu, bu dönemde meydana gelen gelişimsel değişimlerden etkilenmektedir. Brennan (1982) ergenlik döneminde yaşanan yalnızlığın üç nedeni olduğunu ifade etmektedir. Bunlar kişilik özellikleri, gelişimsel değişimler ve sosyal yapıdır. Bunların dışında okul başarısı, arkadaş çevresi gibi çevresel değişkenlerde ergen bireyin yalnızlık durumu üzerinde etkilidir.

Weiss (1973) ise ergenlerdeki yalnızlığın sebebinin yakın duygusal ilişkilerden yoksunluk olarak açıklamaktadır. Daha önceki dönemlerde bağlanma figürleri, anne baba ve kardeşlerken artık onların yerini bu dönemde akranlar ve karşı cinsten akranlar almaktadır. Bu değişime uyum sağlamak kimi zaman ergen birey için kolay olmamakta bu durumda yalnızlıkla sonuçlanmaktadır. Başka bir ifadeyle, aile ve kardeşlerle kurulan ilişkilerin yapısının bozulması ergenlik döneminde yalnızlığa sebep olmaktadır.

2.3.3. Genç Yetişkinlik Döneminde Yalnızlık

Genç yetişkinlik dönemi bireyin yakın ilişkiler kurmasının beklendiği dönemdir. Üniversite yıllarını da içine alan bu dönemde genç yetişkin birey belki de üniversite için ailesinin yanından ayrılarak hayatında ilk defa yalnızlık duygusu ile karşılaşmaktadır. Bunun sonucunda yeni yakın ilişkiler ve arkadaşlıklar kurmak ya da kardeşi, annesi ve babası ile var olan ilişkilerinin niteliğini artırmak istemektedir. Bu dönemdeki yakınlık konusunda yaşanan başarısızlık ise yalnızlık ya da yalıtılmışlıkla sonuçlanmaktadır. Güvenli bağlanmış, aile ilişkileri iyi olan ve sosyal beceri düzeyi yüksek genç yetişkinler yakınlık kurmada zorlanmazken; güvensiz bağlanma örüntülerine sahip, benlik saygısı ve sosyal beceri düzeyi düşük genç yetişkinler yalnız kalmaktadırlar (Arnett, 2000; Erkison, 2014).

2.3.4. Orta Yetişkinlik Döneminde Yalnızlık

Azalan sosyal çevre ve kayıplarla baş etme sürecinin başladığı orta yetişkinlik dönemi yalnızlık duygusuyla karşılaşılan dönemlerden bir tanesidir. Emeklilik, çocukların evlenmesi, eşin kaybı gibi durumlar bu dönemde bireyi yalnızlaştırmaktadır. Bunlarla baş etmede zorlanan bireyin yaşam doyumu düşmekte ve yetersizlik duygusu yaşamaktadırlar (Erikson, 2014; Onur, 2011).

Özetle farklı tanımları ve nedenleri olsa da yalnızlık kavramı kişinin hayatı boyunca karşısına çıkan bir unsurdur. Bireyin kişilik özellikleri başta olmak üzere ailesi, arkadaşları, iletişim becerileri ve sosyal becerileri gibi birçok unsurdan da etkilenmektedir (Erikson, 2014; Jones ve Hebb, 2003; Weiss, 1973)

2.4.Öznel İyi Oluş

İyi oluş, genel anlamda bireyin hayatının birçok alanında sahip olduğu genel mutluluk olarak ifade edilmektedir (Dursun, 2012). Öznel iyi oluş ise bireylerin mutluluğu algılama biçimleri ve yaşamlarını değerlendirmeleri sonucunda hissettikleri olarak açıklanmaktadır (Baytemir, 2014; Diener, 2000; Seligman ve Csikszentmihalyi, 2000). Temelde öznel iyi oluş bireyin varoluşunu değerlendirmesi sonucunda ortaya çıkan olumlu ve olumsuz duygular bütünüdür. Öznel iyi oluşun sadece mutluluk olarak değerlendirilmesi doğru olmayacaktır (Diener ve diğ. 1999; Diener ve Ryan, 2009; Uçan ve Esen, 2015). Öznel iyi oluşun bilişsel ve duygusal olmak üzere iki boyutu bulunmaktadır. Bilişsel boyutun kapsamı yaşam doyumu ile sınırlıdır. Duygusal boyut ise olumlu ve olumsuz duygulanımları içermektedir (Diener, 1994; Tsaousis, Nikolaou, Serdaris ve Judge, 2007).

Öznel iyi oluşa dair teoriler farklı kuramcılar tarafından farklı şekillerde sınıflandırılmaktadır. Maddux (2018) iki temel teori tanımlamaktadır. Bunlar, yaşam koşullarına ilişkin teoriler ve eğilim/kurgusal teorilerdir. Haybron (2008) ise otantik mutluluk, arzu, hedonistik, eudaimonistic ve liste teorileri olmak üzere beşe ayırmaktadır. Son olarak Diener ve Ryan (2009), aşağıdan yukarıya teoriler, bilişsel teoriler, yukarıdan aşağıya teoriler, bağıl standart kuramları ve amaç teorileri olarak sınıflandırmışlardır.

2.4.1. Amaç Teorisi

Bu teoriye göre birey hayatta belirlediği amaçlara ulaşırsa o zaman mutlu olmaktadır. Bu amaçlar ve ihtiyaçlar doğuştan gelmektedir (Diener ve Ryan, 2009; Ryan ve Deci, 2000; Ryff ve Singer, 1996). Yaşla birlikte bu amaç arayışı bilinçli hale gelmektedir ve bireyin bu amaçları ulaştıkça mutlu olmaktadır (Emmons, 1986). Birey eğer bu amaçları gerçekleştirmek için yeterli kaynağa sahipse mutlu olma ihtimali daha yüksektir (Diener ve Fujita, 1995).

2.4.2. Aşağıdan Yukarıya Teorisi

Bu teoriye göre kişinin algılanan öznel iyi oluşu olumlu ve olumsuz anların toplamıdır. Başka bir deyişle bir bireyin hayatındaki olumlu yaşantılar ve anlar ne kadar fazla ise o kişi o kadar mutludur demektir, öznel iyi oluş düzeyide o kadar artacaktır (Compton ve Hoffman, 2013). Bu çerçevede imkanların ve avantajların daha fazla olduğu bir çevrede doğan bireyler, dezavantajlı bir çevrede doğmuş olan bireylere göre daha mutludurlar ve öznel iyi oluş düzeyleri daha yüksektir (Maddux, 2018).

2.4.3. Yukarıdan Aşağıya Teorisi

Bu kurama göre öznel iyi oluşun belirleyicisi kişinin algısıdır, başka bir deyişle bireyin kişilik özellikleri, tutumları ve istekleri öznel iyi oluşu şekillendirmektedir (Diener ve Ryan, 2009). Bu kuramın temelinde savunduğu genetik yapının aslında kişinin öznel iyi oluşunu etkilediğidir (Strickhouser, Zell ve Krizan, 2017; Wessels, Zimmermann ve Leising, 2016).

2.4.4. Bilişsel Teori

Bilişsel teoriler iyi oluşu açıklarken, dikkat, bellek, hafıza gibi kavramları ele almaktadırlar. Dolayısıyla öznel iyi oluşun belirleyicisi yaşantılar değil, bireyin bu yaşantıları nasıl hatırladığı ve ne şekilde anlamlandırıldığıdır (Lyubomirsky ve Della Porta, 2010).

2.4.5. Yargı Kuramı

Bu kurama göre öznel iyi oluş kıyas sonucu ortaya çıkmaktadır. Birey kendi elinde olanlarla, istediklerini ve çevresindeki kişilerin koşullarını kıyaslayarak kendi yerini ve

durumunu belirlemektedir. Bunun sonucunda fark ettiği konum kendisi için tatmin edici ise mutlu olmakta, değil ise mutsuz olmaktadır (Carp ve Carp, 1982).

Özetle öznel iyi oluşa sebep olan unsurların neler olduğuna dair kesin bir yanıt olmamakla birlikte bu kavrama dair kapsayıcı bir teori de bulunmamaktadır. Ancak bu kavram insanın hayatı boyunca her dönemde karşısına çıkmaktadır. Ergenlikte, genç yetişkinlikte ve orta yetişkinlik döneminde kıyas nesnelere, kişinin algısı, beklentileri ve ihtiyaçları değişmekle birlikte hayattaki öznel iyi oluş durumu varlığını sürdürmektedir (Diener ve Ryan, 2009).

3.YURTIÇİ VE YURTDIŞINDA YAPILAN İLGİLİ YAYIN VE ARAŞTIRMALAR

Bu kısımda kardeş ilişkileri, bağlanma, yalnızlık ve öznel iyi oluş kavramları ile ilgili yapılmış olan araştırmalara yer verilmektedir.

3.1.Kardeş İlişkileriyle İlgili Yapılan Araştırmalar

Bu kısımda kardeş ilişkileri kavramına dair öncelikle yurt dışında daha sonra ise yurt içinde yapılmış olan araştırmalar kronolojik ve önem sırası ile verilmiştir.

3.1.1. Yurtdışında Yapılan Araştırmalar

Portner ve Riggs (2016), 575 üniversite öğrencisi genç yetişkinle yaptıkları araştırmada anne baba tutumları ve bağlanmanın kardeş ilişkileri ile ilişkisini incelemişlerdir. Araştırmalarında Hayatboyu Kardeş İlişkileri Envanteri'ni kullanmışlardır. Genç yetişkinlerin kardeş ilişkilerinin ele alındığı bu çalışmalarında; anne baba tutumlarının, anne babaya bağlanmanın, anne babanın kontrol ve ilgilerinin bu yaşta da kardeş ilişkilerini yordadığını bulmuşlardır.

Yapılan başka bir çalışmada bu güç farklılığının sonucu olarak büyük kardeşler daha fazla bakım becerisi geliŐtirmekte aynı zamanda anne ve baba ile daha fazla sorun yaşamaktadırlar (Roth, Harkins ve Eng, 2014).

Goel ve Aggarwal (2012) tek çocuk olan 40, kardeşi olan 40 çocukla yaptıkları araştırmalarında kardeş ilişkilerinin kavgadan, öğrenmeye ve paylaşmaya kadar birçok aktiviteyi içerdiğini; kardeşlerin hem rakip hem destek hem de iletişim unsurları olduklarını belirtmektedirler. Ayrıca bulgular kardeşler arasındaki yaş farkı azaldıkça pozitif ilişkinin arttığı ve bu ilişkinin olumlu yapısının okul başarısını etkilediğini yöndedir.

Bacon (2012) farklı kültürden azınlıklardan oluşan çocuk ve genç yetişkinlerle yaptığı sosyolojik ve nitel araştırmasında bireylerin bağımsızlıklarını kazanmaları "büyümeleri" sürecinde kardeşlerin birbirlerinden beklentileri ve kardeşler arasındaki güç dengeleri üzerinde durmuştur. Çalışmanın sonucunda yaş arttıkça, okul vb gibi farklı yaşantılar çocukların hayatına dâhil oldukça kardeş ilişkilerinin niteliği de bu doğrultuda farklılaşmaktadır. Kardeşlerin iletişimlerinin içeriği ve oyunları değişmektedir.

Robertson, Shepherd ve Goedeke (2012), Yeni Zelanda da 189 üniversite öğrencisine, Kardeş İlişkileri Ölçeği'ni uygulayarak yaptıkları araştırmalarında kardeşlerden genellikle büyük olanın gücü ve otoriteyi elinde bulundurduğunu tespit etmişlerdir. Büyük kardeş kendini en güçlü olarak tanımlarken, küçük kardeş kendini daha az güçlü olarak tanımlamaktadır

Conger, Stocker ve Mcguire (2009) kardeşler arasındaki ilişkiyi inceledikleri meta analiz araştırmalarında; stresli deneyimlerin ve yaşam olaylarının kardeş ilişkilerini olumsuz yönde etkilediğini orta koymaktadırlar. Örneğin anne baba tutumlarının, anne babaların boşanmasının ve engelli bir kardeşe sahip olmanın kardeş ilişkilerini etkilediğini belirlemişlerdir.

Rittenour, Myers ve Brann (2007), 18-92 yaş arasındaki bireylerle yaptıkları boylamsal/ yaşam boyu süren çalışmalarında; adanmışlık ve duygusal desteğin kardeşler arasında zamanla nasıl değiştiğini incelemişlerdir. Bu araştırmada Duygusal Destek Envanteri ve Adanmışlık Envanterleri'ni kullanmışlardır. Araştırmada kardeşler arası adanmışlığın ömür boyu sürdüğü sonucuna ulaşmıştır. Yakın ilişki içinde olan kardeşlerin birbirlerini aynı zamanda arkadaş olarak gördükleri de bulunmuştur.

Bras ve Tilbur (2007) Hollanda da tarihi bir çerçevede kardeş ilişkilerini incelemişlerdir. Araştırmalarında 1903 ile 1937 yılları arasında yaşamış olan büyük çocukların yaşantılarını boylamsal olarak ele almışlardır. Bu kişilerin aileleri ve diğer kuşaklarla da görüşmeler yapmışlardır. Buna ek olarak tarihi kayıtları, coğrafi koşulları ve inanç sistemlerini de incelemişlerdir. Yaptıkları çalışma sonucunda sosyo-ekolojik çevrenin, kardeşlerden birinin evli olup olmamasının, miras konularının, inancın, anne baba kaybının, aile bireylerinin sayısının, kardeşlerin cinsiyetlerinin ve kardeşe yakın bir yerde yaşıyor olmanın tarih boyunca kardeş ilişkilerini etkileyen unsurlar olduklarını ortaya koymuştur.

Trim, Leuthe ve Chassin (2006) anne ya da babasından herhangi biri alkol bağımlısı olan 454 ergen ile bir araştırma yapmışlardır. Alkol kullanımı üzerinde kardeş ilişkilerinin etkisini inceledikleri araştırmalarında büyük kardeşin küçük kardeş tarafından bir öğretmen/ rehber olarak algılandığını ifade etmektedirler. Küçük kardeş büyük kardeşin tüm davranışlarını taklit etmekte ve onu rol model olarak görmektedir.

Spitze ve Trent (2006) kardeşlerin yetişkinlerin hayatının merkezinde yer aldığını ve bu ilişkilerin çoğunlukla olumlu/ destekleyici olduğunu ifade etmektedirler. İki kardeş

olan 1500 yetişkin kişi ile yaptıkları araştırmanın sonucunda kız kardeşlerin daha sık birbirleri ile iletişim kurdukları ve daha çok telefonla görüşmesi yaptıkları sonucuna ulaşmışlardır. Kadınlar erkeklere göre kardeşleri ile kendilerini daha yakın hissettiklerini ifade etmişlerdir. Kadın ya da erkek kardeşlerin birbirlerini ziyaretleri konusunda ise bir fark bulamamışlardır. Kardeşler birbirlerine yakınlıklarını ev işlerinde karşılıklı olarak yardımlaşarak gösterdiklerini söylemektedirler.

Scharf, Shulman ve Avigad-Spitz (2005) genç yetişkinler ile yaptıkları araştırmalarında bu dönemde kardeşler birbirlerini sık görmeseler de ilişkilerinin yoğun duygusal paylaşım ile şekillendiği sonucuna ulaşmışlardır.

Punch (2018) Bolivya’da yaptığı araştırmasında büyük kardeşlerin genelde küçük kardeşlerinin ev işlerini yapmalarını beklediğini ifade etmektedir.

Volling ve Blandon (2003), erken çocukluk döneminde kardeş ilişkilerinin niteliğini ortaya koyan pozitif değişkenleri araştırdıkları araştırmalarında 60 aile ile boylamsal bir çalışma yürütmüşlerdir. Araştırmalarında Kardeş İlişkileri Kalitesi Ölçeği’ni kullanmışlardır. Araştırmanın sonucunda iyi kardeş ilişkilerinin sadece sosyal ve duygusal gelişimi desteklemekle kalmayıp ayrıca ilerleyen yıllarda karşılaşılabilecek stresli yaşam olayları ile baş etmeyi de kolaylaştırdığını gözlemişlerdir. Başka bir deyişle kardeş ilişkilerinin niteliği sadece içinde bulunulan yaş döneminin gelişim özelliklerini değil daha sonraki yaşantıları da etkilemektedir.

Brody (1998), bir model tanımlamak amacıyla çocuklarla ve ergenlerle yapılan çalışmaları derlediği araştırmasında kardeş ilişkilerinin olumlu ve iyi olmasının bireylerin empati becerilerini, sosyal becerilerini, arkadaşlık ilişkilerini, duygusal düzenleme kapasitelerini ve hatta akademik başarılarını etkilediğini belirtmektedir. Ayrıca ergenlik dönemi ve öncesinde kurulmuş olan kuvvetli kardeşlik bağlarının genç yetişkinlik dönemindeki depresif semptomların bir yordayıcısı olduğu sonucuna ulaşmıştır. Kardeş ilişkilerinin niteliği iyi ise genç yetişkinlik döneminde daha az depresyon görülmektedir. Çocukluk döneminde çatışmaların yoğunlukla yaşandığı kardeşlik ilişkileri ergenlik döneminde hafiflemiş olsa da asıl değişimi genç yetişkinlik döneminde yaşanmaktadır.

Rocca ve Martin (1998), 294 üniversite öğrencisi ile yaptıkları betimsel araştırmalarında kardeşlerin birbirleri ile iletişimlerinin sıklığının birbirleri ile görüşme isteklerine bağlı olduğunu ortaya koymaktadırlar. Birbirleri ile görüşme istekleri ise ilişkilerinin derinliği ile farklılaşmaktadır. Yaş ile de bu derinlik değişim göstermektedir.

Ayrıca araştırmada kardeşlerden birisi üniversiteye giderken diğeri evde kalması durumu da dikkate alınmıştır. Bu durumda kardeşler arası iletişimin olumsuz yönde etkilendiği sonucuna ulaşmışlardır.

Miner ve Uhlenberg (1997), 2490 orta yetişkinlik dönemindeki bireylerle, kardeşe yakın bir semtte yaşamanın ya da komşu olmanın çocukluk dönemi sonrası kardeşlik ilişkilerini nasıl etkilediğini ortaya koymak için bu araştırmayı gerçekleştirmişlerdir. Araştırmada Ulusal Aileler ve Hanehalkı Anketini kullanmışlardır. Çalışmanın verileri genellikle bu yaştaki bireylerin kardeşleri ile yakın bir çevrede yaşamak istediklerini ortaya koymaktadır. Özellikle anne babanın kaybı ya da kardeşlerin evli olmaması durumu kardeşlerin birbirlerine yakın alanlarda yaşamaları ihtimalini artırmaktadır. Bunun sebebi olarak eş ya da çocuk sahibi olmayan kardeşlerin hem duygusal hem de yaşlanma ile ortaya çıkacak sorunlarla baş edebilmek için gerekli olan fiziksel ve maddi desteği sağlamak için birbirlerine ihtiyaç duymaları ile açıklanmaktadır.

Selzter (1989), araştırmasında kardeşlerin ergenlik döneminde birbirleri ile nasıl iletişim kurduklarının ve nasıl bir iletişime sahip olduklarının ilerleyen yıllarda kişiliklerini ve diğer insanlarla kurdukları ilişkilerini de etkilediği sonucuna ulaşmıştır. Başka bir deyişle ergenlik dönemindeki olumlu iletişim ilerleyen yıllarda ilişkinin derinliğini etkilemektedir.

Cicirelli (1980) üniversite öğrencisi kadınlarla yaptığı çalışmasında kadınların rehberlik ve destek için annelerine yöneldiklerini, sırlarını ise kardeşleri ile paylaştıklarını ortaya koymuştur. Bu araştırmanın sonucuna göre kardeşlik ilişkilerinin derinliği daha fazladır. Kardeşten beklentiler ailedeki diğer bireylerden beklentilerden farklılaşmaktadır.

Yurtdışında yapılmış olan araştırmalar incelendiğinde genellikle nicel tekniklerin tercih edildiği ve çoğunlukla çocukluk ve ergenlik dönemindeki kardeşlik ilişkisine odaklanıldığı görölmektedir. Kültürel unsurların kardeş ilişkileri üzerindeki etkisini ele alan çalışmaların sayısının az olduğu görölmektedir. Araştırma sonuçları incelendiğinde kardeşler arası ilişkinin her yaş döneminde önemli bir yere sahip olduğu, bireyin duygusal ve sosyal gelişimi başta olmak üzere birçoğ alanda etkilediği görölmektedir. Kardeşlerle kurulan ilişkiler sadece çocukluk dönemi ile sınırlı değildir. Bu dönemde temeli atılan ilişkiler sonraki yıllarda gelişerek varlığını sürdürmektedir. Bireyin yetişkinlik

yıllarındaki yalnızlığı, diğer insanlarla kurduğu ilişkiler dahi bu bağdan etkilenebilmektedir.

3.1.2. Yurtiçinde Yapılan Araştırmalar

Özman (2018) araştırmasında 401 ortaokul öğrencisi ile çalışmış, Schaeffer Kardeş Davranışları Değerlendirme Envanteri'ni kullanmıştır. Tezinde akran zorbalığı ile kardeş ilişkileri arasında bir ilişki olup olmadığını incelemiştir. Sonuç olarak akran zorbalığına uğramak ile kardeş ilişkilerinin niteliği arasında negatif anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Yıldırım ve Sezer (2018) araştırmalarında üniversite öğrencilerinde kardeş ilişkilerini araştırmışlardır. Çalışmalarının sonucuna göre kadınların erkeklere göre daha kaliteli kardeş ilişkilerine sahip olduğu görülmektedir. Anne babanın otoriter ve istekçi olarak algılanması da kardeş ilişkilerini olumsuz yönde etkilemektedir.

Angın (2015), otizmlili kardeşi olan 9-17 yaş arasındaki 178 bireyle yaptığı çalışmada kardeşlerinin tanı durumuna göre kardeş ilişkisinin sıcaklığının, rekabetinin, bireylerin aile içerisinde kendilerini konumlandırma biçimlerinin ve çatışma yaşama durumlarının farklılaştığını ortaya koymaktadır. Otizmlili kardeşi olan bireyler daha fazla çatışma yaşayıp, aile içerisinde kendini konumlandırmakta zorlanmaktadırlar.

Erginoğlu ve Dinçer (2015) 7-11 yaş arasındaki 250 ilkökul öğrencisi ve aileleri ile çalışmıştır. Araştırmada kardeş ilişkisi ile anne baba tutumu arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmada Kardeş İlişkileri Anketi'ni kullanmıştır. Araştırmanın sonucuna göre olumsuz anne-baba tutumları kardeş ilişkilerini olumsuz yönde etkilemektedir.

Metin ve Üstün (2010) 6 yaşındaki 51 çocuğun çizdikleri resimleri inceleyerek gerçekleştirdikleri çalışmalarında; kardeşler arasındaki yaş farkının fazla olmasının, üvey kardeş olma durumunun ve çok çocuklu bir aileye mensup olmanın kardeş ilişkileri üzerinde olumsuz etkileri olduğunu ortaya koymaktadırlar. Bu olumsuzluklar resimlere şu şekillerde yansımaktadır; çocuklar kardeşlerinin resimlerine çizimlerde yer vermemişlerdir, kardeşlerini resimdeki diğer unsurlardan çok uzaklara çizmişlerdir, kardeşlerini diğer figürlerden farklı çizmişlerdir ya da kardeşlerinin resmini, üzerine resim yapılan kâğıdın sağ tarafında diğer figürlerden daha küçük çizmişlerdir.

Bozbey Akalın (2005) tezinde dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu (DEHB) olan kardeşe sahip bireylerin kardeşlik ilişkilerini incelemiştir. Bu amaçla

DEHB’li kardeşi olan 60 çocuğa ve onların annelerine anket uygulamıştır. Veri toplama sürecinde Kardeş İlişkileri Anketi ve Davranış Değerlendirme Ölçeği kullanılmıştır. Araştırma sonucunda DEHB’li kardeşe sahip çocukların sosyal yetkinlik düzeyi, DEHB’li kardeşe sahip olmayan, normal gelişim gösteren kardeşe sahip çocuklarınkinden daha düşük olduğu bulunmuştur.

Onat Zoylan (2005) araştırmasında engelli kardeşi olan 12-23 yaşları arasındaki 107 bireyle engelli kardeşe sahip olmanın kardeşlik ilişkisini nasıl etkilediğini incelemiştir. Araştırmada Kardeş İlişkileri Anketi kullanılmıştır. Araştırmanın sonucuna göre engelli kardeşe sahip olup olmama durumuna göre kardeş ilişkilerinin niteliği farklılaşmaktadır. Engelli kardeşi olmayan bireyler engelli kardeşi olanlara göre kardeş ilişkilerinin çatışma ve rekabet boyutundan daha yüksek puanlar almışlardır. Diğer boyutlarda bir farklılık görülmemiştir. Kardeşin cinsiyeti ise etkili olan diğer bir unsurdur. Kızlar engelli kardeşlerine erkeklere göre kendilerini daha yakın hissetmektedirler.

Köse (2003) Kıbrıs’ta dokuz yaşındaki ilkokul öğrencileri ile yaptığı araştırmada anne tutumlarının kardeş ilişkisi üzerindeki etkisini incelemiştir. Örneklem sayısı 300’dür. Araştırmada Kardeş İlişkileri Anketi’ni kullanmıştır. Bu çalışmanın sonucuna göre annenin demokratik tutumu kardeşlerin birbirleri ile ilişkilerini olumlu etkilerken, reddeden anne tutumunun kardeşlerin birbirlerini olumsuz algılamasına neden olmaktadır.

Atasoy (2002) araştırmasında otistik kardeşi olan 9-16 yaşları arasında normal gelişim gösteren 51 birey ile çalışmış ve kardeş ilişkilerini incelemiştir. Çalışmada Engelli Kardeşe Yönelik Tutum Ölçeği kullanılmıştır. Araştırmanın sonucuna göre kardeşin sorumluluğunu alma davranışı yaşa göre farklılaşmaktadır. Büyük kardeşler küçük kardeşlere göre daha fazla sorumluluk almaktadırlar. Anne baba tutumuna göre de çocukların otizmli kardeşleri ile kurdukları ilişkinin niteliği değişmektedir. Anne ve babaları ile kardeşleri hakkında konuşabilen çocukların kardeşlik ilişkileri daha olumludur.

Kılıçaslan (2001) 127 ilkokul öğrencisi ile yapmış olduğu araştırmada farklılaşan anne baba tutumlarının kardeş ilişkisi üzerindeki etkisini ele almıştır. Araştırmada Kardeş İlişkileri Anketi, Aile Değerlendirme Ölçeği ve Farklı Deneyimlere Dayanan Kardeş İlişkileri Envanterleri’ni kullanmışlardır. Araştırmanın sonucuna göre anne

babanın tutumları cinsiyet ve doğum sırasına göre farklı algılanmaktadır. Anne baba tutumundaki farklılaşma ise kardeş ilişkilerini olumsuz etkilemektedir.

Ülkemizde yapılmış olan araştırmalar gözden geçirildiğinde ise yine ağırlıklı çalışmaların çocukluk ve ergenlik dönemindeki kardeşlik ilişkisine odaklandığı görülmektedir. Genç yetişkinlik döneminde yapılmış olan çalışmalar sınırlıdır (Onat Zoylan, 2005; Yıldırım ve Sezer, 2018), orta yetişkinlik döneminde yapılmış bir çalışmaya rastlanmamıştır. Ayrıca birden fazla yaş grubu ile çalışılan araştırmalar çok sınırlıdır (Angın, 2015; Atasoy, 2002; Onat Zoylan, 2005). Kardeş ilişkilerinin sadece tek bir boyutu çoğunlukla dikkate alınmıştır. Bu da engelli bir kardeşe sahip olma durumudur. Bunun dışında kardeş ilişkilerinin niteliğini inceleyen çok fazla çalışmaya rastlanmamıştır.

3.2.Bağlanma ile İlgili Araştırmalar

Bu kısımda bağlanma kavramına dair öncelikle yurt dışında daha sonra ise yurt içinde yapılmış olan araştırmalar kronolojik ve önem sırası ile verilmiştir.

3.2.1. Yurtdışında Yapılan Araştırmalar

Lahaye, Pourtois ve Desmet (2010) meta analiz çalışmalarında araştırmaların %60'ında anne ve babanın bağlanma örüntüsünün çocuğun bağlanma örüntüsünü açıkladığı sonucuna ulaşmışlardır.

Abbey ve Dallos (2004) yaşları 9 ile 17 arasında değişen ve kardeşleri ile aralarındaki yaş farkı 3-5 olan kızlar ile yaptıkları araştırmada, boşanmanın kardeşler arasındaki bağlanma ilişkisini nasıl etkilediğini ortaya koymayı amaçlamışlardır. Araştırma görüşme yoluyla gerçekleştirilmiştir. Aileleri boşanmış olan gençlerin kardeşleri ile aralarındaki bağın gücünü kaybettiği sonucuna ulaşmışlardır.

Canetti ve diğ. (1997) ergenlerle yaptıkları araştırmada bağlanmayı incelemişlerdir. Araştırmaya 847 lise öğrencisi ve aileleri katılmıştır. Anne-Babaya Bağlanma Ölçeği, Kısa Semptom Envanteri, Genel İyilik Hali, Algılanan Sosyal Destek, Sosyal Arzu Edilirlik Ölçeği uygulanmıştır. Araştırmanın sonucuna göre bağlanma örüntüleri cinsiyete göre farklılaşmaktadır. Kızlar erkeklere göre daha güvenli bağlanmaktadır. Bağlanma stres, genel iyilik hali ve algılanan sosyal destek ile ilişkilidir. Güvenli bağlanma iyilik halinin olumlu olmasını ve algılanan sosyal desteğin olumlu olmasını sağlamaktadır. Güvenli bağlanma stres düzeyini düşürmektedir.

Benoit ve Parker (1994) ergenler ve aileleri ile yaptıkları araştırmalarında anne ve babanın bağlanma örüntülerinin çocukları ile uyumlu olduğunu ortaya koymaktadırlar. Anne ve baba güvensiz bağlanmışsa çocuk da güvensiz bağlanmaktadır.

Yurtdışında yapılmış olan araştırmalar incelendiğinde genellikle nicel tekniklerin tercih edildiği ve çoğunlukla çocukluk ve ergenlik dönemindeki bağlanma ilişkisine odaklanıldığı görülmektedir. Araştırma sonuçları incelendiğinde bağlanma ilişkinin her yaş döneminde önemli bir yere sahip olduğu, bireyin duygusal ve sosyal gelişimi başta olmak üzere birçok alanda etkilediği görülmektedir. Bağlanma nesnesi değişse bile ilişkinin niteliği önemini korumaktadır.

3.2.2. Yurtiçinde Yapılan Araştırmalar

Dinç (2017) araştırmasında internet bağımlılığı ile bağlanma stilleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmada 790 lise öğrencisi ile çalışmış; Özgül İnternet Bağımlılığı Ölçeği, Mizaç ve Karakter Envanteri ve İlişki Ölçekleri Anketi kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda internet bağımlılığı ile bağlanma stilleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Akbay (2015) çalışmasında anne-babaya bağlanma ile romantik yakınlık ve otantik benlik arasındaki ilişkilerde bağlanma stillerinin aracı rolünü araştırmıştır. Araştırmada Romantik Yakınlık Ölçeği ve İlişkilerde Otantiklik Ölçeği, Ana-Babaya Bağlanma Ölçeği ve Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri 1022 üniversite öğrencisine uygulanmıştır. Araştırmanın sonucunda anneye bağlanmanın bağlanma stilleri üzerinde etkisi olmakla birlikte, babaya bağlanmanın bağlanma stilleri üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı görülmüştür. Bununla birlikte, romantik yakınlık üzerinde babaya bağlanmanın ve kaygılı bağlanma stiline etkisi görülmektedir. Otantik benlik üzerinde babaya bağlanma ve her iki bağlanma stiline de doğrudan etkisinin olduğu görülmektedir.

Sümer ve Güngör (1999), İlişki Anketi ve İlişki Ölçekleri Anketi'nin Türk kültürüne uyarlamasını yapmışlardır. Ankara Üniversitesi öğrencileri ile yaptıkları araştırmanın sonucuna göre ölçeklerin ortaya koyduğu dörtlü bağlanma modeli kültürümüze uygundur.

Hortaçsu, Cesur ve Oral (1993), çocuklarla yaptıkları araştırmada depresyon ile bağlanma örüntüleri arasındaki ilişkiye bakmışlardır. Bunun için ailesi ile yaşayan ve

yetiştirme yurdunda yaşayan çocuklarla çalışmışlardır. Araştırmada Beck Depresyon Ölçeği'ni ve Bağlanma Ölçeği'ni kullanmışlardır. Araştırmanın sonucunda bağlanma ile depresyon arasında bir ilişki olduğu ve yetiştirme yurdunda büyüyen çocukların daha güvensiz bağlandıkları bulunmuştur.

Yurtiçinde yapılmış olan araştırmalar incelendiğinde genellikle nicel tekniklerin tercih edildiği görülmektedir. Araştırma sonuçları incelendiğinde bağlanma ilişkinin her yaş döneminde önemli bir yere sahip olduğu, bireyin duygusal ve sosyal gelişimi başta olmak üzere birçok alanda etkilediği görülmektedir. Bağlanma nesnesi değişse bile ilişkinin niteliği önemini korumaktadır.

3.3.Yalnızlık ile İlgili Araştırmalar

Bu kısımda yalnızlık kavramına dair öncelikle yurt dışında daha sonra ise yurt içinde yapılmış olan araştırmalar kronolojik ve önem sırası ile verilmiştir.

+3.3.1. Yurtdışında Yapılan Araştırmalar

Lim ve Kua (2011) yalnızlıkla psikolojik iyi oluş ve tek başına olma durumu arasındaki ilişkiyi ortaya koymak için yaşlı bireylerle yaptıkları araştırmalarında tek başına olma durumunun psikolojik iyi oluşu düşük düzeyde yordadığı sonucuna ulaşmışlardır. Bununla birlikte yalnızlık psikolojik iyi oluşun kuvvetli bir yordayıcısıdır. Kendini yalnız hissedenlerin psikolojik iyi oluşları olumsuzdur.

Wu ve Zhang (2011) yaşlılarla yaptıkları araştırmada, değişen sağlık durumu, kişilik yapısı, sosyal izolasyon ve yalnızlığın öznel iyi oluşu etkilediği sonucuna ulaşmışlardır. Sağlık durumunun değişken olması, zor kişilik yapısı, sosyal izolasyon durumu ve yalnızlık yaşlılık döneminde ve orta yetişkinlik döneminin sonlarında öznel iyi oluşu olumsuz yönde etkilemektedir.

Lee ve İshii-Kuntz (1987) 55 yaş üzeri 2872 kişi ile yaptıkları yalnızlık araştırmasında, yalnızlığın öznel iyi oluş ile negatif yönde anlamlı bir ilişkiye sahip olduğunu ortaya koymuşlardır. Başka bir ifadeyle kendini yalnız hisseden orta yetişkinler ve ileri yetişkinlerin öznel iyi oluş düzeyleri daha düşüktür. Bu sebeple yaşla birlikte ortaya çıkan yalnızlık durumu ile baş etmek önem kazanmaktadır.

Yurtdışında yapılmış olan çalışmalar incelendiğinde yalnızlık konusunda yapılmış birçok çalışmaya rastlanmakla birlikte ağırlıklı olarak çalışılan grubun ergenler olduğu

görülmektedir. Çoğunlukla nicel teknikler tercih edilmektedir. Araştırma sonuçlarına göre yalnızlık bireyin öznel iyi oluşunu ve psikolojik iyi oluşunu etkilemekte ve kişilik özellikleri ile kişinin sosyal çevresinden etkilenmektedir.

3.3.2. Yurtiçinde Yapılan Araştırmalar

Seçim, Alpar ve Algür (2014), üniversite öğrencileri ile yaptıkları araştırmalarında yalnızlık ile bazı demografik özellikler arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmada Beck Depresyon Ölçeği kullanılmıştır. Araştırmaya 348 üniversite öğrencisi katılmıştır. Çalışmanın sonucunda erkeklerin kadınlara göre daha yalnız oldukları bulgusuna ulaşılmıştır.

Sarıçam (2011) araştırmasında benlik saygısı ile yalnızlık arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmaya 1149 üniversite öğrencisi katılmıştır. Sonuç olarak benlik saygısı ile yalnızlık arasında anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur.

Duru (1995)'nin, araştırmasına farklı bölümlerden 195 birinci sınıf öğrencisi katılmıştır. Eğitim fakültesi öğrencileri ile yaptığı araştırmasında yalnızlığın yabancılaşma ve kişilik özelliklerinden etkilendiği sonucunu ortaya koymuştur. Kendini yalnız hisseden üniversite öğrencileri çevrelerine yabancılaşmaktadır. Zor kişilik yapısına sahip üniversite öğrencileri daha yalnızdır.

Demir (1990), 709 üniversite öğrencisi ile yaptığı araştırmasında sosyal beceri ile yalnızlık arasındaki ilişkiyi ortaya koymak istemiştir. Araştırmada Sosyal Beceri Envanteri ve Beck Depresyon Envanteri kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda sosyal beceri ile yalnızlık arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Erkek öğrenciler kızlara göre daha yalnız hissetmektedirler.

Yurtiçinde yapılmış olan çalışmalar incelendiğinde çoğunlukla nicel tekniklerin tercih edildiği görülmektedir. Araştırma sonuçlarına göre yalnızlık bireyin öznel iyi oluşunu ve psikolojik iyi oluşunu etkilemekte ve kişilik özellikleri ile kişinin sosyal çevresinden etkilenmektedir.

3.4.Öznel İyi Oluş ile İlgili Araştırmalar

Bu kısımda öznel iyi oluş kavramına dair öncelikle yurt dışında daha sonra ise yurt içinde yapılmış olan araştırmalar kronolojik ve önem sırası ile verilmiştir.

3.4.1. Yurtdışında Yapılan Araştırmalar

Siewert, Kubiak, Jonas ve Weber (2011), üniversite öğrencileri ile yaptıkları çalışmalarında algılanan sosyal destek ile öznel iyi oluş arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Araştırmanın sonucuna göre olumlu sosyal destek algılayan öğrencilerin öznel iyi oluş düzeyleri de daha yüksektir.

Oishi, Diener, Suh ve Lucas (1999), 18 yaş üzeri 39 farklı ülkeden toplamda 54446 katılımcı ile yaptıkları araştırmada öznel iyi oluşun kültürel olarak nasıl farklılaştığını ve öznel iyi oluşu yordayan unsurları incelemişlerdir. Araştırmanın bulgularına göre öznel iyi oluşun en önemli yordayıcısı fakir ülkelerde ekonomik doyum iken, zengin ülkelerde aile yaşamından alınan doyumdur. Araştırmanın devamı niteliğinde yaptıkları ikinci araştırmada toplam 6782 üniversite öğrencisi ile çalışmışlardır. Araştırmanın sonucuna göre toplulukçu kültürlerde öznel iyi oluşun yordayıcısı güvenlik ihtiyacı iken bireyci kültürlerde sevgi ve saygı ihtiyacıdır.

Ryff (1995), Amerikalı ve Koreli genç yetişkinlik dönemindeki katılımcılarla yaptığı araştırmada öznel iyi oluş düzeylerinin Korelilerde Amerikalılara göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bunun sebebinin ise kültürel beklentiler olduğunu ifade etmektedir.

Yurtdışında yapılan çalışmalar incelendiğinde öznel iyi oluşun sosyal destek, toplumsal yapı ve kültürel beklentilerden etkilendiği görülmektedir. Başka bir ifadeyle bireyin öznel iyi oluş düzeyini içinde bulunduğu toplumdan ve çevresindeki destek unsurlarından bağımsız düşünmek doğru olmayabilir.

3.4.2. Yurtiçinde Yapılan Araştırmalar

Kasapoğlu ve Kış (2016), 778 üniversite öğrencisi ile yaptıkları araştırmada özgecilik ile öznel iyi oluş arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Araştırmada Özgecilik Envanteri ve Öznel İyi Oluş Envanteri kullanılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre özgecilik ile öznel iyi oluş arasında pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Başka bir ifadeyle özgeci davranan üniversite öğrencilerinin öznel iyi oluş düzeyleri daha yüksektir.

Doğan ve Eryılmaz (2013) kişilik boyutları ile öznel iyi oluş arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmaya 234 yetişkin katılmıştır. Araştırmanın bulgularına göre yardım

etme, yumuşak başlılık gibi özellikler ile öznel iyi oluş arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bir diğer bulguya göre de yetişkinler kendilerini mutlu hissettikleri zaman yardım etme davranışı göstermektedirler.

Doğan (2012), Hacettepe Üniversitesi ve Başkent Üniversitesi'ne devam eden öğrencilerle yaptığı araştırmasında sosyal destek ile öznel iyi oluş arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmaya toplam 936 üniversite öğrencisi katılmıştır. Çalışmanın sonucunda öznel iyi oluş ile algılanan sosyal destek arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Morsünbül ve Çok (2011) araştırmalarında 602 üniversite öğrencisi ile çalışmış ve kimlik gelişimi ile öznel iyi oluş arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmanın sonucuna göre öğrencilerin kimlik gelişimi öznel iyi oluşlarını etkilemektedir. Başka bir deyişle kendilerini olumlu algılayan, benlik saygıları yüksek olan öğrencilerin öznel iyi oluş düzeyleri yüksektir.

Yurtiçinde yapılan çalışmalar incelendiğinde öznel iyi oluş ile benlik saygısı, sosyal destek, bireyin kişilik özellikleri ve özgecilik arasında ilişki olduğu görülmektedir. Çalışmaların çoğu genç yetişkinlik döneminde gerçekleştirilmiştir ve nicel yöntemler tercih edilmiştir.

4.YÖNTEM

Bu bölümde, araştırma deseni, çalışma örnekleme, veri toplama süreci, veri toplama araçları ve verilerin analizleri sunulmaktadır.

4.1.Araştırmanın Deseni/Modeli

Öncelikli olarak kardeş ilişkilerinin sorunlu alanlarını belirlemek amacı ile nicel bir araştırma yapılmıştır. Daha sonra bu nicel veriler ışığında oluşturulan görüşme formları ile örneklem grubundan bazı veriler toplanmıştır. Hem nicel hem de nitel yöntemlerden faydalanılarak kullanılan araştırma desenine karma desen denilmektedir (Fischler,1992). Bu araştırmanın deseni “Açımlayıcı Sıralı Desen”dir. Bu modelde araştırmanın bir kısmında nicel diğer kısmında ise nitel tekniklerden faydalanılmaktadır (Creswell, Klassen, Plano Clark ve Smith, 2015). Yalnızca nitel verilerin ya da yalnızca nicel verilerin kullanılması araştırmanın bir kısmının eksik kalmasına neden olacağı belirtilmektedir (Johnson ve Onwuegbuzie, 2004). Bu nedenle bu çalışmada her iki yöntemin de kullanıldığı karma desen tercih edilmiştir.

Araştırmanın nitel boyutu kapsamında kardeş ilişkilerinin daha derinlemesine incelenmesi ve var olan sorunların nedenlerine dair bilgi toplamak için bireysel, online ortamda görüşmeler yapılmıştır. Bu amaçla araştırmanın nitel kısmında olgubilim deseni kullanılmıştır. Olgubilim araştırmaları katılımcı bireylerin yaşantılarını, tecrübelerini ya da yaşadıkları bir olayı anlamlandırmaya yönelik çalışmalardır (Chapman ve Smith, 2002). Bu çalışmada üzerinde durulacak olan olgu ile kastedilen şey kardeş ilişkileri ve kardeş ilişkilerini etkileyen unsurlardır. Creswell (2015) olgubilim deseni ile yapılacak olan araştırmaların aşamalarını şöyle sıralamıştır. İlk olarak bir olgu bulunur, daha sonra olguya dair literatür incelenir ve üzerinde düşünülür. Sonra olgunun tanımı yapılır. Araştırmada olgubilim deseni kapsamında temel veri toplama tekniği olarak görüşme kullanılmıştır. Görüşme, soruların önceden hazırlandığı ve katılımcının bu soruları yanıtladığı bir tekniktir (Kuş, 2003). Görüşmenin diğer bir tanımı ise önceden belirlenmiş ve ciddi bir hedefe yönelik yapılan, karşılıkine soru sorma yöntemiyle yanıtları alınan etkileşime dayalı bir iletişim sürecidir. Tanımda belirtilen süreç, bu karşılıklı yapılacak iletişimin süregelen ve dinamik yapısını ifade eder. Bu dinamik yapı karşılıklı ve etkileşime dayalı bir bağ kurmayı gerektirmektedir. Görüşme sürecinin planlı ve amaçlı olması, görüşme tekniğini bir sohbet olmaktan farklı kılar ve onu hedeflere yönelik planlanmış bir veri toplama çabası yapar. Görüşmede kullanılan soru ve cevap yöntemi veri toplarken

bir ilişkiyi kurma ve veriye ulaşma yolu olarak nitelendirilebilir (Yıldırım ve Şimşek, 2005). Bu araştırmada yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşmede sorular önceden hazırlanmakla birlikte görüşme sürecinde ortaya çıkabilecek beklenmedik durumlara yönelik esneklik sağlayan sonda sorulara da imkân tanınmaktadır (Türnüklü, 2000). Yarı yapılandırılmış görüşme tekniğinin seçilme nedeni, araştırmanın konusu gereği derinlemesine ve bireye özgü bilgilerin elde edilmek istenmesidir. Görüşme tekniği sadece nicel araştırma ile elde edilen verilerin tutarlılığını test etmekle kalmamakta, ayrıca ölçeklere verilemeyen cevapların da ortaya çıkarılmasında etkili olmaktadır (Mackey ve Gass, 2016).

4.2.Araştırmanın Katılımcıları

Araştırmanın katılımcılarına dair betimsel bilgiler bulgular bölümünde tablo halinde verilmiştir. Araştırmanın evreni Malatya’da yaşayan ortaokula ve liseye devam eden ergenler, üniversiteye devam eden genç yetişkinler ve ortaokul, lise ve üniversiteye devam eden öğrencilerin velileri olan yetişkinlerdir. Araştırmada basit rastgele örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntemde tüm birimler seçimde eşit şansa sahiptir. Uygulamada bütün birimler listelenir ve listeden rastgele birimler seçilir. Evren çok büyük ve karmaşık değilse seçme işlemi kolaydır (Büyüköztürk, 2012). Araştırma evreni için öncelikle belirlenen Anadolu liseleri ve ortaokullar arasından rastgele seçilenlerle görüşülmüştür. Daha sonra uygulama günü tesadüfen uygun olan sınıflar ve o gün okula gelen ve çalışmaya katılmaya gönüllü olan öğrenciler ile uygulama yapılmıştır.

Araştırmanın nitel kısmı için nicel kısımda uygulanan ölçeklerin sonuçları dikkate alınmıştır. Bunun için yapılmış olan regresyon analizi sonuçlarına göre yüksek, orta ve düşük puan alan katılımcılar belirlenmiştir. Nitel çalışma grubu oluşturulmasında amaçlı örneklemeden faydalanılmıştır. Amaçlı örneklemede, araştırmanın amaçları doğrultusunda bir evrenin temsilci bir örneği yerine, amaçlı olarak bir ya da birkaç alt kesimi örnek olarak alınmaktadır. Başka bir deyişle amaçlı örnekleme, evrenin soruna en uygun bir kesimini gözlem konusu yapmak demektir (Sencer, 1989). Ergenlik, genç yetişkinlik ve orta yetişkinlik dönemindeki kardeş ilişkilerinin bağlanma, yalnızlık ve öznel iyi oluşu nasıl yordadıklarının daha iyi açıklanabilmesi için her bir gelişim döneminden kardeş ilişkileri envanterinden alınan puanlar ve araştırma sonuçları dikkate alınarak toplam 28 kişi seçilmiştir.

4.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmanın nicel boyutunda verileri toplamak amacıyla ergenlerde,

- Kardeş İlişkileri Ölçeği,
- Ergen Öznel İyi Oluş Ölçeği,
- UCLA Yalnızlık Ölçeği ve
- Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri Kısa Formu kullanılmıştır.

Genç yetişkinlerde,

- Kardeş İlişkileri Ölçeği,
- Öznel İyi Oluş Ölçeği,
- UCLA Yalnızlık Ölçeği ve
- Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri kullanılmıştır.

Orta yetişkinlerde

- Kardeş İlişkileri Ölçeği,
- Öznel İyi Oluş Ölçeği,
- UCLA Yalnızlık Ölçeği ve
- Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri kullanılmıştır.

4.3.1. Kardeş İlişkileri Ölçeği (KİÖ)

Kardeş ilişkilerini değerlendirmek amaçlı olan KİÖ, Çavdar (2003) tarafından geliştirilmiştir. Toplam 29 maddeden oluşan ölçek 5’li Likert tipindedir. Ölçek maddeleri, bireyin kardeşine karşı hissettikleri ile ebeveynlerinin tutumları sonucunda ortaya çıkan hisleri hakkındaki durumları içermektedir. Ölçekte altı alt boyut bulunmaktadır. İlki dövüş ve kavgaları içeren “Çatışma” alt ölçeğidir (2 madde). İkincisi kardeşin “Beğeni ve Kabulüdür” (4 madde). Üçüncü ve dördüncü alt ölçekler anne ve baba tarafından kardeşinin lehine “Farklılaşan Muamelenin Algılanması” alt ölçekleridir. Üçüncü alt ölçek, Anne Tarafından Farklılaşan Muameleyi (2 madde); dördüncü ise, Baba Tarafından Farklılaşan Muameleyi (2 madde) tanımlamaktadır. Beşinci alt ölçek karşılıklı olumlu hislere dayanan, “İlişkinin Olumluluğudur” (5 madde). Altıncı ve son alt ölçek ise “Kıskançlık/Yarış” alt ölçeğidir (14 madde); anne, baba ya da başka biri için kardeşe karşı kıskançlık hissetmeyi ve ona karşı zafer kazanma girişimlerini içerir.

Ölçeğin değerlendirilmesinde her bir alt ölçek için ayrı puanlama yapılmaktadır; alınan puan yükseldikçe kardeş ilişkisi kalitesinin *beğeni/kabul*, *ilişkinin olumluluğu* alt ölçeklerinde ilişkinin niteliğinin yükseldiği; *anne tarafından farklılaşan müdahale*, *baba tarafından farklılaşan müdahale*, *kıskançlık* ve *çatışma* alt boyutlarında ise niteliğin azaldığı anlamına gelmektedir. Çavdar (2003) araştırmasında ölçeğin tamamı için Cronbach alpha değerini 0.87 olarak bulmuştur.

Bu araştırma için yapılan güvenirlik analizi sonucunda, ergen grubunda; ölçeğin toplamı için Cronbach alpha değerleri; 0.76, çatışma 0.45, beğeni/kabul 0.42, annenin farklılaşan tutumları 0.69, babanın farklılaşan tutumları 0.63, ilişkinin olumluluğu 0.80 ve kıskançlık/yarış alt boyutu için 0.85 olarak bulunmuştur.

Genç yetişkin ve orta yetişkin grubunda ise ölçeğin toplamı için Cronbach alpha değerleri 0.83, çatışma 0.50, beğeni/kabul 0.45, annenin farklılaşan tutumları 0.58, babanın farklılaşan tutumları 0.69, ilişkinin olumluluğu 0.80 ve kıskançlık/yarış alt boyutu için 0.90 olarak bulunmuştur. Cronbach alpha değerleri 0,42 ile 0,90 arasında değişmektedir. 0,41 ile 0,59 arasındaki değerler düşük güvenilirliktedir ancak kabul edilebilirdir veya yeterlidir (İzgu, 2020; Taber, 2018). Bu ölçeğin kullanıldığı farklı çalışmalarda ise Cronbach alpha değerlerinin 0.46 ile 0.81 arasında değiştiği görülmektedir (Aktaş, 2017; Akyüz, 2017).

4.3.2. Öznel İyi Oluş Ölçeği (ÖİÖÖ)

ÖİÖÖ, Dost (2016) tarafından, kişilerin hayatlarına dair bilişsel değerlendirmeleri ile yaşadıkları olumlu ve olumsuz hislerinin sıklığı ve yoğunluğunu belirleyerek öznel iyi oluş düzeylerini saptamak amacıyla geliştirilmiştir. Ölçek, 46 maddeden oluşan, 5'li Likert tipi bir ölçme aracıdır. Ölçekten yüksek puan almak öznel iyi oluş düzeyinin yüksek olduğu anlamına gelmektedir. Ölçeğin Cronbach alpha değeri 0.93'tür.

Bu araştırma için yapılan güvenirlik analizi sonucunda, ergen grubunda; ölçeğin toplamı için Cronbach alpha değeri 0.79 olarak bulunmuştur.

Genç yetişkin ve orta yetişkin grubunda ise Cronbach alpha değeri 0.77 olarak bulunmuştur.

4.3.3. Ergen Öznel İyi Oluş Ölçeği (EÖİÖÖ)

EÖİÖÖ, Eryılmaz (2009) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek, yaşamın çeşitli alanlarındaki doyum düzeylerini ve olumlu duygulanımı içeren maddelerden oluşmaktadır. Ölçek, dördümlü Likert tipinde olup 15 maddeden oluşmaktadır. EÖİÖÖ; aile ilişkilerinde doyum, yaşam doyumu, olumlu duygular ve önemli kişilerle ilişkilerde doyum olmak üzere dört alt boyuttan oluşmaktadır. Bu dört boyutun açıklanan varyansı 61.64'tür. Ölçeğin güvenilirliği, iç tutarlık ve madde-toplam korelasyon yöntemleri ile belirlenmiştir. Ölçeğin tümü için hesaplanan Cronbach alfa katsayısının 0.86, aile ile ilişkilerde doyum alt ölçeği için 0.81, yaşam doyumu için 0.81, önemli kişilerle ilişkilerde doyumu için 0.73 ve olumlu duygular alt boyutu için 0.66 olduğu görülmektedir. Spearman Brown değerinin de 0.83 olduğu görülmektedir. Ölçeğin uyum geçerliliği, bu çalışma grubunda yaşam doyumu ölçeği ile değerlendirilmiştir. Yapılan analizlerin sonucunda ölçeğin 0.47 düzeyinde uyum geçerliliğine sahip olduğu sonucuna varılmıştır. Ölçeğin açıklanan varyansı 61.64'dir. Ölçek, aynı gruba iki hafta ara ile uygulanmıştır. Böylece test-tekrar test yöntemiyle de ölçeğin güvenilirliği hesaplanarak kararlılık katsayısı 0.83 olarak bulunmuştur.

Bu araştırmada Cronbach alpha değeri 0.85 olarak bulunmuştur.

4.3.4. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri (YIYE-II)

Fraley ve Shaver (2000) tarafından geliştirilen ölçeğin Türkiye'deki geçerlik ve güvenilirlik çalışması Selçuk ve diğerleri (2005) tarafından yapılmıştır. Ölçekte 18'i kaygı, 18'i kaçınma alt faktöründe olmak üzere yedili Likert tipinde toplam 36 madde vardır. Her bir alt boyuttan alınan puanlar 18 ile 126 arasında değişmekte ve ölçekten alınan puan arttıkça kaçınmacı bağlanma ya da bağlanma kaygısının arttığı kabul edilmektedir. Selçuk ve diğerleri (2005) *Kaçınma* alt boyutunun Cronbach alfa katsayısı 0.90 iken, *kaygı* alt boyutunun Cronbach alfa katsayısı 0.86 olarak bulmuşlardır. Ölçeğin kaçınma ve kaygı boyutlarına ilişkin test-tekrar test güvenilirliği katsayıları ise sırasıyla 0.81 ve 0.82'dir.

Bu araştırmada genç yetişkinlik dönemi için ölçeğin Cronbach alpha değeri 0.90; orta yetişkinlik dönemi için 0.80 olarak bulunmuştur.

4.3.5. Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri Kısa Formu (EABE-Kısa Formu)

EABE-Kısa Formu; Raja, McGee ve Stanton (1992) tarafından geliştirilmiş olup Günaydın, Selçuk, Sümer ve Uysal (2005) tarafından Türkçe'ye uyarlanmıştır. Orijinalinde 28 maddeden oluşan ölçeğin Raja vd., (1992) tarafından geliştirilen 12 maddelik kısa formunun standart çeviri-tekrar çeviri yöntemiyle Türkçe'ye çevrilmiş şekli kullanılmıştır. Ölçek, ergenlerin anne ve babalarına bağlanmalarını ölçmek amacıyla geliştirilmiş ve anneyle olan ilişkileri içeren 12 madde, babayla olan ilişkiler içeren 12 madde olmak üzere toplam 24 maddeden oluşmaktadır. Geçerlilik katsayısı anne formu için 0.88, baba formu için 0.90 olarak saptanmış olup, güvenilirlik katsayısı anne formu için 0.87, baba formu için 0.88 olarak test-tekrar test yöntemi kullanılarak bulunmuştur. EABE kısa formu her biri dörder madde içeren “Güven, İletişim, Yabancılaşma” alt ölçeklerinden oluşmaktadır.

Araştırmada ölçeğin tamamı için Cronbach alpha değeri 0.90 olarak bulunmuştur.

4.3.6. UCLA Yalnızlık Ölçeği

UCLA Yalnızlık Ölçeği Russell, Peplau ve Ferguson (1978) tarafından bireylerin yalnızlık seviyelerini belirlemek amacıyla geliştirilmiştir. Ölçek, Demir (1989) tarafından Türkçe'ye uyarlanmıştır. Dörtlü Likert tipinde olan bu derecelendirme ölçeği 20 maddeden oluşmaktadır. Cronbach alpha değeri 0.94'tür.

Bu araştırma için yapılan güvenilirlik analizi sonucunda, ergen grubunda ölçeğin tamamı için Cronbach alpha değeri 0.84 olarak bulunmuştur. Genç yetişkin ve orta yetişkin grubunda ise ölçeğin tamamı için Cronbach alpha değeri 0.90 olarak bulunmuştur.

4.3.7. Görüşme Formları

Araştırmada kullanılmış olan görüşme formları Patton'ın (2005) görüşleri dikkate alınarak oluşturulmuştur. Bu yaklaşıma göre konular bellidir ve sorular önceden hazırlanır. Soruların hazırlanması sürecinde kardeş ilişkilerine dair literatür taranmış ve nicel analiz sonuçları gözden geçirilmiştir. Patton'a göre araştırmacı ihtiyaç duyduğunda, konu alanlarını aşmamak kaydı ile sonda sorular sorma hakkına sahiptir. Sonda soru konuya dair daha fazla bilgi elde etmek amacıyla kullanılan sorulardır. Bu bilgiye paralel olarak, araştırmacı önceden belirlemiş olduğu konuya odaklanarak konu ile ilgili

görüşmeyi yürütmüş ancak görüşme sırasında beklenmedik şekilde gelişen soruları derinlemesine bilgi alabilmek adına sonda sorular araştırmanın bu bölümündeki katılımcılara yönelmiştir. Yarı yapılandırılmış formlara son halinin verilmesi uzman görüşlerinin alınması ve pilot uygulamalardan sonra olmuştur. Alanında uzman yedi akademisyen ve rehber öğretmenden geri bildirim alınmıştır. Bu doğrultuda soru formu üç kez yeniden düzenlenmiş ve nihai hali ile uygulamaya başlanmadan önce her yaş grubundan birer kişi ile pilot uygulama yapılmıştır. Daha sonra görüşme formu oluşturulmuş ve katılımcılara uygulanmıştır.

Ergen grubu ile yapılmış olan görüşmelerde şu sorular kullanılmıştır:

1-Kardeşinizle ilişkinizi nasıl değerlendirirsiniz? *(Devam soruları: Kardeşinizle ilişkinizin annenize yansıyan bir yönü var mı? Annenizin sizinle ve diğer kardeşlerinizle olan ilişki ve etkileşimlerini düşündüğünüzde neler hissediyorsunuz? Annenizin sizinle ve kardeşlerinizle olan ilişki ve etkileşimleri sizin kardeşlerinizle olan ilişkilerinize nasıl yansıyor?)*

2- Kardeşinizle ilişkiniz arkadaşlarınızla ilişkinizi nasıl etkiliyor?

3- Kardeşinizle ilişki ve etkileşiminiz çevrenizdeki diğer insanlarla olan ilişkilerinizi nasıl etkiliyor? *(Devam soruları: Babanızla, diğer kardeşlerinizle, yakın çevrenizle ilişkilerinizi nasıl etkiliyor?)*

4-Yaşamınızı genel olarak göz önüne aldığınızda yalnız kalmak hakkında ne düşünüyorsunuz? *(Devam soruları: Yalnız kalmak istediğiniz zamanlar oldu mu? Kardeşinizin olması yalnızlığa dair bu düşüncelerinizi nasıl etkiliyor? Kardeşinizle paylaşımınız yalnızlık durumunuzu nasıl etkiliyor?)*

5-Kardeşinizin olması hayatınızın iyi olmasını nasıl etkiliyor? *(Devam soruları: Kardeşiniz günlük hayatınızın neresinde yer almaktadır? Kardeşinizin günlük hayatınızdaki varlığının olumlu ya da olumsuz sonuçlarının sebeplerinin kim ya da neler olduğunu düşünüyorsunuz?)*

Genç yetişkin grubu ile yapılmış olan görüşmelerde şu sorular kullanılmaktadır:

1-Kardeşinizle ilişkinizi nasıl değerlendirirsiniz? *(Devam soruları: Kardeşinizle ilişkinizin annenize yansıyan bir yönü var mı? Annenizin sizinle ve diğer kardeşlerinizle olan ilişki ve etkileşimlerini düşündüğünüzde neler hissediyorsunuz? Annenizin sizinle ve*

kardeşlerinle olan ilişki ve etkileşimleri sizin kardeşlerinle olan ilişkilerinize nasıl yansıyor?)

2- Kardeşinizle ilişkiniz partnerinizle/eşinizle ilişkinizi nasıl etkiliyor? (Varsa)

3- Kardeşinizle ilişki ve etkileşiminiz çevrenizdeki diğer insanlarla olan ilişkilerinizi nasıl etkiliyor? (Devam soruları: Babanızla, diğer kardeşlerinle, yakın çevrenizle ve arkadaşlarınızla ilişkilerinizi nasıl etkiliyor?)

4- Yaşamınızı genel olarak göz önüne aldığınızda yalnız kalmak hakkında ne düşünüyorsunuz? (Devam soruları: Yalnız kalmak istediğiniz zamanlar oldu mu? Kardeşinizin olması yalnızlığa dair bu düşüncelerinizi nasıl etkiliyor? Kardeşinizle paylaşımınız yalnızlık durumunuzu nasıl etkiliyor?)

5-Kardeşinizin olması hayatınız iyi olmasını nasıl etkiliyor? (Devam soruları: Kardeşiniz günlük hayatınızın neresinde yer almaktadır? Kardeşinizin günlük hayatınızdaki varlığının olumlu ya da olumsuz sonuçlarının sebeplerinin kim ya da neler olduğunu düşünüyorsunuz?)

Orta yetişkin grubu ile yapılmış olan görüşmelerde şu sorular kullanılmaktadır:

1-Kardeşinizle ilişkinizi nasıl değerlendirirsiniz? (Devam soruları: Kardeşinizle ilişkinizin annenize yansıyan bir yönü var mı? Annenizin sizinle ve diğer kardeşlerinle olan ilişki ve etkileşimlerini düşündüğünüzde neler hissediyorsunuz? Annenizin sizinle ve kardeşlerinle olan ilişki ve etkileşimleri sizin kardeşlerinle olan ilişkilerinize nasıl yansıyor?)

2- Kardeşinizle ilişkiniz eşinizle ilişkinizi nasıl etkiliyor? (Varsa)

3- Kardeşinizle ilişki ve etkileşiminiz çevrenizdeki diğer insanlarla olan ilişkilerinizi nasıl etkiliyor? (Devam soruları: Babanızla, diğer kardeşlerinle, çocuklarınızla, yakın çevrenizle ve arkadaşlarınızla ilişkilerinizi nasıl etkiliyor?)

4- Yaşamınızı genel olarak göz önüne aldığınızda yalnız kalmak hakkında ne düşünüyorsunuz? (Devam soruları: Yalnız kalmak istediğiniz zamanlar oldu mu? Kardeşinizin olması yalnızlığa dair bu düşüncelerinizi nasıl etkiliyor? Kardeşinizle paylaşımınız yalnızlık durumunuzu nasıl etkiliyor?)

5-Kardeşinizin olması hayatınız iyi olmasını nasıl etkiliyor? (Devam soruları: Kardeşiniz günlük hayatınızın neresinde yer almaktadır? Kardeşinizin günlük

hayatınızdaki varlığının olumlu ya da olumsuz sonuçlarının sebeplerinin kim ya da neler olduğunu düşünüyorsunuz?)

4.4.Verilerin Toplanması

Araştırma için Etik Kurul İzin başvurusu yapılmış ve izin bir hafta sonra çıkmıştır. Takip eden süreçte Malatya İl Millî Eğitim Müdürlüğü ve İnönü Üniversitesinden uygulama için izin başvurusu yapılmıştır. İki hafta içerisinde Millî eğitim onayı ve İnönü Üniversitesinde yer alan tüm fakültelerden onay yazısı tarafımıza ulaşmıştır.

Uygulamalar için gerekli izinler alındıktan sonra verilerin toplanmasında kullanılacak anketlerin çoğaltılmasına geçilmiştir. Ergen katılımcılar için; 76 maddelik Times New Roman yazı tipli ve 11 puntolu 500 adet anket; genç yetişkinler ve orta yetişkinler için 131 maddelik Times New Roman yazı tipli ve 11 puntolu 600 adet anket çoğaltılmıştır.

Uygulama sürecinde araştırmacılar tarafından Malatya ili Battalgazi ilçesinde yer alan devlete ait Anadolu Liseleri ve Ortaokulları, sosyoekonomik düzey dikkate alınmadan rastgele olarak belirlenmiş lise ve ortaokulların bazılarında bizzat gidilmiş, bazıları için ise okul rehber öğretmenlerinin desteğinden faydalanılmıştır. Üniversite uygulama süreci de benzer şekilde ilerlemiştir. İnönü Üniversitesinde yer alan tüm fakülteler içinde izin alınan tüm bölümlere gidilmiş ve uygulama yapılacak olan sınıflar rastgele seçilmiştir. Uygulama günü derste bulunan ve gönüllü olan öğrencilerle uygulamalar gerçekleştirilmiştir. Araştırmacı bazı bölümlere kendileri uygulamayı yapmışlardır, bazı bölümler için o bölümdeki öğretim elemanlarından destek alınmıştır. Daha çok veriye ulaşmak için kampüs içerisinde öğrencilerin kullandığı kafeteryalarda bulunan öğrencilere de uygulamalar yapılmıştır.

Nitel verilerin toplanmasının planlandığı aşamada Korona Virüs (Covid-19) salgını vakalarının görülmesi (Mart, 2020) ile tüm toplumda bulaşmanın önüne geçilmesi nedeniyle resmi makamlar tarafından fiziki-sosyal yakınlığa kısıtlamalar getirilmiştir. Bu durumda araştırma ilk planlandığında yapılması düşünülen yüz yüze görüşmelerin yapılamayacağı, bunun yerine online görüşmeler olacağı ve ses kaydı alınması gerektiği hakkında konuşulmuş ve sordukları sorulara dair bilgilendirme yapılmıştır. Ardından bu koşullarda görüşmeyi kabul eden katılımcıların online görüşmeler için uygun oldukları gün ve saatler

belirlenmiş ve yapılan görüşmeler kayıt altına alınmıştır. Bire bir yapılan görüşmeler yaklaşık 25 dakika sürmüştür.

4.5.Verilerin Analizi

Anketlerin toplanmasının ardından, her bir anket numaralandırılmış ve veriler uygun bir istatistik programına aktarılmıştır. Eksik ve yanlış doldurulan anketler veri setinden çıkarılmıştır. Daha sonra verilerle ilgili normallik analizleri yapılmıştır. Yapılan Kolmogor-Smirnov testi sonucu anlamlılık değerleri iki veri setinde 0.200 olarak bulunmuştur. Veri setlerinin plot dağılımları ve histogram tabloları normal dağılım göstermektedir. Verilerin çarpıklık ve basıklık değerleri +1 ile -1 arasında değişmektedir. Elde edilen bu değerlerin her üç örneklem grubu için literatürde önerilen değerleri (Tabachnick, Fidell ve Ullman, 2007) karşıladığı görülmektedir.

Ergen grubu (12-18 yaş) için betimsel analizleri ortaya koymak için önce frekans ve açıklayıcı analizler yapılmıştır. Kardeş ilişkilerinin demografik değişkenler açısından farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemede bağımsız iki grup için t-Testi (Independent Samples t-Test) ve ikiden fazla grubun olduğu İlişkisiz Örneklemeler İçin Tek Faktörlü Varyans Analizi (One-Way ANOVA) kullanılmıştır. Ergenlik döneminde kardeş ilişkilerinin bağlanma, yalnızlık ve öznel iyi oluşu ne kadar yordadığını ortaya koymak için Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi kullanılmıştır. Bunun için öncelikle alt boyutlar arasındaki korelasyon değerleri incelenmiştir. Değerler; 0,613 ile 0,088 arasında değişmektedir. VIF değerleri; 1,452 ile 1,833 arasında değişmektedir. Tolerans değerleri ise; 0,546 ile 0,689 arasında değişmektedir. Çoklu bağlantı probleminin olmaması için korelasyon değerlerinin 0,80'in altında olması, VIF değerinin dördün altında olması ve tolerans değerlerinin 0,20'den büyük olması gerekmektedir (Fields, 2005; Hair, 2010). Veri seti bu değerleri karşılamaktadır. Çoklu korelasyon sorunu yoktur.

Genç yetişkin grubu (19-35 yaş) için başta betimsel analizleri ortaya koymak için frekans ve açıklayıcı analizler yapılmıştır. Kardeş ilişkilerinin demografik değişkenler açısından farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemede bağımsız iki grup için t-Testi (Independent Samples t-Test) ve ikiden fazla grubun olduğu İlişkisiz Örneklemeler İçin Tek Faktörlü Varyans Analizi (One-Way ANOVA) kullanılmıştır. Genç yetişkinlik döneminde kardeş ilişkilerinin bağlanma, yalnızlık ve öznel iyi oluşu ne kadar yordadığını ortaya koymak için Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi kullanılmıştır. Bunun için öncelikle alt boyutlar arasındaki korelasyon değerleri incelenmiştir. Değerler; 0,612

ile 0,105 arasında değişmektedir. VIF değerleri; 1,459 ile 1,900 arasında değişmektedir. Tolerans değerleri ise; 0,526 ile 0,685 arasında değişmektedir. Çoklu bağlantı probleminin olmaması için korelasyon değerlerinin 0,80'in altında olması, VIF değerinin dördün altında olması ve tolerans değerlerinin 0,20'den büyük olması gerekmektedir (Fields, 2005; Hair, 2010). Veri seti bu değerleri karşılamaktadır. Çoklu korelasyon sorunu yoktur.

Orta yetişkin grubu (36-60 yaş) için betimsel analizleri ortaya koymak için frekans ve açıklayıcı analizler yapılmıştır. Kardeş ilişkilerinin demografik değişkenler açısından farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemede bağımsız iki grup için t-Testi (Independent Samples t-Test) ve İlişkisiz Örneklem İçin Tek Faktörlü Varyans Analizi (One-Way ANOVA) kullanılmıştır. Orta yetişkinlik döneminde kardeş ilişkilerinin bağlanma, yalnızlık ve öznel iyi oluşu ne kadar yordadığını ortaya koymak için Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi kullanılmıştır. Bunun için öncelikle alt boyutlar arasındaki korelasyon değerleri incelenmiştir. Değerler; 0,638 ile 0,078 arasında değişmektedir. VIF değerleri; 1,486 ile 3,014 arasında değişmektedir. Tolerans değerleri ise; 0,332 ile 0,673 arasında değişmektedir. Çoklu bağlantı probleminin olmaması için korelasyon değerlerinin 0,80'in altında olması, VIF değerinin dördün altında olması ve tolerans değerlerinin 0,20'den büyük olması gerekmektedir (Fields, 2005; Hair, 2010). Veri seti bu değerleri karşılamaktadır. Çoklu korelasyon sorunu yoktur.

Betimsel istatistiklerin grupları oluşturulurken; ölçek ortalamaları ve kuramsal çerçeveler (Adler, 2011; Erickson, 1989) dikkate alınmıştır.

Araştırmanın nitel verilerinin toplandığı grup her yaş grubundan dokuz kişi ölçek puanları ve araştırma sonuçları dikkate alınarak seçilmiştir. Görüşmeler online ortamda gerçekleştirilmiş ve görüşmelerin güvenilir olması açısından ses kaydı alınmıştır. Daha sonra yapılan görüşmelerin transkriptleri bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Yazıya dökülen görüşme metinleri birkaç defa okunduktan sonra içerik analizine geçilmiştir. İçerik analizi, verilerin temalarını ortaya çıkarmak, analiz etmek ve raporlamak için kullanılan bir yöntemdir (Patton, 2005). İçerik analizi süreci elde edilen verileri düzenlemeyi, literatürü incelemeyi, kodlamalar yapmayı ve son olarak temaları oluşturmayı içermektedir (Creswell, 2015). İçerik analizi yapılırken yazılı hale getirilen verilerin okunması sırasında dikkat çeken benzer ifadeler göz önünde tutularak kodlar oluşturulmaktadır. Kodların belirlenmesinde öncelikle açık kodlama yapılarak veriler anlamlı hale getirilmiştir. Daha sonra odak kodlamalar yapılmış ve ortak kodlardan yola

çıkarak odak kodlar oluşturulmuştur. Oluşturulan kodlar temalar altında düzenlenmiş ve teorik sunum haline getirilmiştir.

Bir araştırmada görüşülen bireylerden doğrudan alıntılara yer vermek ve bunlardan yola çıkarak sonuçları açıklamak araştırmanın geçerliğini artırmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Bu nedenle araştırmada, doğrudan katılımcıların görüşlerine yönelik alıntılara yer verilmiştir. Katılımcıların düşünceleri ve görüşleri metine doğrudan aktarılırken gerçek isimleri kullanılmamış, bunun yerine kim olduklarını belirtmek için kodlama yoluna gidilmiştir.

Araştırmanın nitel kısmında kodlayıcı güvenilirliğini sağlamak için veriler araştırmacı tarafından farklı zamanlarda kodlanmıştır. Bu sayede kodlayıcı güvenilirliği sağlanmak istenmiştir. Farklı zaman aralıkları ile tekrar kodlama yapılması işlemi ile kodlayıcı güvenilirliği sağlanmaktadır (Miles ve Huberman, 2016). Zaman farkı 15 gün olarak belirlenmiştir. İlk seferde uyumun %70'in üzerinde olması beklenmiştir. Bu amaçla Miles ve Huberman (2016) tarafından geliştirilen formül kullanılmıştır.

$$\text{Güvenirlilik} = \frac{\text{Görüş Birliği Sayısı}}{\text{Toplam Görüş Birliği} + \text{Görüş Ayrılığı Sayısı}}$$

Araştırmacı tarafından verilen iki kod, belirlenen sürenin sonrasında incelendiğinde farklı kategorilere yerleştirilmiştir. Bu duruma göre $P = \frac{101}{101+2} = \%98$ olarak belirlenmiştir. Nitel araştırmalarda güvenilirlik amacıyla uzman ve araştırmacılar tarafından yapılan değerlendirmeye ilişkin uzlaşma yüzdesi %70 ve üzeri olduğu durumlarda gerekli güvenirliliğin sağlanmış olduğu kabul edilmektedir (Miles ve Huberman, 2016).

Güvenirlilik için ek olarak araştırmanın kodlama ve temalarının oluşturulması sürecinde Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık ve Eğitimde Ölçme Değerlendirme alanlarında uzman üç kişinin görüşlerinden yararlanılmıştır. Bu şekilde güvenirliliği artırmak için araştırmacı üçgenleme (veri çeşitlemesi) yoluna gidilmiştir. Araştırmacı üçgenleme tekniği (veri çeşitlemesi); araştırma konusunda uzman birden fazla kişinin verilerin analizi ve yorum kısmına katılmasıdır. Bu yöntem nitel araştırmalarda güvenirliliği artıran yöntemlerden birisidir (Houser, 2015). Son olarak, güvenirlilik ise zengin yoğun betimleme geçerlik stratejisi kullanılmıştır (Creswell, 2015). Yani veriler görüşme transkriplerinden birebir alınarak kullanılmıştır. Toplamda transkriptler 140 sayfa ve 560 dakika sürmüştür. Veriler 11 punto büyüklüğünde Times New Roman yazı tipinde analiz programına aktarılmış ve ardından analiz gerçekleştirilmiştir.

5.BULGULAR

Aşağıda, yapılan analizler sonucu elde edilen bulgular doğrultusunda önce nicel, daha sonra nitel veriler sırasıyla sunulmaktadır.

5.1. Betimsel İstatistikler

Ergenlerden elde edilen kişisel bilgilere ilişkin frekans (f) ve yüzde (%) dağılımları Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Ergenler için betimsel istatistikler (Toplam:441)

Değişkenler		f	%
1. Cinsiyet	Kız	207	46.9
	Erkek	234	53.1
2. Yaş	12-14	261	59.2
	15-18	180	40.8
3. Anne Öğrenim Durumu	İlkokul ve altı	244	55.3
	Ortaokul	75	17.0
	Lise ve üzeri	122	27.7
4. Baba Öğrenim Durumu	İlkokul ve altı	176	39.9
	Ortaokul	148	33.6
	Lise ve üzeri	117	26.5
5. Kardeş Sayısı	1-2	106	24.0
	3-5	268	60.8
	6 ve üzeri	67	15.2
6.Doğum Sırası	1-2	232	52.6
	3-4	132	29.9
	5 ve üzeri	77	17.5
7.Değerlendirilen Kardeş	Ağabey	109	24.7
	Abla	119	27.0
	Küçük Kardeş	213	48.3
8. Yakın Hissedilen Kardeş	Kız Kardeş	207	46.9
	Erkek Kardeş	177	40.1
	Tüm Kardeşler	57	12.9
	Kız ya da Erkek		
9.Kardeşle Birlikte Yaşama	Birlikte Yaşıyoruz	388	88.0
	Birlikte Yaşamıyoruz	53	12.0
10.Yaş Farkı	7'nin altı	299	67.8
	7 ve üzeri	142	32.2

Araştırmaya 207 kız, 234 erkek olmak üzere toplamda 441 ergen katılmıştır. Yaşları 12 ile 18 arasında değişmektedir. Kardeş sayısı 3-5 arasında değişen ergenler en fazla olan grubu oluşturmaktadır. İlk ya da ikinci doğan ergenler çoğunluğu

oluşturmaktadırlar. Ergenler en fazla küçük kardeşlerini değerlendirmişlerdir ve genellikle kendilerini kız kardeşlerine daha yakın hissetmektedirler. Ergenlerin çoğunluğu kardeşleri ile birlikte aynı evde yaşamaktadır. Araştırmadaki ergenlerin değerlendirdikleri kardeşleri ile aralarındaki yaş farkı genellikle yediden azdır.

Genç yetişkinlerden elde edilen kişisel bilgilere ilişkin frekans (f) ve yüzde (%) dağılımları Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Genç yetişkinler için betimsel istatistikler (Toplam:320)

Değişkenler		f	%
1. Cinsiyet	Kız	185	57.8
	Erkek	135	42.2
2. Yaş	19-20	107	33.4
	21-23	154	48.1
	24 ve üzeri	59	18.4
3. Anne Öğrenim Durumu	Okuryazar değil	63	19.7
	Okuryazar	29	9.1
	İlkokul	95	29.7
	Ortaokul	62	19.4
	Lise	39	12.2
	Üniversite ve üzeri	32	10.0
4. Baba Öğrenim Durumu	İlkokul ve daha azı	116	36.3
	Ortaokul	67	20.9
	Lise ve Dengi	67	20.9
	Fakülte ve Yüksekokul	70	21.9
5. Kardeş Sayısı	1-2	52	16.3
	3-5	191	59.7
	6 ve üzeri	77	24.1
6.Doğum Sırası	1-2	179	55.9
	3-4	91	28.4
	5 ve üzeri	50	15.6
7. Anne ve Baba ile Birlikte Yaşama	Birlikte Yaşıyoruz	250	78.1
	Ayrı Yaşıyoruz	70	21.9
8.Değerlendirilen Kardeş	Ağabey	70	21.9
	Abla	96	30.0
	Küçük Kardeş	154	48.1
9.Yakın Hissedilen Kardeş	Kız Kardeş	205	64.1
	Erkek Kardeş	115	35.9
10.Kardeşle Birlikte Yaşama	Birlikte Yaşıyoruz	213	64.1
	Birlikte Yaşamıyoruz	107	35.9
11.Yaş Farkı	7'nin altı	246	76.9
	7 ve üzeri	74	23.1

Araştırmaya 185'i kız ve 135'i erkek olmak üzere toplamda 320 genç yetişkin katılmıştır. Bu gençlerin yaşları 19 ile 35 arasında değişmektedir. Kardeş sayısı 3-5 arasında değişen genç yetişkin en fazla yer alan grubu oluşturmaktadırlar. Arıca ilk ya da ikinci sırada doğan genç yetişkinler araştırmada en fazla sayıdadırlar. Araştırmaya katılan ergenlerin çoğunluğu anne ve babası ile birlikte yaşamaktadır. Araştırmada genç yetişkinler en çok küçük kardeşlerini değerlendirmişlerdir ve genellikle kendilerini kız kardeşlerine yakın hissetmektedirler. Araştırmadaki genç yetişkinlerin çoğunluğu kardeşleri ile birlikte yaşamaktadırlar. Bu genç yetişkinlerin değerlendirdikleri kardeşleri ile aralarındaki yaş farkı genellikle yediden azdır.

Araştırmaya katılan orta yetişkinlerden elde edilen kişisel bilgilere ilişkin frekans (f) ve yüzde (%) dağılımları Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3. Orta yetişkinler için betimsel istatistikler (Toplam:151)

Değişkenler		f	%
1. Cinsiyet	Kadın	99	65.6
	Erkek	52	34.4
2. Yaş	50 ve Altı	70	46.4
	51 ve Üzeri	81	53.6
3.Öğrenim Durumu	İlkokul ve Altı	40	26.5
	Ortaokul ve Lise	42	27.8
	Üniversite ve Üzeri	69	45.7
4. Kardeş Sayısı	6'dan az	105	69.5
	6 ve üzeri	46	30.5
5.Doğum Sırası	1-2	58	38.4
	3-4	63	41.7
	5 ve Üzeri	30	19.9
6.Anne Hayatta mı	Hayatta	96	63.6
	Hayatta değil	55	36.4
7.Baba Hayatta mı	Hayatta	82	54.3
	Hayatta değil	69	54.7
8.Değerlendirilen Kardeş	Ağabey	40	26.5
	Abla	54	35.8
	Küçük Kardeş	57	37.7
9.Yakın Hissedilen Kardeş	Kız Kardeş	94	62.3
	Erkek Kardeş	57	37.7
10.Kardeş ile Görüşme Sıklığı	Nadiren-Ara sıra	85	56.3
	Çoğunlukla-Her zaman	66	43.7
11.Yaş Farkı	7'nin altı	106	70.2
	7 ve üzeri	45	29.8
12.Aynı Şehirde Yaşam Durumu	Aynı Şehirdeyiz	86	57
	Aynı Şehirde	65	43
	Değiliz		
13.Telefonla Görüşme Sıklığı	Nadiren-Ara sıra	68	45
	Çoğunlukla-Her zaman	83	55

Tablo 3'de görüldüğü üzere araştırmaya 99'u kadın 52'si erkek olmak üzere toplamda 151 orta yetişkin katılmıştır ve yaşları 36 ile 65 arasında değişmektedir. Katılımcıların sahip oldukları kardeş sayısı çoğunlukla bir ile beş arasındadır. Araştırmada en çok üçüncü ya da dördüncü sırada doğan orta yetişkinler yer almaktadır. Araştırmaya katılan orta yetişkinlerin çoğunun annesi ve babası hayattadır. Orta yetişkinler en çok küçük kardeşlerini değerlendirmişlerdir ve genellikle kendilerini kız kardeşlerine daha

yakın hissetmektedirler. Bu yaş grubunu oluşturan orta yetişkinler sıklıkla kardeşleri ile görüşmektedirler. Değerlendirdikleri kardeşleri ile aralarındaki yaş farkı genellikle yediden azdır. Araştırmadaki orta yetişkinlerin çoğu kardeşi ile aynı şehirde yaşamaktadır ve kardeşleri ile telefonla sıklıkla görüşmektedirler.

5.2. Demografik Değişkenler ve Kardeş İlişkileri

Bu bölümde sırasıyla Ergenler, Genç Yetişkinler ve Orta Yetişkinlerin demografik özelliklerine göre Kardeş İlişkilerinin (Annenin Farklılaşan Tutumu, Babanın Farklılaşan Tutumu, Kabul, Kıskançlık, İlişkinin Olumluluğu, Çatışma alt boyutlarında) farklılaşım farklılaşmadığına dair bulgular ve yorumlar yer almaktadır.

5.2.1. Cinsiyet ve Ergenlikte Kardeş İlişkileri

Ergenlerin kardeş ilişkilerinin cinsiyete göre değişip değişmediğine dair t Testi sonuçları Tablo 4'te verilmektedir.

Tablo 4. Ergenlerde cinsiyet değişkenine göre **Kardeş İlişkileri Ölçeği** alt boyutlarına ilişkin t Testi sonuçları (Toplam: 441)

Kardeş İlişkileri	Cinsiyet	n	\bar{x}	ss	Sd	t	p
Annenin Farklılaşan Tutumu	Kız	207	4.11	.17	2.43602	.302	.763
	Erkek	234	4.04	.15	2.31581		
Babanın Farklılaşan Tutumu	Kız	207	3.99	.17	2.47510	-.889	.375
	Erkek	234	4.20	.16	2.48908		
Kabul	Kız	207	14.57	.22	3.17640	.852	.395
	Erkek	234	14.32	.20	3.09874		
Kıskançlık	Kız	207	22.90	.74	10.58761	.853	.394
	Erkek	234	22.04	.68	10.45622		
İlişkinin Olumluluğu	Kız	207	18.50	.33	4.68304	1.638	.102
	Erkek	234	17.74	.32	4.95132		
Çatışma	Kız	207	4.37	.15	2.11858	.973	.331
	Erkek	234	4.17	.14	2.13137		

p<0.05*

Tablo 4 incelendiğinde kızların ve erkeklerin kardeş ilişkilerinin; anne babaların farklılaşan tutumları, kabul, kıskançlık, ilişkinin olumluluğu ve çatışma boyutlarında farklılaşmadığı görülmektedir (p>0.05).

5.2.2. Cinsiyet ve Genç Yetişkinlikte Kardeş İlişkileri

Genç yetişkinlerin kardeş ilişkilerinin cinsiyete göre değişip değişmediğine dair t Testi sonuçları Tablo 5’de verilmektedir.

Tablo 5. Genç yetişkinlerde cinsiyet değişkenine göre **Kardeş İlişkileri Ölçeği** alt boyutlarına ilişkin t Testi sonuçları (Toplam: 320)

Kardeş İlişkileri	Cinsiyet	n	\bar{x}	ss	Sd	t	p
Annenin Farklılaşan Tutum	Kadın	185	3.60	.13	1.82435	-1.589	.113
	Erkek	135	3.94	.17	1.98788		
Babanın Farklılaşan Tutum	Kadın	185	3.31	.14	1.83832	-1.967	.050*
	Erkek	135	3.72	.16	1.87055		
Kabul	Kadın	185	15.41	.22	2.96991	2.175	.030*
	Erkek	135	14.71	.23	2.71224		
Kıskançlık	Kadın	185	19.18	.62	8.46681	-.646	.519
	Erkek	135	19.83	.81	9.37224		
İlişkinin Olumluluğu	Kadın	185	19.13	.32	4.30219	3.452	.001*
	Erkek	135	17.42	.38	4.44962		
Çatışma	Kadın	185	3.57	.12	1.69576	-.189	.850
	Erkek	135	3.61	.15	1.71467		

p<0.05*

Tablo 5 incelendiğinde kadınların ve erkeklerin arasında kabul ve ilişkinin olumluluğu alt boyutlarında çıkan farkın anlamlı olduğu görülmektedir (p<0.05; d=0.22). Kadınların kabul puan ortalamaları (\bar{x} =15.41), erkeklerin kabul puan ortalamalarından (\bar{x} =14.71) anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur. Kadınların ilişkinin olumluluğu puan ortalamaları (\bar{x} =19.13), erkeklerin ilişkinin olumluluğu puan ortalamalarından (\bar{x} =17.42) anlamlı düzeyde daha yüksektir (p<0.05, d=0.14). Erkeklerin babalarının farklılaşan tutumlarını algılama puan ortalamaları (\bar{x} =3.72), kadınların babalarının farklılaşan tutumlarını algılama puan ortalamalarından (\bar{x} =3.31) anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu bulunmuştur (p<0.05; d=0.50). Kadınların ve erkeklerin kardeş ilişkilerinin; anne farklılaşan tutumları, kıskançlık ve çatışma boyutlarındaki farkın anlamlı olmadığı görülmektedir (p>0.05).

Elde edilen bulgulara göre; kadınlar kardeş ilişkilerinde daha kabullenicidir ve kardeşlerini daha olumlu algılamaktadırlar. Erkekler göre kızlar babalarını daha olumlu ve eşitlikçi algılamaktadırlar.

5.2.3. Cinsiyet ve Orta Yetişkinlikte Kardeş İlişkileri

Orta yetişkinlerin kardeş ilişkilerinin cinsiyete göre değişip değişmediğine dair t Testi sonuçları Tablo 6’da verilmektedir.

Tablo 6. Orta yetişkinlerde cinsiyet değişkenine göre **Kardeş İlişkileri Ölçeği** alt boyutlarına ilişkin t Testi sonuçları (Toplam: 151)

Kardeş İlişkileri	Cinsiyet	n	\bar{x}	ss	Sd	t	p
Annenin Farklılaşan Tutum	Kadın	99	3.96	.18	1.78116	1.462	.146
	Erkek	52	3.53	.22	1.60222		
Babanın Farklılaşan Tutum	Kadın	99	3.60	.18	1.75440	.984	.327
	Erkek	52	3.32	.20	1.45145		
Kabul	Kadın	99	14.40	.28	2.78450	1.298	.196
	Erkek	52	13.80	.34	2.47369		
Kıskançlık	Kadın	99	20.69	.88	8.74987	.322	.748
	Erkek	52	20.23	1.08	7.81556		
İlişkinin Olumluluğu	Kadın	99	16.60	.50	5.00982	1.895	.060
	Erkek	52	14.94	.74	5.34465		
Çatışma	Kadın	99	2.96	.14	1.42467	.352	.725
	Erkek	52	2.88	.19	1.38130		

p<0.05*

Tablo 6 incelendiğinde kadınların ve erkeklerin kardeş ilişkilerinin; *anne ve babanın farklılaşan tutumları, kabul, kıskançlık, ilişkinin olumluluğu ve çatışma* boyutlarında farklılaşmadığı görülmektedir. Yani bu alt boyutlarda çıkan fark anlamlı değildir (p>0.05).

5.2.4. Yaş ve Ergenlikte Kardeş İlişkileri

Ergenlerde kardeş ilişkilerinin yaşa göre değişip değişmediğine dair t Testi sonuçları Tablo 7’de verilmektedir.

Tablo 7. Ergenlerde yaş değişkenine göre **Kardeş İlişkileri Ölçeği** alt boyutlarına ilişkin *t* Testi sonuçları (Toplam: 441)

Kardeş İlişkileri	Yaş	n	\bar{x}	ss	Sd	t	p
Annenin Farklılaşan Tutum	12-14 yaş	261	4.29	.15	2.44152	3.458	.001*
	15-18 yaş	180	3.51	.16	2.02715		
Babamın Farklılaşan Tutum	12-14 yaş	261	4.31	.15	2.48678	3.343	.001*
	15-18 yaş	180	3.52	.17	2.22733		
Kabul	12-14 yaş	261	14.37	.19	3.11136	-.566	.571
	15-18 yaş	180	14.54	.24	3.18848		
Kıskançlık	12-14 yaş	261	23.76	.70	11.26785	3.634	.000*
	15-18 yaş	180	20.07	.66	8.65415		
İlişkinin Olumluluğu	12-14 yaş	261	18.29	.30	4.77038	1.317	.189
	15-18 yaş	180	17.67	.38	4.37679		
Çatışma	12-14 yaş	261	4.30	.12	2.01292	.539	.590
	15-18 yaş	180	4.19	.17	2.26707		

p<0.05*

Tablo 7 incelendiğinde 12-14 yaşlar arasındaki ergenlerle 15-18 yaşlar arasındaki ergenlerin anne ve babalarının farklılaşan tutumları ve kıskançlık alt boyutlarında çıkan fark anlamlıdır (p<0.05). 12-14 yaşlar arasındaki ergenlerin annelerinin farklılaşan tutumlarını algılayış puan ortalamaları (\bar{x} =4.29), 15-18 yaşlar arasındaki ergenlerin annelerinin farklılaşan tutumlarını algılayış puan ortalamalarından (\bar{x} =3.51) anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur (p<0.05, d=0.50). 12-14 yaşlar arasındaki ergenlerin babalarının farklılaşan tutumlarını algılayış puan ortalamaları (\bar{x} =4.31), 15-18 yaşlar arasındaki ergenlerin babalarının farklılaşan tutumlarını algılayış puan ortalamalarından (\bar{x} =3.52) anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur (p<0.05, d=0.50). 12-14 yaşlar arasındaki ergenlerin kıskançlık puan ortalamaları (\bar{x} =23.76), 15-18 yaşlar arasındaki ergenlerin kıskançlık puan ortalamalarından (\bar{x} =20.07) anlamlı düzeyde daha yüksek bulunduğu görülmektedir (p<0.05, d=0.31). 12-14 yaşlar arasındaki ergenlerle, 15-18 yaşlar arasındaki ergenlerin kardeş ilişkilerinin; kabul, ilişkinin olumluluğu ve çatışma

boyutlarında farklılaşmadığı görülmektedir. Bu alt boyutlarda çıkan fark anlamlı değildir ($p>0.05$).

12-14 yaşlar arasındaki ergenler anne ve babalarının kardeşlerine kendilerinden daha farklı davrandıklarını algılamaktadırlar ve aynı zamanda 15-18 yaşlar arasındaki ergenlere göre kardeşlerini daha fazla kıskanmaktadırlar.

5.2.5. Yaş ve Genç Yetişkinlikte Kardeş İlişkileri

Genç yetişkinlerin kardeş ilişkilerinin yaşa göre değişip değişmediğine dair ANOVA sonuçları Tablo 8’de verilmektedir.

Tablo 8. Genç yetişkinlerde yaş değişkenine göre *Kardeş İlişkileri Ölçeği* alt boyutlarına ilişkin ANOVA sonuçları (Toplam: 320)

Kardeş İlişkileri Yaş		n	\bar{x}	ss	Sd	F	p	Anlamlı Fark
Annenin Farklılaşan Tutumu	20 ve altı	107	3.70	.18	1.85927	2.060	.129	
	21-23	154	3.60	.15	1.80203			
	24 ve üzeri	59	4.18	.28	2.16934			
Babanın Farklılaşan Tutum	20 ve altı	107	3.57	.18	1.89855	.198	.820	
	21-23	154	3.43	.15	1.89228			
	24 ve üzeri	59	3.45	.22	1.72529			
Kabul	20 ve altı	107	15.09	.25	2.59365	.401	.670	
	21-23	154	15.24	.25	3.08921			
	24 ve üzeri	59	14.84	.37	2.83946			
Kıskançlık	20 ve altı	107	20.49	.99	10.28772	1.581	.207	
	21-23	154	19.31	.65	8.12365			
	24 ve üzeri	59	17.98	1.00	7.69122			
İlişkinin Olumluluğu	20 ve altı	107	18.24	.44	4.54504	3.869	.022*	2-3
	21-23	154	19.01	.34	4.26107			
	24 ve üzeri	59	17.16	.58	4.48812			
Çatışma	20 ve altı	107	3.82	.18	1.87241	2.547	.080	
	21-23	154	3.58	.13	1.65565			
	24 ve üzeri	59	3.20	.19	1.42369			

$p<0.05^*$

Tablo 8 incelendiğinde 21-23 yaşlar arasındaki genç yetişkinlerin ilişkinin olumluluğu puan ortalamaları (\bar{x} =19.01), 24 yaş ve üzerindeki genç yetişkinlerin ilişkinin olumluluğu puan ortalamalarından (\bar{x} =17.16) anlamlı düzeyde yüksek bulunduğu görülmektedir ($p<0.05$). Genç yetişkinlerin yaşlarına göre anne ve babalarının farklılaşan tutumları, *kabul*, *kıskançlık* ve *çatışma* boyutlarında farklılaşmadığı görülmektedir. Bu alt boyutlarda çıkan fark anlamlı değildir ($p>0.05$).

Yaşı 24 ve üzerinde olan genç yetişkinler kardeş ilişkilerini daha olumsuz algılamaktadırlar.

5.2.6. Yaş ve Orta Yetişkinlikte Kardeş İlişkileri

Orta yetişkinlerin kardeş ilişkilerinin yaşa göre değişip değişmediğine dair t testi sonuçları Tablo 9’da verilmektedir.

Tablo 9. Orta yetişkinlerde yaş değişkenine göre **Kardeş İlişkileri Ölçeği** alt boyutlarına ilişkin t Testi sonuçları (Toplam: 151)

Kardeş İlişkileri	Yaş	n	\bar{x}	ss	Sd	t	p
Annenin Farklılaşan Tutum	50 ve altı	70	3.70	.20	1.66246	-.800	.425
	51 ve üzeri	81	3.92	.20	1.78730		
Babanın Farklılaşan Tutum	50 ve altı	70	3.35	.20	1.68571	-1.054	.294
	51 ve üzeri	81	3.64	.18	1.63025		
Kabul	50 ve altı	70	14.28	.32	2.68189	.369	.713
	51 ve üzeri	81	14.12	.30	2.70824		
Kıskançlık	50 ve altı	70	19.92	1.06	8.89442	-.824	.411
	51 ve üzeri	81	21.06	.89	7.99898		
İlişkinin Olumluluğu	50 ve altı	70	15.98	.68	5.65043	-.104	.917
	51 ve üzeri	81	16.07	.53	4.75336		
Çatışma	50 ve altı	70	2.75	.15	1.27899	-1.495	.137
	51 ve üzeri	81	3.09	.17	1.49670		

$p<0.05^*$

Tablo 9 incelendiğinde yaşı 50 ve altında olan orta yetişkinlerle, yaşı 51 ve üzerindeki orta yetişkinlerin kardeş ilişkilerinin; *anne ve babalarının farklılaşan tutumu*, *kabul*, *kıskançlık*, *ilişkinin olumluluğu* ve *çatışma* boyutlarında farklılaşmadığı görülmektedir. Bu alt boyutlarda çıkan fark anlamlı değildir ($p>0.05$).

5.2.7. Anne-Baba Öğrenim Durumu ve Ergenlikte Kardeş İlişkileri

Ergenlerin kardeş ilişkilerinin annenin öğrenim durumuna göre değişip değişmediğine dair ANOVA sonuçları Tablo 10'da verilmektedir.

Tablo 10. Ergenlerde anne öğrenim durumuna göre **Kardeş İlişkileri Ölçeği** alt boyutlarına ilişkin ANOVA sonuçları (Toplam: 441)

Kardeş İlişkileri Öğrenim Durumu	n	\bar{x}	ss	Sd	F	p	Anlamlı Fark	
Annenin Farklılaşan Tutumu	İlkokul ve altı	244	4.07	.15	2.31076	.597	.551	-
	Ortaokul	75	4.30	.30	2.60443			
	Lise ve üzeri	122	3.92	.21	2.34668			
Babanın Farklılaşan Tutum	İlkokul ve altı	244	4.06	.16	2.46202	.143	.867	-
	Ortaokul	75	4.24	.29	2.53537			
	Lise ve üzeri	122	4.09	.23	2.50620			
Kabul	İlkokul ve altı	244	14.52	.20	3.16676	.254	.776	-
	Ortaokul	75	14.22	.35	3.06494			
	Lise ve üzeri	122	14.42	.28	3.13054			
Kıskançlık	İlkokul ve altı	244	21.92	.67	10.46544	.749	.473	-
	Ortaokul	75	23.46	1.24	10.72044			
	Lise ve üzeri	122	22.86	.95	10.50852			
İlişkinin Olumluluğu	İlkokul ve altı	244	17.74	.32	4.95670	1.999	.137	-
	Ortaokul	75	18.98	.48	4.16710			
	Lise ve üzeri	122	18.27	.45	4.93267			
Çatışma	İlkokul ve altı	244	4.06	.14	2.12660	3.535	.030*	1-3
	Ortaokul	75	4.26	.22	1.91250			
	Lise ve üzeri	122	4.68	.20	2.20098			

p<0.05*

Tablo 10 incelendiğinde anne öğrenim düzeyine göre çatışma alt boyutunda çıkan fark anlamlı olduğu görülmektedir (p<0.05). Annelerinin öğrenim düzeyi lise ve üzeri olan öğrencilerin *çatışma* alt boyutundan aldıkları puan ortalamaları (\bar{x} =4.68), annelerinin öğrenim düzeyi ilkokul ve altı olan ergenlerin *çatışma* alt boyutundan aldıkları puan

ortalamalarından ($\bar{x}=4.06$) anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmektedir ($p<0.05$). Annenin öğrenim durumuna göre kardeş ilişkilerinin; *anne babanın farklılaşan tutumları, kabul, kıskançlık ve ilişkinin olumluluğu* boyutunda farklılaşmadığı görülmektedir. Bu alt boyutlarda çıkan fark anlamlı değildir ($p>0.05$).

Anneleri lise ve üzeri öğrenim düzeyine sahip olan ergenler, anneleri ilkökul ya da daha azı mezuniyeti olan öğrencilere göre kardeşleri ile daha fazla çatışma yaşamaktadırlar.

Ergenlerin kardeş ilişkilerinin babanın öğrenim düzeyine göre değişip değişmediğine dair ANOVA sonuçları Tablo 11’de verilmektedir.

Tablo 11. Ergenlerde kardeş ilişkilerinin baba öğrenim durumuna göre *Kardeş İlişkileri Ölçeği* alt boyutlarına ilişkin ANOVA sonuçları (Toplam: 441)

Kardeş İlişkileri	Öğrenim Durumu	n	\bar{x}	ss	Sd	F	p	Anlamlı Fark
Annenin Farklılaşan Tutumu	İlkokul ve altı	176	4.19	.18	2.43736	.910	.403	-
	Ortaokul	148	3.86	.18	2.23652			
	Lise ve üzeri	117	4.17	.22	2.41980			
Babanın Farklılaşan Tutumu	İlkokul ve altı	176	4.26	.19	2.47137	1.918	.148	-
	Ortaokul	148	3.77	.19	2.36994			
	Lise ve üzeri	117	4.25	.24	2.59361			
Kabul	İlkokul ve altı	176	14.37	.24	3.19386	.058	.944	-
	Ortaokul	148	14.45	.25	3.07807			
	Lise ve üzeri	117	14.48	.29	3.13659			
Kıskançlık	İlkokul ve altı	176	22.85	.83	11.01981	.531	.589	-
	Ortaokul	148	21.72	.80	9.71346			
	Lise ve üzeri	117	22.74	.99	10.70542			
İlişkinin Olumluluğu	İlkokul ve altı	176	17.87	.38	5.10347	.408	.665	-
	Ortaokul	148	18.33	.39	4.80441			
	Lise ve üzeri	117	18.21	.41	4.44667			
Çatışma	İlkokul ve altı	176	4.23	.16	2.16228	.315	.730	-
	Ortaokul	148	4.20	.18	2.24746			
	Lise ve üzeri	117	4.40	.18	1.90308			

$p<0.05^*$

Tablo 11 incelendiğinde babanın öğrenim durumuna göre kardeş ilişkilerinin; anne babanın farklılaşan tutumları, kabul, kıskançlık, ilişkinin olumluluğu ve çatışma boyutlarında farklılaşmadığı görülmektedir. Bu alt boyutlarda çıkan fark anlamlı değildir ($p>0.05$).

5.2.8. Anne-Baba Öğrenim Durumu ve Genç Yetişkinlikte Kardeş İlişkileri

Genç yetişkinlerin kardeş ilişkilerinin annenin öğrenim durumuna göre değişip değişmediğine dair ANOVA sonuçları Tablo 12’de verilmektedir.

Tablo 12. Genç yetişkinlerde anne öğrenim durumu değişkenine göre **Kardeş İlişkileri Ölçeği** alt boyutlarına ilişkin ANOVA sonuçları (Toplam: 320)

Kardeş İlişkileri	Öğrenim Durumu	n	\bar{x}	ss	Sd	F	p	Anlamlı Fark
Annenin Farklılaşan Tutumu	Okuryazar değil	63	3.90	.24	1.88982	.656	.657	-
	Okuryazar	29	4.10	.38	2.05886			
	İlkokul	95	3.66	.18	1.71111			
	Ortaokul	62	3.58	.26	2.05297			
	Lise	39	3.92	.34	2.14457			
	Üniversite ve üzeri	32	3.43	.30	1.72154			
Babanın Farklılaşan Tutumu	Okuryazar değil	63	3.47	.20	1.62498	.356	.878	-
	Okuryazar	29	3.58	.37	1.99136			
	İlkokul	95	3.57	.20	1.97095			
	Ortaokul	62	3.41	.24	1.92097			
	Lise	39	3.61	.32	1.99493			
	Üniversite ve üzeri	32	3.12	.29	1.62143			
Kabul	Okuryazar değil	63	14.96	.38	3.01592	.345	.885	-
	Okuryazar	29	14.79	.50	2.69098			
	İlkokul	95	15.08	.30	2.96671			
	Ortaokul	62	15.17	.38	3.01104			
	Lise	39	15.61	.39	2.42374			
	Üniversite ve üzeri	32	15.09	.51	2.91115			
Kıskançlık	Okuryazar değil	63	20.01	1.16	9.22390	.624	.681	-
	Okuryazar	29	21.13	2.14	11.53171			
	İlkokul	95	18.76	.78	7.58842			

	Ortaokul	62	20.14	1.15	9.06958			
	Lise	39	19.10	1.36	8.49704			
	Üniversite ve üzeri	32	18.03	1.61	9.11392			
İlişkinin Olumluluğu	Okuryazar değil	63	17.93	.58	4.57156	1.045	.391	-
	Okuryazar	29	18.03	.64	3.43805			
	İlkokul	95	19.00	.47	4.53825			
	Ortaokul	62	17.85	.62	4.85814			
	Lise	39	19.25	.59	3.69721			
	Üniversite ve üzeri	32	18.03	.82	4.61753			
	Çatışma	Okuryazar değil	63	3.30	.20	1.56200	.771	.571
Okuryazar		29	3.86	.37	2.01289			
İlkokul		95	3.52	.17	1.64926			
Ortaokul		62	3.79	.26	2.04969			
Lise		39	3.74	.22	1.39015			
Üniversite ve üzeri		32	3.56	.25	1.41279			

$p < 0.05^*$

Tablo 12 incelendiğinde annenin öğrenim durumuna göre kardeş ilişkilerinin; *anne babanın farklılaşan tutumları, kabul, kıskançlık, ilişkinin olumluluğu ve çatışma* boyutlarında farklılaşmadığı görülmektedir. Bu alt boyutlarda çıkan fark anlamlı değildir ($p > 0.05$).

Genç yetişkinlerin kardeş ilişkilerinin babanın öğrenim durumuna göre değişip değişmediğine dair ANOVA sonuçları Tablo 13'de verilmektedir.

Tablo 13. Genç yetişkinlerde baba öğrenim durumuna göre *Kardeş İlişkileri Ölçeği* alt boyutlarına ilişkin ANOVA sonuçları (Toplam: 320)

Kardeş İlişkileri	Öğrenim Durumu	n	\bar{x}	ss	Sd	F	p	Anlamlı Fark
Annenin Farklılaşan Tutumu	İlkokul ve altı	116	3.80	.16	1.77038	.331	.803	-
	Ortaokul	67	3.86	.26	2.11700			
	Lise	67	3.56	.23	1.84411			
	Üniversite ve üzeri	70	3.70	.23	1.96602			
Babanın Farklılaşan Tutumu	İlkokul ve altı	116	3.50	.17	1.86266	.188	.905	-
	Ortaokul	67	3.34	.21	1.72813			
	Lise	67	3.50	.23	1.88594			
	Üniversite ve üzeri	70	3.57	.24	1.98232			
Kabul	İlkokul ve altı	116	14.82	.27	2.90510	.988	.399	-
	Ortaokul	67	14.98	.38	3.07725			
	Lise	67	15.38	.31	2.57585			
	Üniversite ve üzeri	70	15.47	.35	2.92278			
Kıskançlık	İlkokul ve altı	116	19.56	.80	8.65495	.052	.984	-
	Ortaokul	67	19.44	1.06	8.71655			
	Lise	67	19.65	1.05	8.63319			
	Üniversite ve üzeri	70	19.11	1.15	9.65573			
İlişkinin Olumluluğu	İlkokul ve altı	116	18.07	.41	4.36817	.734	.532	-
	Ortaokul	67	18.17	.52	4.29208			
	Lise	67	19.00	.53	4.37624			
	Üniversite ve üzeri	70	18.64	.57	4.76715			
Çatışma	İlkokul ve altı	116	3.51	.15	1.63910	.394	.758	-
	Ortaokul	67	3.79	.22	1.78832			
	Lise	67	3.55	.21	1.74324			
	Üniversite ve üzeri	70	3.57	.20	1.69886			

$p < 0.05^*$

Tablo 13 incelendiğinde babanın öğrenim durumuna göre kardeş ilişkilerinin; *anne babanın farklılaşan tutumları, kabul, kıskançlık, ilişkinin olumluluğu ve çatışma* boyutlarında farklılaşmadığı görülmektedir. Bu alt boyutlarda çıkan fark anlamlı değildir ($p > 0.05$).

5.2.9. Öğrenim Durumu ve Orta Yetişkinlikte Kardeş İlişkileri

Orta yetişkinlerin kardeş ilişkilerinin kendi öğrenim durumlarına göre değişip değişmediğine dair ANOVA sonuçları Tablo 14'de verilmektedir.

Tablo 14. Orta yetişkinlerde kendi öğrenim durumlarına **Kardeş İlişkileri Ölçeği** alt boyutlarına ilişkin ANOVA sonuçları (Toplam: 151)

Kardeş İlişkileri	Öğrenim Durumu	n	\bar{x}	ss	Sd	F	p	Anlamlı Fark
Annenin Farklılaşan Tutumu	İlkokul ve altı	40	4.00	.31	1.94804	.435	.648	-
	Ortaokul ve lise	42	3.64	.25	1.65015			
	Üniversite ve üzeri	69	3.82	.20	1.65349			
Babanın Farklılaşan Tutumu	İlkokul ve altı	40	3.30	.24	1.48842	.514	.599	-
	Ortaokul	42	3.66	.29	1.89565			
	Lise ve üzeri	69	3.53	.19	1.60495			
Kabul	İlkokul ve altı	40	14.07	.45	2.84999	.450	.639	-
	Ortaokul	42	13.95	.42	2.73150			
	Lise ve üzeri	69	14.42	.31	2.58620			
Kıskançlık	İlkokul ve altı	40	20.92	1.40	8.85608	.191	.826	-
	Ortaokul	42	20.92	1.57	10.18701			
	Lise ve üzeri	69	20.07	.84	6.95007			
İlişkinin Olumluluğu	İlkokul ve altı	40	15.77	.72	4.58251	.860	.425	-
	Ortaokul	42	15.33	.89	5.75375			
	Lise ve üzeri	69	16.60	.62	5.12840			
Çatışma	İlkokul ve altı	40	3.00	.23	1.43223	.073	.930	-
	Ortaokul	42	2.88	.20	1.31042			
	Lise ve üzeri	69	2.94	.18	1.46412			

p<0.05*

Tablo 14 incelendiğinde orta yetişkinlerin kendi öğrenim durumlarına göre kardeş ilişkilerinin; *anne babanın farklılaşan tutumları, kabul, kıskançlık, ilişkinin olumluluğu* ve *çatışma* boyutlarında farklılaşmadığı görülmektedir. Bu alt boyutlarda çıkan fark anlamlı değildir (p>0.05).

5.2.10. Kardeş Sayısı ve Ergenlikte Kardeş İlişkileri

Ergenlerin kardeş ilişkilerinin kardeş sayılarına göre değişip değişmediğine dair ANOVA sonuçları Tablo 15’de verilmektedir.

Tablo 15. Ergenlerde kardeş sayısı değişkenine göre **Kardeş İlişkileri Ölçeği** alt boyutlarına ilişkin ANOVA sonuçları (Toplam: 441)

Kardeş İlişkileri	Kardeş Sayısı	n	\bar{x}	ss	Sd	F	p	Anlamlı Fark
Annenin Farklılaşan Tutumu	1-2 kardeş	106	4.37	.25	2.55773	1.485	.228	-
	3-5 kardeş	268	4.04	.14	2.30609			
	6 ve üzeri	67	3.76	.28	2.27696			
Babanın Farklılaşan Tutumu	1-2 kardeş	106	4.58	.26	2.70050	2.884	.057	-
	3-5 kardeş	268	3.99	.15	2.41740			
	6 ve üzeri	67	3.77	.28	2.26181			
Kabul	1-2 kardeş	106	14.35	.31	3.14170	.297	.743	-
	3-5 kardeş	268	14.39	.19	3.15073			
	6 ve üzeri	67	14.70	.38	3.08474			
Kıskançlık	1-2 kardeş	106	24.16	1.12	11.55536	1.865	.156	-
	3-5 kardeş	268	21.88	.62	10.11793			
	6 ve üzeri	67	22.01	1.24	10.15560			
İlişkinin Olumluluğu	1-2 kardeş	106	18.83	.42	4.33400	1.848	.159	-
	3-5 kardeş	268	17.98	.30	4.87577			
	6 ve üzeri	67	17.49	.65	5.31257			
Çatışma	1-2 kardeş	106	4.36	.19	2.00155	.814	.444	-
	3-5 kardeş	268	4.30	.13	2.17548			
	6 ve üzeri	67	3.97	.26	2.10317			

p<0.05*

Tablo 15 incelendiğinde kardeş sayısına göre kardeş ilişkilerinin; *anne babanın farklılaşan tutumları, kabul, kıskançlık, ilişkinin olumluluğu ve çatışma* boyutlarında farklılaşmadığı görülmektedir. Bu alt boyutlarda çıkan fark anlamlı değildir (p>0.05).

5.2.11. Kardeş Sayısı ve Genç Yetişkinlikte Kardeş İlişkileri

Genç yetişkinlerin kardeş ilişkilerinin kardeş sayılarına göre değişip değişmediğine dair ANOVA sonuçları Tablo 16’te verilmektedir.

Tablo 16. Genç yetişkinlerde kardeş sayısı değişkenine göre **Kardeş İlişkileri Ölçeği** alt boyutlarına ilişkin ANOVA sonuçları (Toplam: 320)

Kardeş İlişkileri	Kardeş Sayısı	n	\bar{x}	ss	Sd	F	P	Anlamlı Fark
Annenin Farklılaşan Tutumu	1-2 kardeş	52	3.94	.29	2.09025	3.806	.023*	2-3
	3-5 kardeş	191	3.51	.13	1.75876			
	6 ve üzeri	77	4.18	.23	2.03086			
Babanın Farklılaşan Tutumu	1-2 kardeş	52	3.59	.29	2.11678	.237	.789	
	3-5 kardeş	191	3.42	.13	1.80758			
	6 ve üzeri	77	3.55	.21	1.82449			
Kabul	1-2 kardeş	52	14.96	.44	3.19289	.805	.448	
	3-5 kardeş	191	15.28	.20	2.78599			
	6 ve üzeri	77	14.81	.33	2.90067			
Kıskançlık	1-2 kardeş	52	21.76	1.58	11.38216	2.494	.084	
	3-5 kardeş	191	18.72	.59	8.09363			
	6 ve üzeri	77	19.74	.97	8.54770			
İlişkinin Olumluluğu	1-2 kardeş	52	18.2	.57	4.09263	.426	.653	
	3-5 kardeş	191	18.59	.33	4.54565			
	6 ve üzeri	77	18.06	.50	4.42581			
Çatışma	1-2 kardeş	52	4.1	.22	1.60915	3.550	.030*	1-3
	3-5 kardeş	191	3.54	.13	1.81423			
	6 ve üzeri	77	3.35	.16	1.38380			

p<0.05*

Tablo 16’da görüleceği kardeş sayısı altı ve üzerinde olan genç yetişkinlerin annenin farklılaşan tutumunu algılama puan ortalamaları (\bar{x} =4.18), kardeş sayısı 3-5 arasında olan genç yetişkinlerin annenin farklılaşan tutumunu algılama puan ortalamalarından (\bar{x} =3.51) anlamlı düzeyde yüksek olarak bulunmuştur (p<0.05). Kardeş sayısı 1-2 olan genç yetişkinlerin çatışma puan ortalamaları (\bar{x} =4.13), kardeş sayısı altı ve üzerinde olan genç yetişkinlerin çatışma puan ortalamalarından (\bar{x} =3.35) anlamlı

düzye de daha yüksek olarak bulunmuştur ($p < 0.05$). Genç yetişkinlerde kardeş sayısına göre kardeş ilişkilerinin; *babanın farklılaşan tutumları*, *kabul*, *kıskançlık* ve *ilişkinin olumluluğu* boyutlarında farklılaşmadığı görülmektedir. Bu alt boyutlarda çıkan fark anlamlı değildir ($p > 0.05$).

Kardeş sayısı altı ve üzerinde olan genç yetişkinler annelerinin tutumunun farklılaştığını düşünmekte ve kardeşleri ile daha az çatışma yaşamaktadırlar.

5.2.12. Kardeş Sayısı ve Orta Yetişkinlikte Kardeş İlişkileri

Orta yetişkinlerin kardeş ilişkilerinin kardeş sayısına göre değişip değişmediğine dair t Testi sonuçları Tablo 17’de verilmektedir.

Tablo 17. Orta yetişkinlerde kardeş sayısı değişkenine göre *Kardeş İlişkileri Ölçeği* alt boyutlarına ilişkin t Testi sonuçları (Toplam: 151)

Kardeş İlişkileri	Kardeş Sayısı	n	\bar{x}	ss	Sd	t	p
Annenin Farklılaşan Tutumu	6’dan az	105	3.89	.17	1.75917	.794	.428
	6 ve üzeri	46	3.65	.25	1.66289		
Babanın Farklılaşan Tutumu	6’dan az	105	3.60	.16	1.67846	1.117	.266
	6 ve üzeri	46	3.28	.24	1.60088		
Kabul	6’dan az	105	14.21	.24	2.46507	.140	.889
	6 ve üzeri	46	14.15	.47	3.16907		
Kıskançlık	6’dan az	105	20.71	.86	8.81510	.391	.696
	6 ve üzeri	46	20.13	1.11	7.50291		
İlişkinin Olumluluğu	6’dan az	105	16.30	.48	4.89333	.975	.331
	6 ve üzeri	46	15.41	.85	5.76417		
Çatışma	6’dan az	105	2.98	.14	1.38662	.534	.363
	6 ve üzeri	46	2.84	.22	1.46010		

$p < 0.05^*$

Tablo 17 incelendiğinde kardeş sayısına göre kardeş ilişkilerinin; *anne ve babanın farklılaşan tutumları*, *kabul*, *kıskançlık*, *ilişkinin olumluluğu* ve *çatışma* boyutlarında farklılaşmadığı görülmektedir. Yani bu alt boyutlarda çıkan fark anlamlı değildir ($p > 0.05$).

5.2.13. Doğum Sırası ve Ergenlikte Kardeş İlişkileri

Ergenlerin kardeş ilişkilerinin doğum sırasına göre değişip değişmediğine dair ANOVA sonuçları Tablo 18'de verilmektedir.

Tablo 18. Ergenlerde doğum sırası değişkenine göre **Kardeş İlişkileri Ölçeği** alt boyutlarına ilişkin ANOVA sonuçları (Toplam: 441)

Kardeş İlişkileri	Doğum Sırası	n	\bar{x}	ss	Sd	F	p	Anlamlı Fark
Annenin Farklılaşan Tutumu	1-2	232	4.36	.16	2.46876	3.928	.020*	1-3
	3-4	132	3.85	.20	2.29011			
	5 ve üzeri	77	3.59	.24	2.07275			
Babanın Farklılaşan Tutumu	1-2	232	4.33	.17	2.57298	2.474	.085	-
	3-4	132	3.93	.21	2.40504			
	5 ve üzeri	77	3.67	.26	2.23866			
Kabul	1-2	232	14.06	.20	3.06681	5.000	.007*	1-3
	3-4	132	14.54	.28	3.18011			
	5 ve üzeri	77	15.33	.35	3.09333			
Kıskançlık	1-2	232	22.49	.70	10.66420	.055	.947	-
	3-4	132	22.56	.90	10.36482			
	5 ve üzeri	77	22.09	1.18	10.38620			
İlişkinin Olumluluğu	1-2	232	18.08	.31	4.65735	.133	.876	-
	3-4	132	18.27	.40	4.61282			
	5 ve üzeri	77	17.93	.65	5.69935			
Çatışma	1-2	232	4.41	.14	2.08713	2.879	.057	-
	3-4	132	4.30	.19	2.15737			
	5 ve üzeri	77	3.75	.24	2.12229			

p<0.05*

Tablo 18'de görüleceği gibi 1-2. sırada doğmuş olan ergenlerin annenin farklılaşan tutumunu algılama puan ortalamaları (\bar{x} =4.36), 5 ve üzerindeki bir sırada doğmuş olan ergenlerin annenin farklılaşan tutumunu algılama puan ortalamalarından (\bar{x} =3.59) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. 5 ve üzeri sırada doğmuş olan ergenlerin kabul puan ortalamaları (\bar{x} =15.33), 1-2. sırada doğmuş olan ergenlerin kabul puan ortalamalarından (\bar{x} =14.06) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur (p<0.05). Doğum

sirasına göre kardeş ilişkilerinin; *babanın farklılaşan tutumları, kıskançlık, ilişkinin olumluluğu ve çatışma* boyutlarında farklılaşmadığı görülmektedir. Bu alt boyutlarda çıkan fark anlamlı değildir ($p>0.05$).

Birinci ya da ikinci sırada doğmuş olan ergenler annelerini daha olumsuz algılayarak, beşinci sırada ya da daha sonra doğmuş olan ergenler kardeşlerini daha fazla kabul etmektedirler.

5.2.14. Doğum Sırası ve Genç Yetişkinlikte Kardeş İlişkileri

Genç yetişkinlerin kardeş ilişkilerinin doğum sırasına göre değişip değişmediğine dair ANOVA sonuçları Tablo 19’da verilmektedir.

Tablo 19. Genç yetişkinlerde doğum sırası değişkenine *Kardeş İlişkileri Ölçeği* alt boyutlarına ilişkin ANOVA sonuçları (Toplam: 320)

Kardeş İlişkileri	Doğum Sırası	n	\bar{x}	ss	Sd	F	p	Anlamlı Fark
Annenin Farklılaşan Tutumu	1-2	179	3.76	.14	1.90231	1.754	.068	-
	3-4	91	3.29	.18	1.72881			
	5 ve üzeri	50	4.48	.28	1.98196			
Babanın Farklılaşan Tutumu	1-2	320	3.50	.14	1.89727	.612	.803	-
	3-4	179	3.34	.19	1.79641			
	5 ve üzeri	91	3.68	.26	1.85648			
Kabul	1-2	50	14.78	.21	2.84025	.935	.501	-
	3-4	320	15.46	.32	3.03061			
	5 ve üzeri	179	15.68	.37	2.62981			
Kıskançlık	1-2	91	19.8	.71	9.52924	.819	.610	-
	3-4	50	18.56	.78	7.44940			
	5 ve üzeri	320	19.86	1.23	8.72718			
İlişkinin Olumluluğu	1-2	179	18.29	.33	4.45382	.508	.884	-
	3-4	91	18.50	.48	4.58106			
	5 ve üzeri	50	18.70	.59	4.18574			
Çatışma	1-2	320	3.64	.12	1.67068	.543	.859	-
	3-4	179	3.64	.20	1.94007			
	5 ve üzeri	91	3.30	.18	1.29756			

$p<0.05^*$

Tablo 19 incelendiğinde doğum sırasına göre kardeş ilişkilerinin; *annenin ve babanın farklılaşan tutumları, kabul, kıskançlık, ilişkinin olumluluğu ve çatışma* boyutlarında farklılaşmadığı görülmektedir. Bu alt boyutlarda çıkan fark anlamlı değildir ($p>0.05$).

5.2.15. Doğum Sırası ve Orta Yetişkinlikte Kardeş İlişkileri

Orta yetişkinlerin kardeş ilişkilerinin doğum sırasına göre değişip değişmediğine dair ANOVA sonuçları Tablo 20’de verilmektedir.

Tablo 20. Orta yetişkinlerde doğum sırası değişkenine göre **Kardeş İlişkileri Ölçeği** alt boyutlarına ilişkin ANOVA sonuçları (Toplam: 151)

Kardeş İlişkileri	Doğum Sırası	n	\bar{x}	ss	Sd	F	p	Anlamlı Fark
Annenin Farklılaşan Tutumu	1-2	58	4.03	.23	1.76680	.760	.469	-
	3-4	63	3.65	.21	1.72420			
	5 ve üzeri	30	3.76	.31	1.67504			
Babanın Farklılaşan Tutumu	1-2	58	3.65	.22	1.64958	.362	.697	-
	3-4	63	3.42	.21	1.67249			
	5 ve üzeri	30	3.40	.31	1.67332			
Kabul	1-2	58	14.17	.32	2.41442	.026	.974	-
	3-4	63	14.17	.34	2.72704			
	5 ve üzeri	30	14.30	.58	3.16391			
Kıskançlık	1-2	58	20.13	1.02	7.75151	.279	.757	-
	3-4	63	21.14	1.18	9.39433			
	5 ve üzeri	30	20.03	1.39	7.63153			
İlişkinin Olumluluğu	1-2	58	16.20	.57	4.35994	.065	.937	-
	3-4	63	15.98	.74	5.87639			
	5 ve üzeri	30	15.80	.95	5.19549			
Çatışma	1-2	58	3.03	.19	1.43839	.212	.809	-
	3-4	63	2.87	.17	1.33793			
	5 ve üzeri	30	2.90	.28	1.51658			

$p<0.05^*$

Tablo 20 incelendiğinde doğum sırasına göre kardeş ilişkilerinin; *annenin ve babanın farklılaşan tutumları, kabul, kıskançlık, ilişkinin olumluluğu ve çatışma*

boyutlarında farklılaşmadığı görülmektedir. Bu alt boyutlarda çıkan fark anlamlı değildir ($p>0.05$).

5.2.16. Değerlendirilen Kardeş ve Ergenlikte Kardeş İlişkileri

Ergenlerin kardeş ilişkilerinin değerlendirilen kardeşe göre değişip değişmediğine dair ANOVA sonuçları Tablo 21’de verilmektedir.

Tablo 21. Ergenlerde değerlendirilen kardeş değişkenine göre **Kardeş İlişkileri Ölçeği** alt boyutlarına ilişkin ANOVA sonuçları (Toplam: 441)

Kardeş İlişkileri	Değerlendirilen Kardeş	n	\bar{x}	ss	Sd	F	p	Anlamlı Fark
Annenin Farklılaşan Tutumu	Küçük kardeş	213	4.55	.17	2.52022	8.732	.000*	1-2
	Ağabey	109	3.60	.21	2.22206			1-3
	Abla	119	3.65	.19	2.04362			
Babanın Farklılaşan Tutumu	Küçük kardeş	213	4.58	.18	2.68276	7.977	.000*	1-2
	Ağabey	109	3.63	.20	2.07089			1-3
	Abla	119	3.67	.21	2.28684			
Kabul	Küçük kardeş	213	13.99	.20	2.96122	4.023	.019*	1-3
	Ağabey	109	14.82	.31	3.23076			
	Abla	119	14.84	.30	3.26168			
Kıskançlık	Küçük kardeş	213	23.52	.79	11.48032	2.181	.114	-
	Ağabey	109	21.3	.90	9.46346			
	Abla	119	21.51	.86	9.43530			
İlişkinin Olumluluğu	Küçük kardeş	213	18.00	.32	4.74042	.108	.897	-
	Ağabey	109	18.25	.48	5.02733			
	Abla	119	18.18	.44	4.84375			
Çatışma	Küçük kardeş	213	4.47	.15	2.14471	2.877	.057	-
	Ağabey	109	4.26	.20	2.14466			
	Abla	119	3.90	.19	2.03085			

$p<0.05$ *

Tablo 21 incelendiğinde küçük kardeşini değerlendiren ergenlerin, annenin farklılaşan tutumunu algılama puan ortalamaları ($\bar{x}=4.55$), ablasını değerlendiren ergenlerin puan ortalamalarından ($\bar{x}=3.65$) ve ağabeyini değerlendiren ergenlerin puan ortalamalarından ($\bar{x}=3.60$) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur ($p<0.05$). Küçük

kardeşini değerlendiren ergenlerin babanın farklılaşan tutumunu algılama puan ortalamaları ($\bar{x}=4.58$), ablasını değerlendiren ergenlerin puan ortalamalarından ($\bar{x}=3.67$) ve ağabeyini değerlendiren ergenlerin puan ortalamalarından ($\bar{x}=3.63$) anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmektedir ($p<0.05$). Ablasını değerlendiren ergenlerin puan ortalamaları ($\bar{X}=14.84$), küçük kardeşini değerlendiren ergenlerin kabul puan ortalamalarından ($\bar{X}=13.99$), anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur ($p<0.05$). Değerlendirilen kardeşe göre kardeş ilişkilerinin; *kıskançlık, ilişkinin olumluluğu ve çatışma* boyutlarında farklılaşmadığı görülmektedir. Bu alt boyutlarda çıkan fark anlamlı değildir ($p>0.05$).

Küçük kardeşini değerlendiren ergenler anne ve babalarını olumsuz ve taraf tutar şekilde algılamaktadır. Ablasını değerlendiren ergenler, küçük kardeşini değerlendiren ergenlere göre daha çok kabul etmektedirler.

5.2.17. Değerlendirilen Kardeş ve Genç Yetişkinlikte Kardeş İlişkileri

Genç yetişkinlerin kardeş ilişkilerinin değerlendirilen kardeşe göre değişip değişmediğine dair ANOVA sonuçları Tablo 22'de verilmektedir.

Tablo 22. Genç yetişkinlerde değerlendirilen kardeş değişkenine göre **Kardeş İlişkileri Ölçeği** alt boyutlarına ilişkin ANOVA sonuçları (Toplam: 320)

Kardeş İlişkiler	Değerlendirilen Kardeş	n	\bar{x}	ss	Sd	F	p	Anlamlı Fark
Annenin Farklılaşan Tutumu	Küçük kardeş	154	3.92	.23	1.94888	1.493	.226	-
	Ağabey	70	3.64	.18	1.80046			
	Abla	96	3.52	.16	1.93052			
Babanın Farklılaşan Tutumu	Küçük kardeş	154	3.57	.23	1.92295	1.123	.327	-
	Ağabey	70	3.25	.18	1.72901			
	Abla	96	3.59	.15	1.90808			
Kabul	Küçük kardeş	154	15.44	.33	2.78003	3.084	.047*	1-3
	Ağabey	70	15.54	.31	2.99444			
	Abla	96	14.70	.23	2.81435			
Kıskançlık	Küçük kardeş	154	20.54	1.19	9.93411	1.594	.205	-
	Ağabey	70	18.19	.72	7.07199			
	Abla	96	19.75	.75	9.28282			
İlişkinin Olumluluğu	Küçük kardeş	154	17.60	.54	4.48637	2.560	.079	-
	Ağabey	70	18.13	.50	4.92388			
	Abla	96	18.96	.33	4.03722			
Çatışma	Küçük kardeş	154	3.47	.21	1.79146	1.321	.268	-
	Ağabey	70	3.42	.17	1.63350			
	Abla	96	3.75	.14	1.69702			

p<0.05*

Tablo 22’de görüleceği gibi küçük kardeşini değerlendiren genç yetişkinlerin kabul puan ortalamaları (\bar{x} =15.44), ablasını değerlendiren genç yetişkinlerin kabul puan ortalamalarından (\bar{x} =14.70) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur (p<0.05). Değerlendirilen kardeşe göre kardeş ilişkilerinin; *anne ve babanın farklılaşan tutumları, kıskançlık, ilişkinin olumluluğu ve çatışma* boyutlarında farklılaşmadığı görülmektedir. Bu alt boyutlarda çıkan fark anlamlı değildir (p>0.05).

Küçük kardeşini değerlendiren genç yetişkinler daha kabullenicidir.

5.2.18. Değerlendirilen Kardeş ve Orta Yetişkinlikte Kardeş İlişkileri

Orta yetişkinlerin kardeş ilişkilerinin değerlendirilen kardeşe göre değişip değişmediğine dair ANOVA sonuçları Tablo 23’de verilmektedir.

Tablo 23. Orta yetişkinlerde değerlendirilen kardeş değişkenine göre **Kardeş İlişkileri Ölçeği** alt boyutlarına ilişkin ANOVA sonuçları (Toplam: 151)

Kardeş İlişkileri	Değerlendirilen Kardeş	n	\bar{x}	ss	Sd	F	p	Anlamlı Fark
Annenin Farklılaşan Tutumu	Küçük kardeş	57	3.91	.24	1.77564	.549	.579	-
	Ağabey	40	3.57	.28	1.75247			
	Abla	54	3.90	.23	1.67409			
Babanın Farklılaşan Tutumu	Küçük kardeş	57	3.54	.23	1.71204	.904	.407	-
	Ağabey	40	3.22	.23	1.42302			
	Abla	54	3.68	.24	1.75719			
Kabul	Küçük kardeş	57	14.38	.36	2.69095	.776	.462	-
	Ağabey	40	14.42	.46	2.92546			
	Abla	54	13.83	.34	2.50848			
Kıskançlık	Küçük kardeş	57	20.12	1.07	8.06684	.452	.637	--
	Ağabey	40	19.95	1.20	7.55815			
	Abla	54	21.40	1.28	9.40598			
İlişkinin Olumluluğu	Küçük kardeş	57	16.73	.57	4.28672	.850	.429	-
	Ağabey	40	15.55	.94	5.94828			
	Abla	54	15.64	.74	5.41890			
Çatışma	Küçük kardeş	57	3.10	.21	1.60005	.628	.535	-
	Ağabey	40	2.85	.20	1.27199			
	Abla	54	2.83	.17	1.28489			

p<0.05*

Tablo 23 incelendiğinde değerlendirilen kardeşe göre kardeş ilişkilerinin; anne ve babanın farklılaşan tutumları, kabul, kıskançlık, ilişkinin olumluluğu ve çatışma boyutlarında farklılaşmadığı görülmektedir. Bu alt boyutlarda çıkan fark anlamlı değildir (p>0.05).

5.2.19. Yakın Hissettiği Kardeş ve Ergenlikte Kardeş İlişkileri

Ergenlerin kardeş ilişkilerinin yakın hissettiği kardeşine göre değişip değişmediğine dair ANOVA sonuçları Tablo 24'de verilmektedir.

Tablo 24. Ergenlerde yakın hissedilen kardeş değişkenine göre **Kardeş İlişkileri Ölçeği** alt boyutlarına ilişkin ANOVA sonuçları (Toplam: 441)

Kardeş İlişkileri	Yakın Hissedilen Kardeş	n	\bar{x}	ss	Sd	F	p	Anlamlı Fark
Annenin Farklılaşan Tutumu	Kız kardeş	207	4.18	.17	2.44998	1.016	.363	-
	Erkek kardeş	177	3.96	.17	2.29883			
	Hepsi kız ya da hep: erkek olan kardeşler	57	4.21	.30	2.26378			
Babanın Farklılaşan Tutumu	Kız kardeş	207	4.18	.17	2.51343	.445	.641	-
	Erkek kardeş	177	3.96	.18	2.38616			
	Hepsi kız ya da hep: erkek olan kardeşler	57	4.21	.35	2.63721			
Kabul	Kız kardeş	207	14.69	.22	3.15487	1.617	.200	-
	Erkek kardeş	177	14.11	.23	3.09412			
	Hepsi kız ya da hep: erkek olan kardeşler	57	14.45	.42	3.14569			
Kıskançlık	Kız kardeş	207	22.59	.72	10.39887	.232	.793	-
	Erkek kardeş	177	22.56	.79	10.59789			
	Hepsi kız ya da hep: erkek olan kardeşler	57	21.56	1.42	10.74047			
İlişkinin Olumluluğu	Kız kardeş	207	18.20	.33	4.71205	.207	.813	-
	Erkek kardeş	177	17.94	.37	4.87785			
	Hepsi kız ya da hep: erkek olan kardeşler	57	18.33	.69	5.17319			
Çatışma	Kız kardeş	207	4.10	.15	2.09401	2.987	.051	-
	Erkek kardeş	177	4.56	.17	2.21936			
	Hepsi kız ya da hep: erkek olan kardeşler	57	3.94	.24	1.82660			

p<0.05*

Tablo 24 incelendiğinde yakın hissedilen kardeşe göre kardeş ilişkilerinin; *anne babanın farklılaşan tutumları, kabul, kıskançlık, ilişkinin olumluluğu ve çatışma*

boyutlarında farklılaşmadığı görülmektedir. Bu alt boyutlarda çıkan fark anlamlı değildir ($p>0.05$).

5.2.20. Yakın Hissettiği Kardeş ve Genç Yetişkinlikte Kardeş İlişkileri

Genç yetişkinlerin kardeş ilişkilerinin yakın hissettiği kardeşine göre değişip değişmediğine dair t testi sonuçları Tablo 25’de verilmektedir.

Tablo 25. Genç yetişkinlerde yakın hissedilen kardeş değişkenine göre **Kardeş İlişkileri Ölçeği** alt boyutlarına ilişkin t Testi sonuçları (Toplam: 320)

Kardeş İlişkileri	Yakın Hissedilen Kardeş	n	\bar{x}	ss	Sd	t	p
Annenin Farklılaşan Tutumu	Kız kardeş	205	3.54	.13	1.82426	-2.566	.011*
	Erkek kardeş	115	4.10	.19	1.98403		
Babanın Farklılaşan Tutumu	Kız kardeş	205	3.37	.13	1.82819	-1.502	.134
	Erkek kardeş	115	3.69	.18	1.90647		
Kabul	Kız kardeş	205	15.36	.20	2.79316	2.059	.040*
	Erkek kardeş	115	14.67	.28	2.99282		
Kıskançlık	Kız kardeş	205	18.16	.52	7.51089	-3.562	.000*
	Erkek kardeş	115	21.77	.98	10.48228		
İlişkinin Olumluluğu	Kız kardeş	205	18.57	.32	4.57842	.834	.405
	Erkek kardeş	115	18.13	.39	4.18411		
Çatışma	Kız kardeş	205	3.43	.11	1.56925	-2.255	.025*
	Erkek kardeş	115	3.87	.18	1.88786		

$p<0.05^*$

Tablo 25’te kendini erkek kardeşine yakın hisseden genç yetişkinlerin, annenin farklılaşan tutumunu algılama puan ortalamaları ($\bar{x}=4.10$), kendini kız kardeşine yakın hisseden genç yetişkinlerin annenin farklılaşan tutumunu algılama puan ortalamalarından ($\bar{x}=3.54$) anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur ($p<0.05$, $d=1$). Kendini kız kardeşine yakın hisseden genç yetişkinlerin kabul puan ortalamaları ($\bar{X}=15.36$), kendini erkek kardeşine yakın hisseden genç yetişkinlerin kabul puan ortalamalarından ($\bar{x}=14.67$) anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur ($p<0.05$, $d=0.50$). Kendini erkek kardeşine yakın hisseden genç yetişkinlerin kıskançlık puan ortalamaları ($\bar{x}=21.77$), kendini kız kardeşine yakın hisseden genç yetişkinlerin kıskançlık puan ortalamalarından ($\bar{x}=18.16$) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur ($p<0.05$, $d=0.34$). Kendini erkek kardeşine yakın

hisseden genç yetişkinlerin çatışma puan ortalamaları ($\bar{x}=3.87$), kendini kız kardeşine yakın hisseden genç yetişkinlerin çatışma puan ortalamalarından ($\bar{x}=3.43$) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur ($p<0.05$, $d=0.10$). Yakın hiss edilen kardeşe göre kardeş ilişkilerinin; *babanın farklılaşan tutumları ve ilişkinin olumluluğu* boyutlarında farklılaşmadığı görülmektedir. Bu alt boyutlarda çıkan fark anlamlı değildir ($p>0.05$).

Elde edilen bu sonuçlara göre; kendini kız kardeşine yakın hisseden genç yetişkinler kardeş ilişkilerinde annelerini daha olumlu algılamakta, daha az kıskançlık hissetmekte ve daha az çatışma yaşamaktadırlar. Bununla birlikte kendini kız kardeşine yakın hisseden genç yetişkinler kardeşlik ilişkisinde daha kabullenicidir.

5.2.21. Yakın Hissettiği Kardeş ve Orta Yetişkinlikte Kardeş İlişkileri

Orta yetişkinlerin kardeş ilişkilerinin yakın hissettiği kardeşine göre değişip değişmediğine dair t testi sonuçları Tablo 26'da verilmektedir.

Tablo 26. Orta yetişkinlerde yakın hiss edilen kardeş değişkenine *Kardeş İlişkileri Ölçeği* alt boyutlarına ilişkin t Testi sonuçları (Toplam: 151)

Kardeş İlişkileri	Yakın Hiss edilen Kardeş	n	\bar{x}	ss	Sd	t	p
Annenin Farklılaşan Tutumu	Kız kardeş	94	3.85	.18	1.70362	.272	.786
	Erkek kardeş	57	3.77	.24	1.78303		
Babanın Farklılaşan Tutumu	Kız kardeş	94	3.56	.17	1.64322	.512	.609
	Erkek kardeş	57	3.42	.22	1.68975		
Kabul	Kız kardeş	94	14.17	.27	2.63410	-.167	.868
	Erkek kardeş	57	14.24	.37	2.79847		
Kıskançlık	Kız kardeş	94	20.34	.85	8.26907	-.366	.715
	Erkek kardeş	57	20.85	1.15	8.71870		
İlişkinin Olumluluğu	Kız kardeş	94	16.14	.51	4.98591	.352	.725
	Erkek kardeş	57	15.84	.73	5.50256		
Çatışma	Kız kardeş	94	2.84	.13	1.25555	-1.123	.263
	Erkek kardeş	57	3.10	.21	1.62221		

$p<0.05^*$

Tablo 26 incelendiğinde yakın hiss edilen kardeşe göre kardeş ilişkilerinin; anne ve babanın farklılaşan tutumları, kabul, kıskançlık, ilişkinin olumluluğu ve çatışma

boyutlarında farklılaşmadığı görülmektedir. Bu alt boyutlarda çıkan fark anlamlı değildir ($p>0.05$).

5.2.22. Kardeş ile Birlikte Yaşama ve Ergenlikte Kardeş İlişkileri

Ergenlerin kardeş ilişkilerinin kardeşi ile birlikte yaşama durumuna göre değişip değişmediğine dair t Testi sonuçları Tablo 27’de verilmektedir.

Tablo 27. Ergenlerde kardeş ile birlikte yaşama değişkenine göre **Kardeş İlişkileri Ölçeği** alt boyutlarına ilişkin t Testi sonuçları (Toplam: 441)

Kardeş İlişkileri	Kardeşle Aynı Evde Yaşamak	n	\bar{x}	ss	Sd	t	p
Annenin Farklılaşan Tutumu	Birlikte	388	4.16	.12	2.41246	2.111	.035*
	Birlikte Değil	53	3.44	.26	1.90992		
Babanın Farklılaşan Tutumu	Birlikte	388	4.16	.13	2.48612	1.497	.135
	Birlikte Değil	53	3.62	.32	2.37357		
Kabul	Birlikte	388	14.38	.16	3.13378	-.774	.439
	Birlikte Değil	53	14.74	.43	3.14544		
Kıskançlık	Birlikte	388	22.65	.54	10.58611	1.136	.257
	Birlikte Değil	53	20.92	1.34	9.85911		
İlişkinin Olumluluğu	Birlikte	388	18.17	.24	4.70070	.641	.522
	Birlikte Değil	53	17.72	.78	5.71795		
Çatışma	Birlikte	388	4.34	.11	2.15617	2.025	.043*
	Birlikte Değil	53	3.72	.24	1.79535		

$p<0.05^*$

Tablo 27 incelendiğinde görülmektedir ki kardeşleri ile birlikte yaşayan ergenlerin annelerinin farklılaşan tutumunu algılama puan ortalamaları ($\bar{x}=4.16$), kardeşleri ile birlikte yaşamayan ergenlerin annelerinin farklılaşan tutumunu algılama puan ortalamalarından ($\bar{x}=3.44$); kardeşleri ile birlikte yaşayan ergenlerin çatışma puan ortalamaları ($\bar{x}=4.34$), kardeşleri ile birlikte yaşamayan ergenlerin çatışma puan ortalamalarından ($\bar{x}=3.72$) anlamlı düzeyde yüksek olarak bulunmuştur ($p<0.05$, $d=0.63$; $d=0.63$). Kardeşleri ile birlikte yaşayan ergenlerle, kardeşleri ile birlikte yaşamayan ergenlerin kardeş ilişkilerinin; *babanın farklılaşan tutumu*, *kabul*, *kıskançlık* ve *ilişkinin olumluluğu* boyutlarında farklılaşmadığı görülmektedir. Bu alt boyutlarda çıkan fark anlamlı değildir ($p>0.05$).

Sonuç olarak bu bulgulara göre kardeşleri ile birlikte yaşayan ergenler annelerini daha olumsuz algılamakta ve daha fazla çatışma yaşamaktadırlar.

5.2.23. Kardeşle Birlikte Yaşama ve Genç Yetişkinlikte Kardeş İlişkileri

Genç yetişkinlerin kardeş ilişkilerinin kardeşi ile birlikte yaşama durumuna göre değişip değişmediğine dair t testi sonuçları Tablo 28’de verilmektedir.

Tablo 28. Genç Yetişkinlerde kardeşle birlikte yaşama değişkenine göre **Kardeş İlişkileri Ölçeği** alt boyutlarına ilişkin t Testi sonuçları (Toplam: 320)

Kardeş İlişkileri	Kardeşle Aynı Evde Yaşamak	n	\bar{x}	ss	Sd	t	p
Annenin Farklılaşan Tutumu	Birlikte	213	3.91	.13	1.90989	2.233	.026*
	Birlikte Değil	107	3.41	.18	1.84265		
Babanın Farklılaşan Tutumu	Birlikte	213	3.47	.13	1.85959	-.180	.857
	Birlikte Değil	107	3.51	.18	1.87015		
Kabul	Birlikte	213	14.95	.20	2.95455	-1.413	.159
	Birlikte Değil	107	15.43	.26	2.71327		
Kıskançlık	Birlikte	213	20.22	.65	9.45012	2.174	.030*
	Birlikte Değil	107	17.95	.71	7.32968		
İlişkinin Olumluluğu	Birlikte	213	18.49	.30	4.39621	.466	.642
	Birlikte Değil	107	18.25	.44	4.53933		
Çatışma	Birlikte	213	3.72	.12	1.75995	1.926	.055
	Birlikte Değil	107	3.33	.15	1.55372		

p<0.05*

Tablo 28’de görüldüğü gibi kardeşleri ile birlikte yaşayan genç yetişkinlerin annelerinin farklılaşan tutumunu algılama puan ortalamaları (\bar{x} =3.91), kardeşleri ile birlikte yaşamayan genç yetişkinlerin annelerinin farklılaşan tutumunu algılama puan ortalamalarından (\bar{x} =3.41); kardeşleri ile birlikte yaşayan genç yetişkinlerin kıskançlık puan ortalamaları (\bar{x} =20.22), kardeşleri ile birlikte yaşamayan genç yetişkinlerin kıskançlık puan ortalamalarından (\bar{x} =17.95) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur (p<0.05, d =0.10; d =0.37). Kardeşleri ile birlikte yaşayan ergenlerle, kardeşleri ile birlikte yaşamayan ergenlerin kardeş ilişkilerinin; *babanın farklılaşan tutumu*, *kabul*, *ilişkinin olumluluğu* ve *çatışma* boyutlarında farklılaşmadığı görülmektedir. Bu alt boyutlarda çıkan fark anlamlı değildir (p>0.05).

Elde edilen bu bulgulara göre kardeşleri ile birlikte yaşayan genç yetişkinler annelerini daha olumsuz algılamakta ve kardeşlerine karşı daha fazla kıskançlık göstermektedirler.

5.2.24. Kardeş ile Yaş Farkı ve Ergenlikte Kardeş İlişkileri

Ergenlerin kardeş ilişkilerinin kardeşler arasındaki yaş farkına göre değişip değişmediğine dair t testi sonuçları Tablo 29'da verilmektedir.

Tablo 29. Ergenlerde yaş farkı değişkenine göre **Kardeş İlişkileri Ölçeği** alt boyutlarına ilişkin t Testi sonuçları (Toplam: 441)

Kardeş İlişkileri	Yaş Farkı	n	\bar{x}	ss	Sd	t	p
Annenin Farklılaşan Tutumu	7'nin altı	299	3.96	.13	2.28225	-1.498	.135
	7 ve üzeri	142	4.32	.21	2.52800		
Babanın Farklılaşan Tutumu	7'nin altı	299	3.95	.14	2.36661	-1.798	.061
	7 ve üzeri	142	4.42	.22	2.67461		
Kabul	7'nin altı	299	14.42	.18	3.15368	-.025	.980
	7 ve üzeri	142	14.43	.26	3.10220		
Kıskançlık	7'nin altı	299	22.53	.60	10.48664	.256	.798
	7 ve üzeri	142	22.26	.89	10.57810		
İlişkinin Olumluluğu	7'nin altı	299	17.81	.28	4.82570	-1.952	.052
	7 ve üzeri	142	18.76	.40	4.79460		
Çatışma	7'nin altı	299	4.42	.12	2.15052	2.222	.024*
	7 ve üzeri	142	3.94	.17	2.03437		

p<0.05*

Tablo 29 incelendiğinde kardeşleri ile yaş farkı yedinin altında olan ergenlerin çatışma puan ortalamaları (\bar{x} =4.42), yaş farkı yedi ve üzerinde olan ergenlerin çatışma puan ortalamalarından (\bar{x} =3.94) anlamlı düzeyde yüksek bulunduğu görülmektedir (p<0.05, d=0.50). Yaş farkına göre kardeş ilişkilerinin; *anne babanın farklılaşan tutumları*, *kabul*, *kıskançlık* ve *ilişkinin olumluluğu* boyutlarında farklılaşmadığı görülmektedir. Bu alt boyutlarda çıkan fark anlamlı değildir (p>0.05).

Kardeşleri ile yaş farkı yedi ve üzerinde olan ergenler kardeşleri ile daha az çatışma yaşamaktadır.

5.2.25. Yaş Farkı ve Genç Yetişkinlikte Kardeş İlişkileri

Genç yetişkinlerin kardeş ilişkilerinin kardeşler arasındaki yaş farkına göre değişip değişmediğine dair t testi sonuçları Tablo 30’de verilmektedir.

Tablo 30. Genç yetişkinlerde yaş farkı değişkenine göre **Kardeş İlişkileri Ölçeği** alt boyutlarına ilişkin t Testi sonuçları (Toplam: 320)

Kardeş İlişkileri	Yaş Farkı	n	\bar{x}	ss	Sd	t	p
Annenin Farklılaşan Tutumu	7’nin altı	246	3.77	.12	1.84579	.560	.576
	7 ve üzeri	74	3.63	.24	2.07776		
Babanın Farklılaşan Tutumu	7’nin altı	246	3.48	.12	1.85322	-.066	.948
	7 ve üzeri	74	3.50	.22	1.89628		
Kabul	7’nin altı	246	14.99	.19	2.90882	-1.392	.165
	7 ve üzeri	74	15.52	.32	2.76585		
Kıskançlık	7’nin altı	246	19.64	.56	8.85680	.662	.509
	7 ve üzeri	74	18.86	1.03	8.86786		
İlişkinin Olumluluğu	7’nin altı	246	18.34	.28	4.44189	-.485	.628
	7 ve üzeri	74	18.63	.52	4.45241		
Çatışma	7’nin altı	246	3.70	.11	1.67201	.625	.029*
	7 ve üzeri	74	3.21	.20	1.75382		

p<0.05*

Kardeşleri ile yaş farkı yedinin altında olan genç yetişkinlerin çatışma puan ortalamaları (\bar{x} =3.70), yaş farkı yedi ve üzerinde olan genç yetişkinlerin çatışma puan ortalamalarından (\bar{x} =3.21) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur (p<0.05, d=0.10). Yaş farkına göre kardeş ilişkilerinin; *anne babanın farklılaşan tutumları, kabul, kıskançlık ve ilişkinin olumluluğu* boyutlarında farklılaşmadığı görülmektedir. Bu alt boyutlarda çıkan fark anlamlı değildir (p>0.05).

Kardeşleri ile yaş farkı yedi ve üzerinde olan genç yetişkinler kardeşleri ile daha az çatışma yaşamaktadır.

5.2.26. Yaş Farkı ve Orta Yetişkinlikte Kardeş İlişkileri

Orta yetişkinlerin kardeş ilişkilerinin kardeşler arasındaki yaş farkına göre değişip değişmediğine dair t testi sonuçları Tablo 31’de verilmektedir.

Tablo 31. Orta yetişkinlerde yaş farkı değişkenine göre **Kardeş İlişkileri Ölçeği** alt boyutlarına ilişkin t Testi sonuçları (Toplam: 151)

Kardeş İlişkileri	Yaş Farkı	n	\bar{x}	ss	Sd	t	p
Annenin Farklılaşan Tutumu	7’nin altı	106	3.86	.18	1.81567	.509	.612
	7 ve üzeri	45	3.71	.23	1.51691		
Babanın Farklılaşan Tutumu	7’nin altı	106	3.49	.16	1.68605	-.220	.826
	7 ve üzeri	45	3.55	.24	1.60334		
Kabul	7’nin altı	106	14.27	.25	2.59132	.524	.601
	7 ve üzeri	45	14.02	.44	2.92706		
Kıskançlık	7’nin altı	106	20.48	.84	8.65886	-.123	.902
	7 ve üzeri	45	20.66	1.18	7.90857		
İlişkinin Olumluluğu	7’nin altı	106	15.65	.51	5.24276	-1.398	.164
	7 ve üzeri	45	16.93	.74	4.93779		
Çatışma	7’nin altı	106	3.02	.15	1.53348	1.181	.240
	7 ve üzeri	45	2.73	.15	1.03133		

p<0.05*

Tablo 31 incelendiğinde yaş farkına göre kardeş ilişkilerinin; *anne babanın farklılaşan tutumları, kabul, kıskançlık, ilişkinin olumluluğu ve çatışma* boyutlarında farklılaşmadığı görülmektedir. Bu alt boyutlarda çıkan fark anlamlı değildir (p>0.05).

5.2.27. İkamet Durumu ve Genç Yetişkinlikte Kardeş İlişkileri

Genç yetişkinlerin kardeş ilişkilerinin genç yetişkinin ikamet durumuna göre değişip değişmediğine dair t testi sonuçları Tablo 32’de verilmektedir.

Tablo 32. Genç yetişkinlerde ikamet durumu değişkenine göre *Kardeş İlişkileri Ölçeği* alt boyutlarına ilişkin ANOVA sonuçları (Toplam: 320)

Kardeş İlişkileri	Kiminle Yaşadığı	n	\bar{x}	ss	Sd	t	p
Annenin Farklılaşan Tutumu	Anne ve baba ile	250	3.76	.12	1.88164	.289	.773
	Diğer	70	3.68	.24	1.97479		
Babanın Farklılaşan Tutumu	Anne ve baba ile	250	3.54	.12	1.90550	.954	.341
	Diğer	70	3.30	.20	1.68841		
Kabul	Anne ve baba ile	250	15.20	.19	2.95073	.953	.341
	Diğer	70	14.82	.31	2.61529		
Kıskançlık	Anne ve baba ile	250	19.68	.58	9.09875	.846	.398
	Diğer	70	18.67	.95	7.91572		
İlişkinin Olumluluğu	Anne ve baba ile	250	18.54	.28	4.40067	.947	.344
	Diğer	70	17.97	.55	4.57774		
Çatışma	Anne ve baba ile	250	3.63	.11	1.74492	.760	.448
	Diğer	70	3.45	.18	1.53873		

p<0.05*

Tablo 32 incelendiğinde ikamet durumuna göre kardeş ilişkilerinin; *anne babanın farklılaşan tutumları, kabul, kıskançlık, ilişkinin olumluluğu ve çatışma* boyutlarında farklılaşmadığı görülmektedir. Bu alt boyutlarda çıkan fark anlamlı değildir (p>0.05).

5.2.28. Anne-Babanın Hayatta Olma Durumu ve Orta Yetişkinlikte Kardeş İlişkileri

Orta yetişkinlerin kardeş ilişkilerinin annenin hayatta olma durumuna göre değişip değişmediğine dair t testi sonuçları Tablo 33'de verilmektedir.

Tablo 33. Orta yetişkinlerde annenin hayatta olma durumu değişkenine göre **Kardeş İlişkileri Ölçeği** alt boyutlarına ilişkin t Testi sonuçları (Toplam: 151)

Kardeş İlişkileri	Anne Hayatta mı	n	\bar{x}	ss	Sd	t	p
Annenin Farklılaşan Tutumu	Hayatta	96	3.84	.17	1.65006	.211	.833
	Hayatta değil	55	3.78	.25	1.87272		
Babanın Farklılaşan Tutumu	Hayatta	96	3.69	.17	1.71138	1.857	.065
	Hayatta değil	55	3.18	.20	1.51646		
Kabul	Hayatta	96	14.45	.27	2.65931	1.576	.117
	Hayatta değil	55	13.74	.36	2.70266		
Kıskançlık	Hayatta	96	20.57	.90	8.81356	.070	.944
	Hayatta değil	55	20.47	1.05	7.75279		
İlişkinin Olumluluğu	Hayatta	96	16.56	.52	5.07795	1.672	.097
	Hayatta değil	55	15.10	.71	5.24818		
Çatışma	Hayatta	96	2.91	.13	1.31922	-.273	.100
	Hayatta değil	55	2.98	.21	1.55743		

p<0.05*

Tablo 33 incelendiğinde annenin hayatta olma durumuna göre kardeş ilişkilerinin; *anne babanın farklılaşan tutumları, kabul, kıskançlık, ilişkinin olumluluğu ve çatışma* boyutlarında farklılaşmadığı görülmektedir. Bu alt boyutlarda çıkan fark anlamlı değildir (p>0.05).

Orta yetişkinlerin kardeş ilişkilerinin babanın hayatta olma durumuna göre değişip değişmediğine dair t testi sonuçları Tablo 34’de verilmektedir.

Tablo 34. Orta yetişkinlerde babanın hayatta olma durumu değişkenine göre **Kardeş İlişkileri Ölçeği** alt boyutlarına ilişkin *t* Testi sonuçları (Toplam: 151)

Kardeş İlişkileri	Baba Hayatta mı	n	\bar{x}	ss	Sd	t	p
Annenin Farklılaşan Tutumu	Hayatta	82	3.84	.19	1.71031	.157	.876
	Hayatta değil	69	3.79	.21	1.76218		
Babanın Farklılaşan Tutumu	Hayatta	82	3.62	.18	1.66029	.905	.367
	Hayatta değil	69	3.37	.20	1.65477		
Kabul	Hayatta	82	14.28	.28	2.52530	.407	.685
	Hayatta değil	69	14.10	.35	2.88579		
Kıskançlık	Hayatta	82	19.64	.84	7.59527	-1.421	.157
	Hayatta değil	69	21.59	1.11	9.24395		
İlişkinin Olumluluğu	Hayatta	82	15.87	.55	4.96006	-.401	.689
	Hayatta değil	69	16.21	.66	5.44186		
Çatışma	Hayatta	82	2.93	.15	1.34575	-.013	.990
	Hayatta değil	69	2.94	.18	1.48407		

$p < 0.05^*$

Tablo 34 incelendiğinde babanın hayatta olma durumuna göre kardeş ilişkilerinin; *anne babanın farklılaşan tutumları, kabul, kıskançlık, ilişkinin olumluluğu ve çatışma* boyutlarında farklılaşmadığı görülmektedir. Bu alt boyutlarda çıkan fark anlamlı değildir ($p > 0.05$).

5.2.29. Kardeş ile Aynı Şehirde Yaşamak ve Orta Yetişkinlikte Kardeş İlişkileri

Orta yetişkinlerin kardeş ilişkilerinin kardeş ile aynı şehirde yaşama durumuna göre değişip değişmediğine dair *t* testi sonuçları Tablo 35'te verilmektedir.

Tablo 35. Orta yetişkinlerde kardeş ile aynı şehirde yaşama değişkenine göre **Kardeş İlişkileri Ölçeği** alt boyutlarına ilişkin t Testi sonuçları (Toplam: 151)

Kardeş İlişkileri	Aynı Şehirde Olma	n	\bar{x}	ss	Sd	t	p
Annenin Farklılaşan Tutumu	Şehirde	86	3.74	.18	1.70939	-.628	.531
	Şehirde Değil	65	3.92	.22	1.76164		
Babanın Farklılaşan Tutumu	Şehirde	86	3.50	.18	1.67858	-.084	.933
	Şehirde Değil	65	3.52	.20	1.64039		
Kabul	Şehirde	86	14.08	.28	2.63110	-.615	.539
	Şehirde Değil	65	14.35	.34	2.77506		
Kıskançlık	Şehirde	86	20.43	.88	8.15806	-.178	.859
	Şehirde Değil	65	20.67	1.09	8.80892		
İlişkinin Olumluluğu	Şehirde	86	15.46	.60	5.54277	-1.560	.121
	Şehirde Değil	65	16.78	.57	4.56718		
Çatışma	Şehirde	86	2.84	.15	1.39341	-.920	.359
	Şehirde Değil	65	3.06	.18	1.42387		

p<0.05*

Tablo 35 incelendiğinde kardeşle aynı şehirde yaşama durumuna göre kardeş ilişkilerinin; *anne babanın farklılaşan tutumları*, *kabul*, *kıskançlık*, *ilişkinin olumluluğu* ve *çatışma* boyutlarında farklılaşmadığı görülmektedir. Bu alt boyutlarda çıkan fark anlamlı değildir (p>0.05).

5.2.30. Kardeş ile Görüşme ve Orta Yetişkinlikte Kardeş İlişkileri

Orta yetişkinlerin kardeş ilişkilerinin kardeş ile görüşme durumuna göre değişip değişmediğine dair t testi sonuçları Tablo 36'te verilmektedir.

Tablo 36. Orta yetişkinlerde kardeş ilişkilerinin kardeş ile görüşme sıklığı değişkeni açısından farklılığına ilişkin t testi sonuçları (Toplam: 151)

Kardeş İlişkileri	Görüşme Sıklığı	n	\bar{x}	ss	Sd	t	p
Annenin Farklılaşan Tutumu	Nadiren- Ara sıra	85	3.62	.17	1.58847	-1.603	.111
	Çoğunlukla-Her zaman	66	4.07	.23	1.87543		
Babanın Farklılaşan Tutumu	Nadiren- Ara sıra	85	3.54	.18	1.62973	.262	.794
	Çoğunlukla-Her zaman	66	3.46	.21	1.70266		
Kabul	Nadiren- Ara sıra	85	14.11	.30	2.75340	-.419	.676
	Çoğunlukla-Her zaman	66	14.30	.32	2.61928		
Kıskançlık	Nadiren- Ara sıra	85	20.15	.83	7.67418	-.634	.527
	Çoğunlukla-Her zaman	66	21.03	1.15	9.32320		
İlişkinin Olumluluğu	Nadiren- Ara sıra	85	15.63	.57	5.21182	-1.073	.285
	Çoğunlukla-Her zaman	66	16.54	.63	5.11162		
Çatışma	Nadiren- Ara sıra	85	2.83	.13	1.21349	-1.043	.316
	Çoğunlukla-Her zaman	66	3.07	.20	1.62017		

p<0.05*

Tablo 36 incelendiğinde kardeşle görüşme sıklığına göre kardeş ilişkilerinin; *anne babanın farklılaşan tutumları, kabul, kıskançlık, ilişkinin olumluluğu ve çatışma* boyutlarında farklılaşmadığı görülmektedir. Bu alt boyutlarda çıkan fark anlamlı değildir (p>0.05).

5.2.31. Kardeş ile Telefonla Görüşme ve Orta Yetişkinlikte Kardeş İlişkileri

Orta yetişkinlerin kardeş ilişkilerinin kardeş ile telefonla görüşme durumuna göre değişip değişmediğine dair t testi sonuçları Tablo 37’de verilmektedir.

Tablo 37.Orta yetişkinlerde kardeş ile telefonla görüşme sıklığı değişkenine göre **Kardeş İlişkileri Ölçeği** alt boyutlarına ilişkin t Testi sonuçları (Toplam: 151)

Kardeş İlişkileri	Telefonla Görüşme Sıklığı	n	\bar{x}	ss	Sd	t	p
Annenin Farklılaşan Tutumu	Nadiren- Ara sıra	68	3.77	.21	1.75215	-.268	.789
	Çoğunlukla-Her zaman	83	3.85	.19	1.71885		
Babanın Farklılaşan Tutumu	Nadiren- Ara sıra	68	3.32	.18	1.45008	-1.254	.212
	Çoğunlukla-Her zaman	83	3.66	.20	1.80296		
Kabul	Nadiren- Ara sıra	68	13.66	.28	2.30904	-2.251	.026*
	Çoğunlukla-Her zaman	83	14.63	.32	2.90323		
Kıskançlık	Nadiren- Ara sıra	68	20.32	.88	7.25123	-.280	.779
	Çoğunlukla-Her zaman	83	20.71	1.02	9.30320		
İlişkinin Olumluluğu	Nadiren- Ara sıra	68	14.55	.65	5.34868	-3.272	.001*
	Çoğunlukla-Her zaman	83	17.24	.52	4.71787		
Çatışma	Nadiren- Ara sıra	68	2.98	.17	1.37670	.354	.724
	Çoğunlukla-Her zaman	83	2.90	.16	1.43658		

p<0.05*

Kardeşleri ile telefonda çoğunlukla ya da her zaman görüşen orta yetişkinlerin kabul puan ortalamaları (\bar{x} =14.63), kardeşleri ile telefonda nadiren ya da ara sıra görüşen orta yetişkinlerin kabul puan ortalamalarından (\bar{x} =13.66) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur ($p<0.05$, $d=0.50$). Kardeşleri ile telefonda çoğunlukla ya da her zaman görüşen orta yetişkinlerin ilişkinin olumluluğu puan ortalamaları (\bar{x} =17.24), kardeşleri ile telefonda nadiren ya da ara sıra görüşen orta yetişkinlerin ilişkinin olumluluğu puan ortalamalarından (\bar{x} =14.55) anlamlı düzeyde yüksek olarak bulunmuştur ($p<0.05$, $d=0.66$). Tablo 37 incelendiğinde kardeşle telefonla görüşme sıklığına göre kardeş ilişkilerinin; anne babanın farklılaşan tutumları, kıskançlık ve çatışma boyutlarında farklılaşmadığı görülmektedir. Bu alt boyutlarda çıkan fark anlamlı değildir ($p>0.05$).

5.3. Ergenlik, Genç Yetişkinlik ve Orta Yetişkinlik Dönemlerinde Kardeş İlişkisi Bağlanma, Yalnızlık ve Öznel İyi Oluşu Yordamakta Mıdır Sorularına Ait Bulgular

5.3.1. Bağlanma ve Ergenler, Genç ve Orta Yetişkinlik Döneminde Kardeş İlişkileri

Ergenlerin, genç yetişkinlerin ve orta yetişkinlerin bağlanma puanlarının kardeş ilişkileri tarafından ne kadar yordandığına ilişkin çoklu doğrusal regresyon analizi sonuçları verilmektedir.

5.3.1.1. Ergenlerde Kardeş İlişkileri ve Arkadaşa Bağlanma

Ergenlerin bağlanma puanlarının kardeş ilişkileri tarafından ne kadar yordandığına ilişkin çoklu doğrusal regresyon analizi sonuçları Tablo 38’te verilmektedir.

Tablo 38. Ergenlerde kardeş ilişkilerinin arkadaşına bağlanmayı yordayıcılığına dair çoklu doğrusal regresyon sonuçları

Değişken	B	Standart Hata	β	t	p	İkili r	Kısmi r
Sabit	59.467	3.784	-	15.715	.000	-	-
Annenin Farklılaşan Tutumu	-.942	.309	-.175	-3.047	.002	-.285	-.144
Babanın Farklılaşan Tutumu	.291	.289	.056	1.006	.315	-.182	.048
Kabul	-.297	.213	-.073	-1.393	.197	.197	-.067
Kıskançlık	-.294	.069	-.242	-4.276	.000	-.342	-.201
İlişkinin Olumluluğu	.862	.135	.326	6.391	.000	.345	.293
Çatışma	.043	.307	.007	.139	.889	-.238	.007
R=.467	$R^2 = .218$						
$F_{6-435}=20.316$	p=0.000						

Çoklu doğrusal regresyon analiz sonucu incelendiğinde kardeş ilişkileri niteliğinin alt boyutları birlikte ergenlik döneminde arkadaşına bağlanmanın %21’ini açıklamaktadır. Standartlaştırılmış regresyon katsayılarına göre yordayıcı değişkenlerin görece önem sırası, ilişkinin olumluluğu ($\beta=0.326$), kıskançlık ($\beta=-0.242$), annenin farklılaşan tutumları ($\beta=-0.175$), kabul ($\beta=-0.073$), babanın farklılaşan tutumları ($\beta=0.056$) ve çatışma ($\beta=0.007$) dir. Regresyon katsayılarının anlamlılığı göz önüne alındığında; annenin farklılaşan tutumu, kıskançlık ve ilişkinin olumluluğu arkadaşına bağlanmanın anlamlı birer yordayıcısı iken ($p<0.05$), babanın farklılaşan

tutumu, kabul ve çatışma arkadaşına bağlanmanın anlamlı bir yordayıcısı olmadığı bulgusuna ulaşılmaktadır ($p>0.05$).

5.3.1.2. Genç Yetişkinlerde Kardeş İlişkileri ve Yakın İlişkilerde Bağlanma

Genç yetişkinlik döneminde yakın ilişkilerde bağlanma iki alt boyutta incelenmektedir. Bunlar kaygılı ve kaçınan bağlanmadır. Genç yetişkinlerin kaygılı bağlanma puanlarının kardeş ilişkileri tarafından ne kadar yordandığına ilişkin çoklu doğrusal regresyon analizi sonuçları Tablo 39'da verilmektedir.

Tablo 39. Genç yetişkinlerde kardeş ilişkilerinin kaygılı bağlanmayı yordayıcılığına dair çoklu doğrusal regresyon sonuçları

Değişken	B	Standart Hata	β	t	p	İkili r	Kısmi r
Sabit	52.229	6.875		7.597	.000		
Annenin Farklılaşan Tutumu	1.581	.597	.177	2.650	.008	.258	.148
Babanın Farklılaşan Tutumu	.091	.600	.010	.152	.879	.176	.009
Kabul	.135	.438	.023	.308	.758	-.127	.017
Kıskançlık	.300	.137	.156	2.195	.029	.247	.123
İlişkinin Olumluluğu	-.276	.263	-.072	-1.049	.295	-.105	-.059
Çatışma	.013	.650	.001	.019	.985	.152	.001
R=.301	$R^2 =.091$						
$F_{6-304}=5.214$	$p=0.000$						

Çoklu doğrusal regresyon analiz sonucu incelendiğinde kardeş ilişkileri niteliğinin alt boyutları birlikte genç yetişkinlik döneminde kaygılı bağlanmanın %9'unu açıklamaktadır. Standartlaştırılmış regresyon katsayılarına göre yordayıcı değişkenlerin görece önem sırası, annenin farklılaşan tutumları ($\beta=0.177$), kıskançlık ($\beta=0.156$), ilişkinin olumluluğu ($\beta=-0.072$), kabul ($\beta=0.023$), babanın farklılaşan tutumları ($\beta=0.010$) ve çatışma ($\beta=0.001$)'dir. Regresyon katsayılarının anlamlılığı göz önüne alındığında annenin farklılaşan tutumu ve kıskançlık kaygılı bağlanmanın anlamlı bir yordayıcısı iken ($p<0.05$), babanın farklılaşan tutumu, kabul, ilişkinin olumluluğu ve çatışma kaygılı bağlanmanın anlamlı bir yordayıcısı değildir ($p>0.05$).

Genç yetişkinlerin kaçınan bağlanma puanlarının kardeş ilişkileri tarafından ne kadar yordandığına ilişkin çoklu doğrusal regresyon analizi sonuçları Tablo 40'ta verilmektedir.

Tablo 40. Genç yetişkinlerde kardeş ilişkilerinin kaçınan bağlanmayı yordayıcılığına dair çoklu doğrusal regresyon sonuçları

Değişken	B	Standart Hata	β	t	p	İkili r	Kısmi r
Sabit	61.138	7.502	-	8.150	.000		
Annenin Farklılaşan Tutumu	.507	.660	.054	.768	.443	.105	.044
Babanın Farklılaşan Tutumu	.749	.656	.079	1.141	.255	.111	.065
Kabul	-.154	.483	-.026	-.320	.750	-.065	-.018
Kıskançlık	-.014	.157	.157	-.091	.928	.082	-.005
İlişkinin Olumluluğu	.008	.289	.289	.029	.977	-.030	.002
Çatışma	.288	.732	.732	.394	.694	.072	.023
R=.132	$R^2 = .017$						
$F_{6-304}=0.89$	p=.499						

Çoklu doğrusal regresyon analiz sonucu incelendiğinde kardeş ilişkileri niteliğinin alt boyutları birlikte genç yetişkinlik döneminde kaçınan bağlanmanın anlamlı bir yordayıcısı değildir. Standartlaştırılmış regresyon katsayılarına göre yordayıcı değişkenlerin görelî önem sırası, çatışma ($\beta=0.732$), ilişkinin olumluluğu ($\beta=0.289$), kıskançlık ($\beta=0.157$), babanın farklılaşan tutumları ($\beta=0.079$), annenin farklılaşan tutumları ($\beta=0.054$), ve kabul ($\beta=-0.026$)'dür. Regresyon katsayılarının anlamlılığı göz önüne alındığında, annenin ve babanın farklılaşan tutumları, kabul, kıskançlık, ilişkinin olumluluğu, çatışma nitelikleri kaçınan bağlanmanın anlamlı bir yordayıcısı değildir ($p>0.05$).

5.3.1.3. Orta Yetişkinlerde Kardeş İlişkileri ve Yakın İlişkilerde Bağlanma

Orta yetişkinlik döneminde yakın ilişkilerde bağlanma iki alt boyutta incelenmektedir. Bunlar kaygılı ve kaçınan bağlanmadır. Orta yetişkinlerin kaygılı bağlanma puanlarının kardeş ilişkileri tarafından ne kadar yordandığına ilişkin çoklu doğrusal regresyon analizi sonuçları Tablo 41'de verilmektedir.

Tablo 41. Orta yetişkinlerde kardeş ilişkilerinin kaygılı bağlanmayı yordayıcılığına dair çoklu doğrusal regresyon sonuçları

Değişken	B	Standart Hata	β	t	p	İkili r	Kısmi r
Sabit	64.024	8.231		7.778	.000		
Annenin Farklılaşan Tutumu	1.056	.681	.138	1.551	.123	.278	.130
Babanın Farklılaşan Tutumu	-.194	.919	-.024	-.212	.833	.270	-.018
Kabul	-.950	.585	-.200	-1.623	.107	-.431	-.136
Kıskançlık	.520	.203	.325	2.563	.011	.404	.212
İlişkinin Olumluluğu	-.276	.274	-.111	-1.005	.317	-.234	-.085
Çatışma	-.808	1.014	-.080	-.797	.427	.222	-.067
R=.508	$R^2 = .258$						
$F_{6-145}=8.046$	p=0.000						

Çoklu doğrusal regresyon analiz sonucu incelendiğinde kardeş ilişkileri niteliğinin alt boyutları birlikte orta yetişkinlik döneminde kaygılı bağlanmanın %25'ini açıklamaktadır. Standartlaştırılmış regresyon katsayılarına göre yordayıcı değişkenlerin görece önem sırası, kıskançlık ($\beta=0.325$), kabul ($\beta=-0.200$), annenin farklılaşan tutumları ($\beta=0.138$), ilişkinin olumluluğu ($\beta=-0.111$), çatışma ($\beta=-0.080$) ve babanın farklılaşan tutumları ($\beta=-0.024$) dır. Regresyon katsayılarının anlamlılığı göz önüne alındığında, kıskançlık kaygılı bağlanmanın anlamlı bir yordayıcısı iken ($p<0.05$), annenin ve babanın farklılaşan tutumu, kabul, ilişkinin olumluluğu ve çatışma nitelikleri kaygılı bağlanmanın anlamlı bir yordayıcısı değildir ($p>0.05$).

Orta yetişkinlerin kaçınan bağlanma puanlarının kardeş ilişkileri tarafından ne kadar yordandığına ilişkin çoklu doğrusal regresyon analizi sonuçları Tablo 42'de verilmektedir.

Tablo 42. Orta yetişkinlerde kardeş ilişkilerinin kaçınan bağlanmayı yordayıcılığına dair çoklu doğrusal regresyon sonuçları

Değişken	B	Standart Hata	β	t	p	İkili r	Kısmi r
Sabit	73.355	10.519		6.974	.000		
Annenin Farklılaşan Tutumu	.512	.870	.057	.589	.557	.157	.050
Babanın Farklılaşan Tutumu	.571	1.174	.060	.486	.628	.160	.041
Kabul	-.804	.748	-.143	-1.074	.285	-.312	-.091
Kıskançlık	.007	.260	.004	.026	.980	.202	.002
İlişkinin Olumluluğu	-.500	.351	-.171	-1.427	.156	-.250	-.120
Çatışma	1.222	1.295	.102	.943	.347	.196	.080
R=.356	$R^2 = .127$						
$F_{6-145}=3.365$	p=0.004						

Çoklu doğrusal regresyon analiz sonucu incelendiğinde kardeş ilişkileri niteliğinin alt boyutları birlikte orta yetişkinlik döneminde kaçınan bağlanmanın %12'sini açıklamaktadır. Standartlaştırılmış regresyon katsayılarına göre yordayıcı değişkenlerin görelî önem sırası, ilişkinin olumluluğu ($\beta=-0.171$), kabul ($\beta=-0.143$), kıskançlık ($\beta=0.325$), çatışma ($\beta=0.102$) babanın farklılaşan tutumları ($\beta=0.060$) ve annenin farklılaşan tutumları ($\beta=0.057$)'dir. Regresyon katsayılarının anlamlılığı göz önüne alındığında, kıskançlık kaçınan bağlanmanın anlamlı bir yordayıcısı iken ($p<0.05$), anne ve babanın farklılaşan tutumları, kabul, ilişkinin olumluluğu ve çatışma nitelikleri kaçınan bağlanmanın anlamlı bir yordayıcısı değildir ($p>0.05$).

5.3.2. Ergenler, Genç ve Orta Yetişkinlik Döneminde Kardeş İlişkileri ve Yalnızlık

Ergenlerin, genç yetişkinlerin ve orta yetişkinlerin yalnızlık puanlarının kardeş ilişkileri tarafından ne kadar yordandığına ilişkin çoklu doğrusal regresyon analizi sonuçları verilmektedir.

5.3.2.1. Ergenlerde Kardeş İlişkileri ve Yalnızlık

Ergenlerin, yalnızlık puanlarının kardeş ilişkileri tarafından ne kadar yordandığına ilişkin çoklu doğrusal regresyon analizi sonuçları tablo 43'te verilmektedir.

Tablo 43. Ergenlerde kardeş ilişkilerinin yalnızlığı yordayıcılığına dair çoklu doğrusal regresyon sonuçları

Değişken	B	Standart Hata	β	t	p	İkili r	Kısmi r
Sabit	42.291	2.429	-	17.410	.000	-	-
Annenin Farklılaşan Tutumu	.137	.204	.040	.673	.501	.251	.032
Babanın Farklılaşan Tutumu	.177	.195	.053	.363	.363	.237	.044
Kabul	-.015	.139	-.006	.912	.912	-.251	-.005
Kıskançlık	.201	.044	.261	4.552	.000	.366	.214
İlişkinin Olumluluğu	-.462	.084	-.274	-5.332	.000	-.337	-.249
Çatışma	.035	.199	.009	.177	.860	.252	.009
R=.463	$R^2 = .214$						
$F_{6-435}=19.599$	p=0.000						

Çoklu doğrusal regresyon analiz sonucu incelendiğinde kardeş ilişkileri niteliğinin alt boyutları birlikte ergenlik döneminde yalnızlığın %21'ini açıklamaktadır. Standartlaştırılmış regresyon katsayılarına göre yordayıcı değişkenlerin görece önem sırası, ilişkinin olumluluğu ($\beta=-0.274$), kıskançlık ($\beta=0.261$), babanın farklılaşan tutumları ($\beta=0.053$), annenin farklılaşan tutumları ($\beta=0.040$), çatışma ($\beta=0.009$) ve kabul ($\beta=-0.006$) dür. Regresyon katsayılarının anlamlılığı göz önüne alındığında, kıskançlık ve ilişkinin olumluluğu yalnızlığın anlamlı birer yordayıcısı iken ($p<0.05$), anne ve babanın farklılaşan tutumu, kabul ve çatışma yalnızlığın anlamlı yordayıcıları değildir ($p>0.05$)

5.3.2.2. Genç Yetişkinlerde Kardeş İlişkileri ve Yalnızlık

Genç yetişkinlerin, yalnızlık puanlarının kardeş ilişkileri tarafından ne kadar yordandığına ilişkin çoklu doğrusal regresyon analizi sonuçları tablo 44'te verilmektedir.

Tablo 44. Genç yetişkinlerde kardeş ilişkilerinin yalnızlığı yordayıcılığına dair çoklu doğrusal regresyon sonuçları

Değişken	B	Standart Hata	β	t	p	İkili r	Kısmi r
Sabit	45.286	2.584	-	17.524	.000		
Annenin Farklılaşan Tutumu	.155	.228	.044	.680	.497	.208	.039
Babanın Farklılaşan Tutumu	.092	.227	.026	.405	.686	.185	.023
Kabul	-.121	.167	-.055	-.725	.469	-.297	-.042
Kıskançlık	.136	.054	.179	2.507	.013	.297	.142
İlişkinin Olumluluğu	-.310	.100	-.214	-3.108	.002	-.287	-.175
Çatışma	.264	.253	.067	1.042	.298	.219	.060
R=.399	$R^2 = .159$						
$F_{6-304}=9.611$	p=0.000						

Çoklu doğrusal regresyon analiz sonucu incelendiğinde kardeş ilişkileri niteliğinin alt boyutları birlikte genç yetişkinlik döneminde yalnızlığın %15'ini açıklamaktadır. Standartlaştırılmış regresyon katsayılarına göre yordayıcı değişkenlerin görelî önem sırası, ilişkinin olumluluğu ($\beta=-0.214$), kıskançlık ($\beta=0.179$), kabul ($\beta=-0.055$), çatışma ($\beta=0.067$) annenin farklılaşan tutumları ($\beta=0.044$) ve babanın farklılaşan tutumları ($\beta=0.026$)'dır. Regresyon katsayılarının anlamlılığı göz önüne alındığında, kıskançlık ve ilişkinin olumluluğu yalnızlığın anlamlı birer yordayıcısı iken ($p<0.05$), anne ve babanın farklılaşan tutumu, kabul ve çatışma nitelikleri yalnızlığın anlamlı bir yordayıcısı değildir ($p>0.05$).

5.3.2.3. Orta Yetişkinlerde Kardeş İlişkileri ve Yalnızlık

Orta yetişkinlerin, yalnızlık puanlarının kardeş ilişkileri tarafından ne kadar yordandığına ilişkin çoklu doğrusal regresyon analizi sonuçları tablo 45'de verilmektedir.

Tablo 45. Orta yetişkinlerde kardeş ilişkilerinin yalnızlığı yordayıcılığına dair çoklu doğrusal regresyon sonuçları

Değişken	B	Standart Hata	β	t	p	İkili r	Kısmi r
Sabit	39.006	4.469		8.729	.000		
Annenin Farklılaşan Tutumu	-.147	.369	-.038	-.397	.692	.157	-.034
Babanın Farklılaşan Tutumu	1.438	.499	.352	2.883	.005	.322	.238
Kabul	-.190	.318	-.079	-.599	.550	-.178	-.051
Kıskançlık	-.139	.110	-.172	-1.261	.209	.217	-.106
İlişkinin Olumluluğu	-.090	.149	-.072	-.606	.545	-.071	-.051
Çatışma	.938	.550	.184	1.705	.091	.270	.143
R=.373	$R^2 = .139$						
$F_{6-145}=3.735$	p=0.002						

Çoklu doğrusal regresyon analiz sonucu incelendiğinde kardeş ilişkileri niteliğinin alt boyutları birlikte orta yetişkinlik döneminde yalnızlığın %13'ünü açıklamaktadır. Standartlaştırılmış regresyon katsayılarına göre yordayıcı değişkenlerin görelî önem sırası, babanın farklılaşan tutumları ($\beta=0.352$), çatışma ($\beta=0.184$), kıskançlık ($\beta=-0.172$), kabul ($\beta=-0.079$), ilişkinin olumluluğu ($\beta=-0.072$) ve annenin farklılaşan tutumları ($\beta=-0.038$) dır. Regresyon katsayılarının anlamlılığı göz önüne alındığında, babanın farklılaşan tutumu yalnızlığın anlamı bir yordayıcısı iken ($p<0.05$), annenin farklılaşan tutumu, kabul, kıskançlık, ilişkinin olumluluğu ve çatışma nitelikleri yalnızlığın anlamlı birer yordayıcısı değildir ($p>0.05$).

5.3.3. Ergenler, Genç ve Orta Yetişkinlik Döneminde Kardeş İlişkileri ve Öznel İyi Oluş

Ergenlerin, genç yetişkinlerin ve orta yetişkinlerin öznel iyi oluş puanlarının kardeş ilişkileri tarafından ne kadar yordandığına ilişkin çoklu doğrusal regresyon analizi sonuçları verilmektedir.

5.3.3.1. Ergenlerde Kardeş İlişkileri ve Öznel İyi Oluş

Ergenlerin, öznel iyi oluş puanlarının kardeş ilişkileri tarafından ne kadar yordandığına ilişkin çoklu doğrusal regresyon analizi sonuçları tablo 46'da verilmektedir.

Tablo 46. Ergenlerde kardeş ilişkilerinin öznel iyi oluşu yordayıcılığına dair çoklu doğrusal regresyon sonuçları

Değişken	B	Standart Hata	β	t	p	İkili r	Kısmi r
Sabit	40.175	3.035	-	13.238	.000	-	-
Annenin Farklılaşan Tutumu	-.176	.254	-.041	-.693	.489	-.182	-.033
Babanın Farklılaşan Tutumu	.280	.243	.066	1.153	.250	-.126	.055
Kabul	-.004	.173	-.001	-.026	.980	.243	-.001
Kıskançlık	-.293	.055	-.303	-5.315	.000	-.322	-.248
İlişkinin Olumluluğu	.760	.108	.359	7.017	.000	.390	.320
Çatışma	.345	.248	.071	1.391	.165	-.191	.067
R=.472	$R^2 = .223$						
$F_{6-435}=20.633$	p=0.000						

Çoklu doğrusal regresyon analiz sonucu incelendiğinde kardeş ilişkileri niteliğinin alt boyutları birlikte ergenlik döneminde öznel iyi oluşun %22'sini açıklamaktadır. Standartlaştırılmış regresyon katsayılarına göre yordayıcı değişkenlerin görece önem sırası, ilişkinin olumluluğu ($\beta=0.359$), kıskançlık ($\beta=-0.303$), çatışma ($\beta=0.071$), babanın farklılaşan tutumları ($\beta=0.066$), annenin farklılaşan tutumları ($\beta=-0.041$) ve kabul ($\beta=-0.001$) dür. Regresyon katsayılarının anlamlılığı göz önüne alındığında, kıskançlık ve ilişkinin olumluluğu öznel iyi oluşun anlamlı birer yordayıcısı iken ($p<0.05$), anne ve babanın farklılaşan tutumu, kabul ve çatışma nitelikleri öznel iyi oluşun anlamlı bir yordayıcısı değildir ($p>0.05$).

5.3.3.2. Genç Yetişkinlerde Kardeş İlişkileri ve Öznel İyi Oluş

Genç yetişkinlerin, öznel iyi oluş puanlarının kardeş ilişkileri tarafından ne kadar yordandığına ilişkin çoklu doğrusal regresyon analizi sonuçları tablo 47'de verilmektedir.

Tablo 47. Genç yetişkinlerde kardeş ilişkilerinin öznel iyi oluşu yordayıcılığına dair çoklu doğrusal regresyon sonuçları

Değişken	B	Standart Hata	β	t	p	İkili r	Kısmi r
Sabit	124.085	5.899		21.034	.000		
Annenin Farklılaşan Tutumu	.971	.521	.126	1.862	.064	.151	.106
Babanın Farklılaşan Tutumu	-.067	.518	-.009	-.130	.897	.074	-.007
Kabul	-.041	.381	-.009	-.109	.914	.072	-.006
Kıskançlık	.145	.124	.087	1.168	.244	.123	.067
İlişkinin Olumluluğu	.777	.228	.245	3.409	.001	.214	.192
Çatışma	.165	.578	.019	.286	.775	.090	.016
R=.287	$R^2 = .083$						
$F_{6-304}=4.563$	p=0.000						

Çoklu doğrusal regresyon analiz sonucu incelendiğinde kardeş ilişkileri niteliğinin alt boyutları birlikte genç yetişkinlik döneminde öznel iyi oluşun %8'ini açıklamaktadır. Standartlaştırılmış regresyon katsayılarına göre yordayıcı değişkenlerin görelî önem sırası, ilişkinin olumluluğu ($\beta=0.245$), annenin farklılaşan tutumları ($\beta=0.126$) kıskançlık ($\beta=0.087$), çatışma ($\beta=0.019$), babanın farklılaşan tutumları ($\beta=-0.009$), ve kabul ($\beta=-0.009$) dır. Regresyon katsayılarının anlamlılığı göz önüne alındığında, ilişkinin olumluluğu öznel iyi oluşun anlamlı bir yordayıcısı iken ($p<0.05$), anne ve babanın farklılaşan tutumları, kabul, kıskançlık ve çatışma nitelikleri yalnızlığın anlamlı bir yordayıcısı değildir ($p>0.05$).

5.3.3.3. Orta Yetişkinlerde Kardeş İlişkileri ve Öznel İyi Oluş

Orta yetişkinlerin, öznel iyi oluş puanlarının kardeş ilişkileri tarafından ne kadar yordandığına ilişkin çoklu doğrusal regresyon analizi sonuçları tablo 48'de verilmektedir.

Tablo 48. Orta yetişkinlerde kardeş ilişkilerinin öznel iyi oluşu yordayıcılığına dair çoklu doğrusal regresyon sonuçları

Değişken	B	Standart Hata	β	t	p	İkili r	Kısmi r
Sabit	119.602	11.233	-	10.648	.000	-	-
Annenin Farklılaşan Tutumu	-.295	.929	-.031	-.317	.752	.072	-.027
Babanın Farklılaşan Tutumu	1.088	1.254	.110	.868	.387	.184	.073
Kabul	.091	.799	.016	.113	.910	.086	.010
Kıskançlık	.171	.277	.087	.616	.539	.144	.052
İlişkinin Olumluluğu	.623	.374	.205	1.664	.098	.229	.140
Çatışma	.025	1.383	.002	.018	.986	.101	.101
R=.281	$R^2 = .079$						
$F_{6-304}=1.981$	p=0.072						

Çoklu doğrusal regresyon analiz sonucu incelendiğinde kardeş ilişkileri niteliğinin alt boyutları birlikte orta yetişkinlik döneminde öznel iyi oluşun anlamlı bir yordayıcısı değildir. Standartlaştırılmış regresyon katsayılarına göre yordayıcı değişkenlerin görece önem sırası, ilişkinin olumluluğu ($\beta=0.205$), babanın farklılaşan tutumları ($\beta=0.110$), kıskançlık ($\beta=0.087$), kabul ($\beta=0.016$), çatışma ($\beta=0.002$) ve annenin farklılaşan tutumları ($\beta=-0.031$)'dir. Regresyon katsayılarının anlamlılığı göz önüne alındığında, anne ve babanın farklılaşan tutumları, kabul, kıskançlık, ilişkinin olumluluğu ve çatışma nitelikleri kaçınan bağlanmanın anlamlı bir yordayıcısı değildir ($p>0,05$).

5.4. Ergenlik, Genç Yetişkinlik ve Orta Yetişkinlik Dönemlerinde Kardeş İlişkileri; Bağlanma, Yalnızlık ve Öznel İyi Oluşu Nasıl Açıklamaktadır? Sorusuna Ait Bulgular

Bu bölümde bu araştırmanın nitel boyutu doğrultusunda yapılan yarı yapılandırılmış görüşmeye ilişkin bulgular ve yorumlar yer almaktadır. Araştırma kapsamında yer alan tüm nitel veriler rehberlik ve psikolojik danışma alanında iki ve eğitimde ölçme ve değerlendirme alanında bir uzman olmak üzere toplamda üç uzman tarafından yapılan içerik analizi yöntemiyle değerlendirilmiştir.

5.4.1. Yarı-Yapılandırılmış Görüşmeye İlişkin Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde nicel analizler sonucunda kardeş ilişkilerinin niteliklerinin her birisi ve çoklu korelasyon analizi bulguları dikkate alınarak, her bir yaş grubundan ve her bir alt boyuttan yüksek, ortalama ve düşük puan alan katılımcılar belirlenmiş, içlerinden gönüllü olanlardan 9'ar ve 10'ar kişi ile yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşme yapılan katılımcılar Ergen1, Ergen2, Ergen3, Ergen4, Ergen5, Ergen6, Ergen7, Ergen8, Ergen9; Genç Yetişkin1, Genç Yetişkin2, Genç Yetişkin3, Genç Yetişkin4, Genç Yetişkin5, Genç Yetişkin6, Genç Yetişkin7, Genç Yetişkin8, Genç Yetişkin9, Genç Yetişkin10; Orta Yetişkin1, Orta Yetişkin2, Orta Yetişkin3, Orta Yetişkin4, Orta Yetişkin5, Orta Yetişkin6, Orta Yetişkin7, Orta Yetişkin8 ve Orta Yetişkin9 olarak kodlanmıştır. Görüşmede katılımcılara beş soru yöneltilmiştir. Gerekli görüldüğü durumlarda sonda sorular sürece dahil edilmiştir.

5.4.1.1.Ergenlerle Yapılan Görüşmeler Sonucunda Elde Edilen Temalar

Bulguların bu kısmında ergenlik dönemindeki katılımcılarla yapılmış olan görüşmeler sonucu ortaya çıkan temalara değinilecektir.

5.4.1.1.1.“Kardeşinizle ilişkinizi nasıl değerlendirirsiniz?”, “Kardeşinizle ilişkiniz arkadaşlarınızla ilişkinizi nasıl etkiliyor?” ve “Kardeşinizle ilişki ve etkileşiminiz çevrenizdeki diğer insanlarla olan ilişkilerinizi nasıl etkiliyor?” Sorularına Verilen Yanıtlara İlişkin Analizler

Ergenlerin bağlanma çerçevesinde kardeş ilişkilerini nasıl bulduğunu ve kardeş ilişkisine yönelik izlenimlerinin neler olduğunu öğrenmek adına ergenlere bazı sorular yöneltilmiştir. Ergenler yapılan görüşmelerde “kardeş ilişkilerinin olumlu ya da olumsuz boyutları olduğunu, kardeşler arası kıskançlıklar olabileceğini, annelerinin kardeşler arasında farklı tutumlar sergilediğini, ne olursa olsun kardeşlerin ile ilişkilerini kabullendiklerini ve bazen kavga ve çatışmalar yaşadıklarını” belirtmişlerdir. Bu temalara dair kodlar aşağıda Tablo 49'da verilmiştir.

Tablo 49. Bağlanma çerçevesinde sorulan soruların içerik analizi (n=9)

Temalar	Kodlar
Annem kafamı karıştırıyor	Adalet, kızgın anne, rol model anne, taraf tutmak ve yardım eden anne
Bitmeyen kavgalar	İşim düşünce, kavga, çatışma
İyi ki var	Anlaşabilmek, bağlılık, destek, güven, paylaşmak, saygı ve hoşgörü
Kabullendim her şeyi	Kabullenme
Kıskanıyorum	Kıskançlık

Görüşme yapılmış olan ergenlerin tamamı annelerinin tutumlarına değinmişlerdir. Ergenlerin 4 'ü (4/9) annelerinin taraf tuttuğunu düşünmektedirler ve annelerinden adalet ve eşitlik beklemektedirler. **E1**, bu konuda “*Bence abimi falan daha çok sevdiğini düşünüyorum, ona karşı daha ilgili olduğunu düşünüyorum.*” Diyerek annesinin abisinin tarafını tuttuğunu dile getirmektedir. Aynı şekilde **E5**, “*Annem kardeşimin yaptıklarını eleştirmiyor, ama benimkilerin hep göze battığını düşünüyorum. Bu yüzden bazen ayrımcılık yapabiliyor.*” diyerek annesinin kardeşinin tarafını tuttuğunu ve eleştirilerin odağında kendisinin yer aldığını ifade etmektedir. Ayrıca kardeşlerle kurulan ilişki ve iletişim örüntülerinde annenin önemini görmekteyiz. **E8**, “*Annemizi örnek alıp biz de birbirimize ona göre davranıyoruz.*” diyerek, kardeşleri ile kurduğu ilişki ve iletişimde annenin önemli bir yeri olduğunu ortaya koymaktadır.

Ergenlerle yapılan görüşme sonucu bağlanma çerçevesinde sorulan sorulardan elde edilen ikinci tema **bitmeyen kavgalardır**. Ergenlerin 3'ü (3/9) kardeşleri ile çatışma yaşadıklarını, kavga ettiklerini ve birbirlerine işi düşükleri zaman iletişime geçtiklerini ifade etmektedirler. Bu durum birbirleri ile olan ilişkilerini etkilemektedir. **E4**, “*Kardeşimle ilişkiyi normale anormal arasında bir yerde olarak tanımlayabilirim, genelde kavga ederiz.*” diyerek kardeşi ile ilişkisini tartışma ve kavgaların etkilediğini ifade etmektedir. **E7**, “*Hep kavga halindeyiz, sadece işimiz düşünce birbirimizle ilgileniyoruz.*” benzer ifadeleri kullanmıştır.

Bir diğer tema **iyi ki var** temasıdır. Kardeşleri ile olan ilişkilerini olumlu ve iyi gören ergenler kardeşlerini destekleyici, güven veren, saygı ve hoşgörü çerçevesinde görmektedirler. **E1**, “*Ablam da bazı şeylerin farkında, diğerlerine karşı daha hassas*

olduğunun farkında. Ben, bu bahsettiğim ahlamlarla, aramızda bence daha sıcak bir ilişki oluyor. Bu sayede en azından kendimize daha çok güvenip daha çok vakit geçiriyoruz. En azından birbirimiz için hani tek oluyoruz yani biz oluyoruz. Bence bu konuda yararlı oluyor bize. Daha sıcak olmamızı sağlıyor.” Diyerek ablası ile ilişkisinin karşılıklı olumlu yapısına vurgu yapmaktadır ve diğer kardeşleri içerisinde ablası ile olan ilişkisinin niteliğine dikkat çekmektedir. Aynı şekilde **E3**, “*Ahlamlarla olan ilişkim gayet iyi olduğu için, çevremle de ahlamlarla olduğu gibi saygılı ve hoşgörülüym.*” diyerek kardeşi ile ilişkisinin çevresi ile ilişkisini olumlu etkilediğine vurgu yapmaktadır. Kardeşler arası karşılıklı anlayış, paylaşım, güven ve bağlılık diğer insanlarla ilişkilerini de olumlu yönde etkilemektedir.

E1 ablası ile paylaşımının içeriğini ve gördüğü desteği şu şekilde ifade etmektedir: “*Bazen sıkıntı yaşadığımda duygusal olarak yanında oluyor. Sürekli bana destek olan bir insansa paylaşırsınız her şeyi. Genelde ve çevremde yaşadığım sıkıntıları, bazen derslerimle eğitim ile ilgili olan sorunlarımı, kendi ile olan sorunlarımı, bazen sevmediğim ya da istemediğim durumlar olduğunda onları paylaşıyorum. O da bana gayet destek ve yardımcı oluyor.”*

Kardeşlerle yapılan paylaşımların ve kardeşle kurulan bağın güçlü ve destekleyici olmasının ergenlerin arkadaşları ve günlük hayatta karşılaştıkları sorunları çözmelerinde etkili olduğunu söyleyebiliriz. **E2**, “*Yaşımız küçükken çok fazla tartışıp kavga etsek bile, olgunlaşmaya başladıkça birbirimize daha çok bağlandık. Belki de şu an benden uzakta olduğu ve özlediğim içindir bu birbirimize iyi davranmamız, ama aramızdaki bağın gerçekten çok kuvvetli olduğunu düşünüyorum.”* diyerek yine bu bağlılığın önemini ortaya koymaktadır.

Bir diğer tema **kabullendim her şeyi**'dir. Annenin kardeşler arası farklı tutumlarına verilen tepkilerden birisi *kabullenmedir*. Bu durumda kardeşler arası ilişki de olumlu yönde etkilenmektedir. **E1**, annesinin kardeşler arasındaki farklılaşan tavrını kabullendiğini belirtmektedir. **E1**, “*Kabullenme hissediyorum bazen ve bence abimi falan daha çok sevdiğini düşünüyorum. Ona karşı daha ilgili olduğunu düşünüyorum. Bu beni sevmediği anlamına gelmiyor. Belki bundan sonra en çok beni seviyordur küçük olduğum için.”* diyerek tepkisini dile getirmektedir.

Bağlanma çerçevesinde ortaya çıkan son tema ise **kıskanıyorum**'dur. Kardeşler arasındaki ilişkiyi yönlendiren kişilerin başında anne gelmektedir. Ergenlerin görüşme

sırasında verdikleri yanıtlar kardeşleri ile ilişkilerinin çoğunlukla annelerine yansıyan bir yönü olduğu şeklindedir. Dolayısıyla kardeşler arasındaki kıskançlığın ortaya çıkmasında anne ile kurulmuş olan bağın ve annenin kardeşlere yönelik tavrının etkili olduğu söylenebilir. **E7**, “*Ablamı bazen kıskanıyorum.*” ifadesi ve **E3**, “*Açık olmak gerekirse annem ablama karşı bir ayırım yapsaydı kendimi kötü hissedirdim ve ablama karşı bu kadar sevgi dolu olmazdım. Ama annem ikimize de eşit davrandığı için böyle bir sorun yok.*” ifadeleri incelendiğinde annenin kardeşlere karşı tutumunun kardeş ilişkilerinde kıskançlığın yaşanmasını etkiliyor gibi görünmektedir.

5.4.1.1.2. “Kardeşinizin olması yalnızlığa dair bu düşüncelerinizi nasıl etkiliyor? ve “Kardeşinizle paylaşımınız yalnızlık durumunuzu nasıl etkiliyor?” Sorularına Verilen Yanıtlara İlişkin Analiz

Ergenlerin yalnızlık çerçevesinde kardeş ilişkilerini nasıl bulduğunu ve kardeş ilişkisine yönelik izlenimlerinin neler olduğunu öğrenmek için ergenlere görüşme soruları yöneltilmiştir. Ergenler ise yapılan görüşmeler aracılığıyla kardeş ilişkilerinin olumlu ya da olumsuz olduğunu, kardeşler arası kıskançlıklar olabileceğini ve babalarının kardeşler arasında farklı tutumlar sergilediğini belirtmişlerdir. Bu temalara dair kodlar Tablo 50’de verilmiştir.

Tablo 50. Yalnızlık çerçevesinde sorulan sorunun içerik analizi (n=9)

Temalar	Kodlar
Babam yüzünden	Babanın tutumları
Her şeye rağmen iyi ki var	Alay edilmek, güven, herşeye rağmen iyi ki, konuşacak birisi, sırdaş

Ergenlerin 4’ü (4/9) kardeşlerinin yalnızlıklarını engellediğini, araları kötü bile olsa kardeşin varlığının yalnızlık korkusunu atmalarına olanak tanıdığını ifade etmektedirler. Karşılıklı ilişkinin varlığına vurgu yapan, **her şeye rağmen iyi ki var** teması altında sadece olumlu cevaplar değil olumsuz yanıtlar da ele alınmıştır. **E9**, “*Kardeşimle düşüncelerimi paylaşmam çünkü beni ciddiye almaz ve genellikle alay eder.*” demektedir. Ancak her ne olursa olsun kardeşinin varlığının kendini yalnız hissetmesini engellediğini ifade eden **E6**, “*Kardeşimle tartışsam bile benim hakkımda her şeyi biliyor. Yani istesem bile hiçbir zaman yalnız kalamam ve hissetmem. Ailem hep arkamda durur.*” Sözleri ile durumu açıklamaktadır.

Bir diğ er tema ***babam yüzündendir***. Kardeşler arası yakınlığı ergenlik döneminde etkileyen unsulardan birisi de babanın çocuklarına yönelik tutumlarıdır. **E1** “*Bence babam çünkü en başından beri üzerimizde büyük bir ilgisizlik vardı babam konusunda. Çevremdeki insanların da hani babası falan daha iyiydi. Anne babası onlarında sıkıntı yaşayabiliyorlar. Annemle babam da çok zaman sıkıntı yaşadı. Onlar böyle sıkıntı yaşadıkça biz ablamla daha çok yakınlaştık.*” diyerek yalnızlık ve ablasının varlığının bu durumu nasıl etkilediğini açıklamıştır.

5.4.1.1.3. “Kardeşinizin olması hayatınızın iyi olmasını nasıl etkiliyor?” Sorusuna Verilen Yanıtların Analizi

Ergenlerin öznel iyi oluş çerçevesinde kardeş ilişkilerini nasıl bulduğunu ve kardeş ilişkisine yönelik izlenimlerinin neler olduğunu öğrenmek için ergenlere görüşme soruları yöneltmiştir. Ergenler ise yapılan görüşmeler aracılığıyla kardeş ilişkilerinin olumlu ya da olumsuz olduğunu, kardeşler arasında kıskançlıklar yaşanabileceğini ve kardeşler arası tartışmalar olabileceğini belirtmişlerdir. Bu temalara dair kodlar Tablo 51’de verilmiştir.

Tablo 51. Öznel iyi oluş çerçevesinde sorulan sorunun içerik analizi (n=9)

Temalar	Kodlar
Bir danışman, bir dost ve daha fazlası	Danışman, dost, eğlence, hayatta kalma sebebi, paylaşmak
Bu haldeyiz çünkü	Sebebi tartışmalar, sebebi arkadaş, sebebi babam, sebebi kendisi
Can sıkıcı durumlar	Küçümsenmek, sinirlendirilen kişi

Analizler sonucunda ortaya çıkan ilk tema kardeşler arası ilişkinin olumluluğuna vurgu yapan, bir danışman, bir dost ve daha fazlası olmuştur. Ergenlik dönemindeki bireylerin kendi iyi oluş durumlarını değerlendirmeleri sürecinde kardeşleri ile ilişkilerinin öneminden bahsetmişlerdir. Ergen katılımcıların 4’ü (4/9) kardeşini **bir dost ya da bir danışman** olarak görmektedir. **E2** “*Olumsuz bir sebebinin olduğunu düşünmüyorum fakat olumlu birçok sebebi olabilir. Mesela bir konuda kafam durduğunda arayıp danışmak gibi.*” diyerek kardeşinin hayatındaki yerini belirtmiştir. **E3** “*Onunla bir şeyler paylaşmak konuşmak fikirlerini almak beni olumlu yönden etkiliyor.*”

Bana göre olumsuz bir sonucu yok. Bence bu gayet güzel bir şey. Onunla konuşmak bir şeyler danışmak beni rahatlatıyor.” sözleri ile **E2** ile benzer şekilde kardeşi ile ilişkisinin olumlu yönlerine vurgu yapmıştır.

Diğer ulaşılan tema **can sıkıcı durumlar**dır. Kardeşleri ile ilişkilerinin kendilerini olumsuz etkilediğini belirten ergen katılımcılar kendi iyi oluşlarına kardeşlerinin olumsuz etkisi olduğunu ifade etmektedirler. **E9** “*Kardeşim hayatımı iyi etkilemiyor çünkü bir konuda kendimi kanıtlamak istediğimde bana cesaret vermek yerine küçümser.*” diyerek kardeşi ile ilişkisinin kendisini nasıl etkilediğini ifade etmiştir. **E5** ise “*Kardeşim beni çok sinirlendiriyor.*” diyerek olumsuz ilişkinin başka bir örneğine vurgu yapmıştır.

Bu yaş grubunda ortaya çıkan son tema ise **bu haldeyiz çünkü**'dür. Ergenlik dönemindeki bireyler kardeşleri ile ilişkilerinin olumlu ya olumsuz olmasının sebebinin babaları, kendi arkadaş çevreleri, kardeşleri ile aralarındaki çatışmalar ve bizzat kardeşin kendisi olduğunu belirtmektedirler. **E9**, “*Kardeşimin tavır ve huyları iletişimimizi kötü etkilediği için varlığı hayatımı olumsuz etkiler.*” diyerek ve **E1**, “*Yani bence de ablamdan oluyor. Genelde sürekli bir ergen olduğumu, bunu sürekli dile getiriyorlar tamam bende de sorun vardır. Benim de ani çıkışlarım sert tepkilerim oluyor bazen ancak buna katlanamıyor da olabilir. Genelde öyle söylüyor zaten gerçekten sert tepkiler oluyor.*” diyerek kardeşleri ile ilişkilerinin iyi ya da kötü olmasının sebebinin kardeşleri olduğunu ifade etmektedirler. **E6**, “*Kardeşimle ilişkimizin bu halde oluşunda annem ve babam etkili, en çok da babam.*” diyerek aileyi işaret etmektedir. **E4** ise “*Kardeşimin günlük hayatımdaki varlığının olumsuz sonuçlarının nedeni bence arkadaşları, çünkü okulda sürekli sebepsiz yere -belki eğlenmek için bilmiyorum- sürekli kavga ediyorlar ve bunu evde de sık sık yapıyor. Bazen durduk yerde kavga çıkartıyor, bence bunun sorumlusu arkadaşları yani.*” diyerek kardeşi ile ilişkisindeki olumlu ya da olumsuz sonuçların sebebinin kardeşinin arkadaş çevresi ve yaşadıkları çatışmalar olduğunu dile getirmektedir.

5.4.1.2. Genç Yetişkinlerle Yapılan Görüşmeler Sonucunda Elde Edilen Temalar

Bulguların bu kısmında genç yetişkinlik dönemindeki katılımcılarla yapılmış olan görüşmeler sonucu ortaya çıkan temalara değinilecektir.

5.4.1.2.1. “Kardeşinizle ilişkinizi nasıl değerlendirirsiniz?”, “Kardeşinizle ilişkiniz partnerinizle/eşinizle ilişkinizi nasıl etkiliyor?” ve “Kardeşinizle ilişki ve etkileşiminiz çevrenizdeki diğer insanlarla olan ilişkilerinizi nasıl etkiliyor?” Sorularına Verilen Yanıtlara İlişkin Analizler

Genç yetişkinlerin bağlanma çerçevesinde kardeş ilişkilerini nasıl bulduğunu ve kardeş ilişkisine yönelik izlenimlerinin neler olduğunu öğrenmek adına genç yetişkinlere görüşme soruları yöneltilmiştir. Genç yetişkinler ise yapılan görüşmeler aracılığıyla kardeş ilişkilerinin olumlu ya da olumsuz olduğunu, kardeşler arası kıskançlıklar olabileceğini ve annelerinin kardeşler arasında farklı tutumlar sergilediğini belirtmişlerdir. Bu temalara dair kodlar Tablo 52’de verilmiştir.

Tablo 52. Bağlanma çerçevesinde sorulan sorunun içerik analizi (n=10)

Temalar	Kodlar
Annem bizimle gurur duyuyor	Anlayan, destekleyen, dost, arkadaş, gurur, güven, paylaşmak, samimiyet, yakın olmak, yok gibi, yol gösterici
Fırtınalı bir ilişki	Dengesiz, fırtınalı, mesafeli
Kıskanıyorum	Kıskançlık, dışlanmışlık
Suçlu hissediyorum, sebebi annem	Adalet, arabulucu anne, kıyaslanmak, suçluluk hissi, taraf olmak, yönlendiren anne

Genç yetişkinlerle yapılan görüşmeler sonucunda bağlanma çerçevesinde sorulmuş olan sorulara verilen yanıtlardan elde edilen ilk tema ***annem bizimle gurur duyuyor*** olmuştur. Kardeşler arası ilişkinin iyiliğine vurgu yapan temada genç yetişkinlerin 4’ü (4/10) paylaşmak üzerinde durmuşlardır. **GY5**, “*Kardeşimle aramızdaki diyalog iyidir, birbirimizle birçok şeyi paylaşırız.*” diyerek; **GY2**, “*Kardeşimle ilişkiyi şöyle değerlendiririm; bir tane kardeşim olduğu için her türlü olumsuzlukta ilk onunla paylaştım. Yani onu benim sırdaşım olarak görürüm.*” diyerek özellikle olumsuzluk içeren şeyleri paylaşmanın kardeşler arası ilişkinin olumluluğuna nasıl etki ettiğini açıklamaktadır. Kardeşler arası ilişkinin olumluluğunun bir diğer boyutunun da *güven* olduğu görülmektedir. Katılımcı genç yetişkinlerin 2’si (2/10) güven konusuna

değınmektedir. **GY10**, kardeşi ile ilişkisi sayesinde diğer insanlarla etkileşim kurarken kendini güvende hissettiğini söylemektedir. **GY4**, “*Biliyorum ki hiç kimse değil de kardeşim anlayacak beni yine onlara danışıyorum. İyi ki varlar, insanın güveneceği tek kişi ablası veya kardeşidir.*” diyerek güven konusunun kardeşleri ile ilişkisine nasıl yansıdığını ortaya koymaktadır. **GY2**, kardeş ilişkisinde önemli bir unsurunda samimiyet olduğuna değinmektedir.

GY2: “*Zoraki artık üstü kapalı sitem etmeye herhalde mecali kalmadı daha açık şekilde ifade etmek istedi. Hoş o samimiyet bile hoşuma gitmişti yani kavga etmiş olmamıza rağmen. ı Şey demiştim içimden keşke her hafta bu şekilde kavga etsek ama en azından daha samimiyiz. Yani gerçek düşüncelerimizi hislerimizi bilmiş olurduk diye düşünmüştüm o anlarda bile.*”

GY4 annelerinin kardeşi ile iyi bir ilişkiye sahip olmalarından dolayı onları desteklediğini sözlerine eklemektedir. **GY4**, “*Annem biz küçükken büyümemizi dert edermiş. Őimdi bir Şey olduğunda annemden önce biz koşuyoruz ve annem iyi ki doğurmuşum diye gurur duyuyor bizimle. Bu kadar düşünceli evlat yetiştirdiği için kendiyile de gurur duyuyor tabii.*”

Ortaya çıkan diğer bir tema **fırtınalı ilişkidir**. Kardeşler arası çatışma ve tartışmalara vurgu yapan **GY9**, “*Fırtınalı bir ilişki yani çok böyle kavgalı, bazen de çok güzel böyle dengesiz bir ilişki.*” diyerek durumu açıklamıştır. Kardeşler arası mesafenin de çatışma ve kavgalarda etkili olduğunu **GY7** ve **GY8** sözlerine eklemişlerdir. **GY7**, “*Mesafeli olduğumuzu söyleyebilirim. Çok iletişime gemeyiz. Geince de tartışırız.*” demekte; **GY8**, “*İlişkimiz yok gibi bir Şey ve her tartışmamız anneme yansıyor.*” diyerek durumu açıklamaktadır.

Bir diğer tema **kıskanıyorum** temasıdır. Genç yetişkin katılımcıların 6’sı (6/10) kardeşleri ile ilişkilerinden bahsederken kıskançlığa değinmiş ve bazı durumlarda dışlanmışlık hissettiklerini ifade etmişlerdir. **GY4**, “*Acaba annem ablamı daha mı çok seviyor? Acaba kardeşimi mi? Diye düşünürdüm kıskanç biri oldum hep.*” sözleri ile duygularını dile getirmiştir. **GY6**, “*Daha ayrıcalıklı olan kardeşime karşı çok nadir zamanlarda ufak bir kıskançlık hissediyorum.*” diyerek; **GY7**, “*Bazen kıskançlık hissettiğimi itiraf etmeliyim.*” diyerek ve **GY8** ise ‘*Kıskanıyorum.*’ Şekilde durumu özetleyerek kardeşleri ile yaşadıkları kıskançlığı dile getirmektedir. **GY8**, “*Dışlanıyorum da.*” sözleri ile birazda olsa kıskançlığının nedenlerini de dile getirmiştir.

Son tema ise *suçlu hissediyorum, sebebi annem* temasıdır. Kardeşler arası annenin farklılaşan tutumlarına dair açıklamalara bu temada rastlanmaktadır. Katılımcıların 9'u (9/10) annelerinin kardeşleri ile kendilerine farklı davrandığını dile getirmektedir. **GY2**, “Eşit olmasını isterdim yani işte yine aklıma gelen hani basit bir örnek vereyim; benim lisede arkadaşlarımla tatile gitmeme izin verdiler ve ben gittim ama ablamın gideceği ailenin falan hepsinin tanınmasına bilinmesine rağmen ona izin verilmediğinde ben rahatsız olmuştum.” Sözleri ile ailede taraf tutulduğunu dile getirmektedir. Görüşmenin ilerleyen kısmında “Bize belki yaklaşımları farklı bu yüzden de yani ilişkimizin böyle olması yani bu yüzden de ilişkimiz böyle olabilir. Annemizin bize yaklaşımları farklı hani kardeşime farklı bana daha farklı.” diyerek aslında kendi tarafının daha çok annesi tarafından tutulduğuna vurgu yapmaktadır. **GY1**, “Annem sadece abime karşı biraz daha yakın davranıyor olabilir. Bizden bir tık daha fazla seviyor da olabilir.” Sözleriyle de benzer bir duruma değinmektedir. Bir diğer katılımcı ise **GY8**, “Annem tarafından hep kıyaslanıyorum. Hem kardeşimle hem de çevremdeki diğer insanlarla. Dolayısıyla genel olarak olumsuz etkilediğini söyleyebilirim.” sözleriyle kıyaslanmanın da kardeşler arası ilişkide nasıl yer aldığına değinmektedir. Sonuç olarak katılımcılardan 3'ü adalet istemektedirler. **GY9**, “Yani adaletsizlik öyle hissediyorum. Adil olmadığını hissediyorum.” diyerek; **GY6**, “Ne kadar hepiniz benim için aynısınız dese de öyle olmadığını düşünüyorum. Ancak gerçek adalet herkese eşit davranmak da değildir zaten.” sözleriyle duruma dair düşüncelerini dile getirmektedirler.

5.4.1.2.2. “Kardeşinizin olması yalnızlığa dair bu düşüncelerinizi nasıl etkiliyor? ve “Kardeşinizle paylaşımınız yalnızlık durumunuzu nasıl etkiliyor?” Sorularına Verilen Yanıtlara İlişkin Analiz

Genç yetişkinlerin yalnızlık çerçevesinde kardeş ilişkilerini nasıl bulduğunu ve kardeş ilişkisine yönelik izlenimlerinin neler olduğunu öğrenmek için genç yetişkinlere görüşme soruları yöneltilmiştir. Genç yetişkinler ise yapılan görüşmeler aracılığıyla kardeş ilişkilerinin olumlu ya da olumsuz olduğunu, kardeşler arası kıskançlıklar olabileceğini ve ne olursa olsun kardeşlerinin varlığının önemli olduğunu belirtmişlerdir. Bu temalara dair kodlar Tablo 53'de verilmiştir.

Tablo 53. Yalnızlık çerçevesinde sorulan sorunun içerik analizi (n=10)

Temalar	Kodlar
Konuşabileceğim birisinin olması iyi	Dayanak olması, konuşabileceğim birinin olması
Tek çocuk olmak nasıl olurdu	Tek çocuk olmak
Var olması yetiyor	Kardeşin varlığı

Genç yetişkinlik dönemindeki katılımcılarla yapılan görüşmede yalnızlık bağlamında sorulan sorulara verilen yanıtlar sonucunda ortaya çıkan ilk tema ***konuşabileceğim birinin olması iyidir***. Kardeşler arası ilişkilerin, kardeşin varlığının yalnızlık hislerini engellediğini ortaya koymaktadır. Kardeşler arası ilişkinin olumluluğuna vurgu yapan bu temada katılımcıların 4'ü (4/10) kardeşlerinin varlığının önemine değinirken; katılımcıların 3'ü (3/10) kardeşin nasıl destek ve dayanak olarak yalnızlığı engellediğine değinmektedir. **GY9**, “Eğer yalnızlığımı sonlandırmak istiyorsam kardeşimin desteğini ararım.” sözleri ile yalnızlık durumunun kardeşinin desteği ile ortadan kalkabileceğine değinmektedir. **GY3**, “Her gün iletişim kurabileceğim, rahat konuşabileceğim biri olarak kardeşimin var olması iyi hissettiriyor.” diyerek yine kardeşin varlığının yalnızlık durumunu nasıl etkilediğini ifade etmektedir.

Ortaya çıkan bir diğer tema ***tek çocuk olmak nasıl olurdu*** temasıdır. Bu tema altında iki farklı görüşe rastlanmaktadır. **GY2** kardeşinin yokluğunun nasıl bir durum olacağını düşünmekten kendini alamadığını söylemekte ve yalnızlığın aslında aradığı bir şey olduğunu dile getirmektedir. **GY6** ise “Tek çocuk olmak istemezdim, kardeşlik birbirimize her zaman destek olmak, dayanak olmaktır. Bu yüzden iyi ki bir kardeşim var.” sözleri ile aslında kardeşin varlığının çok kıymetli olduğunu yalnızlığın çaresi olduğunu ifade etmektedir. **GY2** kıskançlık boyutuna dikkat çekerken **GY6** farklı bir açıdan kardeşin varlığına değinmektedir.

Ortaya çıkan son tema ise ***var olması yetiyordur***. Bu tema kardeşler arası ilişkinin olumlu ya da olumsuz olmasından ziyade kardeşin varlığının kabulüne dikkat çekmektedir. Katılımcıların 2'si (2/10) kardeşlerinin sadece var olmasının yalnızlığı

engellediğini ifade etmektedir. **GY10**, “*Kardeşimin olması yalnızlık hissetmeme engel oluyor.*” Sözüleriyle bu durumu dile getirmektedir.

5.4.1.2.3. “Kardeşinizin olması hayatınızın iyi olmasını nasıl etkiliyor?” Sorusuna Verilen Yanıtların Analizi

Genç yetişkinlerin öznel iyi oluş çerçevesinde kardeş ilişkilerini nasıl bulduğunu ve kardeş ilişkisine yönelik izlenimlerinin neler olduğunu öğrenmek için genç yetişkinlere görüşme soruları yöneltilmiştir. Genç yetişkinler ise yapılan görüşmeler aracılığıyla kardeş ilişkilerinin olumlu ya da olumsuz olduğunu, kardeşler arası kıskançlıklar olabileceğini ve annelerinin kardeşler arasında farklı tutumlar sergilediğini belirtmişlerdir. Bu temalara dair kodlar Tablo 54’de verilmiştir.

Tablo 54. Öznel iyi oluş çerçevesinde sorulan sorunun içerik analizi (n=10)

Temalar	Kodlar
Beklentiler-beklentiler	Beklentiler, hayırsız evlat, köstek, kötü çocuk olmak
Bu haldeyiz çünkü	Sebebi ailem, sebebi eşim
Değerli hissediyorum	Birliktelik hali, dayanak, değerlilik hissi, güven, maddi destek, merhamet ve sadakat

Genç yetişkinlerle yapılan görüşmeler sonucunda öznel iyi oluş bağlamında sorulan sorulara verilen cevaplar doğrultusunda ortaya çıkan ilk tema ***beklentiler-beklentiler***dir. Kardeşler arası ilişkinin kıskançlık boyutuna vurgu yapan bu temada kardeşler arasındaki beklentilerin nasıl şekillendiği, kardeşlerin birbirlerini köstek ya da hayırsız evlat olarak algıladıkları ve kötü çocuk olmanın ne demek olduğuna dair açıklamalar yer almaktadır. **GY2**, “*Çünkü o daha büyüktür. Çünkü o anne babama daha yakın oturuyordur, daha fazla görüşüyordur. Sadece o düşünür anne babamı, işte ben bir kere çıkıp gitmişimdir artık üniversiteye. Sonra bir daha dönmemişimdir. Tamam kötü taraklarda bezim yoktur ama işte hayırsız evlat olmaya adayımdır falan öyle*” sözleri ile adeta bu durumu özetlemektedir.

Diğer tema ***bu haldeyiz çünkü***dur. Kardeşleri ile ilişkilerinin onları olumlu ya da olumsuz etkilemesinin sebebini katılımcılar ailelerinde ve eşlerinde aramaktadırlar. Kardeşleri ile iletişimlerinin iyi ya da kötü olmasının sebebini ailelerinin kardeşlerden beklentileri olduğunu ya da eşlerinin onlardan beklentileri çerçevesinde şekillendiğini

belirtmektedirler. **GY1**, “Yaşam tarzımızla alakalı olabilir diye düşünüyorum. İşte zamanında çok problemler yaşamış. Bencil belki bencil büyümek zorunda kalmış ya da annem babam tarafından öyle büyütülmüş bir şey diyemiyorum artık yargılamak da istemiyorum. Onun eski işte benden önceki ben doğmadan önceki yaşantısının da buna yol açtığını düşünüyorum.” sözleriyle durumu özetlemektedir. Katılımcıların 4’ü (4/10) durumu **GY10** gibi değerlendirmektedir. **GY9** ise sorumluluğun kardeşinde olduğunu belirtmektedir:

“Yani kardeşimden kaynaklandığını düşünüyorum. Kardeşimle ilişkimizden kaynaklanıyor. Yani benim mutluluğuma işte rahatıma böyle tehdit gibi oluyor. Yani benim doğal hayatımın doğal akışını bozuyor. Beni mutsuz ediyor.”

Son tema ise **değerli hissediyorum**dur. Kardeşler arası ilişkinin olumluluğuna vurgu yapmaktadır. Katılımcıların 5’i (5/10) kardeşlerinin kendilerini değerli hissettirdiğini ve birbirlerine dayanak olduklarını belirtmektedirler. **GY4**, “Hala şu gün olmuş o kadar çok değerliyim ki onların gözünde, canım bir şey çekse bir telefonuma bakar, hemen yaparlar alırlar bir şekilde temin ederler. Bir kıyafet resmi göstersem doğum gününe yakınsa kesin o hediye olarak alınır bana. Yani hiç kötü tarafını görmedim. Allah göstermesin. Bu kadar çok kardeşim olduğu için kendimi çok şanslı hissediyorum.” İfadeleri ile durumu açıklamaktadır. **GY6**, “Kardeşimin hayatımdaki varlığı ile merhamet ve sadakat hissediyorum” diyerek kardeşler arası ilişkinin bireyin kendini nasıl etkilediğini açıklamaktadır. Kardeşler arası merhamet, sadakat ve güven bireyin kendini değerli ve iyi hissetmesine olanak sağlamaktadır.

5.4.1.3. Orta Yetişkinlerle Yapılan Görüşmeler Sonucunda Elde Edilen Temalar

Bulguların bu kısmında orta yetişkinlik dönemindeki katılımcılarla yapılmış olan görüşmeler sonucu ortaya çıkan temalara değinilecektir.

5.4.1.3.1. “Kardeşinizle ilişkinizi nasıl değerlendirirsiniz?”, “Kardeşinizle ilişkiniz eşinizle ilişkinizi nasıl etkiliyor?” ve “Kardeşinizle ilişki ve etkileşiminiz çevrenizdeki diğer insanlarla olan ilişkilerinizi nasıl etkiliyor?” Sorularına Verilen Yanıtlara İlişkin Analizler

Orta yetişkinlerin bağlanma çerçevesinde kardeş ilişkilerini nasıl bulduğunu ve kardeş ilişkisine yönelik izlenimlerinin neler olduğunu öğrenmek adına orta yetişkinlere görüşme soruları yöneltilmiştir. Orta yetişkinler ise yapılan görüşmeler aracılığıyla kardeş ilişkilerinin olumlu ya da olumsuz olduğunu, kardeşler arası kıskançlıklar

olabileceğini ve ne olursa olsun kardeşleri ile mutlu olduklarını belirtmişlerdir. Bu temalara dair kodlar Tablo 55’de verilmiştir.

Tablo 55. Bağlanma çerçevesinde sorulan sorunun içerik analizi (n=9)

Temalar	Kodlar
Anlaşamıyoruz	Anlaşmazlık, çatışma
Annem taraf tutuyor	Adalet, eşitlik, kıyas, taraf tutmak, ayrıcalık, yol gösteren anne
Dert ortağım o benim	Arkadaş, bağlılık, dert ortağı, güven
Kardeşim için herkesi karşıma alırım	Değer vermek, koruyucu, sahiplenici, sorumluluk
Kıskanıyorum	Kıskançlık, dışlanmışlık, duyarsızlık

Orta yetişkinlik dönemindeki katılımcılarla yapılan görüşmeler sonucunda bağlanma çerçevesinde sorulan sorulara verilen yanıtların analizlerinden ortaya çıkan ilk tema **anlaşamıyoruz**dur. Bu temada kardeşler arası ilişkinin çatışmalı ve kavgalı kısımlarına değinilmektedir. Annenin sürece nasıl dahil olduğunu ortaya koyan cevaplar orta yetişkinlik döneminde kardeşler arası ilişkilerin onları ve anneleri ile ilişkilerini nasıl etkilediğini göstermektedir. **OY6**, “*Aramızdaki meseleler anneme kötü yansıyor, aramızda anlaşmazlıklar çıkıyor.*” demektedir. **OY9**, “*Eskiden bazen kardeşimi hırpalardım annem de bana kızardı.*” diyerek yine kardeş ilişkilerinin nasıl etkili olduğunu ifade etmektedir.

İkinci tema **annem taraf tutuyor**dur. Kardeşler arası ilişkiyi değerlendiren orta yetişkinlik dönemindeki katılımcıların 7’si (7/9) annelerinin eşit davranmadığını ve kıyaslandıklarını, bu durumun kardeşleri ile ilişkilerini etkilediğini söylemektedirler. **OY2** şu sözler ile durumu anlatmaktadır:

“*Bunun da şundan kaynaklandığını hani bazen hissediyorsun. İlla şey yapman gerekmiyor her zaman böyle bir şeyi ağzıyla belirtmiyor. Biz sadece hareketlerinden anladığımız için. Yani eşitlik istiyorsun yani kardeşler arasında eşitlik istiyorsun, ama sonuçta bakıyorsun ki o biraz daha meyilli. Belki evin en küçüğü olduğu için, belki de*

kendileri yaşlı olduğu için her türlü sorunlarıyla her türlü şeyleriyle ilgilendiği için belki öyle daha çok kendisini yani.”

OY2 annesinin küçük kardeşinin tarafını tuttuğunu bu şekilde dile getirirken **OY4**, *“Oğluna daha düşkün bir anne. Büyük kız büyük, erkek çocuk erkek, ortanca çocuk olarak sevgiyi tam hissedemedim.”* diyerek annesinin kendisine yönelik tepkilerini ortaya koymaktadır. **OY6** ise annelerinin aralarında ayrım yaptığını ve kardeşini daha çok sevdiğini düşündüğünü bu durumunda kardeşi ile ilişkisini etkilediğini ifade etmektedir. **OY4** ise bu durumu kardeşlerine yansıtmadığını şu sözleri ile dile getirmektedir;

“Çocukluğum hep neden az sevdiğimi sorgulayarak geçti ama kardeşlerimi sorgulayıp uzaklaşmadım onlardan.”

Diğer tema **dert ortağım o benim** temasıdır. Kardeşler arası ilişkilerin olumluluğuna vurgu yapan temada katılımcılar kardeşlerini bir arkadaş bir dert ortağı olarak gördüklerini ve bağlılığın önemini dile getirmektedirler. **OY2**, *“Ya ben kardeşler arasında ya bağın kuvvetli olmasını istiyorum yani herkes için istiyorum. Ama bakıyorsun gerçekten etrafa da bakıyorsun bağlar kopmuş. İnsanlar birbirlerinden uzaklaşmış. Bu seni çok fazla şey yapıyor bu ben yani yapı olarak böyle şeyleri çok fazla şey yapmıyorum. Ben birbirlerine bağlı insanları seviyorum öyle olmak istiyorum. Öyleyim ama hani karşımdaki insan senin kadar bağımlı olmuyorsa sen de çekiliyorsun kenara.”* diyerek içinde bulunduğu dönemde kardeşlerinden ne beklediğini dile getirmektedir. **OY1** ise *“Bir arkadaş, bir yoldaş, bir eş gibi onu en çok öyle değerlendiriyorum.”* diyerek yine kardeşi ile ilişkisinin nasıl olduğunu dile getirmiştir.

Yapılan analizler sonucu ortaya çıkan bir diğer tema ise **kardeşim için herkesi karşıma alırım**dır. Bu tema kardeşler arası ilişkinin kabul boyutuna vurgu yapmaktadır. Kardeşlerin birbirlerini korudukları ve sahiplendikleri görülmektedir. **OY4** bu durumu şöyle özetlemektedir:

“Belli bir yaşa kadar erkek kardeşimi hep oğlum gibi gördüm ve korumam daha fazlaydı. Annem ona kızdığında hep korucuydum. Herkes özellikle erkek kardeşimi çok şımarttığımı söylüyor ve bu yüzden arada kalıyorum ama ben onu yargılamamanın daha doğru olduğunu düşünüyorum. Kardeşim için herkesi karşıma alabilirim.”

OY9 da benzer ifadeler kullanarak durumu şu şekilde açıklamaktadır:

“En küçük kardeşimin bakımına yardımcı olduğum zamanlar oldu. Hala en küçük kardeşimin biraz annesi gibi hissediyorum. Bu durum benim korumacı yanıma geliştirdi sanırım.”

Ortaya çıkan son tema **kıskanıyorum** temasıdır. Katılımcıların 3’ü (3/9) kardeşleri ile aralarındaki kıskançlığa değinmişlerdir. Bu durumun dışlanmışlığa sebep olduğu ifade etmektedirler. **OY7**, “Kardeşimle sorunlarımız anneme kötü yansıyor. Biraz kıskandığımı söyleyebilir. Annem kardeşimi ön planda tutuyor, bu durumda dışlanmışlık hissediyorum.” demektedir. Kardeş ile kurulan ilişkinin boyutları genel olarak anne ve diğer kişilerle ilişkileri etkilemektedir denilebilir.

5.4.1.3.2. “Kardeşinizin olması yalnızlığa dair bu düşüncelerinizi nasıl etkiliyor? ve “Kardeşinizle paylaşımınız yalnızlık durumunuzu nasıl etkiliyor?” Sorularına Verilen Yanıtlara İlişkin Analiz

Orta yetişkinlerin yalnızlık çerçevesinde kardeş ilişkilerini nasıl bulduğunu ve kardeş ilişkisine yönelik izlenimlerinin neler olduğunu öğrenmek adına orta yetişkinlere görüşme soruları yöneltilmiştir. Orta yetişkinler ise yapılan görüşmeler aracılığıyla kardeşlerin varlığının önemli olduğunu, bazen kıskançlıklar görülse de paylaşımın esas olduğunu belirtmişlerdir. Bu temalara dair kodlar Tablo 56’da verilmiştir.

Tablo 56. Yalnızlık çerçevesinde sorulan sorunun içerik analizi (n=9)

Temalar	Kodlar
Her şeye rağmen yanımda olsun	Kardeşin varlığı
Kıskanıyorum	Kıskançlık
Kimse anlamasa beni o anlar	Paylaşmak

Orta yetişkinlik döneminde yer alan bireylerle yapılan görüşmeler sonucunda yalnızlık bağlamında sorulan sorulara verilen yanıtların analizi ile elde edilen ilk tema **her şeye rağmen yanımda olsundur**. Kardeşler arası ilişkinin kabul boyutuna vurgu yapan bu temada katılımcıların 3’ü (3/9) her ne olursa olsun yardıma ihtiyaç duyduklarında ya da yalnız kaldıklarında kardeşlerini yanlarında istediklerini dile getirmektedir. **OY1**, “Elimden tutacağını biliyorum. Her şeyi paylaşacağını kötü olsam yanımdan ayrılmayacağını hissediyorum.” demektedir. **OY2**, “Ha istiyorsun tabi ki kardeşini yanında olmasını istiyorsun yani etkilese de yani onun dediğim gibi içimde

yaşıyorum onun şeyini ben içimde yaşıyorum tabi ki yalnızlığı onun da olmasını istiyorsun hayatında. Yani mesela geldiği zaman ya da şey yaptığı zaman sık görmek istiyorsun ya da gelmesini sık istiyorsun.” diyerek kardeşinin varlığının ne olursa olsun yalnızlığına iyi geleceğini ifade etmektedir.

Kıskançlık ortaya çıkan diğer temadır. **OY1** büyük ablasının küçük kardeşi ile ilişkisini ve onun yanında olmasını kışkırdığını ifade etmektedir. Bu durumunun küçük kardeşi ile daha fazla yakınlaşmasına, yalnız hissettiğine ona yönelmesine neden olduğunu belirtmektedir.

Son tema ise kimse anlamasa **beni o anlar** olmuştur. **OY4** durumu şu şekilde özetlemektedir:

“Hayatımdaki her zor anımda kardeşlerim yanımdaydı. Bu yüzden onlarla hayatı paylaşmak bambaşka. Hayatta beni kimse anlamasa onlar anlar.”

5.4.1.3.3. “Kardeşinizin olması hayatınızın iyi olmasını nasıl etkiliyor?” Sorusuna Verilen Yanıtların Analizi

Orta yetişkinlerin öznel iyi oluş çerçevesinde kardeş ilişkilerini nasıl bulduğunu ve kardeş ilişkisine yönelik izlenimlerinin neler olduğunu öğrenmek adına orta yetişkinlere görüşme soruları yöneltilmiştir. Orta yetişkinler ise yapılan görüşmeler kardeşin varlığının ve paylaşımlarının önemli olduğunu, kardeşleri ile ilişkilerindeki kopuş ya da farklılaşma olduğunu belirtmişlerdir. Temalara dair kodlar Tablo 57’de verilmiştir.

Tablo 57. Öznel iyi oluş çerçevesinde sorulan sorunun içerik analizi (n=9)

Temalar	Kodlar
Etkisi yok ama olsun	Kardeşin varlığı
Bu haldeyiz çünkü	Sebebi annem, sebebi eşi, sebebi kardeşim, sebebi uzaklık
Telefonla konuşuruz	Konuşacak biri, paylaşmak

Orta yetişkinlik dönemindeki bireylerle yapılan görüşmelerde öznel iyi oluş çerçevesinde alınan yanıtların analizi sonucunda ortaya çıkan ilk tema **etkisi yok ama olsundur**. Orta yetişkinlik dönemindeki bireylerin 8’i (8/9) kardeşleri ile ilişkilerinin

günlük hayattaki iyi oluşlarına bir etkileri olmadığını ifade etmektedirler. **OY2** bunu şu şekilde özetlemektedir:

“Hayatımın iyi olmasında kardeşimin bir etkisi olmuyor aslında, ama kardeşimin olması, var olduğunu bilmek bana iyi hissettiriyor.”

Bu duruma sebep olanların ise, uzaklık, eşin varlığı, annenin geçmişteki ya da genel olarak kardeşlere yönelik tavırları ve kardeşin kendisinin olduğunu ifade etmektedirler. **OY3** durumu şöyle açıklamaktadır:

“Bu olumsuzluğun, etkisizliğin sebebi kardeşimdir, benim onu düşündüğüm kadar o beni düşünmez. Ben aramazsam aramaz. Bu şekilde az görüşmemizin sebebi kardeşimdir. Son olarak şunu belirtmek isterim: Her şeye rağmen tek çocuk olmak istemezdim.”

OY5 ise kardeşinin hayatındaki bu etkisizliğinin sebebinin bu günlerde Corona virüsü olduğunu ama onun dışında eşinin kardeşi ile etkileşimine dahil olduğunu ifade etmektedir. **OY6** ise *“Bir sebebi yok yıllardır birbirimizden uzak olduğumuz için hayatımda etkileri yok.”* diyerek kardeşinin onun iyilik halini etkilememe sebebinin mesafe olduğunu söylemektedir. Son olarak **OY7** ise kardeşinin hayatından uzak oluşunun sebebinin annesi olduğunu belirtmektedir.

Ortaya çıkan son tema ise **telefonla konuşuruz** olmuştur. Kardeşler arasındaki ilişkinin olumluluğuna değinen bu temada katılımcıların 3’ü (3/9) kardeşleri ile iletişimlerini telefonla da olsa sürdürme çabası içinde olduklarını ifade etmektedirler. **OY9**, *“Birbirimizden uzaktayız telefonla görüşürüz.”* diyerek durumu ifade etmektedir. Son olarak **OY9** sözlerini şu şekilde tamamlamaktadır:

“Aile olmak paylaşılan ortak anılar bir evde büyümek, hayatlarınızda neler oluyor haberdar olmak, paylaşmak rahatlatıcı duygulara yol açıyor doğrusu.”

6.TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırma sonuçları tartışılmış ve sonuçlar doğrultusunda öneriler sunulmuştur.

6.1. Ergenlik, Genç Yetişkinlik ve Orta Yetişkinlik Dönemlerinde Demografik Değişkenlere Göre Kardeş İlişkilerinin Farklılaşp Farklılaşmadığına Dair Sonuçlar ve Tartışma

Araştırmanın bulguları ergenlerde kardeş ilişkilerinin; yaş, annenin öğrenim durumu, doğum sırası, değerlendirilen kardeş, kardeşle birlikte yaşama ve yaş farkı değişkenlerine göre farklılaşmaktadır. Cinsiyet, babanın öğrenim durumu, kardeş sayısı ve yakın hissedilen kardeş değişkenlerine göre ise kardeş ilişkileri farklılaşmamaktadır.

Ergenlik döneminde kardeş ilişkileri *cinsiyete* göre farklılaşmamaktadır. Peter, Lundborg ve Webbink (2015), kardeşlerin cinsiyetlerinin bireylerin kazanımlarını, eğitimlerini ve aile sistemini nasıl etkilediklerini ortaya koydukları araştırmalarında cinsiyet değişkeninin etkili olmasının sebebinin anne ve babanın farklılaşan davranışı olduğunu ifade etmektedirler. Anne ya da babanın bir cinsiyetteki kardeşe yönelik olumlu ya da olumsuz tavırları kardeşlerin birbirleri ile ilişkilerini etkilemektedir. Ancak tek başına cinsiyet unsuru kardeş ilişkilerinde etkili değildir. Bu sonuç araştırmanın bulgularını destekler niteliktedir. Başka bir deyişle kardeşin kız ya da erkek olması kardeşler arası ilişkileri etkileyen bir değişken değildir. Anne babanın kız ya da erkek çocuklarına yönelik tutumları kardeşlerin birbirlerine yönelik algılarında etkili olabilmektedir.

Ergenlik döneminde *yaş* kardeş ilişkilerinin niteliğini farklılaştıran bir değişken olarak görülmektedir. Bulgulara göre 12-14 yaşlarındaki ergenler anne ve babalarının kardeşlerine kendilerinden daha farklı davrandıklarını algılamaktadırlar ve aynı zamanda 15-18 yaşlarındaki ergenlere göre kardeşlerini daha fazla kıskanmaktadırlar. Ergenlik dönemi insan ilişkilerinde değişikliklerin yaşandığı bir dönemdir. Bu dönemde anne, baba ve kardeşlerle olan ilişkinin yerini yavaş yavaş akranlarla kurulan ilişkiler almaya başlamaktadır (Santrock, 2011). Ayrıca ergenlik dönemindeki birey ailesi ile çatışma ve tartışmalar yaşamaya başlamakta ve özerkliğini elde etme çabası içerisine girmektedir (Bee ve Boyd, 2009). Bu durumun sonucu olarak ergenlik dönemindeki bireylerin kardeşleri ile ilişkilerinde sorunların ortaya çıkması, anne ve babalarının tavırlarını farklı algılamaları beklenebilir. Minnett, Vandell ve Santrock (1983) ve Vandell, Minnett ve Santrock (1987) orta çocukluk ve ergenlik dönemindeki bireylerle yaptıkları araştırma sonucunda yaş değişkeninin kardeş ilişkilerinin niteliğini etkileyen değişkenlerden biri

olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Rabain-Jamin, Maynard ve Greenfield (2003), 13 yaşındaki ergenlerle yaptıkları araştırma sonucunda yaş değişkeninin kardeşler arası rolleri, kardeş ilişkisinin olumluluğunu ve çatışmaları etkilediğini ortaya koymuştur. Bu sonuçlar araştırmanın bulguları ile tutarlılık göstermektedir. Yaş değişkeni ergenlik dönemi için kardeş ilişkilerini etkileyen bir unsurdur.

Ergenlik döneminde *annenin öğrenim durumuna* göre kardeş ilişkileri farklılaşmaktadır. Anneleri lise ve üzeri mezunu olan ergenler, anneleri ilkokul mezunu ya da okur yazar olmayan öğrencilere göre kardeşleri ile daha fazla çatışma yaşamaktadırlar. Matthews ve Conger (2004), anne babanın tavırlarının ve genel özelliklerinin kardeşler arasındaki ilişkinin yakınlığını etkilediğini söylemektedirler. Chen (2019) annenin kardeşler arasındaki çatışmayı çözme stratejilerinin kardeşler arasındaki çatışma ve tartışmaların seyrini etkilediğini söylemektedir. Öğrenim düzeyi yüksek olan annelerin çalışma durumları ve çocuklarının çatışmalarına müdahil olma şansı az olabilir. Bunun sonucunda da çalışan annelerin çocuklarının çatışma çözme konusunda daha fazla sıkıntı yaşıyor olabilirler.

Ergenlik döneminde *babanın öğrenim durumuna* göre kardeş ilişkileri farklılaşmamaktadır. Cuskelly ve Gunn (2003), kardeşler arasındaki ilişkinin bir kardeşin down sendromlu olup olmasına göre nasıl değiştiğini inceledikleri araştırmalarında, anne, baba ve kardeşlerden birisinden bilgi toplamışlardır. Araştırmanın sonucunda kardeşler arasındaki ilişki ve karşılaşılan sorunlar konusunda annelerin babalara göre daha doğru ve detaylı açıklamalar yaptığı görülmüştür. Araştırmacılar bu durumun sebebini babanın çalışmak zorunda olması, çocuklarının davranışlarına müdahil olamaması ve kardeşlerin birbirleri ile ilişkilerini yeterince gözlemleyememeleri olarak açıklamaktadırlar. Genel olarak babanın öğrenim durumunun kardeş ilişkilerindeki değişimi açıklamıyor olmasının sebebi de buna bağlanabilir. Babanın, kardeşleri yeterince gözlemleyememesi ve bu ilişkiye müdahil olamamasının babanın öğrenim durumunun kardeş ilişkilerinin niteliğini etkilememesi durumuna yol açabilir.

Ergenlik döneminde kardeş ilişkileri *kardeş sayısı* değişkenine göre farklılaşmamaktadır. Noller (2005), ergenlerle kardeş ilişkisinin niteliğini incelediği kapsamlı araştırmasında kardeş ilişkilerinin kardeş sayısı değişkeni ile farklılaşmadığını bulmuştur. Bu sonuç araştırmanın bulguları ile paralellik göstermektedir. Kitamura, Sugawara, Shima ve Toda (1998) Japon çocuklarla yaptıkları araştırmalarında anne ve babanın kardeşler arasındaki tutumlarının kardeş sayısına göre farklılaşmadığını

bulmuşlardır. Anne ve babanın farklılaşan tutumları kardeş ilişkilerinde etkili bir unsur olarak kabul görmektedir (Adler, 2011). Dolayısıyla anne ve babanın tutarlı davranışları ergenlik döneminde kardeş sayısının kardeş ilişkileri üzerinde etkili olmamasına neden olmuş olabilir.

Ergenlik döneminde *doğum sırasına* göre kardeş ilişkileri farklılaşmaktadır. Birinci ya da ikinci sırada doğmuş olan ergenleri beşinci ya da daha sonra doğmuş ergenlere göre annelerini daha olumsuz algılamaktadır. Beşinci ya da daha sonra doğmuş olan ergenler kardeşlerini, birinci ya da ikinci sırada doğmuş ergenlere göre daha fazla kabul etmektedirler. Doğum sırası değişkeninin aile yapısını nasıl etkilediğine dair detaylı açıklamalar Adler (2011) tarafından yapılmıştır. Adler'e (2011)' e göre bir aile içerisinde kardeşler arası ilişkiler, anne babanın tutumları gibi değişkenler çocukların hangi sıra ile doğduklarına bağlı olarak farklılaşabilmektedir. İlk doğan çocuk bazen ebeveyn rolüne geçebilmekte, anne ve babanın beklenti ve tutumları da bu çerçevede farklılık gösterebilmektedir (Noller, 2005). Bu durumda ilk ya da ikinci doğan ergenlerin annelerinin tutumlarını, kendilerinden sonra doğan kardeşlerine göre farklı algılaması beklenebilir. Ayrıca kardeşler arası kabul de annenin tutumlarından bağımsız görülmektedir. Annenin çocuklarına yönelik tavır ve tutumları ergenlerin kardeşlerini nasıl gördüğü üzerinde etkili olmaktadır (Elton, Palmer ve Macdowall, 2019). Bu bilgiler çerçevesinde araştırma bulguları değerlendirildiğinde zaman zaman ebeveyn olarak kardeşleri ile ilgilenen ilk ya da ikinci sırada doğan ergenlerin bu rolün de gereği olarak kardeşlerini daha kabullenici olması beklenebilir. Özetle Adler (2011)'den bu yana doğum sırasının kardeşler arası ilişkiler üzerinde etkili bir unsur olduğu bilinmektedir. Konu ile ilgili literatür incelendiğinde (Noller, 2005; Elton, Palmer ve Macdowall, 2019) ergenlik döneminde kardeş ilişkileri konusunda doğum sırasının etkili bir unsur olduğu görülmektedir. Bu araştırmalarda özellikle çocuğun doğum sırası nedeniyle anne ve babanın tutumunun farklılaşması bunun da kardeşler arasındaki yakınlık, kabul ve çatışma gibi boyutlara yansımaları üzerinde durulmaktadır. Literatürdeki bu sonuç ve açıklamalar araştırmanın bulguları ile benzerlik göstermektedir.

Ergenlik döneminde *değerlendirilen kardeş* değişkeni kardeş ilişkilerinde farklılığa sebep olmaktadır. Küçük kardeşini değerlendiren ergenler anne ve babalarını daha olumsuz algılamaktadır. Ablasını değerlendiren ergenler kardeşlerini, küçük kardeşini değerlendiren ergenlere göre daha çok kabul etmektedirler. Bu durum ailedeki rollerle ve alt sistemler dikkate alınarak değerlendirilebilir. Aile içerisinde kardeşlerin

birbirleri ile ilişkileri de aile sistemi içinde ayrı bir boyut olarak karşımıza çıkmaktadır. Anne ve babalarının çocukların her biri ile etkileşimi de bu sistemi etkileyen unsurlardan biridir (Minucchin, 1984, Noller, 2005; Soysal, 2016). Bununla birlikte doğum sırası dikkate alındığında küçük olan kardeşlere yönelik anne ve babanın tutumunun farklılaşması beklenebilir (Noller, 2005; Soysal, 2016). Dolayısıyla araştırmada küçük kardeşlerini değerlendirenler anne ve babalarının kendilerine yükleyebileceği ebeveynlik rolü ile birlikte kendi anne ve babalarını daha olumsuz algılayabilirler. Literatür incelendiğinde benzer sonuçlara ulaşmış olan araştırmalara rastlanmaktadır (Kitamura, Sugawara, Shima ve Toda, 1998; Noller, 2005; Jenkins, Rasbash, Leckie, Gass ve Dunn, 2012). Bazen en büyük kardeş bakım veren kişi olabilmektedir. Özellikle ilk çocuk kız ise bu duruma daha fazla rastlanmaktadır (Chen, 2019; Howe ve Bruno, 2010;). Başka bir ifadeyle ablaları tarafından kabul gören ergenlerin onların davranış kalıplarını benimsemesi ve daha kabullenici davranmaları beklenebilir.

Ergenlik döneminde *yakın hissedilen kardeş değişkenine* göre kardeş ilişkileri farklılaşmamaktadır. Graham-Bermann (1991) ergenlerle yaptığı araştırma sonucunda kardeşlerin cinsiyetlerinin kardeşler arasındaki yakınlık, kabul gibi boyutları üzerinde etkili olmadığını ortaya koymaktadır. Kardeşler, cinsiyet farklı olmaksızın kendi kişilik özellikleri doğrultusunda kardeşlerine yakınlık tanımlamışlardır. Dolayısıyla ergenlik döneminde yakın hissedilen kardeş değişkeni bu nedenle anlamlı çıkmamış olabilir.

Ergenlik döneminde *kardeşi ile birlikte yaşama* durumuna göre kardeş ilişkileri farklılaşmaktadır. Kardeşleri ile birlikte yaşayan ergenler annelerini daha olumsuz algılamakta ve daha fazla çatışma yaşamaktadır. Bu durum kardeşlerin aynı sosyal çevreyi paylaşmak zorunda olmaları ile açıklanabilir. Ram ve Ross (2008) çocuklarla yaptıkları araştırmaları sonucunda, birlikte vakit geçirmek ve oyuncakları paylaşmak konularında kardeşler arasında çatışmalar ortaya çıkabileceğini ifade etmektedirler. Yaş ilerledikçe paylaşılan nesnelere sadece oyuncaklar olamamakta, oda, masa ve kardeşlerce tabu sayılan nesnelere paylaşımına dönüşmektedir (Biswas, Koziel, Chakraborty ve Bose; 2013). Sürekli bir şeyleri paylaşma durumu ve bu süreçte belki de annenin kardeşlerden birinin tarafında olmak zorunda kalması birlikte yaşayan kardeşlerin annelerinin farklı tutum sergilediğini düşünmelerine ve daha fazla çatışma yaşamalarına neden oluyor olabilir.

Son olarak da ergenlik döneminde *yaş farkına* göre kardeş ilişkileri değişmektedir. Kardeşleri ile yaş farkı 7 ve altında olan ergenler kardeşleri ile daha fazla çatışma

yaşamaktadır. Adler (2011) kardeşler arası yaş farkının az olması durumunda kardeşlerin sürekli bir güç mücadelesine girebileceğini bu durumda kardeşler arası ilişkinin farklılaşacağını ve çatışmaların görülebileceğini ifade etmektedir. Çocuklar aralarındaki yaş farkının az olması durumunda kardeşler arasındaki çatışmaların da artması beklenebilir. Tesser (1980) yaş farkının kardeşler arası ilişkide yakınlığı etkilediğini ifade etmektedir. Yaş farkı azaldıkça yakınlık kardeşlerin cinsiyetine göre farklılaşmaktadır. Campione Barr, Greer ve Kruse (2013) yaş farkının kardeşler arası ilişkileri etkilediğini ortaya koymuşlardır.

Araştırmanın bulgularına göre **genç yetişkinlik** döneminde kardeş ilişkileri; cinsiyet, yaş, kardeş sayısı, değerlendirilen kardeş, yakın hissedilen kardeş, kardeş ile birlikte yaşama ve yaş farkı değişkenine göre farklılaşmaktadır. Anne ve babanın öğrenim durumu, doğum sırası ve ikamet durumu değişkenlerine göre genç yetişkinlik döneminde kardeş ilişkileri farklılaşmamaktadır.

Genç yetişkinlik döneminde kardeş ilişkileri *cinsiyete* göre farklılaşmaktadır. Elde edilen bulgulara göre; kadınlar kardeş ilişkilerinde daha kabullenicidir ve kardeşlerini daha olumlu algılamaktadırlar. Kızlar babalarını daha olumlu ve eşitlikçi algılamaktadırlar. Bu durum kız çocuklarının genel olarak kabullenici olarak yetiştirilmeleri ve kardeşlerinin bakımı ve korunmasından sorumlu görülmeleri ile açıklanabilir. Tucker, Barber ve Eccles (1997) üniversite öğrencileri ile yaptıkları araştırmalarında kızların kardeş ilişkilerinde daha kabullenici olduklarını ve kardeş ilişkilerinden daha memnun olduklarını bulmuşlardır. Bununla birlikte erkekler olumsuz durumlardan daha az etkilenmektedir. Ayrıca sonuçlar gençlerin bazen kardeşlerini bir sosyal destek kaynağı olarak gördüklerini ve problemlerini kardeşleri ile paylaştıklarını belirtmişlerdir. Bu sonuçlar araştırmanın bulguları ile paralellik göstermektedir. Türk kültüründe, genç yetişkinlik döneminde kızların erkeklere göre karşılaştıkları sorunları daha kabullenici davranmaları beklenmektedir. Volling ve Belsky (1992), küçük çocuklarla yaptıkları araştırmalarında anne ve baba ile etkileşimin kardeş ilişkilerini nasıl etkilediğini incelemişlerdir. Araştırmanın sonucu hayatın ilk yıllarında anne ve baba ile kurulan ilişkinin sonraki yıllarda da kardeşler arası ilişkileri etkilediğini ortaya koymaktadır. Araştırmada kızların babalarını daha olumlu algılamaları bununla açıklanabilir. Ayrıca erkek çocukla anne ile kurulan bağın, kız çocuk ile baba arasında kurulduğu düşünülürse. Kızların babalarını daha olumlu ve belki de kendilerinden taraf olarak algılamaları beklenebilir.

Genç yetişkinlik döneminde *yaş* değişkenine göre kardeş ilişkileri farklı yaşlara göre farklılaşmaktadır. Yirmi dört yaşın üzerindeki genç yetişkinler kardeş ilişkilerini daha olumsuz algılamaktadırlar. Genç yetişkinlik döneminde aileden uzaklaşma, üniversite okumak için farklı şehre gitmek zorunda olmak gibi durumlar, aile ile genç yetişkin arasındaki mesafeyi artırabilmektedir (Arnett, 2000). Ayrıca genç yetişkinlik dönemi romantik ilişkilerin de deneyimlendiği, bireyin çevresinin ergenlik döneminden sonra yeniden şekillendiği bir dönemdir. Bu süreçte kardeşler arası ilişkilerin de farklılaşması beklenmelidir (Cicirelli ,1995; Tucker, Sharp, Van Gundy ve Rebellon, 2019). Dolayısıyla yaş ilerledikçe kardeşle arası mesafenin açılması ve ilişkinin olumluluğunun azalması beklenebilir.

Genç yetişkinlik döneminde kardeş ilişkileri *anne ve babanın öğrenim durumuna* göre farklılaşmamaktadır. Çetin, Güngör Aytar, Pak ve Artık (2016) genç yetişkinlik döneminde sosyal ilişkiler ve duygusal gelişim üzerinde etkili olanın romantik ilişkiler ve arkadaşlık bağları olduğunu ortaya koymaktadırlar. Dolayısıyla anne ve baba ile olan ilişkiler yerine karşı cinsle ilişkiler önem kazanmaktadır. Bu durumda annenin öğrenim durumu gibi değişkenlerin kardeş ilişkileri üzerinde etkili olmaması beklenebilir. Conger ve Little (2010), genç yetişkinlik döneminde anne ve baba ile olan ilişkilerin yerini romantik ilişkilerin aldığını, genç yetişkinlerin yeni sorumluluklarla karşılaştıklarını ve bunlarla baş etmenin daha öncelikli hale geldiğini ifade etmektedir. Dolayısıyla genç yetişkinlik döneminde babanın öğrenim durumu gibi babaya ait faktörlerin genç yetişkinin hayatında kardeş ilişkileri gibi yakın yaşantıları üzerinde fazla etkili olmadığı şeklinde açıklanabilir.

Genç yetişkinlik döneminde *kardeş sayısına* göre kardeş ilişkileri farklılaşmaktadır. Kardeş sayısı 6 ve üzeri olan genç yetişkinler annelerini daha olumsuz algılamakta ve kardeşleri ile daha az çatışma yaşamaktadırlar. Çocuk sayısının artması ile annenin ilgisinin bölünmesi beklenebilir (Kitamura, Sugawara, Shima ve Toda, 1998). Bu durumda kardeşler annelerinin taraf tuttuğunu düşünebilirler. Lee, Mancini ve Maxwell (1990) genç yetişkinler ile yapmış oldukları araştırma sonucunda kardeş sayısının genç yetişkinlik dönemi için kardeş ilişkileri üzerinde etkili olduğunu bulmuşlardır. Kardeş sayısı kardeşler arası yakınlığı ve bağlılığı etkileyen unsurlardan biridir. Annenin kardeşlerin sayısı doğrultusunda farklılaşan tutumunun kardeşler arasındaki ilişkinin niteliğini etkilediğini belirtmektedirler. Bu durum araştırmanın

bulgularını destekler niteliktedir. Annenin çocukları arasındaki farklılaşan tutumu kardeşler arasında birlik oluşmasına neden olmuş olabilir.

Genç yetişkinlik döneminde *doğum sırasına* göre kardeş ilişkileri farklılaşmamaktadır. Volkom ve Beaudoin (2016) genç yetişkinlerle yaptıkları araştırma sonucunda doğum sırası değişkeninin bu dönem için kardeş ilişkilerinin niteliği üzerinde etkili bir değişken olmadığı sonucuna ulaşmışlardır. Katılımcıların doğum sırasına göre kardeşleri ile ilişkilerinin niteliği farklılaşmamaktadır. Bu sonuçlar araştırmanın bulgularını destekler niteliktedir.

Genç yetişkinlik döneminde *değerlendirilen kardeş* değişkenine göre kardeş ilişkileri farklılaşmaktadır. Küçük kardeşini değerlendiren genç yetişkinler daha kabullenicidir. Bu sonuç büyük kardeşin kimi zaman bakım veren ve kollayan sorumlulukları olan kişi olmasıyla açıklanabilir. Bu durum özellikle ilk çocuğun kız olmasıyla daha sık görülmekle birlikte, erkek de olsa en büyük çocuklara küçük kardeşleri ile ilgili bazı sorumlulukları alması ve kardeşini koruması söylenir. Bu durumda büyük kardeşler küçük kardeşleri ile ilişkilerinde daha kabullenici ve sorun çözücü olmak zorundadır (Chen, 2019; Howe ve Bruno, 2010; Noller, 2005; Jenkins, Rasbash, Leckie, Guss ve Dunn, 2012; Kitamura, Sugawara, Shima ve Toda, 1998). Bu nedenlerle büyük olan çocuklar küçük kardeşlerini daha kabullenici olabilirler.

Genç yetişkinlik döneminde *yakın hissedilen kardeş* değişkenine göre kardeşler arası ilişkiler farklılaşmaktadır. Kendini kız kardeşine yakın hisseden genç yetişkinler kardeş ilişkilerinde annelerini daha olumlu algılamakta, daha az kıskançlık hissetmekte ve daha az çatışma yaşamaktadırlar. Bununla birlikte kendini kız kardeşine yakın hisseden genç yetişkinler kardeşlik ilişkisinde daha kabullenicidir. Ataerkil yapıya sahip toplumlarda genellikle ailenin favorisi erkek çocuklardır. Erkek çocuklardan daha baskın ve girişimci olmaları beklenir. Kurallar onlar için esnetilir. Ailede bir erkek çocuk varsa kız çocuklarından daha uyumlu ve kabullenici şekilde davranmaları beklenir (Kitamura, Sugawara, Shima ve Toda; 1998). Dolayısıyla araştırmada kendilerini kız kardeşlerine yakın hisseden genç yetişkinlerin bu durumu fark ettikleri ve kendilerinin de kimi zaman benzer tutumları seçiyor olabilecekleri düşünülebilir. Kız çocuklarının bu uyumlu ve kabullenici yetiştirilme tarzı sonucunda kardeşleri ile kurdukları ilişkilerde belki de ikinci planda kalarak daha az kıskanılmalarına ve kardeşleri ile daha az çatışma yaşamalarına neden oluyor olabilir. Evde anneye destek olan ve anneden onay olan kardeşlerin de anneyi daha olumlu algılamaları beklenebilir (Cole ve Kerns, 2001;

McHale, Updegraff, Jackson-Newsom, Tucker ve Crouter, 2000; Dunn ve Kendrick, 1981).

Genç yetişkinlik döneminde *kardeş ile birlikte yaşama* değişkenine göre kardeş ilişkileri farklılaşmaktadır. Kardeşleri ile birlikte yaşayan genç yetişkinler annelerini daha olumsuz algılamakta ve kardeşlerine karşı daha fazla kıskançlık göstermektedirler. Kardeş ile birlikte yaşama durumu kardeşler arası paylaşımı, problem çözme gibi sosyal becerilerin kazanımını ve yardımlaşmayı öğreten en önemli unsurlardan birisidir (Dew, Llewellyn ve Balandin, 2014; Sheikh, Patino, Cengher, Fiani ve Jones, 2019; Wu ve Zhao 2020). Aynı fiziksel çevrenin paylaşımı genellikle kardeşler arası çatışmalara sebep olmaktadır (Milevsky, 2020; Xiaoyu ve Jianmei, 2020). Annenin paylaşılan bu fiziksel ve sosyal çevrenin bir parçası olduğu düşünüldüğünde genç yetişkinlik döneminde birlikte yaşayan kardeşlerin daha fazla çatışma yaşamaları ve annelerini daha olumsuz olarak algılamaları beklenebilir.

Genç yetişkinlik döneminde *yaş farkı* değişkenine göre kardeşler arası ilişkinin niteliğinde farklılıklar görülmektedir. Kardeşleri ile yaş farkı yedi ve altında olan genç yetişkinler kardeşleri ile daha fazla çatışma yaşamaktadır. Kardeşler arası çatışmaların bir boyutu da güç dengesini sağlamak adına büyük kardeşle rekabet etmek ve kendi yerini ve saygısını kazanmak için çabalayan küçük kardeşin mücadelesidir. Yaş farkı azaldıkça güç dengesinin terazisi daha fazla bozulmaktadır (Buhrmester ve Furman, 1990). Başka bir ifade ile genç yetişkinlik döneminde kardeşler arası yaş farkının az olması kardeşler arası çatışmalara daha fazla neden oluyor olabilir. Sundet, Eriksen, Borren ve Tambs (2010), kardeşler arası yaş farkının kardeşlerin davranışlarını ve ilişkilerini etkileyebileceğini söylemektedir. Paylaşılan çevre, anne ve babanın sevgisi gibi rekabet unsurlarının aynı çevrede var olması da bu duruma sebep oluyor olabilir.

Son olarak genç yetişkinlik döneminde *ikamet durumu değişkenine* göre kardeş ilişkileri farklılaşmamaktadır. Van Volkom ve Beaudoin (2016), kardeşlerinden uzakta ya da üniversitede olan öğrencilerin kardeş ilişkilerinin uzak olmaları durumundan etkilenmediğini bulmuşlardır. Bu sonuç araştırmanın bulguları ile benzerlik göstermektedir.

Araştırmanın bulgularına göre **orta yetişkinlik döneminde** kardeş ilişkileri sadece kardeş ile telefonda görüşme sıklığına göre farklılaşmaktadır. Cinsiyet, yaş, öğrenim durumu, kardeş sayısı, doğum sırası, değerlendirilen kardeş, yakın hissedilen

kardeş, yaş farkı, anne ve babanın hayatta olma durumu, kardeş ile aynı şehirde yaşama ve kardeş ile görüşme sıklığına göre kardeş ilişkileri farklılaşmamaktadır.

Orta yetişkinlik döneminde *cinsiyet* değişkeninin göre kardeş ilişkileri farklılaşmamaktadır. Gold (1989), yaşlı kardeşlerle yaptığı araştırmasında kardeşlerin cinsiyetlerinin kardeş ilişkilerinin niteliğini etkileyen bir unsur olmadığını ortaya koymaktadır. Yaşlı kardeşlerin paylaşımları ve birbirlerine destekleri cinsiyet, doğum sırası gibi değişkenlerden etkilenmemektedir. Spitz ve Trent (2006) yetişkinlerle yaptıkları çalışma da benzer sonuçlara ulaşmışlardır. Bu araştırmanın bulguları Spitz ve Trent (2006)'in bulguları ile paralellik göstermektedir. Orta yetişkinlik döneminde cinsiyet kardeş ilişkileri konusunda etkili bir değişken değildir.

Orta yetişkinlik döneminde kardeş ilişkileri *yaş* değişkenine göre farklılaşmamaktadır. Bedford (1989), orta yetişkin ve yaşlılarla yaptığı araştırma sonucunda kardeşlerin yaşlarının kardeş ilişkilerini etkileyen bir unsur olmadığını belirtmektedirler. Kardeşler aralarındaki sorunlar ne olursa olsun ileri yaşta birlikte kalmayı tercih etmektedirler. Başka bir ifadeyle yaş genel olarak kardeşlerin ilişkilerini olumlu ya da olumsuz etkileyen bir unsur olmaktan çıkmaktadır. White (2001), orta ve ileri yetişkinleri de içine alan araştırmasının sonucunda yaş değişkeninin kardeş ilişkilerinin niteliğini etkilemediğini bulmuştur. Bu sonuç araştırmanın bulguları ile paralellik göstermektedir. Yaş orta yetişkinlik döneminde kardeş ilişkilerini etkileyen bir değişken değildir.

Orta yetişkinlik döneminde *kişinin öğrenim durumuna* göre kardeş ilişkileri farklılaşmamaktadır. Cicirelli (1995) kardeş ilişkilerini doğum ile başlayan ve yaşam boyu devam eden bir süreç olarak tanımlamaktadır. Riggio (2000) kardeş ilişkilerinin önemli bağlardan birisi olduğunu ve temelinin erken yaşantılarla ve çocukluk yıllarında atıldığını söylemektedir. Kardeşlerin birlikteliklerinin temelleri çok küçük yaşta atılmakta ve benzer bir yapıda senelerce sürmektedir. Bireyin içinde büyüdüğü halihazırdaki aile ortamında gözlemlendiği davranışlar, maruz kaldığı uyarılar kardeşler arasındaki dinamik yapıyı etkileyecektir. Dolayısıyla bireyin alacağı eğitim kardeşi ile kurduğu ilişkiyi farklılaştırmayabilir.

Orta yetişkinlik döneminde kardeş ilişkileri *kardeş sayısı* değişkenine göre farklılaşmamaktadır. Bazı araştırmacılara göre kardeşler arası ilişkiler yaşla birlikte kuvvetlenmekte ve doğum sırası, yaş farkı ya da kardeş sayısı gibi değişkenler orta ve

ileri yetişkinlik dönemlerinde etkili bir değişken olamamaktadır (Van Volkom, 2008; Milevsky, 2020). Bu bulgularla birlikte ele alındığında kardeş sayısının orta yetişkinlik döneminde kardeş ilişkilerinin niteliğini etkileyen bir değişken olmadığı söylenebilir.

Orta yetişkinlik döneminde kardeş ilişkileri *doğum sırası* değişkenine göre farklılaşmamaktadır. Milevsky (2020), orta yetişkinlerle yaptığı nitel araştırması sonucunda doğum sırasının orta yetişkinlik döneminde kardeş ilişkisi üzerinde çok fazla etkili olmadığı sonucunu ortaya koymuştur. Bu sonuca göre kardeşler genellikle birbirleri ile paylaşımda bulunmakta ve birbirlerine destek olmaktadır. Bu sonuç, araştırmanın bulgularını destekler niteliktedir.

Orta yetişkinlik döneminde kardeş ilişkileri *değerlendirilen kardeş değişkenine* göre farklılaşmamaktadır. Cicirelli (1991), kardeşler arasındaki ilişkinin, kardeşler sık görüşmeler bile, zamanla güçlendiğini belirtmektedir. Parsons (1943) kardeşlerin bireyin her daim yakın çevresinde ve temel destek unsuru olarak görüldüğünü; zaman zaman bu desteğin yerini yakın arkadaşlar, eş ve çocuklar alsa da yaşamın ilerleyen dönemlerinde yine ana destek kaynağının kardeşler olduğunu ifade etmektedir. Kardeş ilişkileri ileri yaşlarda genellikle durgun hale gelmektedir. Yani daha önceki yaş dönemlerinde etkili olan değişkenler bu dönemde anlamını kaybedebilmektedir (White, 2001). Dolayısıyla orta yetişkinlik döneminde, doğum sırasından etkilenerek değerlendirilen kardeş değişkeni bu sebeple bu dönemde anlamlı bir farklılığa sebep olmuyor olabilir.

Orta yetişkinlik döneminde kardeş ilişkileri *yakın hissedilen kardeş değişkenine* göre farklılaşmamaktadır. Cicirelli (1991), kardeşler arasındaki ilişkinin, kardeşler sık görüşmeler bile, zamanla güçlendiğini ifade etmektedir. Parsons (1943) kardeşlerin bireyin her daim yakın çevresinde ve temel destek unsuru olarak görüldüğünü zaman zaman bu desteğin yerini yakın arkadaşlar eş ve çocuklar alsa da yaşamın ilerleyen dönemlerinde yine ana destek kaynağının kardeşler olduğunu ifade etmektedir. Başka bir deyişle kardeş ilişkileri ileri yaşlarda genellikle durgun hale gelmektedir. Daha önceki yaş dönemlerinde etkili olan cinsiyet ve yaş farkı gibi değişkenler anlamını kaybedebilmektedir (Mack, 2004). Dolayısıyla orta yetişkinlik dönemindeki yakın hissedilen kardeş değişkeni bu sebeple anlamlı bir farklılığa sebep olmuyor olabilir.

Orta yetişkinlik döneminde kardeş ilişkileri *yaş farkına* göre farklılaşmamaktadır. Milevsky (2020), araştırmasında yaş farkının orta yetişkinlik döneminde kardeş

ilişkilerini etkileyen bir unsur olduğunu sonucuna ulaşmaktadır. Ancak bahsi geçen araştırmanın nitel verileri incelendiğinde yaş farkının fazla ya da az olmasının kardeşler arasındaki yakınlığı ve desteği etkilemediği görülmektedir. Orta yetişkinlik döneminde yaş farkı ne olursa olsun kardeşler birbirleri ile paylaşımlarını sürdürmeyi tercih etmektedirler. Bu sonuçlar araştırmanın sonuçları ile paralellik göstermektedir. Yaş farkı orta yetişkinlik döneminde kardeşler arası ilişkide yakınlık üzerinde ve kardeş ilişkilerinin genel niteliği üzerinde çok fazla etkili değildir denebilir.

Orta yetişkinlik döneminde *anne ve babanın hayatta olma durumuna* göre kardeş ilişkileri farklılaşmamaktadır. Mack (2004) anne ve babanın ölümünün kardeşler arasındaki ilişkiyi yakınlaştırabileceğini ifade etse de evli olma durumu ya da çocuk sahibi olma gibi durumlarda destek kaynağı olarak öncelikle eş ve çocuklara yönelmenin de mümkün olduğunu belirtmektedir. Moyer (1992), ebeveyn kaybının yakın olmayan kardeşleri yaklaştırmayacağını ancak mecburi bir ortaklık doğurabileceğini belirtmektedir. Başka bir deyişle orta yetişkinlik döneminde anne ya da babanın hayatta olması ya da olmaması durumu kardeş ilişkileri üzerinde etkili olmayabilir.

Orta yetişkinlik döneminde *kardeş ile aynı şehirde yaşama değişkenine* göre kardeş ilişkileri farklılaşmamaktadır. Dew ve diğ. (2014), orta yetişkinlik döneminde kardeşlerle aynı fiziksel çevrede yaşayıp yaşamama durumunun kardeş ilişkilerini etkilemediğini ifade etmektedir. Bu sonuç araştırmanın bulgularını destekler niteliktedir.

Orta yetişkinlik döneminde *kardeş ile görüşme sıklığına* göre kardeş ilişkileri farklılaşmamaktadır. Cicirelli (1991) orta ve ileri yetişkinlik dönemlerinde kardeşler sıklıkla birbirlerini göremeseler bile kardeş ilişkilerinin bu durumdan etkilenmeyeceğini söylemektedir. Kardeşlerin duygusal olarak desteği orta ve ileri yetişkinlik döneminde daha fazla önem kazanmaktadır (Bretherton, 1992). Yani kardeşlerle sık sık görüşülme bile sosyal ve duygusal desteğin varlığı kardeş ilişkilerinin niteliğinin değişmesini önleyebilir.

Son olarak kardeşleri ile *telefonla sık görüşen* orta yetişkinler, kardeşleri ile ilişkilerinde daha kabullenicidirler ve ilişkilerini daha olumlu algılamaktadırlar. Orta yetişkinlik dönemindeki bireylerin kardeş ilişkileri üzerinde etkili olan unsurlardan birisi de görüşme ve iletişim sıklığıdır. Bu yaş döneminde yer alan bireylerin evli olması ya da farklı şehirlerde yaşaması gibi unsurlar nedeniyle ayrı kalmaları mümkündür. Ayrılığın kardeş ilişkilerini sekteye uğratmaması için kardeşler sık sık birbirleri ile görüşmekte ve

iletişimlerini korumayı tercih etmektedirler (Cicirelli, 1991; Milevsky, 2020; O'Bryant, 1998). Dolayısıyla kardeşiyle telefonla sık görüşen orta yetişkinlerin kardeşlerini daha kabullenici olmaları ve ilişkilerini daha olumlu algılamaları beklenebilir. Cicirelli (1991), yetişkin kardeşlerin telefonla konuşmalarının kardeş ilişkilerinin niteliğini olumlu yönde etkilediğini ifade etmektedir. Matthews, Delaney ve Adamek (1989), kardeşlerin telefonla görüşmelerinin kardeşler arası kabulü artırdığını ortaya koymaktadır.

6.2. Ergenlik, Genç Yetişkinlik ve Orta Yetişkinlik Dönemlerinde Kardeş İlişkisi Bağlanma, Yalnızlık ve Öznel İyi Oluşu Yordamakta Mıdır Sorularına ve Ergenlik, Genç Yetişkinlik ve Orta Yetişkinlik Dönemlerinde Kardeş İlişkileri; Bağlanma, Yalnızlık ve Öznel İyi Oluşu Nasıl Açıklamaktadır? Sorusuna Dair Sonuçlar ve Tartışma

Araştırmanın bulgularına göre ergenlik döneminde kardeşler arası ilişkinin niteliği; arkadaşla bağlanmanın, yalnızlığın ve öznel iyi oluşun anlamlı birer yordayıcısıdır. Noel, Francis ve Tilley (2018), ergenlerle yaptıkları araştırmalarında kardeşler arası ilişkilerin hem anne babaya hem de arkadaşlara bağlanma ile pozitif yönde anlamlı bir ilişkiye sahip olduğunu ifade etmektedirler.

Ergenlik döneminde kardeşler arası ilişkinin niteliği arkadaşla bağlanmanın anlamlı bir yordayıcısıdır. Ergenlik dönemi bireyin yaşamında değişimlerin gerçekleştiği bir dönemdir. Bu değişikliklerden belki de en önemlilerinden bir tanesi sosyal gelişim sürecinde meydana gelir. Daha önceden annesi ve babasının sözünden çıkmayan, onların dediklerini dinleyen ve kural olarak kabul eden ergen artık yönünü anne ve babasından akranlarına çevirmektedir (Bee ve Boyd, 2009; Santrock, 2011). Akranlarla kurulacak olan ilişkilerin temelinde ise bağlanma yapılanması yer alır. Her ne kadar birincil bağlanma figürü anne olarak kabul edilse de esas olan bakım veren kişi olmasıdır ve bu kimi zaman bir kardeş dahi olabilmektedir (Ainsworth, 1969; Davies, 2002; Dunn, 2002; Noller, 2005). Ayrıca kardeşlerle kurulan ilişkiler ilk sosyal becerilerin kazanılmasında, yeni rollerin deneyimlenmesinde ve problem çözme becerilerinin kazanılmasında etkilidir. Çocukluk döneminde kardeşlerle daha sonra akranlarla kurulacak olan ilişkilerin de bir provası yapılmaktadır (Abramowitch, Corter ve Pepler, 1980; Bandura, 1978; Noel, Francis ve Tilley, 2018; Ponzetti ve James, 1997). Tüm bu bilgiler çerçevesinde bakıldığında kardeş ilişkilerinin niteliğinin ergenlik döneminde bağlanmayı yordaması beklenebilir. Kardeş ilişkileri niteliğinin alt boyutlarının ne derecede ve nasıl yordadığını ortaya koymak için yapılan nitel araştırmanın bulguları nicel bulguları destekler niteliktedir. Nicel bulgulara göre niteliklerin bağlanma üzerindeki göreceli önem sırası,

ilişkinin olumluluğu, kıskançlık ve annenin farklılaşan tutumu şeklindedir. Bu niteliklerden annenin farklılaşan tutumu ve kıskançlık arkadaşına bağlanmanın olumsuz yönde anlamlı bir yordayıcısı iken ilişkinin olumluluğu olumlu yönde bir yordayıcıdır. Bu sonuçların derinleştirilmesi ve açıklanması amacıyla ergenlerle yapılan görüşmeler sonucunda da benzer alt boyutlara götüren temalara ulaşılmıştır. Bunlar; *annem kafamı karıştırıyor, bitmeyen kavgalar, iyi ki var, kabullendim her şeyi ve kıskanıyordumdur*. Katılımcılar bağlanma konusu çerçevesinde sorulan görüşme sorularına verdikleri yanıtlarda genellikle kıskançlık, ilişkilerinin olumluluğu ve bunun diğer insanlarla ilişkilerine ne ölçüde ve nasıl yansıdığına değinmektedirler. Katılımcıların çoğunluğu annelerinin farklılaşan tutumlarına dikkat çekmiş ve adalet isteklerinden bahsetmişlerdir. Özetle araştırmanın nitel bulguları nicel sonucu desteklemekte ve detaylandırmaktadır.

Araştırmanın bulgularına göre **ergenlik döneminde** kardeş ilişkilerinin niteliği yalnızlığın anlamlı bir yordayıcısıdır. Soysal (2016) ergenlerle yaptığı araştırmanın sonucunda kardeş ilişkileri ile yalnızlık düzeyleri arasında bir ilişki olduğunu bulmuştur. Yeh ve Lempers (2004), kardeş ilişkilerinin niteliğinin ergenlik döneminde yalnızlık ve arkadaşlarla kurulan ilişkilerin niteliğini etkilediğini bulmuşlardır. Başka bir ifadeyle kardeşlerle kurulan ilişkinin nasıl olduğu ergenlik dönemindeki bireyin kendini yalnız hissetmesini etkilemektedir. Bulgulara göre niteliklerin yalnızlık üzerindeki görece önem sırası, ilişkinin olumluluğu, kıskançlık ve babanın farklılaşan tutumu şeklindedir. Bu değişkenlerden kıskançlık yalnızlığın olumlu yönde anlamlı bir yordayıcısıdır ve ilişkinin olumluluğu ise yalnızlığın olumsuz yönde anlamlı bir yordayıcısıdır. Yapılan nitel görüşmelerde bu sonuçları destekler niteliktedir. Elde edilen temalar; *babam yüzünden ve herşeye rağmen iyi ki var* olmuştur. Diğer niteliklere dair bir temaya ulaşılamamıştır. Ergenlik dönemindeki bireyler yalnızlık söz konusu olduğunda kardeşleri ile ilişkilerinin genellikle olumlu yönünü görme eğilimindedirler. Ayrıca çoğunlukla babalarını annelerine göre daha adil algılıyor olsalar bile babanın diğer kardeşlerle ve hatta anne ile etkileşim ve iletişiminin kardeşler arası yakınlığı ve dolaylı olarak yalnızlık kaygısı ve korkusunu etkilediği sonucuna ulaşılmaktadır.

Ergenlik dönemine dair son bulgu ise kardeş ilişkilerinin niteliklerinin öznel iyi oluşun anlamlı bir yordayıcısı olmasıdır. Araştırmanın bulgularına göre sırasıyla, ilişkinin olumluluğu öznel iyi oluşu olumlu yönde anlamlı bir şekilde yordarken ve kıskançlık öznel iyi oluşu olumsuz yönde anlamlı bir şekilde yordamaktadır. Kardeş ilişkileri ergenin hayatı boyunca içinde yer alacağı bir yapıya sahiptir. Birçok sosyal beceri de bu

ilişki içerisinde denenmekte ve kazanılmaktadır. Kardeşler birbirlerinin ilk kıyas nesnelidir ve bu kıyas sonucunda kendi iyi oluşlarına dair fikir sahibi olurlar (Campione-Barr, Greer ve Kruse, 2013). Dolayısıyla ergenin hayatının büyük bir çoğunluğunda yer alan kardeş ilişkileri bireyin kendini kıyası ile tanımlı öznel iyi oluş üzerinde etkili olabilir. Ergenlik dönemi bireyin kimlik oluşumunun gerçekleştiği bir dönem olarak kabul edilmektedir. Farklı kimliklerin deneyimlenmesi ve kıyas unsuru olarak ise ilk önce aile fertleri ve kardeşler dikkate çarpmaktadır (Santrock, 2011). Ergenlik dönemindeki bireyin ilk kıyas nesnesi kardeşi olmaktadır (Bandura, 1978). Dolayısıyla onunla kuracağı ilişkinin niteliğinin ergenin iyilik halini yordaması beklenebilir. Ayrıca hangi niteliğin ne ölçüde ve nasıl yordadığının belirlenmesi için yapılan nitel görüşme sonuçları da nicel bulguları destekler niteliktedir. Nitel analizler sonucunda öznel iyi oluş bağlamında sorulan sorulara verilen cevaplardan *bir danışman, bir dost ve daha fazlası, bu haldeyiz çünkü ve can sıkıcı durumlar* temalarına ulaşılmıştır. Bu temalardan ilki ilişkinin olumluluğuna dayanak olmaktadır. Ergenlik dönemindeki katılımcılar öznel iyi oluşlarını kardeşlerinin genellikle olumlu yönde etkilediğini ve kardeşlerinin varlığının önemli olduğunu söylemektedirler. Ancak kardeş ilişkilerinin her zaman destekleyici olmadığını da unutmamak gerekir. Bu çerçevede bir sonraki temayı ele alabiliriz. Kardeşler arası çatışmaları ortaya koyan can sıkıcı durumlar temasında katılımcılar genellikle kardeşlerinin onları olumsuz yönde etkilediğini çünkü sürekli çatışmalar yaşadıklarını dile getirmektedir. Ergenler kardeşleri ile ilişkilerinin olumlu ya da olumsuz sonuçlarını ise babalarına, kardeşlerine, tartışmalara ve arkadaşlarına bağlamışlardır. Tek başına bir kıskançlık temasına ulaşamamış olsa bile katılımcılar, arkadaşları ile ilişkilerinde, yaşadıkları tartışmalarda kardeşleri ile aralarındaki kıskançlığa dair göndermelerde bulunmuşlardır.

Genel olarak baktığımızda ergenlik döneminde kardeşlerle ilişkinin niteliğinin bağlanma, yalnızlık ve öznel iyi oluşu yordadığını ve bunun sebebinin kardeşin ergen bireyin hayatındaki birçok kazanımda yer alması olduğunu, her ne kadar kardeşlerin birbirlerini destek ve dayanak olarak tanımlasalar da annelerinin ve babalarının farklı tutum ve davranışları sonucunda kıskançlıklar ve çatışmalar yaşadıklarını görmekteyiz. Belki de nitel kısımda elde edilen dikkat çeken en önemli sonuç bu dönemde kardeşler arası ilişkide belirleyici olan annenin tavırları olması ve babanın genel olarak anneye göre daha adil olarak kabul edilmesi olabilir. Literatürde buna benzer sonuçlar olmakla birlikte

babanın çok fazla evde olamaması, çocukları ile ayrı ayrı vakit geçirmemesi bu duruma sebep oluyor olabilir.

Araştırmanın bulgularına göre **genç yetişkinlik döneminde** kardeş ilişkilerinin niteliği, kaygılı bağlanmanın, yalnızlığın ve öznel iyi oluşun anlamlı bir yordayıcısıdır.

Genç yetişkinlik döneminde kardeş ilişkilerinin niteliği kaygılı bağlanmayı anlamlı bir şekilde yordamaktadır. Robertson, Shephard ve Goedeke (2014) genç yetişkinlerle yaptıkları araştırmalarında kardeş ilişkileri ile bağlanma arasında anlamlı bir ilişki bulamamışlardır. Genç yetişkinlik döneminde romantik partnerin bireyin hayatına girmesi kardeşlik ilişkisinin belki de ikinci plana itilmesine neden olmaktadır. Bu durumda kardeş ilişkilerinin niteliği genç yetişkinlik döneminde bağlanmanın çok küçük bir miktarını açıklamakta ya da anlamlı bir yordayıcısı dahi olamamaktadır. Genç yetişkinlik dönemi romantik ilişkilerin deneyimlendiği, yetişkinlik sorumluluklarının üstlenildiği bir dönem olarak kabul görmektedir. Bu dönemde üniversite için farklı şehirde bulunma, farklı sosyal çevrelerin ve rollerin genç yetişkin bireyin hayatına girmesi ile birlikte aile ve dolayısıyla kardeşlerle bağlar zayıflar (Onur, 2011). Ancak her ne kadar zayıflıyor olsa bile çocukluk döneminde kurulmuş olan bağın gücü ve niteliği görmezden gelinemez. Bu sebeptendir ki kardeşlerle kurulan ilişkinin niteliği genç yetişkinlik döneminde bağlanmayı etkilemektedir. Analizlere göre niteliklerin kaygılı bağlanma üzerindeki göreceli sıralaması annenin farklılaşan tutumları, kıskançlık ve ilişkinin olumluluğu şeklindedir. Bu niteliklerden annenin farklılaşan tutumları ve kıskançlık genç yetişkinlik döneminde kaygılı bağlanmanın olumlu yönde anlamlı birer yordayıcısıdır. Kardeş ilişkilerinin niteliklerinin bağlanmayı nasıl yordadığını belirlemeye ilişkin nitel analiz sonuçlarında ise şu temalar elde edilmiştir; *annem benimle gurur duyuyor, fırtınalı bir ilişki, kıskanıyorum ve suçlu hissediyorum sebebi annem*. Temalar nicel araştırma bulgularını destekler niteliktedir. Katılımcılar bağlanma çerçevesinde sorulan sorulara yanıt verirken genellikle kardeşleri ile ilişkilerini, destek veren kişi dost ve arkadaş olarak tanımlamaktadırlar ve kardeşlerini daha kabullenici yorumlar ve açıklamalar yapmaktadırlar. Buna rağmen kıskançlık ise daha belirgin şekilde ifade edilmeye başlanmaktadır. Genç yetişkinlik dönemi ile içindeki bulunduğu fiziksel ve sosyal çevreden uzaklaşan birey kardeşi ile ilişkisini daha farklı değerlendirmeye başlamaktadır (Arnett, 2000; Cicirelli, 1995 m). Ergenlik döneminde kardeşle paylaşımların içeriği ve kardeştan beklenti ile genç yetişkinlik dönemindeki beklenti ve ihtiyaçlar farklıdır (Cicirelli, 1995; Dunn, 1995). Bu sebeple daha açık bir

şekilde genç yetişkinler kardeşleri ile ilişkilerindeki kıskançlık gibi olumsuz öğeleri de ifade etmektedirler. Bunlara ek olarak yine bu yaşta da anne ile ilişki ve iletişimin ne kadar yönlendirici ve etkili olduğunu katılımcıların cevaplarından ve temalardan görebilmekteyiz. Genç yetişkinlik döneminde de adalet arayışı devam etmektedir.

Araştırmadan elde edilen bir diğer bulgu ise **genç yetişkinlik döneminde** kardeş ilişkilerinin niteliğinin yalnızlığın yordayıcısı olduğudur. Sherman, Lansford ve Volling (2006), genç yetişkinlik döneminde kardeşlerin en yakın arkadaşlar olarak kabul edildiklerini ileri sürmektedirler. Ayrıca bu dönemdeki kardeşlik ilişkilerinin genç yetişkin bireylerin hem öznel iyi oluş hem de yalnızlık düzeylerinin bir yordayıcısı olduğunu ifade etmektedirler. Araştırmanın bulguları da bu doğrultudadır. Başka bir ifadeyle ergenlik döneminde olduğu gibi bu dönemde de kardeş ilişkileri yalnızlığın bir yordayıcısıdır. Ancak açıklanan varyans yüzdesi ergenlik dönemine göre daha düşük bulunmuştur. Bunun sebebi de romantik ilişkilerin devreye girmesi olabilir. Genç yetişkinlik dönemi üniversite yaşamını da çoğunlukla beraberinde getirmekte bu sebeple lise arkadaşları ve kimi zaman aileden ayrılmak dahi gerekebilmektedir (Arnett, 2000). Bazen genç yetişkin birey hayatında ilk defa bu dönemde yalnızlığı deneyimlemektedir (Eryılmaz ve Ercan; 2016). Dolayısıyla yalnızlık yaşantısının ilk nüksettiği dönemlerde destek kaynağı yine kardeş olmaktadır. Ancak paylaşımların içeriği farklılaşmakta, ergenlik dönemindeki içeriğin ötesine geçilmektedir (Dunn, 1995). Bu bilgiler çerçevesinde kardeş ilişkilerinin niteliğinin genç yetişkinlik döneminde yalnızlığı yordaması beklenebilir. Analizler incelendiğinde niteliklerin yalnızlık üzerindeki göreceli önem sırası, ilişkinin olumluluğu, kıskançlık ve kabuldür. Bu niteliklerden kıskançlık yalnızlığın olumlu yönde anlamlı bir yordayıcısıdır ve ilişkinin olumluluğu yalnızlığın olumsuz yönde anlamlı bir yordayıcısıdır. Araştırmanın nitel bulguları bu sonuçları destekler niteliktedir. Nitel analiz sonucunda ortaya çıkan temalar; *konuşabileceğim birinin olması iyi, tek çocuk olmak nasıl olurdu ve var olması yetiyordur*. Katılımcılar kardeşlerinin varlığının yalnızlık korkularını engellediğini ifade etmektedirler. Sevgili ya da eşlerinden önce kardeşleriyle konuştukları ve onların varlığının bile kendilerini güvende ve iyi hissettirdiğini ifade etmektedirler. Ancak görüşmeler sonucunda sadece iyi ve olumlu ifadelerle rastlanmamıştır. Aynı zamanda kıskançlık ve annenin taraflı tutumları sonucunda ortaya çıkan kıskançlık duygusuna değinmişlerdir. Kardeşin varlığı her daim yalnızlığı engellemekte yeterli değildir. Katılımcıların bir kısmı tek çocuk olmanın nasıl bir durum olacağını hayal ettiklerini ifade etmektedirler.

Genç yetişkinlik dönemine dair elde edilen son bulgu ise kardeş ilişkilerinin niteliğinin öznel iyi oluşun olumlu yönde bir yordayıcısı olduğudur. Sherman, Lansford ve Volling (2006), genç yetişkinlik döneminde kardeşlerin en yakın arkadaşlar olarak kabul edildiklerini ileri sürmektedirler. Ayrıca bu dönemdeki kardeşlik ilişkilerinin genç yetişkin bireylerin hem öznel iyi oluş hem de yalnızlık düzeylerinin bir yordayıcısı olduğunu ifade etmektedirler. Milevsky (2019) benzer şekilde kardeş ilişkilerinin niteliği ile öznel iyi oluş arasında anlamlı bir ilişki olduğunu bulmuştur. Araştırmanın bulguları da bu doğrultudadır. Başka bir ifadeyle ergenlik döneminde olduğu gibi bu dönemde de kardeş ilişkileri iyi oluşun bir yordayıcısıdır. Ancak yordama düzeyi ergenlik dönemine göre daha düşük bulunmuştur. Bunun sebebi de romantik ilişkilerin devreye girmesi, mesleki kaygılar vb. olabilir. Genç yetişkinlik dönemi bireyin yeni sorumluluklar üstlendiği ve yetişkin olmayı öğrendiği bir dönemdir. Bu dönemde kardeş ilişkilerinden beklenen yeni sorumluluklar karşısında destek olması ve kimi zaman yol göstermesidir (Santrock, 2011). Başka bir deyişle bu dönemde genç yetişkinin zorluklarla mücadelesinde ve olumsuz yaşantılara yönelik dayanıklılığında kardeşi bir destek unsurudur. Her ne kadar yeni arkadaşlar, partner ya da eş gibi yeni destek kaynakları genç yetişkinin hayatına girse de kardeşin varlığı etkisini tamamen kaybetmemektedir (Cicirelli; 1991). Araştırmanın nitel sonuçları da bu doğrultudadır. Temalar sırasıyla; *beklentiler, beklentiler, bu haldeyiz çünkü ve değerli hissediyorum* olarak bulunmuştur. Katılımcılar kardeşlerinin varlığının onları değerli hissettirdiğini, aynı zamanda maddi ve manevi olarakta destek olduklarını bu durumun onlara iyi geldiğini ifade etmektedirler. Yaşla birlikte kardeşler arası ilişkilerde beklentilerin değişmesi ise çatışmalara ve kıskançlığa neden olabilmektedir (Lee, Mancini ve Maxwell; 1990). Katılımcılar kardeşleri ile ilişkilerinde artık anne ve babanın sorumluluğuna dahil olmak zorunda kaldıklarını belirtmişlerdir. Bu serzenişlerin kaynağı ise yine kardeşten başkası değildir. Katılımcılar bu yeni beklentilerin onların iyilik halini olumsuz yönde etkilediğini ifade etmektedirler ve bu durumda genelde görüşmemeyi tercih etmektedirler. Kardeşler arası ilişkilerin niteliğinin farklılaşması bu beklentiler sebebiyle olabilir (Cicirelli, 1991). Son olarak katılımcılar bu olumlu ya da olumsuz etkileşimlerin sebebinin aileleri başka bir deyişle anne ve babalarının desteği ya da farklılaşan tutumları olduğunu ya da eşlerinin tepkileri olduğunu ifade etmektedirler.

Özetleyecek olursak genç yetişkinlik döneminde kardeşler arası ilişkilerin niteliği bağlanma, yalnızlık ve öznel iyi oluşun anlamlı yordayıcısıdır. Ancak hem nicel hem de

nitel sonuçlar incelenecek olursa açıklanan varyans oranlarının ergenlik dönemine göre daha düşük olduğu ve kardeşleri ile ilişkilerine yeni nitelik, beklenti ve sorumluluklar eklediklerini görebiliriz. Bu durum yaşla birlikte ve gelişim döneminin getirdiği ödevler sebebiyle ortaya çıkıyor olabilir. Genç yetişkinlerle yapılan görüşmeler sonucunda ergenlik dönemine benzer şekilde annenin tutumlarının belirleyiciliği ve babanın görece eşit algılandığı dikkat çekmektedir ve tarafı tutulan genellikle erkek çocuk olmaktadır. Bunun sebebi de ata erkil bir toplum içerisinde erkek çocuğunun yeri ve önemi olabilir.

Araştırmanın bulgularına göre **orta yetişkinlik döneminde** kardeş ilişkilerinin niteliği bağlanma ve yalnızlığın anlamlı bir yordayıcısıdır.

Orta yetişkinlik döneminde kardeşler arası ilişkinin niteliği kaygılı ve kaçınan bağlanmanın olumlu yönde anlamlı bir yordayıcısıdır. Bunun sebebi orta yetişkinlik döneminin ödevleri gereği kardeşler arası ilişkinin tekrar gündeme gelmesi olabilir. Kardeşler anne ve babanın kaybı gibi benzer sorunlarla baş etmeleri gerektiği için orta yetişkinlik döneminde yeniden yakınlaşmaktadırlar (Cicirelli, 1995; Cicirelli, 1980; Stocker, Lanthier ve Furman, 1997). Araştırmanın nitel bulguları da bu sonuçları destekler niteliktedir. Orta yetişkinlik dönemindeki bireylerle yapılan görüşmeler sonucunda bağlanma çerçevesinde sorulan sorulara verilen yanıtların analizi ile *anlaşamıyoruz, annem taraf tutuyor, dert ortağım o benim, kardeşim için herkesi karşıma alırım ve kıskanıyorum* temalarına ulaşılmıştır. Nicel bulgulara göre nitelikler bağlanma üzerindeki göreceli önem sırasına göre, ilişkinin olumluluğu, kabul ve kıskançlıktır. Bu niteliklerden kıskançlık kaygılı ve kaçınan bağlanmanın anlamlı bir yordayıcısıdır. Nitel temalar da bu niteliklerle paralellik göstermektedir. Orta yetişkinlik dönemindeki katılımcılar kardeşlerini arkadaş, dert ortağı olarak tanımlamaktadırlar. Sahiplenici kardeş ilişkileri ve koruyucu tutumlarda dikkat çekmektedir. Kardeşler arası ilişkilerdeki kabulü açık bir şekilde ortaya koyan ise bire bir tema ismi olarak kabul edilen ifadedir; *kardeşim için herkesi karşıma alırım*. Bunun sebebi orta yetişkinlik dönemi ile birlikte, azalan sosyal çevre, eş kaybı ya da anne ve babanın kaybı ile baş etme gibi sorunların çözümü sürecinde kardeşlerin birbirleri ile yakınlaşmaları olabilir.

Orta yetişkinlik döneminde kardeş ilişkilerinin niteliği yalnızlığın olumlu yönde anlamlı bir yordayıcısıdır. Anderson (1984) araştırmasında orta ve ileri yetişkinlik yıllarında eşini kaybetme durumunda kardeş ilişkilerinin yalnızlığın güçlü bir yordayıcısı olduğunu bulmuştur. O'Bryant (1988), araştırmasında orta ve ileri yetişkinlerde kardeş ilişkilerinin niteliği ile yalnızlık arasında anlamlı bir ilişki olduğunu sonucuna

ulaşmaktadır. Araştırmanın bulguları bu sonuçlarla benzerlik göstermektedir. Dolayısıyla orta yetişkinlik döneminde kardeş ilişkileri yalnızlığın anlamlı bir yordayıcısıdır. Cicirelli (1991) kardeş ilişkisinin yaşam boyu devam eden bağlanma ve yakınlık örüntülerine etkisi olan bir yapıya sahip olduğunu söylemektedir. Orta ve ileri yetişkinlik döneminde kardeşlerle çocukluk döneminde kurulan bu bağın yeniden önem kazandığını ifade etmektedir. Genç yetişkinlik döneminde romantik ilişkilerin devreye girmesi ile kardeşler insan yaşamında önceliğini kaybederken orta ve ileri yetişkinlikte kimi zaman eş kaybı, azalan fiziksel güç gibi sorunlarla baş etme sürecinde yine kardeşler ile ilişkilerin niteliği önem kazanmaktadır (Cicirelli, 1996; McGhee, 1985; Moyer, 1992). Başka bir deyişle orta yetişkinlik dönemine gelindiğinde kardeş ilişkilerinin niteliğinin yeniden öne çıkması sonucu kardeş ilişkileri bağlanma açısından önem kazanmış olabilir. Orta yetişkinlik döneminde ilerlemeye başlayan yaş ile birlikte ölüm kaygısı ya da kardeşlerin kaybı gibi durumlar sonucunda eğer evlilik durumu söz konusu değilse yalnızlık kaygısı ortaya çıkabilir. Kardeşlerden birinin evli olması veya çocuğu olması durumunda dahi kardeşler arası ilişkinin niteliği yalnızlık üzerinde etkili olabilir (Lu, 2007; Bedford ve Avioli, 1996). Nitel bulgular da bu sonuçları desteklemektedir. Nicel bulgulara göre orta yetişkinlik döneminde nitelikler yalnızlık üzerindeki görece önem sırasına göre, babanın farklılaşan tutumu, çatışma ve kıskançlıktır. Babanın farklılaşan tutumu bu dönem yalnızlığın anlamlı bir yordayıcısıdır. Nitel analiz sonucunda ortaya çıkan temalar *her şeye rağmen yanımda olsun, kıskanıyorum ve kimse anlamasa beni o anlar olmuştur*. Katılımcılar kardeşlerinin varlığının olumlu yönlerine vurgu yapmaktadırlar ve kardeşleri ile paylaşımlarını sürdürdüklerini ifade etmektedirler. Bununla birlikte kardeşler arası kıskançlığın yalnızlık durumlarında kiminle konuşulacağını, hangi kardeşten yardım isteneceğini belirlediğini ortaya koymaktadır. Ancak nicel bulgularda dikkat çeken çatışma ve babanın farklılaşan tutumlarına nitel temalarda ya da kodlarda rastlanmamaktadır. Bunun nedeni dokuz orta yetişkin katılımcının da kardeşleri ile birlikte yaşamıyor olması, bir tanesi hariç diğerlerinin evli olması ile açıklanabilir. Babanın farklılaşan tutumuna dair bir sonuç çıkmamasının da iki sebebi olabilir. İlki katılımcıların neredeyse hepsinin babalarının annelerine göre daha adil ve eşit davrandığını söylüyor olması olabilir. Bu durumda babanın farklılaşan bir tutumu söz konusu değildir. İkincisi ise ata erkil sistemdeki toplumumuzun baba ile çocuk arasındaki etkileşimi sınırlaması ve tanımlaması olabilir (Bradburn, 1963; Huerta, Adema, Baxter, Han, Lausten, Lee ve Waldfogel, 2013). Başka bir deyişle katılımcıların hayatlarında babalarının varlığının sınırlı olmasının bu sonuca sebep olabileceği düşünülebilir.

Orta yetişkinlik döneminde kardeş ilişkilerinin niteliği öznel iyi oluşun bir yordayıcısı değildir. Bedford (1998), her ne kadar genç yetişkinlik döneminde kardeş ilişkilerinin niteliği öznel iyi oluşu etkilese de orta yetişkinlik ve ileri yetişkinlik dönemlerinde kardeş ilişkilerinin niteliğinin öznel iyi oluş ile ilişkili olmadığını ifade etmektedir. Genellikle ergenlik ve genç yetişkinlikte yakın bağlar öznel iyi oluşu olumlu olarak yordasa da orta yetişkinlik dönemine gelindiğinde bazen yakın bağlar sorun kaynağı haline gelebilir (Antonucci, 1994). Dolayısıyla kardeşlik bağları orta yetişkinlik döneminde kıyas unsuru olarak görülmeyebilir ya da görülmek istenmeyebilir. Bu durumda kardeş ilişkilerinin niteliğinin öznel iyi oluşun bir yordayıcısı olmaması beklenebilir. Nitel temalar incelendiğinde katılımcıların görüşlerinin de bu doğrultuda olduğu fark edilecektir. Temalardan ilki etkisi yok ama olsundur. Her ne kadar kardeşleri ile telefonda konuştuklarını söyleseler de anneleri, eşleri, uzaklık ya da kardeşler ile anlaşmazlıkları sonucunda kardeşlerinin hayatlarında bir etkisinin kalmadığını ifade etmektedirler. Kardeşin varlığı genellikle kendilerine iyi gelse de belirli değişken eş, çocuklar ve diğer sorumluluklar olmaktadır. Bu nedenle orta yetişkinlik döneminde kardeş ilişkileri öznel iyi oluşun bir yordayıcısı değildir.

Özetle orta yetişkinlik döneminde kardeş ilişkilerinin niteliği kaygılı ve kaçınan bağlanmanın olumlu yönde ve yalnızlığın olumsuz yönde anlamlı bir yordayıcısıdır. Kardeş ilişkilerinin niteliğinin bağlanmayı açıklayan varyan yüzdesi ergenlik dönemine yaklaşmaktadır ve genç yetişkinlik döneminden daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu durum orta yetişkinlik dönemindeki roller ile ilgili olabilir. Anne ya da baba olmak bağlanma örüntülerinin önemini ortaya çıkarıyor olabilir. Yalnızlık açısından bakıldığında ise açıklanan varyans yüzdesi giderek düşmekte olduğu görülmektedir. Orta yetişkinlik dönemindeki bireyin çevresinde eşleri, eşlerinin aileleri ve çocuklarının varlığı buna sebep olmakta olabilir. Orta yetişkinlik dönemindeki katılımcıların görüşmeleri incelendiğinde ergenlik ve genç yetişkinlik döneminden farklı olarak, sorumluluk sahibi olmak ve kardeşi korumak gibi kodların ortaya çıktığı görülmektedir. Bunun sebebi aile sistemi içerisinde anne ve babanın kaybı söz konusu ise kardeşlerin yakınlaşmaları olabilir. Katılımcıların hepsi kardeşlerinden uzakta yaşadıkları için telefonla görüşmeyi tercih ettiklerini ve sürdürdüklerini eklemişlerdir. Her ne olursa olsun paylaşımı bırakmamaktadırlar. Bu durum orta yaş dönemi ve ödevleri ile ilgili olabilir.

Sonuç olarak ergenlikten orta yetişkinliğe kadar kardeş ilişkilerinin tanımlamaları farklılaşsa da ilişkinin varlığı ve önemi hiçbir zaman anlamını yitirmemektedir.

7.ÖNERİLER

- 1- Rehber öğretmenler anne ve babalarla çalıştıklarında, özellikle 12-14 yaş grubundaki çocukların diğer yaş gruplarına göre kardeş ilişkilerinde daha fazla çatışma yaşadıkları üzerinde durarak çalışmalarını şekillendirebilirler.
- 2- Annelerin öğrenim düzeyi yükseldikçe ergenlik dönemindeki çocukların çatışma puan ortalamalarının arttığı görülmektedir. Bu bulgu çerçevesinde annelere verilecek eğitimler içerisinde özellikle bu yaş çocukları ile daha nitelikli zaman geçirmeleri konusuna vurgu yapılabilir.
- 3- Rehber öğretmenler anne ve babalara yönelik eğitimler düzenlerken, çocuklarına karşı takındıkları davranışların nedenlerini açıkça ifade etmeleri ve çocukların farklı tutumlara dair algılarına değinebilirler. Ayrıca kardeşler arasındaki yaş farkı ile çatışmaların arttığı sonucu dikkate alındığında anne ve babaların çocuklara yönelik tutumlarında daha duyarlı davranmalarına dikkat çekilebilir.
- 4- Genç yetişkinlik döneminde erkekler kızlara göre babalarının taraf tuttuğunu düşünmektedirler. Bu dönemde ebeveynlere ulaşmak ve çalışmak zor olabileceğinden okullarda çalışan rehber öğretmenler anne ve babalara eğitim verirken kendi tutumlarına yönelik farkındalık kazanmaları üzerinde durulabilir.
- 5- Mutlu aile ortamında kardeşler daha az çatışma yaşayacağı için dolayısıyla kardeş ilişkilerinin iyi olması beklenebilir. Kardeş ilişkilerinin iyi olması bireyin yalnızlığını, diğer insanlarla ilişkilerini ve bireyin öznel iyi oluşunu olumlu yönde etkileyecektir. Anne-babalara ve anne-baba adaylarına verilecek eğitimlerde mutlu aile ortamının önemi vurgulanabilir.
- 6- Araştırmanın bulgularına göre 24 yaşından sonra genç yetişkinlik döneminde kardeş ilişkilerinin olumluluğunun azaldığı görülmektedir. Bu değişimin neden kaynaklandığına yönelik araştırmalar yapılabilir.
- 7- Orta yetişkinlik dönemindeki kardeş ilişkileri yüzyüze görüşme ile farklılaşmazken, telefon ile görüşme sıklığına göre farklılaşmaktadır. Telefonla konuşanlar kardeş ilişkilerini daha olumlu algılamaktadırlar. İleride araştırmacılar orta yetişkinlerde kardeşlerle yüzyüze görüşmek yerine telefonla görüşmenin daha olumlu algılanmasına neden olan unsuları araştırabilirler.

- 8- Bu araştırmada ergenler, genç ve orta yetişkinlerle çalışılmıştır, ileride yapılacak araştırmalara ileri yetişkinlik dönemi de dahil edilebilir.
- 9- Bu kesitsel bir araştırmadır, boylamsal ve daha kapsamlı bir araştırma ile kardeş ilişkileri ele alınabilir.
- 10- Bu araştırmada kullanılmamış olan, boşanma durumu, ocuk sahibi olma durumu, sosyo ekonomik durum gibi değişkenler açısından kardeş ilişkileri ele alınabilir.

8. KAYNAKÇA

- Abbey, C., & Dallos, R. (2004). The experience of the impact of divorce on sibling relationships: A qualitative study. *Clinical Child Psychology and Psychiatry*, 9(2), 241-259.
- Abramowitch, R., Corter, C., & Pepler, D. J. (1980). Observations of mixed-sex sibling dyads. *Child Development*, 51, 1268-1271.
- Adler, A. (1930). *Individual psychology*.
- Adler, A. (2011). *İnsan doğasını anlamak*. İlya İzmir Yayınevi.
- Ahmetoğlu, E. ve Aral, N. (2004). Zihinsel engelli çocukların kardeş ilişkilerinin anne ve kardeş algılarına göre değerlendirilmesi. *Yayınlanmamış Doktora Tezi*, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Ahmed, R. A., Rohner, R., Khaleque, A., ve Gielen, U. P. (2016). Interpersonal Acceptance and Rejection in the Arab World: How Do They Influence Children's Development ?. *Childhood and Adolescence: Cross-Cultural Perspectives and Applications: Cross-Cultural Perspectives and Applications*, 121.
- Ainsworth, M. D. S. ve Bell, S. M. (1969). Attachment, exploration, and separation: illustrated by the behavior of one-year-olds in a strange situation.
- Ainsworth, M. D. S. ve Bell, S. M. (1972). Mother-Infant Interaction and the Development of Competence.
- Ainsworth, M. D. S. ve Tracy, R. L. (1972). Infant Feeding and Attachment.
- Ainsworth, M. S. (1974). The Development of Infant-Mother Attachment. *A Final Report of the Office of Child Development*.
- Ainsworth, M. D. S. (1989). Object relations, dependency, and attachment: A theoretical review of the infant-mother relationship. *Child development*, 969-1025.
- Akbaý, S. E. (2015). Ana-babaya bağlanma ile romantik yakınlık ve otantik benlik arasındaki ilişkilerde bağlanma stillerinin aracı rolünün incelenmesi. *Yayınlanmamış Doktora Tezi*. Mersin Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Rehberlik ve Psikolojik Danışma Bilim Dalı.
- Aktaş, E. F. (2017). Ergen-ebeveyn ilişkileri: Bir model testi. *Yayınlanmamış Doktora Tezi*. Mersin Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Rehberlik ve Psikolojik Danışma Bilim Dalı.
- Akyüz, D. (2017). Duygusal güvenlik teorisinin farklı yaş grubundaki ergenler açısından incelenmesi / Investigation of the emotional security theory in adolescents at different age groups. *Yayınlanmamış Doktora Tezi*. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı.
- Allen, J. P., ve Manning, N. (2007). From safety to affect regulation: Attachment from the vantage point of adolescence. *New directions for child and adolescent development*, (117), 23.

Anderson, T. B. (1984). Widowhood as a life transition: Its impact on kinship ties. *Journal of Marriage and the Family*, 105-114.

Angın, E. (2015). Otizm ve özgül öğrenme güçlüğü tanısı almış çocukların sağlıklı kardeşlerinin psikolojik uyumu, kardeş ilişkileri ve algıladıkları anne kabul-reddi [Psychological adjustment, sibling relationships and perceived maternal acceptance/rejection of siblings of children with autism and specific learning disability], (*unpublished master thesis*), Ankara University, Ankara-Turkey.

Antonucci, T. (1994). *A life-span view of women's social relations*. In B. F. Turner ve L. E. Troll (Eds.), *Women growing older: Psychological perspectives* (pp. 239-265). Thousand Oaks: Sage

Arnett, J.J., (2000). Emerging adulthood: A theory of development from the late teens through the twenties. *American Psychologist*, 55, ss.469-480.

Atasoy, S. (2002). The examination of the relationship between the cognitive functions among high functioning autistic children. *Unpublished MS Thesis*, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Avioli, F. S. (1989). The social support functions of siblings in later life: A theoretical model. *American Behavioral Scientist*, 33 (1), 45-57.

Bacon, K. (2012). 'Beings in their own right'? Exploring children and young people's sibling and twin relationships in the Minority World. *Children's Geographies*, 10(3), 307-319.

Bandura, A. (1978). Social learning theory of aggression. *Journal of communication*, 28(3), 12-29.

Bank, L., Burraston, B. ve Snyder, J. (2004). Sibling conflict and ineffective parenting as predictors of adolescent boys' antisocial behavior and peer difficulties: Additive and interactional effects. *Journal of Research on Adolescence*, 14(1), 99-125.

Bartholomew, K., ve Horowitz, L. M. (1991). Attachment styles among young adults: a test of a four-category model. *Journal of personality and social psychology*, 61(2), 226.

Bartholomew, K., ve Shaver, P. R. (1998). Methods of assessing adult attachment. *Attachment theory and close relationships*, 1998, 25-45.

Bedford, V. H. (1989). Ambivalence in adult sibling relationships. *Journal of Family Issues*, 10(2), 211-224.

Bee, H. L., Boyd, D. R. ve Gündüz, O. (2009). *Çocuk gelişim psikolojisi*. Kaknüs yayınları.

Benoit, D., ve Parker, K. C. (1994). Stability and transmission of attachment across three generations. *Child development*, 65(5), 1444-1456.

Berger-Wolf, T. Y., Sheikh, S. I., DasGupta, B., Ashley, M. V., Caballero, I. C., Chaovalitwongse, W., & Putrevu, S. L. (2007). Reconstructing sibling relationships in wild populations. *Bioinformatics*, 23(13), i49-i56.

Berk, E. L. (2013). *Bebekler ve Çocuklar- Doğum Öncesinden Orta Çocukluğa* (Işıkoğlu, E. Çev.). Nobel Yayınları.

- Biswas, S., Koziel, S., Chakraborty, R., ve Bose, K. (2013). Sibling composition and household room sharing are associated with menarcheal status among rural Bengalee girls of West Bengal, India. *Human biology*, 85(4), 607-618.
- Boer, F. (1990). *Sibling relationships in middle childhood: An empirical study*. DSWO Press, University of Leiden.
- Bonnain, R. (2005). Household mind and the ecology of the central Pyrenees in the 19th century: Fathers, sons, and collective landed property. *The History of the Family*, 10(3), 249-270.
- Bornstein, M. H., ve Lamb, M. E. (1988). Perceptual development across the life cycle. *Developmental Psychology: an advanced text-book*, 151-204.
- Bossard, J. H., ve Boll, E. S. (1956). *The large family system*.
- Bowlby, J. (1982). *Attachment And Bowlby: vol. 1. Attachment* (2. Basım). New York: Basic Books.
- Bowlby, J., (2012a). *Bağlanma*. T.V.Soylu (Çev.), İstanbul: Pinhan Yayıncılık.
- Bowlby, J. (2012b). *Güvenli bir dayanak* (Soylu, T. V. Çev.). Psikoterapi Enstitüsü Eğitim Yayınları.
- Bozbeş Akalın, A. (2005). Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu Olan Çocukların Abla ve Ağabeylerinin Sosyal Beceri Düzeyi ve Kardeş İlişkileri. *Adana: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*.
- Branje, S. J., Van Lieshout, C. F., Van Aken, M. A., ve Haselager, G. J. (2004). Perceived support in sibling relationships and adolescent adjustment. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 45(8), 1385-1396.
- Bras, H., ve Van Tilburg, T. (2007). Kinship and social networks: A regional analysis of sibling relations in twentieth-century Netherlands. *Journal of Family History*, 32(3), 296-322.
- Brennan, T. (1982). Loneliness at adolescence. *Loneliness: A sourcebook of current theory, research and therapy*, 269-290.
- Bretherton, I. (1992). The origins of attachment theory: John Bowlby and Mary Ainsworth. *Developmental Psychology*, 28, 759-775.
- Brody, E. M. (1985). Parent care as a normative family stress. *The gerontologist*, 25(1), 19-29.
- Brody, G. H. (1998). Sibling relationship quality: Its causes and consequences. *Annual review of psychology*, 49(1), 1-24.
- Brody, G. H. (2004). Siblings' direct and indirect contributions to child development. *Current Directions in Psychological Science*, 13(3), 124-126.
- Brody, G. H., Stoneman, Z., ve Burke, M. (1987). Child temperaments, maternal differential behavior, and sibling relationships. *Developmental Psychology*, 23(3), 354.

- Brody, G. H., Stoneman, Z., ve McCoy, J. K. (1992). Associations of maternal and paternal direct and differential behavior with sibling relationships: Contemporaneous and longitudinal analyses. *Child Development*, 63(1), 82-92.
- Bronfenbrenner, U. (1979). *The ecology of human development*. Harvard university press.
- Buhrmester, D., ve Furman, W. (1990). Perceptions of sibling relationships during middle childhood and adolescence. *Child development*, 61(5), 1387-1398.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., ve Demirel, F. (2012). *Örnekleme yöntemleri*. Erişim, 18, 2019.
- Campione-Barr, N., Greer, K. B., & Kruse, A. (2013). Differential associations between domains of sibling conflict and adolescent emotional adjustment. *Child Development*, 84(3), 938-954.
- Canetti, L., Bachar, E., Galili-Weisstub, E., De-Nour, A. K., ve Shalev, A. Y. (1997). Parental bonding and mental health in adolescence. *Adolescence*, 32(126), 381.
- Carp, F. M. ve Carp, A. (1982). Test of a model of domain satisfaction and well-being. *Research on Aging*, 4, 503-22.
- Cassidy, J., ve Berlin, L. J. (1999). 3 Understanding the Origins of Childhood. *Loneliness in childhood and adolescence*, 34.
- Chapman, E., ve Smith, J. A. (2002). Interpretative phenomenological analysis and the new genetics. *Journal of health psychology*, 7(2), 125-130.
- Chen, B. B. (2019). Chinese mothers' sibling status, perceived supportive coparenting, and their children's sibling relationships. *Journal of Child and Family Studies*, 28(3), 684-692.
- Cicirelli, V. G. (1980). A comparison of college women's feelings toward their siblings and parents. *Journal of Marriage and the Family*.
- Cicirelli, V. G. (1985). Sibling relationships throughout the life cycle. *The handbook of family psychology and therapy*, 1, 177-214.
- Cicirelli, V. G. (1992). *Family caregiving: Autonomous and paternalistic decision making*. Sage Publications, Inc.
- Cicirelli, V. G. (1994). Sibling relationships in cross-cultural perspective. *Journal of Marriage and the Family*, 7-20.
- Cicirelli, V. (1995). *Sibling relationships across the life span*. Springer Science & Business Media.
- Cicirelli, V. G. (1996). *Sibling relationships in middle and old age*. Ablex Publishing.
- Creswell, J. W. (2015). *30 essential skills for the qualitative researcher*. Sage Publications.
- Creswell, J. W., Klassen, A. C., Plano Clark, V. L., ve Smith, K. C. (2015). Best practices for mixed methods research in the health sciences. 2011. *Bethesda National Institutes of Health*, 1-37.

Cuskelly, M. (2016). Contributors to adult sibling relationships and intention to care of siblings of individuals with Down syndrome. *American Journal on Intellectual and Developmental Disabilities, 121*(3), 204-218.

Cuskelly, M., ve Gunn, P. (2003). Sibling relationships of children with Down syndrome: Perspectives of mothers, fathers, and siblings. *American Journal on Mental Retardation, 108*(4), 234-244.

Cole, A., ve Kerns, K. A. (2001). Perceptions of sibling qualities and activities of early adolescents. *The Journal of Early Adolescence, 21*(2), 204-227.

Compton, W. C., & Hoffman, E. (2013). Positive psychology: The science of human happiness and flourishing. *Belmont, CA: Cengage.*

Conger, K. J., ve Kramer, L. (2010). Introduction to the special section: Perspectives on sibling relationships: Advancing child development research. *Child Development Perspectives, 4*(2), 69-71.

Conger, K. J., ve Little, W. M. (2010). Sibling relationships during the transition to adulthood. *Child development perspectives, 4*(2), 87-94.

Conger, K. J., Stocker, C., ve McGuire, S. (2009). Sibling socialization: The effects of stressful life events and experiences. *New directions for child and adolescent development, 2009*(126), 45-59.

Cox, M. J. (2010). Family systems and sibling relationships. *Child Development Perspectives, 4*(2), 95-96.

Cox, M. J., ve Paley, B. (1997). Families as systems. *Annual review of psychology, 48*(1), 243-267.

Çamurlu Keser, C. (2006). Annenin bağlanma düzeyi ve çocuk yetiştirme sürecinin çocuğun bağlanma düzeyine etkisi. Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalında *Yüksek Lisans Tezi.*

Çavdar, A. (2003). The Self-with-sibling representation and the oedipal themes in the sibling. *Master thesis, İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi.*

Çetin, N., Aytar, A. G., Pak, M. D. ve Artık, A. (2016). Ergenlerde Anne-Baba Ve Arkadaşlara Bağlanma Biçimleri İle Romantik İlişkilerde Sorun Çözmeleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Toplum ve Sosyal Hizmet, 27*(2), 79-95.

Çokparlamış, N. (2018). *Bağlanma stillerinin benlik saygısı ve umutsuzluk düzeyi ile ilişkisi* (Master's thesis, Hasan Kalyoncu Üniversitesi).

Davies, B. (2002). *The grief of siblings.* In N. B. Webb (Ed.), *Helping bereaved children: A handbook for practitioners* (pp. 94–127). New York, NY: Guilford Press

Deater-Deckard, K., ve Dunn, J. (2002). Sibling relationships and social-emotional adjustment in different family contexts. *Social Development, 11*(4), 571-590.

- Demir, A. (1989). U.C.L.A. yalnızlık ölçeğinin geçerlik ve güvenilirliği. *Psikoloji Dergisi*, 7(23):14-18.
- Demir, A. (1990). Üniversite öğrencilerinin yalnızlık düzeylerini etkileyen bazı etmenler. *Yayımlanmamış doktora tezi*, Ankara, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Deniz, M. (2006). Ergenlerde Bağlanma Stilleri ile Çocukluk İstismarları ve Suçluluk-Utanç Arasındaki İlişki. *Eurasian Journal of Educational Research (EJER)*, (22).
- Dew, A., Llewellyn, G., ve Balandin, S. (2014). Exploring the later life relationship between adults with cerebral palsy and their non-disabled siblings. *Disability and rehabilitation*, 36(9), 756-764.
- Diener, E. (1994). Assessing subjective well-being: Progress and opportunities. *Social indicators research*, 31(2), 103-157.
- Diener, E. (2000). Subjective well-being: The science of happiness and a proposal for a national index. *American Psychologist*, 55, 34-43.
- Diener, E., ve Fujita, F. (1995). Resources, personal strivings, and subjective well-being: a nomothetic and idiographic approach. *Journal of personality and social psychology*, 68(5), 926.
- Diener, E., ve Ryan, K. (2009). Subjective well-being: A general overview. *South African journal of psychology*, 39(4), 391-406.
- Dinç, M. (2017). Lise öğrencilerinde özgül İnternet bağımlılığının bağlanma stilleri ve mizaç özellikleri açısından incelenmesi (Doctoral dissertation, *Doktora tezi*, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/adresinden edinilmiştir>).
- Doğan, T. (2012). Beş faktör kişilik özellikleri ve öznel iyi oluş. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 14(1), 56-64.
- Doğan, T., ve Eryılmaz, A. (2013). Benlik saygısı ve öznel iyi oluş arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33(33), 107-117.
- Dost, M. T. (2016). Öznel İyi Oluş Ölçeği'nin geliştirilmesi: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(23).
- Dolgin, G. K. (2014). *Ergenlik psikolojisi gelişim, ilişkiler ve kültür* (Özen, D. Çev.). İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Dunn, J. (1983). Sibling Relationships in Early Childhood. *Childhood Development*, 54, 787-811.
- Dunn, J. (1988). Sibling influences on childhood development. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 29(2), 119-127.
- Dunn, J. (1995). *İkinci çocuk* (H. Aşuroğlu, çev. ed.). İstanbul: Papirüs Yayınevi
- Dunn, J. (2002). Sibling relationships. *Blackwell handbook of childhood social development*, 223-237.

- Dunn, J., ve Kendrick, C. (1981). Social behavior of young siblings in the family context: Differences between same-sex and different-sex dyads. *Child Development*, 1265-1273.
- Dunn, J., Slomkowski, C., ve Beardsall, L. (1994). Sibling relationships from the preschool period through middle childhood and early adolescence. *Developmental Psychology*, 30(3), 315.
- Duru, E. (1995). Üniversite öğrencilerinde yabancılaşma ve yalnızlık düzeyi ilişkisi. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*.
- Elton, L., Palmer, M., ve Macdowall, W. (2019). Birth order and parental and sibling involvement in sex education. A nationally-representative analysis. *Sex education*, 19(2), 162-179.
- Emmons, R. A. (1986). Personal strivings: An approach to personality and subjective well-being. *Journal of Personality and Social psychology*, 51(5), 1058.
- Er, M. (2006). Çocuk, hastalık, anne-babalar ve kardeşler. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, 49(2), 155-168.
- Erginoğlu, E. S. Y., ve Dinçer, Ç. T. D. (2015). Kardeş ilişkileri, anne-baba tutumları, davranış ve uyum problemlerinin bazı değişkenler açısından değerlendirilmesi (*Doctoral dissertation, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı (Okul Öncesi Eğitimi Programı)*).
- Erikson, E.H. 1968. *Identity: Youth and crisis*. New York: Norton.
- Erikson, E. H. (2014). İnsanın 8 evresi (G. Akkaya, Çev.). *İstanbul: Okuyan Us Yayınları*.
- Ertürk, B. (2009). Entegre eğitime katılan ve katılmayan engelli çocukların kardeş ilişkilerinin anne ve kardeş algılarına göre değerlendirilmesi (*Master's thesis, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*).
- Feinberg, M. E., Solmeyer, A. R., ve McHale, S. M. (2012). The third rail of family systems: Sibling relationships, mental and behavioral health, and preventive intervention in childhood and adolescence. *Clinical child and family psychology review*, 15(1), 43-57.
- Fields, A. (2005). Discovering statistics using SPSS. *Beverly Hills: Sage Publications*, 541.
- Fischler, S., A. (1992). *Mixed Methods*. Nova Southeastern Universty, school of education, united states, http://www.fischlerschool.nova.edu/resources/uploads/app/35/files/arc_doc/mixed_methods.pdf
- Fraley, R. C., ve Tancredy, C. M. (2012). Twin and sibling attachment in a nationally representative sample. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 38(3), 308-316.
- Friedman, S. D. (1991). Sibling relationships and intergenerational succession in family firms. *Family Business Review*, 4(1), 3-20.
- Fromm-Reichmann, F. (1959). Loneliness. *Psychiatry*, 22(1), 1-15.
- Furman, W., ve Buhrmester, D. (1985). Children's perceptions of the qualities of sibling relationships. *Child development*, 448-461.

- Gass, K., Jenkins, J., ve Dunn, J. (2007). Are sibling relationships protective? A longitudinal study. *Journal of child psychology and psychiatry*, 48(2), 167-175.
- Goel, M., ve Aggarwal, P. (2012). A comparative study of self confidence of single child and child with sibling. *International journal of research in social sciences*, 2(3), 89-98.
- Goetting, A. (1986). The developmental tasks of sibblingship over the life cycle. *Journal of Marriage and the Family*, 703-714.
- Gold, D. T. (1987). Siblings in old age: Something special. *Canadian Journal on Aging*, 6(3), 199-215.
- Gold, D. T. (1989). Sibling relationships in old age: A typology. *The International Journal of Aging and Human Development*, 28(1), 37-51.
- Gold, D. T. (1990). Late-life sibling relationships: Does race affect typological distribution. *The Gerontologist*, 30(6), 741-748.
- Graham-Bermann, S. A. (1991). Siblings in dyads: Relationships among perceptions and behavior. *The Journal of genetic psychology*, 152(2), 207-216.
- Grossmann, K., Grossmann, K. E., Fremmer-Bombik, E., Kindler, H., ve Scheuerer-Englisch, H. (2002). The uniqueness of the child-father attachment relationship: Fathers' sensitive and challenging play as a pivotalvariable in a 16-year longitudinalstudy. *Social development*, 11(3), 301-337.
- Günaydın, G., Selçuk, E., Sümer, N., & Uysal, A. (2005). Ebeveyn ve arkadaşlara bağlanma envanteri kısa formu'nun psikometrik açıdan değerlendirilmesi. *Türk Psikoloji Yazıları*, 8(16), 13-23.
- Gündüz, B. (2013). Bağlanma stilleri, akılcı olmayan inançlar ve psikolojik belirtilerin bilişsel esnekliği yordamadaki katkıları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 13(4), 2071-2085.
- Hair, J. F. (2010). Black, WC, Babin, BJ, & Anderson, RE (2010). *Multivariate data analysis*, 7.
- Haliloğlu, S. (2008). Ortaöğretim 9. sınıf öğrencilerinin yalnızlık düzeyleri, bağlanma biçimleri ve işlevsel olmayan tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi (Malatya ili örneği). *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.
- Hamarta, E. (2004). Bağlanma teorisi. *Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(1), 53-66.
- Haybron, D. M. (2008). Happiness, the self and human flourishing. *Utilitas*, 20(1), 21.
- Hazan, C., Zeifman, D., ve Middleton, K. (1994, July). Adult romantic attachment, affection, and sex. In *7th International Conference on Personal Relationships, Groningen, The Netherlands*.
- Hojat, M. (1982). Psychometric characteristics of the UCLA Loneliness Scale: A study with Iranian college students. *Educational and Psychological Measurement*, 42(3), 917-925.
- Hortaçsu, N., Cesur, S., ve Oral, A. (1993). Relationships between depression and attachment styles in parent-and institution-reared Turkish children. *The Journal of genetic psychology*, 154(3), 329-337.

- Houser, J. (2015). *Nursing research: reading, using, and creating evidence*. (3rd ed.). Burlington: Jones ve Bartlett Learning.
- Howe, N., ve Bruno, A. (2010). Sibling pretend play in early and middle childhood: The role of creativity and maternal context. *Early Education and Development*, 21(6), 940-962.
- Huerta, M. D. C., Adema, W., Baxter, J., Han, W. J., Lausten, M., Lee, R., ve Waldfogel, J. (2013). *Fathers' leave, fathers' involvement and child development: Are they related? Evidence from four OECD countries* (No. 140). OECD Publishing.
- Inderbitzen-Pisaruk, H., Clark, M. L., ve Solano, C. H. (1992). Correlates of loneliness in midadolescence. *Journal of Youth and Adolescence*, 21(2), 151-167.
- İzğü, N. (2020). Kemoterapi İlişkili Alopesi Sıkıntı Ölçeği'nin Türkçeye Uyarlanması: Geçerlilik ve Güvenirlilik Çalışması. *Turkiye Klinikleri Hemsirelik Bilimleri*, 12(2).
- Jenkins, J., Rasbash, J., Leckie, G., Gass, K., ve Dunn, J. (2012). The role of maternal factors in sibling relationship quality: a multilevel study of multiple dyads per family. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 53(6), 622-629.
- Kara, E. (2016). Üniversite öğrencilerinin depresyon düzeylerinin bağlanma stilleri ve bilinçli farkındalık ile ilişkisi: öz kontrolün aracılık rolü (*Master's thesis*, Anadolu Üniversitesi).
- Kasapoğlu, F., ve Kış, A. (2016). Özel iyi oluşun cinsiyet açısından incelenmesi: bir meta-analiz çalışması. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(3), 770-782.
- Kesebir, S., Kavzoğlu, S. Ö., ve Üstündağ, M. F. (2011). Bağlanma ve psikopatoloji. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 3(2).
- Kobak, R. R., ve Sceery, A. (1988). Attachment in late adolescence: Working models, affect regulation, and representations of self and others. *Child development*, 135-146.
- Köse, F. (2003) K.K.T.C. Lefkoşa ilköğretim okullarına devam eden dokuz yaş çocuklarının anne tutumları ile kardeş ilişkilerinin incelenmesi [A study on the mother attitudes and sibling relations of nine-year-old children attending primary schools in Lefkosa, TRNC]. *Unpublished master's thesis*, Gazi Univer., Ankara, Turkey. [in Turkish]
- Kılıçaslan, A. (2001). Aile fonksiyonlarının ve algılanan farklılaşmış anne-baba yaklaşımının kardeş ilişkileri üzerindeki etkisi. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kim, J. Y., McHale, S. M., Wayne Osgood, D., ve Crouter, A. C. (2006). Longitudinal course and family correlates of sibling relationships from childhood through adolescence. *Child development*, 77(6), 1746-1761.
- Kramer, L. (2010). The essential ingredients of successful sibling relationships: An emerging framework for advancing theory and practice. *Child Development Perspectives*, 4(2), 80-86.
- Kitamura, T., Sugawara, M., Shima, S., ve Toda, M. A. (1998). Relationship of order and number of siblings to perceived parental attitudes in childhood. *The Journal of social psychology*, 138(3), 342-350.

- Lahaye, W., Pourtois, J.-P., ve Desmet, H. (2007). *Transmettre. D'une génération à l'autre*. Paris: PUF.
- Laible, D. (2007). Attachment with parents and peers in late adolescence: Links with emotional competence and social behavior. *Personality and Individual Differences*, 43(5), 1185-1197.
- Lamarche, V., Brendgen, M., Boivin, M., Vitaro, F., Pérusse, D., ve Dionne, G. (2006). Do friendships and sibling relationships provide protection against peer victimization in a similar way? *Social Development*, 15(3), 373-393.
- Lee, G. R. ve Ishii-Kuntz, M. (1987). Social interaction, loneliness, and emotional well-being among the elderly. *Research on aging*, 9(4), 459-482.
- Lee, T. R., Mancini, J. A., ve Maxwell, J. W. (1990). Sibling relationships in adulthood: Contact patterns and motivations. *Journal of Marriage and the Family*, 431-440.
- Lim, L. L., ve Kua, E. H. (2011). Living alone, loneliness, and psychological well-being of older persons in Singapore. *Current gerontology and geriatrics research*, 2011.
- Lopez, F. G., ve Brennan, K. A. (2000). Dynamic processes underlying adult attachment organization: Toward an attachment theoretical perspective on the healthy and effective self. *Journal of Counseling Psychology*, 47(3), 283.
- Lowenthal, M. F., ve Haven, C. (1968). Interaction and adaptation: Intimacy as a critical variable. *American Sociological Review*, 20-30.
- Lyubomirsky, S., ve Della Porta, M. D. (2010). Boosting happiness, buttressing resilience. *Handbook of adult resilience*, 450-464.
- Mack, K. Y. (2004). The effects of early parental death on sibling relationships in later life. *OMEGA-Journal of Death and Dying*, 49(2), 131-148.
- Mackey, A., ve Gass, S. M. (2016). *Second language research: methodology and design*. New York and London.
- Maddux, J. E. (2018). *Subjective well-being and life satisfaction: An introduction to conceptions, theories, and measures*. Routledge/Taylor & Francis Group.
- Main, M., ve Solomon, J. (1990). Procedures for identifying infants as disorganized/disoriented during the Ainsworth Strange Situation. *Attachment in the preschool years: Theory, research, and intervention*, 1, 121-160.
- Matthews, L. S., ve Conger, R. D. (2004). "He did it on purpose!" family correlates of negative attributions about an adolescent sibling. *Journal of Research on Adolescence*, 14(3), 257-284.
- Matthews, S. H., Delaney, P. J., ve Adamek, M. E. (1989). Male kinship ties: Bonds between adult brothers. *American Behavioral Scientist*, 33(1), 58-69.
- McGhee, J. L. (1985). The effects of siblings on the life satisfaction of the rural elderly. *Journal of Marriage and the Family*, 85-91.
- McHale, S. M., ve Gamble, W. C. (1989). Sibling relationships of children with disabled and nondisabled brothers and sisters. *Developmental Psychology*, 25(3), 421.

- McHale, S. M., Updegraff, K. A., Jackson-Newsom, J., Tucker, C. J., ve Crouter, A. C. (2000). When does parents' differential treatment have negative implications for siblings? *Social Development*, 9(2), 149-172.
- Metin, Ö., ve Üstün, E. (2010). Reflection of sibling relationships into the kinetic family drawings during the preschool period. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 2(2), 2440-2447.
- Michela, J. L., Peplau, L. A., ve Weeks, D. G. (1982). Perceived dimensions of attributions for loneliness. *Journal of personality and social psychology*, 43(5), 929.
- Mijuskovic, B. (1986). Loneliness: counseling adolescents. *Adolescence*, 21(84), 941.
- Miles, M. B., ve Huberman, A. M. (2016). *Genişletilmiş bir kaynak kitap: nitel veri analizi*. SA Altun, A. Ersoy Çev.). Ankara: Pegem Akademi.
- Milevsky, A. (2003). Sibling support in preadolescence and adolescence. In *meeting of the Society for Research in Child Development, Tampa, Fla.*
- Milevsky, A. (2004). Perceived parental marital satisfaction and divorce: Effects on sibling relations in emerging adults. *Journal of Divorce & Remarriage*, 41(1-2), 115-128.
- Milevsky, A. (2019). Parental Factors, Psychological Well-Being, and Sibling Dynamics: A Mediational Model in Emerging Adulthood. *Marriage & Family Review*, 55(5), 476-492.
- Milevsky, A. (2020). Sibling dynamics in adulthood: a qualitative analysis. *Marriage & Family Review*, 56(2), 91-108.
- Milevsky, A., ve Heerwagen, M. (2013). A phenomenological examination of sibling relationships in emerging adulthood. *Marriage & Family Review*, 49(3), 251-263.
- Milevsky, A., Schlechter, M. J., ve Machlev, M. (2011). Effects of parenting style and involvement in sibling conflict on adolescent sibling relationships. *Journal of Social and Personal Relationships*, 28(8), 1130-1148.
- Milevsky, A., Smoot, K., Leh, M., ve Ruppe, A. (2005). Familial and contextual variables and the nature of sibling relationships in emerging adulthood. *Marriage & Family Review*, 37(4), 123-141.
- Miner, S., ve Uhlenberg, P. (1997). Intragenerational proximity and the social role of sibling neighbors after midlife. *Family Relations*, 145-153.
- Minnett, A. M., Vandell, D. L., ve Santrock, J. W. (1983). The effects of sibling status on sibling interaction: Influence of birth order, age spacing, sex of child, and sex of sibling. *Child Development*, 1064-1072.
- Minuchin, S. (1984). *Family kaleidoscope*. Harvard University Press.
- Munn, P. (1997). Children's beliefs about counting. *Teaching and learning early number*, 9-19.
- Morsünbül, Ü. Y., ve Çok, F. T. D. (2011). Ergenlikte özerkliğin ve kimlik biçimlenmesinin öznel iyi oluş üzerindeki etkisi (*Doctoral dissertation*, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitimde Psikolojik Hizmetler Anabilim Dalı (Eğitim Psikolojisi Programı)).

- Moustakas, C. E. (1972). *Loneliness and love* (Vol. 267). Prentice Hall.
- Moyer, M. S. (1992). Sibling relationships among older adults. *Families and Aging*, 52, 55-58.
- Noel, V. A., Francis, S. E., ve Tilley, M. A. (2018). An adapted measure of sibling attachment: Factor structure and internal consistency of the Sibling Attachment Inventory in Youth. *Child Psychiatry & Human Development*, 49(2), 217-224.
- Noller, P. (2005). Sibling relationships in adolescence: Learning and growing together. *Personal relationships*, 12(1), 1-22.
- O'Bryant, S. L. (1988). Sibling support and older widows' well-being. *Journal of Marriage and the Family*, 173-183.
- Oishi, S., Diener, E., Suh, E., ve Lucas, R. E. (1999). Value as a moderator in subjective well-being. *Journal of personality*, 67(1), 157-184.
- Onat-Zoyan, E. (2005). Determination the sibling relationships of people who have handicapped and non-handicapped siblings. *Unpublished MS Thesis*. Abant İzzet Baysal Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Özel Eğitim Ana Bilim Dalı. Bolu
- Onur, B. 2011. *Gelişim psikolojisi: yetişkinlik - yaşlılık ve ölüm*. (9. Baskı). İstanbul: İmge Kitabevi.
- Orsmond, G. I., Kuo, H. Y., ve Seltzer, M. M. (2009). Siblings of individuals with an autism spectrum disorder: Sibling relationships and wellbeing in adolescence and adulthood. *Autism*, 13(1), 59-80.
- Öz Soysal, F. S., Yurdabakan, İ., Baş, A. U., ve Aysan, F. (2016). Yaşam Boyu Kardeş İlişkileri Ölçeğinin genç yetişkinlerde geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Journal of Human Sciences*, 13(3), 5351-5361.
- Özman, M. (2018). Ortaokul Öğrencilerinin Akran Zorbalığına Maruz Kalma Düzeyleri ile Kardeş İlişkilerinin İncelenmesi. *Yayımlanmamış yüksek lisans tezi*, Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Parke, R. D., ve Buriel, R. (1998). Handbook of child psychology: Social, emotional and personality development (Vol 3).
- Parsons, T. (1943). The kinship system of the contemporary United States. *American anthropologist*, 45(1), 22-38.
- Patton, M. Q. (2005). Qualitative research. *Encyclopedia of statistics in behavioral science*.
- Peplau, L. A., ve Perlman, D. (1979, June). Blueprint for a social psychological theory of loneliness. In *Love and attraction: An interpersonal conference* (pp. 101-110). Pergamon Press New York.
- Peter, N., Lundborg, P., ve Webbink, H. D. (2015). The Effect of a Sibling's Gender on Earnings, Education and Family Formation.
- Portner, L. C., & Riggs, S. A. (2016). Sibling relationships in emerging adulthood: Associations with parent-child relationship. *Journal of Child and Family Studies*, 25(6), 1755-1764.

- Ponzetti, J. J., & James, C. M. (1997). Loneliness and sibling relationships. *Journal of Social Behavior and Personality*, *12*(1), 103-112.
- Pulakos, J. (1989). Young adult relationships: Siblings and friends. *The journal of psychology*, *123*(3), 237-244.
- Punch, S. (2018). Negotiating sibling relationships and birth order hierarchies. *Families, Intergenerationality, and Peer Group Relations*. Singapore: Springer, 107-128.
- Ram, A., ve Ross, H. (2008). 'We Got to Figure it Out': Information-sharing and Siblings' Negotiations of Conflicts of Interests. *Social Development*, *17*(3), 512-527.
- Rabain-Jamin, J., Maynard, A. E., ve Greenfield, P. (2003). Implications of sibling caregiving for sibling relations and teaching interactions in two cultures. *Ethos*, *31*(2), 204-231.
- Riggio, H. R. (2000). Measuring attitudes toward adult sibling relationships: The lifespan sibling relationship scale. *Journal of Social and Personal Relationships*, *17*(6), 707-728.
- Rittenour, C. E., Myers, S. A., ve Brann, M. (2007). Commitment and emotional closeness in the sibling relationship. *Southern Communication Journal*, *72*(2), 169-183.
- Robertson, R., Shepherd, D., ve Goedeke, S. (2014). Fighting like brother and sister: Sibling relationships and future adult romantic relationship quality. *Australian Psychologist*, *49*(1), 37-43.
- Rocca, K. A., ve Martin, M. M. (1998). The relationship between willingness to communicate and solidarity with frequency, breadth, and depth of communication in the sibling relationship. *Communication Research Reports*, *15*(1), 82-90.
- Roelofs, J., Lee, C., Ruijten, T., ve Lobbestael, J. (2011). The mediating role of early maladaptive schemas in the relation between quality of attachment relationships and symptoms of depression in adolescents. *Behavioural and Cognitive Psychotherapy*, *39*(4), 471-479.
- Rokach, A. (1989). Antecedents of loneliness: A factorial analysis. *The Journal of Psychology*, *123*(4), 369-384.
- Rosner, S. (1985). On the place of siblings in psychoanalysis. *Psychoanalytic Review*, *72*(3), 457-477.
- Roth, K. E., Harkins, D. A., ve Eng, L. A. (2014). Parental conflict during divorce as an indicator of adjustment and future relationships: A retrospective sibling study. *Journal of Divorce & Remarriage*, *55*(2), 117-138.
- Russell, D., Peplau, L. A., ve Ferguson, M. L. (1978). Developing a measure of loneliness. *Journal of Personality Assessment*, *42*, 290-294.
- Ryan, R. M., ve Deci, E. L. (2000). Intrinsic and extrinsic motivations: Classic definitions and new directions. *Contemporary educational psychology*, *25*(1), 54-67.
- Ryff, C. D. (1995). Psychological well-being in adult life. *Current Directions in Psychological Science*, *4*, 99-104.
- Ryff, C. D., ve Singer, B. (1996). Psychological well-being: Meaning, measurement, and implications for psychotherapy research. *Psychotherapy and psychosomatics*, *65*(1), 14-23.

- San Bayhan, P., ve Artan, İ. (2005). *Çocuk gelişimi ve eğitimi*. Morpa Kültür Yayınları.
- Sandler, I. N. (1980). Social support resources, stress, and maladjustment of poor children. *American Journal of Community Psychology*, 8(1), 41-52.
- Santrock, J. W. (2011). *Yaşam boyu gelişim-gelişim psikolojisi* (Yüksel, G. Çev.). Nobel Yayınları.
- Sarıçam, H. (2011). Üniversite öğrencilerinin reddedilme duyarlılıkları ile benlik saygıları ve yalnızlık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Scharf, M., Shulman, S., ve Avigad-Spitz, L. (2005). Sibling relationships in emerging adulthood and adolescence. *Journal of Adolescent Research*, 20, 64.
- Seçim, Ö. Y., Alpar, Ö., ve Algür, S. (2014). Üniversite öğrencilerinde yalnızlık: akdeniz üniversitesinde yapılan ampirik bir araştırma. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(48), 200-215.
- Seligman, M. E. ve Csikszentmihalyi, M. (2000). Positive Psychology: An Introduction (Vol. 55, No. 1, p. 5). *American Psychological Association*.
- Seltzer, M. M. (1989). The three's of life cycle sibships. *American Behavioral Scientist*, 33(1), 107-115.
- Senguttuvan, U., Whiteman, S. D., ve Jensen, A. C. (2014). Family relationships and adolescents' health attitudes and weight: the understudied role of sibling relationships. *Family relations*, 63(3), 384-396.
- Shanahan, L., McHale, S. M., Crouter, A. C., ve Osgood, D. W. (2008). Linkages between parents' differential treatment, youth depressive symptoms, and sibling relationships. *Journal of Marriage and Family*, 70(2), 480-494.
- Shanas, E. (1979). The family as a social support system in old age. *The gerontologist*, 19(2), 169-174.
- Sheikh, R., Patino, V., Cengher, M., Fiani, T., ve Jones, E. A. (2019). Augmenting Sibling Support with Parent-Sibling Training in Families of Children with Autism. *Developmental Neurorehabilitation*, 22(8), 542-552.
- Sherman, A. M., Lansford, J. E., ve Volling, B. L. (2006). Sibling relationships and best friendships in young adulthood: Warmth, conflict, and well-being. *Personal Relationships*, 13(2), 151-165.
- Siewert, K., Kubiak, T., Jonas, C., ve Weber, H. (2011). Trait anger moderates the impact of anger-associated rumination on social well-being. *Personality and individual differences*, 51(6), 769-774.
- Soysal, F. S. Ö. (2016). A study on sibling relationships, life satisfaction and loneliness level of adolescents. *Journal of Education and Training Studies*, 4(4), 58-67.
- Spitze, G., ve Trent, K. (2006). Gender differences in adult sibling relations in two-child families. *Journal of Marriage and Family*, 68(4), 977-992.

- Strickhouser, J. E., Zell, E., ve Krizan, Z. (2017). Does personality predict health and well-being? A metasynthesis. *Health Psychology, 36*(8), 797.
- Stocker, C. M., Lanthier, R. P., ve Furman, W. (1997). Sibling relationships in early adulthood. *Journal of Family Psychology, 11*(2), 210.
- Stoneman, Z. (2001). Supporting positive sibling relationships during childhood. *Mental Retardation and Developmental Disabilities Research Reviews, 7*(2), 134-142.
- Stormshak, E. A., Bellanti, C. J., ve Bierman, K. L. (1996). The quality of sibling relationships and the development of social competence and behavioral control in aggressive children. *Developmental psychology, 32*(1), 79.
- Steinberg, L. (2007). *Ergenlik* (Çok, F. Çev.). İstanbul: İmge Yayınları
- Sullivan, H. S. (1953). The interpersonal theory of psychiatry (HS Perry & ML Gawel, Eds.).
- Sundet, J. M., Eriksen, W., Borren, I., ve Tambs, K. (2010). The Flynn effect in sibships: Investigating the role of age differences between siblings. *Intelligence, 38*(1), 38-44.
- Sümer, N., ve Güngör, D. (1999). Yetişkin bağlanma stilleri ölçeklerinin Türk örnekleme üzerinde psikometrik değerlendirilmesi ve kültürlerarası bir karşılaştırma. *Türk Psikoloji Dergisi, 14*(43), 71-106.
- Tabachnick, B. G., Fidell, L. S., ve Ullman, J. B. (2007). *Using multivariate statistics* (Vol. 5). Boston, MA: Pearson.
- Taber, K. S. (2018). The use of Cronbach's alpha when developing and reporting research instruments in science education. *Research in Science Education, 48*(6), 1273-1296.
- Tesser, A. (1980). Self-esteem maintenance in family dynamics. *Journal of Personality and Social Psychology, 39*(1), 77.
- Teti, D. M., ve Ablard, K. E. (1989). Security of attachment and infant-sibling relationships: A laboratory study. *Child Development, 1519-1528*.
- Trim, R. S., Leuthe, E., ve Chassin, L. (2006). Sibling influence on alcohol use in a young adult, high-risk sample. *Journal of studies on alcohol, 67*(3), 391-398.
- Tucker, C. J., Barber, B. L., ve Eccles, J. S. (1997). Advice about life plans and personal problems in late adolescent sibling relationships. *Journal of Youth and Adolescence, 26*(1), 63-76.
- Tucker, C. J., Sharp, E. H., Van Gundy, K. T., ve Rebellon, C. (2019). Perpetration of sibling aggression and sibling relationship quality in emerging adulthood. *Personal Relationships, 26*(3), 529-539.
- Türnüklü, A. (2000). Eğitimbilim araştırmalarında etkin olarak kullanılabilir nitel bir araştırma tekniği: Görüşme. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi, 24*(24), 543-559.
- Updegraff, K. A., Thayer, S. M., Whiteman, S. D., Denning, D. J., ve McHale, S. M. (2005). Relational aggression in adolescents' sibling relationships: Links to sibling and parent-adolescent relationship quality. *Family Relations, 54*(3), 373-385.

Van Ijzendoorn, M. H., Schuengel, C., ve Bakermans–Kranenburg, M. J. (1999). Disorganized attachment in early childhood: Meta-analysis of precursors, concomitants, and sequelae. *Development and psychopathology*, 11(2), 225-250.

Van Volkom, M. (2008). Attitudes toward cigarette smoking among college students. *College Student Journal*, 42(2), 294-305.

Van Volkom, M., ve Beaudoin, E. (2016). The effect of birth order and sex on perceptions of the sibling relationship among college students. *College Student Journal*, 50, 347-354. doi: 10.1037/e626922009-001

Vandell, D. L., Minnett, A. M., ve Santrock, J. W. (1987). Age differences in sibling relationship during middle childhood. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 8(3), 247-257.

Volling, B. L., ve Belsky, J. (1992). The contribution of mother-child and father-child relationships to the quality of sibling interaction: A longitudinal study. *Child development*, 63(5), 1209-1222.

Volling, B. L., ve Blandon, A. Y. (2003, March). Positive indicators of sibling relationship quality: Psychometric analyses of the Sibling Inventory of Behavior (SIB). In *Child Trend's Positive Outcomes Conference* (pp. 12-13).

Voorpostel, M., van der Lippe, T., ve Flap, H. (2012). For better or worse: Negative life events and sibling relationships. *International Sociology*, 27(3), 330-348.

Waldinger, R. J., Vaillant, G. E., ve Orav, E. J. (2007). Childhood sibling relationships as a predictor of major depression in adulthood: A 30-year prospective study. *American Journal of Psychiatry*, 164(6), 949-954.

Waldrop, M. F., ve Bell, R. Q. (1966). Effects of family size and density on newborn characteristics. *American Journal of Orthopsychiatry*, 36(3), 544.

Weiss, R. S. (1973). Loneliness: The experience of emotional and social isolation.

White, L. (2001). Sibling relationships over the life course: A panel analysis. *Journal of Marriage and Family*, 63(2), 555-568.

Wessels, N. M., Zimmermann, J., ve Leising, D. (2016). Toward a shared understanding of important consequences of personality. *Review of General Psychology*, 20(4), 426-436.

Whiteman, S. D., McHale, S. M., ve Soli, A. (2011). Theoretical perspectives on sibling relationships. *Journal of family theory & review*, 3(2), 124-139.

Wu, X., ve Zhao, J. (2020). Risk sharing, siblings, and household equity investment: evidence from urban China. *Journal of Population Economics*, 33(2), 461-482.

Wu, Y., ve Zhang, C. (2011). The impact of isolation and loneliness on elderly well-being.

Yalom, I. (2001). Varoluşçu Psikoterapi, (çev. Zeliha İyidoğan Babayiğit). *Kabalcı Yayınevi, İstanbul*.

Yeh, H. C., ve Lempers, J. D. (2004). Perceived sibling relationships and adolescent development. *Journal of Youth and Adolescence*, 33(2), 133-147.

Yıldırım, G. (2005). Farklı engel grubundan çocukların kardeş ilişkileri ile kardeşlerini kabullenmeleri arasındaki ilişkinin incelenmesi (*Doctoral dissertation*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi

Üniversitesi, Ankara). Erişim adresi: <http://oldsite.estp.com.tr/pdf/tr/3e0d94c7d12f307258f74e397ce10683nFULL.pdf>.

Yıldırım, O. ve Sezer, Ö. (2018). Üniversite Öğrencilerinin Algılanan Anne Baba Tutumlarına Göre Kendilerini Değerlendirmelerinin ve Kardeş İlişkilerinin İncelenmesi. *Aile Psikolojik Danışmanlığı Dergisi*, 1(1), 86-117.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınevi.

Young, J. (1982). Loneliness, depression and cognitive therapy: Theory and application. In L. Peplau ve D. Perlman (Eds.), *Loneliness: A sourcebook of current theory, research and therapy* (pp. 379-405). New York: Wiley-Interscience.

Zakahi, W. R., ve Duran, R. L. (1982). All the lonely people: The relationship among loneliness, communicative competence, and communication anxiety. *Communication Quarterly*, 30(3), 203-209.

Zilboorg, G. (1938). The sense of immortality. *The Psychoanalytic Quarterly*, 7(2), 171-193.

Zimbardo, P. (1979). *Psychology and life*. Glenview, 111: Scott Foresman.

9.EKLER

EK-1

KİŞİSEL BİLGİ FORMU-I (ERGENLER İÇİN)

Sevgili Öğrenciler,

Siz gençlerin günlük yaşamları hakkında daha fazla bilgi edinmek için bir çalışma planlanmıştır. Bu amaçla aşağıda bazı sorular ve anketler bulunmaktadır. Bunlar için size herhangi bir not vermek söz konusu değildir. Sadece bazı konulardaki düşünceleriniz öğrenilmek istenmektedir. Bizim için, tüm soruları okumanız ve samimiyetle işaretlemeniz önemlidir. Lütfen aşağıdaki tüm soruları dikkatle okuyup ve eksiksiz doldurmaya özen gösteriniz.

Katılımınız için çok teşekkür ederim.

Eski SUMBAS
İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık ABD
Araştırma Görevlisi

Cinsiyetiniz	Kız ¹ ()	Erkek ¹ ()						
Yaşınız <small>rakamla yazınız</small>	()							
Sınıfınız	Ortaokul () ¹ 6.sınıf	() ² 7.sınıf	() ³ 8.sınıf					
	Lise () ¹ 1.Sınıf	() ² 2.Sınıf	() ³ 3.Sınıf	() ⁴ 4.Sınıf				
Bir önceki dönem okuldaki başarı durumunuz.	() ¹ Zayıfım var () ² Zayıfım yok () ³ Teşekkür/Takdir Belgesi aldım							
Annenizin öğrenim durumu	() ¹ Okur yazar değil () ⁵ Lise	() ² Okur yazar () ⁶ Üniversite – Yüksekokul	() ³ İlkokul	() ⁴ Ortaokul	() ⁷ Lisansüstü – Doktora			
Babanızın öğrenim durumu	() ¹ Okur yazar değil () ⁵ Lise	() ² Okur yazar () ⁶ Üniversite – Yüksekokul	() ³ İlkokul	() ⁴ Ortaokul	() ⁷ Lisansüstü – Doktora			
Kaç kardeşsiniz (Siz hariç)	() ¹ Yok	() ² 1 - 2	() ³ 3 - 5	() ⁴ 6 ve üzeri				
Ailenin kaçınıcı çocuğusunuz <small>rakamla yazınız</small>	()							
Annemiz	() ¹ Hayatta				() ² Hayatta değil			
Babanız	() ¹ Hayatta				() ² Hayatta değil			
Kiminle yaşıyorsunuz	() ¹ Annemle	() ² Babamla	() ³ Her ikisi ile birlikte					
Kardeşinizle ilgili ölçekte hangi kardeşinizi değerlendirdiniz? (abi, abla, küçük kardeş vb)	()							
Kız kardeşlerinize mi kendinizi yakın hissedersiniz, erkek kardeşlerinize mi?	Kız ¹ ()	Erkek ² ()	Kız Kardeşim Yok ()	Erkek Kardeşim Yok ()				
Değerlendirdiğiniz kardeşinizle birlikte mi yaşıyorsunuz?	() ¹ Evet		() ² Hayır					
Değerlendirdiğiniz kardeşinizle aranızdaki yaş farkı ne kadar? <small>rakamla yazınız</small>	()							
Anket I	Aşağıda kendinizi nasıl gördüğünüze ve hissettiğinize dair ifadeler yer almaktadır. Size uygun olacak şekilde işaretleyiniz. (1=Hiç uygun değil, 2=Nadiren Uygun, 3=Bazen Uygun, 4=Sık Sık Uygun)				1	2	3	4
1	Kendimi çevremdeki insanlarla uyum içinde hissediyorum.							
2	Arkadaşım yok.							
3	Başvurabileceğim hiç kimse yok.							
4	Kendimi yalnız hissetmiyorum.							
5	Kendimi bir arkadaş grubunun bir parçası olarak hissediyorum.							
6	Çevremdeki insanlarla birçok ortak yönüm var.							
7	Artık hiç kimseyle samimi değilim.							
8	İlgilerim ve fikirlerim çevremdekilerle paylaşılmıyor.							
9	Dışa dönük bir insanım.							
10	Kendime yakın hissettiğim insanlar var.							
11	Kendimi toplum dışı bırakılmış hissediyorum.							
12	Sosyal ilişkilerim yüzeyseldir.							
13	Hiç kimse beni gerçekten iyi tanımıyor.							
14	Kendimi diğer insanlardan soyutlanmış hissediyorum.							
15	İstedikim zaman arkadaş bulabilirim.							
16	Beni gerçekten anlayan insanlar var.							
17	Bu kadar dışa itilmiş olmaktan ötürü mutsuzum.							
18	Çevremde insanlar var fakat benimle değiller.							
19	Konuşabileceğim insanlar var.							
20	Derdimi söyleyebileceğim insanlar var.							

Lütfen her cümleyi dikkatle okuyun ve kardeşiniz / abiniz / ablanızla olan ilişkinize ne kadar uyduğunu 1'den 5'e kadar bir sayıyı işaretleyerek belirtin.

(1=hiç uymuyor. 2= çok az uyuyor, 3= biraz uyuyor, 4=çoğunlukla uyuyor 5=tam olarak uyuyor)

Anket II		1	2	3	4	5
1	Kardeşimle çok yakın ve sıcak bir ilişkimiz var.					
2	Annem kardeşime daha çok ilgi gösterir.					
3	Kardeşimle çok iyi anlaşırız.					
4	Babamın sadece benim olmasını isterim.					
5	Kardeşimi çok kıskanırım.					
6	Annem kardeşimle ilgilenirken ilgisini çekmek için çaba gösteririm.					
7	Kardeşimi her yönden çok beğenirim.					
8	Kardeşim babamla benim olduğumdan daha yakın.					
9	Kardeşimin annemle daha çok vakit geçirmesinden çok rahatsız olurum.					
10	Kardeşimle her şeyimi paylaşırım.					
11	Kardeşim yüzünden babamın bana daha az ilgi/sevgi gösterdiğini düşünürüm.					
12	Kardeşimi geçmek/yenmek için uğraşırım.					
13	Annemin kardeşime ilgi göstermesi beni çok rahatsız eder.					
14	Kardeşimi örnek alırım.					
15	Babam kardeşime daha çok ilgi gösterir.					
16	Kardeşim beni çok kıskanır.					
17	Annemin sadece benim olmasını isterim.					
18	Kardeşimle çok kavga ederiz.					
19	Babamın kardeşime ilgi göstermesi beni çok rahatsız eder.					
20	Kardeşimin hiçbir şeyini beğenmem.					
21	Kardeşim annemle benim olduğundan daha yakın.					
22	Kardeşimle olan ilişkim benim için çok önemli.					
23	Kardeşimin babamla daha çok vakit geçirmesinden çok rahatsız olurum.					
24	Hiç sebep yokken kavga çıkarırım.					
25	Babamın kardeşime ilgi göstermesi, annemin kardeşime ilgi göstermesinden daha rahatsız edici.					
26	Kardeşimin yüzünden annemin bana daha az ilgi/sevgi gösterdiğini düşünürüm.					
27	Kardeşimle birbirimize çok benzeriz					
28	Babam kardeşimle ilgilenirken ilgisini çekmek için çaba gösteririm.					
29	Annem kardeşime ilgi göstermesi, babamın kardeşime ilgi göstermesinden daha rahatsız edici.					
Anket III	Sizden istenen, her bir ifadeyi dikkatlice okuyup size uygun olan, "kesinlikle katılmıyorum(1), katılmıyorum, katılıyorum ve tamamen katılıyorum(4)" seçeneklerinden birini seçip çarpı (X) işareti koyarak değerlendirmenizdir. Değerlendirmelerinizde hiç boş bırakmayınız.	1	2	3	4	
1	Ailem beni sever					
2	Ailem beni destekler					
3	Ailem bana saygı duyar					
4	Ailem sağlıklı					
5	İnsanlara karşı sabırlıyım					
6	İnsanlara karşı hoşgörülüyüm					
7	Genellikle neşeliyim					
8	Genellikle güler yüzlüyüm					
9	Hayatın tadını çıkartarak yaşarım					
10	Hayatı doya doya yaşarım					
11	Hayatı dilediğim gibi yaşarım					
12	Sevdiklerimle beraberim					
13	Sevdiklerimle yan yanayım					
14	Arkadaşlarımla beraber vakit geçiririm					
15	Dostlarımla beraberim					

Anket IV	Sizden istenen, her bir ifadeyi dikkatlice okuyup size uygun olan, "asla (1), nadiren (2), ara sıra (3) bazen (4), çoğunlukla (5), genelde (6), daima(7)" seçeneklerinden birini seçip çarpı (X) işareti koyarak değerlendirmenizdir. Her ifadeyi bir kez değerlendirmelisiniz. Değerlendirmelerinizde hiç boş bırakmayınız.	1	2	3	4	5	6	7
1	Arkadaşım/Arkadaşlarım duygularıma saygı gösterir.							
2	Arkadaşım/ Arkadaşlarım başka biri olsun isterdim.							
3	Arkadaşım/ Arkadaşlarım beni olduğum gibi kabul eder.							
4	Sorunlarım hakkında arkadaşım/ arkadaşlarımla konuştuğumda kendimden utanırım ya da kendimi kötü hissederim.							
5	Arkadaşlık ortamlarında kolayca keyfim kaçır.							
6	Arkadaşımın/ Arkadaşlarımla kendi problemleri olduğundan, onu bir de kendiminkilerle sıkımsak istemem.							
7	Kim olduğumu daha iyi anlamamda arkadaşım/ arkadaşlarım bana yol gösterir							
8	Bir sorunum olduğunda ya da başım sıkıştığında bunu arkadaşuma/arkadaşlarıma anlatırım.							
9	Arkadaşım/arkadaşlarıma kızgınlık duyuyorum.							
10	Arkadaşım/arkadaşlarımdan pek ilgi görmüyorum.							
11	Kızgın olduğumda arkadaşım/arkadaşlarım anlayışlı olmaya çalışır.							
12	Arkadaşım/arkadaşlarım bir şeyin beni rahatsız ettiğini hissederse, bana nedenini sorar.							

EK-2

KİŞİSEL BİLGİ FORMU-I (GENÇ YETİŞKİNLER İÇİN)
Sevgili Öğrenciler,

Sizlerin günlük yaşamları hakkında daha fazla bilgi edinmek için bir çalışma planlanmıştır. Bu amaçla aşağıda bazı sorular ve anketler bulunmaktadır. Amacımız sadece bazı konulardaki düşünceleriniz öğrenmektir. Bizim için, tüm soruları okumanız ve samimiyetle işaretlemeniz önemlidir. Lütfen aşağıdaki tüm soruları dikkatle okuyup ve *eksiksiz* doldurmaya özen gösteriniz. Katılımınız için çok teşekkür ederim.

Görüşmeye katılmak ister misiniz?
Evet ise cevabınız; telefon numaranızı ve isminizi/soyisminizi yazınız.

Egei SUMBAS
İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık ABD
Araştırma Görevlisi

Cinsiyetiniz	Kadın ¹ () Erkek ² ()				
Yaşınız <small>rikarla yazınız</small>	()				
Bölümünüz	()				
Sınıfınız	() ¹ 1.Sınıf () ² 2.Sınıf () ³ 3.Sınıf () ⁴ 4.Sınıf () ⁵ Mezun				
Annenizin öğrenim durumu	() ¹ Okur yazar değil () ² Okur yazar () ³ İlkokul () ⁴ Ortaokul () ⁵ Lise () ⁶ Üniversite - Yüksekokul () ⁷ Lisansüstü - Doktora				
Babanızın öğrenim durumu	() ¹ Okur yazar değil () ² Okur yazar () ³ İlkokul () ⁴ Ortaokul () ⁵ Lise () ⁶ Üniversite - Yüksekokul () ⁷ Lisansüstü - Doktora				
Kaç kardeşiniz (Siz dahil)	() ¹ Yok () ² 1 - 2 () ³ 3 - 5 () ⁴ 6 ve üzeri				
Ailenin kaçınıcı çocuğusunuz <small>rikarla yazınız</small>	()				
Anneniz	() ¹ Hayatta () ² Hayatta değil				
Babanız	() ¹ Hayatta () ² Hayatta değil				
Kiminle yaşıyorsunuz	() ¹ Annemle () ² Babamla () ³ Her ikisi ile birlikte () ⁴ Eşimle () ⁵ Yalnız				
Hangi kardeşinizi değerlendirdiniz (abi, abla, küçük kardeş vb)	()				
Kız kardeşlerinize mi kendinizi yakın hissedersiniz, erkek kardeşlerinize mi?	Kız ¹ () Erkek ² ()				
Değerlendirdiğiniz kardeşinizle birlikte mi yaşıyorsunuz?	() ¹ Evet () ² Hayır				
Değerlendirdiğiniz kardeşinizle aranızdaki yaş farkı ne kadar? <small>rikarla yazınız</small>	()				
ANKET I	Aşağıda kendinizi nasıl gördüğünüze ve hissettiğinize dair ifadeler yer almaktadır. Size uygun olacak şekilde işaretleyiniz. (1=Hiç uygun değil, 2= Nadiren Uygun, 3=Bazen Uygun, 4=Sık Sık Uygun)	1	2	3	4
1	Kendimi çevremdeki insanlarla uyum içinde hissediyorum.				
2	Arkadaşım yok.				
3	Başvurabileceğim hiç kimse yok.				
4	Kendimi yalnız hissetmiyorum.				
5	Kendimi bir arkadaş grubunun bir parçası olarak hissediyorum.				
6	Çevremdeki insanlarla birçok ortak yönüm var.				
7	Artık hiç kimseyle samimi değilim.				
8	İlgilerim ve fikirlerim çevremdekilerce paylaşılmıyor.				
9	Dışa dönük bir insanım.				
10	Kendime yakın hissettiğim insanlar var.				
11	Kendimi toplum dışı bırakılmış hissediyorum.				
12	Sosyal ilişkilerim yüzeyseldir.				
13	Hiç kimse beni gerçekten iyi tanımıyor.				
14	Kendimi diğer insanlardan soyutlanmış hissediyorum.				
15	İstedğim zaman arkadaş bulabilirim.				
16	Beni gerçekten anlayan insanlar var.				
17	Bu kadar dışa itilmiş olmaktan ötürü mutsuzum.				
18	Çevremde insanlar var fakat benimle değiller.				
19	Konuşabileceğim insanlar var.				
20	Derdimi söyleyebileceğim insanlar var.				

ANKET II

Lütfen her cümleyi dikkatle okuyun ve kardeşiniz / abiniz / ablanızla olan ilişkinize ne kadar uyduğunu 1'den 5'e kadar bir sayıyı işaretleyerek belirtin.

(1=hiç uymuyor, , 5=tam olarak uyuyor)

		1	2	3	4	5
1	Kardeşimle çok yakın ve sıcak bir ilişkimiz var.					
2	Annem kardeşime daha çok ilgi gösterir.					
3	Kardeşimle çok iyi anlaşırız.					
4	Babamın sadece benim olmasını isterim.					
5	Kardeşimi çok kıskanırım.					
6	Annem kardeşimle ilgilenirken ilgisini çekmek için çaba gösteririm.					
7	Kardeşimi her yönden çok beğenirim.					
8	Kardeşim babamla benim olduğumdan daha yakın.					
9	Kardeşimin annemle daha çok vakit geçirmesinden çok rahatsız olurum.					
10	Kardeşimle her şeyimi paylaşırım.					
11	Kardeşim yüzünden babamın bana daha az ilgi/sevgi gösterdiğini düşünürüm.					
12	Kardeşimi geçmek/yenmek için uğraşırım.					
13	Annemin kardeşime ilgi göstermesi beni çok rahatsız eder.					
14	Kardeşimi örnek alırım.					
15	Babam kardeşime daha çok ilgi gösterir.					
16	Kardeşim beni çok kıskanır.					
17	Annemin sadece benim olmasını isterim.					
18	Kardeşimle çok kavga ederiz.					
19	Babamın kardeşime ilgi göstermesi beni çok rahatsız eder.					
20	Kardeşimin hiçbir şeyini beğenmem.					
21	Kardeşim annemle benim olduğumdan daha yakın.					
22	Kardeşimle olan ilişkim benim için çok önemli.					
23	Kardeşimin babamla daha çok vakit geçirmesinden çok rahatsız olurum.					
24	Hiç sebep yokken kavga çıkarırım.					
25	Babamın kardeşime ilgi göstermesi, annemin kardeşime ilgi göstermesinden daha rahatsız edici.					
26	Kardeşimin yüzünden annemin bana daha az ilgi/sevgi gösterdiğini düşünürüm.					
27	Kardeşimle birbirimize çok benzeriz					
28	Babam kardeşimle ilgilenirken ilgisini çekmek için çaba gösteririm.					
29	Annem kardeşime ilgi göstermesi, babamın kardeşime ilgi göstermesinden daha rahatsız edici.					

ANKET III

	Lütfen aşağıdaki maddelerin, size ne derece uygun olduğuna (sizi ne derece tanımladığına) karar veriniz. Buna göre, ifadelerin karşısındaki uygun rakamı daire içine alarak işaretleyiniz. Lütfen bütün maddeleri işaretleyiniz. 1- Hiç uygun değil, 2- Biraz uygun, 3- Orta derecede uygun. 4- Çoğunlukla uygun. 5-Tamamen uygun	1	2	3	4	5
1	Geleceğe yönelik planlar yapmaktan hoşlanırım.					
2	Yaşamımda zevk alarak yaptığım etkinlik sayısı azdır					
3	Genel olarak kendimi neşeli hissediyorum.					
4	Geriyi dönüp baktığımda istediklerimin çoğunu elde edemediğimi görüyorum.					
5	Kişilik özelliklerimden genel olarak memnunuz.					
6	İstedğim nitelikte ve sayıda arkadaşım olmamasına üzülüyorum.					
7	Günlük yaşamımdaki sorumluluklarımı başarıyla yerine getiririm.					
8	Ulaşmak istediğim ideallerim var.					
9	İlgi ve yeteneklerime uygun etkinliklerin yaşamımdaki yeri istediğim ölçüdedir.					
10	Küçük sorunları bile büyütürüm.					
11	Kendimi genel olarak canlı ve enerjik hissedirim.					
12	Yakın gelecekte yaşamımda güzel gelişmeler olacağına inanıyorum.					
13	Kişilerarası ilişkilerde sıklıkla hayal kırıklığı yaşıyorum.					
14	Yaşamıma beni ona bağlayacak anlamlar katmakta zorlanmam.					
15	Beni eğlendiren faaliyetlere yeterince katılmıyorum.					
16	Umutlarımın gerçekleşeceğine inanıyorum.					
17	Mümkün olsa geçmiş hayatımı değiştiririm.					
18	Ailemle olan ilişkilerimden memnunuz.					
19	Genelde hüzünlü ve düşünceliyim.					
20	Yaşamımda yapmam gerekenleri düşünmek hoşuma gider.					
21	Kendimi yalnız hissediyorum.					
22	Amaçlarıma ulaşmak için çevremdeki olanakları etkili bir şekilde kullanabilirim.					
23	Genel olarak kendimi huzurlu hissediyorum.					
24	Başkalarının mutlu görüldüğü kadar mutlu olmayı isterdim					
25	Sorunları yaşamın öğretici ve doğal bir parçası olarak görürüm.					
26	Çevremdeki insanların yaşamlarına imreniyorum.					
27	Amaçlarıma ulaşmak için yeterince kararlı davranabilirim.					
28	Yaşamımı genel olarak monoton ve sıkıcı buluyorum.					
29	Sosyal ilişkilerimdeki girişkenlik yanımdan hoşnutum.					
30	Kendime hedefler koymakta zorlanıyorum.					
31	İç dünyamın zaman geçtikçe zenginleştiğini hissediyorum.					
32	Tandığım insanların çoğundan daha fazla sıkıntım var.					
33	Yaşamın zorluklarıyla baş etme gücüne güveniyorum.					
34	Sevilen ve güvenilen biri olduğumu hissediyorum.					
35	Geçmişte yaptığım hatalardan dolayı yoğun suçluluk duygusu yaşıyorum.					
36	Serbest zamanlarımda zevkle vakit geçirecek bir uğraşı bulurum.					
37	Yaşamım başarısızlıklarla dolu.					
38	Güçlükle karşımda çabuk pes ederim.					
39	Çevremde ihtiyaç duyduğumda destek alabileceğim insanlar var.					
40	Sıklıkla ümitsiz ve çökkün hissediyorum.					
41	Okumak ve çalışmak benim için zevkli uğraşlardır.					
42	İsteklerime ve değerlerime uygun bir hayat sürüyorum.					
43	Ailemle olan ilişkilerimde sorunlar yaşıyorum.					
44	Yaşama iyimser bir açıyla bakabilme yönümden memnunuz.					
45	Arkadaşlarıma kendimi istediğim gibi ifade edemiyorum.					
46	Başkalarına yardım edebilme ve onlara destek olma becerimden hoşnutum.					

ANKET IV

		1	2	3	4	5	6	7
	Aşağıdaki maddeler romantik ilişkilerinizde hissettiğiniz duygularla ilgilidir. Bu araştırmada sizin ilişkinizde yalnızca şu anda değil, genel olarak neler olduğuyla ya da neler yaşadığınızla ilgilenecektir. Maddelerde sözü geçen "birlikte olduğum kişi" ifadesi ile romantik ilişkide bulunduğunuz kişi kastedilmektedir. Eğer halihazırda bir romantik ilişki içerisinde değilseniz, aşağıdaki maddeleri bir ilişki içinde olduğunuzu varsayarak cevaplayınız. Her bir maddenin ilişkilerinizdeki duygu ve düşüncelerinizi ne oranda yansıttığını karşılardaki 7 aralıklı ölçek üzerinde, ilgili rakam üzerine çarpı (X) koyarak gösteriniz.							
1	Birlikte olduğum kişinin sevgisini kaybetmekten korkarım.							
2	Gerçekte ne hissettiğimi birlikte olduğum kişiye göstermemeyi tercih ederim.							
3	Sıklıkla, birlikte olduğum kişinin artık benimle olmak istemeyeceği korkusuna kapılırım.							
4	Özel duygu ve düşüncelerimi birlikte olduğum kişiyle paylaşmak konusunda kendimi rahat hissederim.							
5	Sıklıkla, birlikte olduğum kişinin beni gerçekten sevmediği kaygısına kapılırım.							
6	Romantik ilişkide olduğum kişilere güvenip inanmak konusunda kendimi rahat bırakmakta zorlanırım.							
7	Romantik ilişkide olduğum kişilerin beni, benim onları önemseyemediğim kadar önemsemeyeceklerinden endişe duyarım.							
8	Romantik ilişkide olduğum kişilere yakın olma konusunda çok rahatımdır.							
9	Sıklıkla, birlikte olduğum kişinin bana duyduğu hislerin benim ona duyduğum hisler kadar güçlü olmasını isterim.							
10	Romantik ilişkide olduğum kişilere açılma konusunda kendimi rahat hissetmem.							
11	İlişkilerimi kafama çok takarım.							
12	Romantik ilişkide olduğum kişilere fazla yakın olmamayı tercih ederim.							
13	Benden uzakta olduğumda, birlikte olduğum kişinin başka birine ilgi duyabileceği korkusuna kapılırım.							
14	Romantik ilişkide olduğum kişi benimle çok yakın olmak istediğinde rahatsızlık duyarım.							
15	Romantik ilişkide olduğum kişilere duygularımı gösterdiğimde, onların benim için aynı şeyleri hissetmeyeceğinden korkarım.							
16	Birlikte olduğum kişiyle kolayca yaklaşabilirim.							
17	Birlikte olduğum kişinin beni terk edeceğinden pek endişe duymam.							
18	Birlikte olduğum kişiyle yaklaşmak bana zor gelmez.							
19	Romantik ilişkide olduğum kişi kendimden şüphe etmeme neden olur.							
20	Genellikle, birlikte olduğum kişiyle sorunlarımı ve kaygılarımı tartışırım.							
21	Terk edilmekten pek korkmam.							
22	Zor zamanlarında, romantik ilişkide olduğum kişiden yardım istemek bana iyi gelir.							
23	Birlikte olduğum kişinin, bana benim istediğim kadar yaklaşmak istemediğini düşünürüm.							
24	Birlikte olduğum kişiye hemen hemen her şeyi anlatırım.							
25	Romantik ilişkide olduğum kişiler bazen bana olan duygularını sebepsiz yere değiştirirler.							
26	Başımдан geçenleri birlikte olduğum kişiyle konuşurum.							
27	Çok yakın olma arzumu bazen insanları korkutup uzaklaştırır.							
28	Birlikte olduğum kişiler benimle çok yaklaştığında gergin hissederim.							
29	Romantik ilişkide olduğum bir kişi beni yakından tanıdıkça, "gerçek ben"den hoşlanmayacağımdan korkarım.							
30	Romantik ilişkide olduğum kişilere güvenip inanma konusunda rahatımdır.							
31	Birlikte olduğum kişiden ihtiyaç duyduğum şefkat ve desteği görememek beni öfkeliendirir.							
32	Romantik ilişkide olduğum kişiye güvenip inanmak benim için kolaydır.							
33	Başka insanlara denk olamamaktan endişe duyarım.							
34	Birlikte olduğum kişiye şefkat göstermek benim için kolaydır.							
35	Birlikte olduğum kişi beni sadece kızgın olduğunda önemser.							
36	Birlikte olduğum kişi beni ve ihtiyaçlarımı gerçekten anlar.							

Görüşmeye katılmak ister misiniz?
Evet ise cevabınız, telefon numaranızı ve
isminizi/soyisminizi yazınız.

KİŞİSEL BİLGİ FORMU III (ORTA YETİŞKİNLER İÇİN)

Sayın Katılımcı / Veli

Sizlerin günlük yaşantıları hakkında daha fazla bilgi edinmek için bir çalışma planlanmıştır. Bu amaçla aşağıda bazı sorular ve anketler bulunmaktadır. Amacımız sadece bazı konulardaki düşüncelerinizi öğrenmektir. Bizim için, tüm soruları okumamız ve samimiyetle işaretlemeniz önemlidir. Lütfen aşağıdaki tüm soruları dikkatle okuyup ve *eksiksiz* doldurmaya özen gösteriniz. Katılımınız için çok teşekkür ederim.

Ezgi SUMBAS
İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık ABD

İyettiniz	Kadın ¹ ()	Erkek ² ()						
Yaşınız <small>rakamla yazınız</small>	()							
Öğrenim durumunuz	() ¹ Okur yazar değil () ² Okur yazar () ³ İlkokul () ⁴ Ortaokul () ⁵ Lise () ⁶ Üniversite - Yüksekokul () ⁷ Lisansüstü - Doktora							
Kaç kardeşiniz (Siz dahil)	() ¹ Yok () ² 1 - 2 () ³ 3 - 5 () ⁴ 6 ve üzeri							
Ailenin kaçınıcı çocuğusunuz <small>rakamla yazınız</small>	()							
Anneniz	() ¹ Hayatta		() ² Hayatta değil					
Babanız	() ¹ Hayatta		() ² Hayatta değil					
Çocuğunuz var mı?	() ¹ Evet		() ² Hayır					
Kiminle yaşıyorsunuz	() ¹ Annemle () ² Babamla () ³ Her ikisi ile birlikte () ⁴ Eşimle () ⁵ Yalnız							
Hangi kardeşinizi değerlendirdiniz (abi, abla, küçük kardeş vb)	()							
Kız kardeşlerinize mi kendinizi yakın hissedersiniz, erkek kardeşlerinize mi?	Kız ¹ ()		Erkek ² ()					
Değerlendirdiğiniz kardeşinizle birlikte mi yaşıyorsunuz?	() ¹ Evet		() ² Hayır					
Değerlendirdiğiniz kardeşinizle aranızdaki yaş farkı ne kadar? <small>rakamla yazınız</small>	()							
Ne sıklıkla kardeşlerinize bir araya gelirsiniz?	() ¹ Hiçbir zaman () ² Nadiren () ³ Ara sıra () ⁴ Çoğunlukla () ⁵ Her zaman							
Kardeşlerinize aynı şehirde mi yaşıyorsunuz?	() ¹ Evet		() ² Hayır					
Kardeşinizle telefonla ne sıklıkla konuşursunuz?	() ¹ Hiçbir zaman () ² Nadiren () ³ Ara sıra () ⁴ Çoğunlukla () ⁵ Her zaman							
ANKET I	Aşağıda kendinizi nasıl gördüğünüze ve hissettiğinize dair ifadeler yer almaktadır. Size uygun olacak şekilde işaretleyiniz. (1=Hiç uygun değil, 2=Nadiren Uygun, 3=Bazen Uygun, 4=Sık Sık Uygun)				1	2	3	4
1	Kendimi çevremdeki insanlarla uyum içinde hissediyorum.							
2	Arkadaşım yok.							
3	Başvurabileceğim hiç kimse yok.							
4	Kendimi yalnız hissetmiyorum.							
5	Kendimi bir arkadaş grubunun bir parçası olarak hissediyorum.							
6	Çevremdeki insanlarla birçok ortak yönüm var.							
7	Artık hiç kimseyle samimi değilim.							
8	İlgilerim ve fikirlerim çevremdekilerce paylaşılmıyor.							
9	Dışa dönük bir insanım.							
10	Kendime yakın hissettiğim insanlar var.							
11	Kendimi toplum dışı bırakılmış hissediyorum.							
12	Sosyal ilişkilerim yüzeyseldir.							
13	Hiç kimse beni gerçekten iyi tanımıyor.							
14	Kendimi diğer insanlardan soyutlanmış hissediyorum.							
15	İstedğim zaman arkadaş bulabilirim.							
16	Beni gerçekten anlayan insanlar var.							
17	Bu kadar dışa itilmiş olmaktan ötürü mutsuzum.							
18	Çevremde insanlar var fakat benimle değiller.							
19	Konuşabileceğim insanlar var.							
20	Derdimi söyleyebileceğim insanlar var.							

ANKET II

Aşağıda kardeş ilişkilerini tanımlayan bazı cümleler var. Lütfen her cümleyi dikkatle okuyun ve kardeşiniz / abiniz / ablanızla olan ilişkinize ne kadar uyduğunu 1'den 5'e kadar bir sayıyı işaretleyerek belirtin.
(1=hiç uymuyor, 5=tam olarak uyuyor)

		1	2	3	4	5
1	Kardeşimle çok yakın ve sıcak bir ilişkimiz var.					
2	Annem kardeşime daha çok ilgi gösterir.					
3	Kardeşimle çok iyi anlaşırız.					
4	Babamın sadece benim olmasını isterim.					
5	Kardeşimi çok kıskanırım.					
6	Annem kardeşimle ilgilenirken ilgisini çekmek için çaba gösteririm.					
7	Kardeşimi her yönden çok beğenirim.					
8	Kardeşim babamla benim olduğundan daha yakın.					
9	Kardeşimin annemle daha çok vakit geçirmesinden çok rahatsız olurum.					
10	Kardeşimle her şeyimi paylaşırım.					
11	Kardeşim yüzünden babamın bana daha az ilgi/sevgi gösterdiğini düşünürüm.					
12	Kardeşimi geçmek/yenmek için uğraşırım.					
13	Annemin kardeşime ilgi göstermesi beni çok rahatsız eder.					
14	Kardeşimi örnek alırım.					
15	Babam kardeşime daha çok ilgi gösterir.					
16	Kardeşim beni çok kıskanır.					
17	Annemin sadece benim olmasını isterim.					
18	Kardeşimle çok kavga ederiz.					
19	Babamın kardeşime ilgi göstermesi beni çok rahatsız eder.					
20	Kardeşimin hiçbir şeyini beğenmem.					
21	Kardeşim annemle benim olduğundan daha yakın.					
22	Kardeşimle olan ilişkim benim için çok önemli.					
23	Kardeşimin babamla daha çok vakit geçirmesinden çok rahatsız olurum.					
24	Hiç sebep yokken kavga çıkarırım.					
25	Babamın kardeşime ilgi göstermesi, annemin kardeşime ilgi göstermesinden daha rahatsız edici.					
26	Kardeşimin yüzünden annemin bana daha az ilgi/sevgi gösterdiğini düşünürüm.					
27	Kardeşimle birbirimize çok benzeriz					
28	Babam kardeşimle ilgilenirken ilgisini çekmek için çaba gösteririm.					
29	Annem kardeşime ilgi göstermesi, babamın kardeşime ilgi göstermesinden daha rahatsız edici.					

ANKET III

	Lütfen aşağıdaki maddelerin, size ne derece uygun olduğuna (sizi ne derece tanımladığına) karar veriniz. Buna göre, ifadelerin karşısındaki uygun rakamı daire içine alarak işaretleyiniz. Lütfen bütün maddeleri işaretleyiniz. 1- Hiç uygun değil, 2- Biraz uygun, 3- Orta derecede uygun. 4- Çoğunlukta uygun. 5-Tamamen uygun	1	2	3	4	5
1	Geleceğe yönelik planlar yapmaktan hoşlanırım.					
2	Yaşamımda zevk alarak yaptığım etkinlik sayısı azdır					
3	Genel olarak kendimi neşeli hissediyorum.					
4	Geriye dönüp baktığımda istediklerimin çoğunu elde edemediğimi görüyorum.					
5	Kişilik özelliklerimden genel olarak memnunuzum.					
6	İstediğim nitelikte ve sayıda arkadaşım olmamasına üzülüyorum.					
7	Günlük yaşamımdaki sorumluluklarımı başarıyla yerine getiririm.					
8	Ulaşmak istediğim ideallerim var.					
9	İlgi ve yeteneklerime uygun etkinliklerin yaşamımdaki yeri istediğim ölçüdedir.					
10	Küçük sorunları bile büyütürüm.					
11	Kendimi genel olarak canlı ve enerjik hissederim.					
12	Yakın gelecekte yaşamımda güzel gelişmeler olacağına inanıyorum.					
13	Kişilerarası ilişkilerde sıklıkla hayal kırıklığı yaşıyorum.					
14	Yaşamıma beni ona bağlayacak anlamlar katmakta zorlanmam.					
15	Beni eğlendiren faaliyetlere yeterince katılmıyorum.					
16	Umutlarımın gerçekleşeceğine inanıyorum.					
17	Mümkün olsa geçmiş hayatımı değiştiririm.					
18	Ailemle olan ilişkilerimden memnunuzum.					
19	Genelde hüzünlü ve düşünceliyim.					
20	Yaşamımda yapmam gerekenleri düşünmek hoşuma gider.					
21	Kendimi yalnız hissediyorum.					
22	Amaçlarıma ulaşmak için çevremdeki olanakları etkili bir şekilde kullanabilirim.					
23	Genel olarak kendimi huzurlu hissediyorum.					
24	Başkalarının mutlu görüldüğü kadar mutlu olmayı isterdim					
25	Sorunları yaşamın öğretici ve doğal bir parçası olarak görürüm.					
26	Çevremdeki insanların yaşamlarına imreniyorum.					
27	Amaçlarıma ulaşmak için yeterince kararlı davranabilirim.					
28	Yaşamımı genel olarak monoton ve sıkıcı buluyorum.					
29	Sosyal ilişkilerimdeki girişkenlik yanımdan hoşnutum.					
30	Kendime hedefler koymakta zorlanıyorum.					
31	İç dünyamın zaman geçtikçe zenginleştiğini hissediyorum.					
32	Tandığım insanların çoğundan daha fazla sıkıntım var.					
33	Yaşamın zorluklarıyla baş etme gücüme güveniyorum.					
34	Sevilen ve güvenilen biri olduğumu hissediyorum.					
35	Geçmişte yaptığım hatalardan dolayı yoğun suçluluk duygusu yaşıyorum.					
36	Serbest zamanlarımda zevkle vakit geçirecek bir uğraşı bulurum.					
37	Yaşamım başarısızlıklarla dolu.					
38	Güçlükler karşısında çabuk pes ederim.					
39	Çevremde ihtiyaç duyduğunda destek alabileceğim insanlar var.					
40	Sıklıkla ümitsiz ve çökkün hissediyorum.					
41	Okumak ve çalışmak benim için zevkli uğraşlardır.					
42	İsteklerime ve değerlerime uygun bir hayat sürüyorum.					
43	Ailemle olan ilişkilerimde sorunlar yaşıyorum.					
44	Yaşama iyimser bir açıyla bakabilme yönümden memnunuzum.					
45	Arkadaşlarıma kendimi istediğim gibi ifade edemiyorum.					
46	Başkalarına yardım edebilme ve onlara destek olma becerimden hoşnutum.					

ANKET IV

	1	2	3	4	5	6	7
Aşağıdaki maddeler romantik ilişkilerinizde hissettiğiniz duygularla ilgilidir. Bu araştırmada sizin ilişkinizde yalnızca şu anda değil, genel olarak neler olduğuyula ya da neler yaşadığınızla ilgilenmekteyiz. Maddelerde sözü geçen "birlikte olduğum kişi" ifadesi ile romantik ilişkide bulunduğunuz kişi kastedilmektedir. Eğer halihazırda bir romantik ilişki içerisinde değilseniz, aşağıdaki maddeleri bir ilişki içinde olduğunuzu varsayarak cevaplandırınız. Her bir maddenin ilişkilerinizdeki duygu ve düşüncelerinizi ne oranda yansıttığını karşılarındaki 7 aralıklı ölçek üzerinde, ilgili rakam üzerine çarpı (X) koyarak gösteriniz.							
1 Birlikte olduğum kişinin sevgisini kaybetmekten korkarım.							
2 Gerçekte ne hissettiğimi birlikte olduğum kişiye göstermemeyi tercih ederim.							
3 Sıklıkla, birlikte olduğum kişinin artık benimle olmak istemeyeceği korkusuna kapılırım.							
4 Özel duygu ve düşüncelerimi birlikte olduğum kişiyle paylaşmak konusunda kendimi rahat hissedirim.							
5 Sıklıkla, birlikte olduğum kişinin beni gerçekten sevmediği kaygısına kapılırım.							
6 Romantik ilişkide olduğum kişilere güvenip inanmak konusunda kendimi rahat bırakmakta zorlanırım.							
7 Romantik ilişkide olduğum kişilerin beni, benim onları önemseyemediğim kadar önemsemeyeceklerinden endişe duyarım.							
8 Romantik ilişkide olduğum kişilere yakın olma konusunda çok rahatımdır.							
9 Sıklıkla, birlikte olduğum kişinin bana duyduğu hislerin benim ona duyduğum hisler kadar güçlü olmasını isterim.							
10 Romantik ilişkide olduğum kişilere açılma konusunda kendimi rahat hissetmem.							
11 İlişkilerimi kafama çok takarım.							
12 Romantik ilişkide olduğum kişilere fazla yakın olmamayı tercih ederim.							
13 Benden uzakta olduğunda, birlikte olduğum kişinin başka birine ilgi duyabileceği korkusuna kapılırım.							
14 Romantik ilişkide olduğum kişi benimle çok yakın olmak istediğinde rahatsızlık duyarım.							
15 Romantik ilişkide olduğum kişilere duygularımı gösterdiğimde, onların benim için aynı şeyleri hissetmeyeceğinden korkarım.							
16 Birlikte olduğum kişiyle kolayca yakınlaşabilirim.							
17 Birlikte olduğum kişinin beni terk edeceğinden pek endişe duymam.							
18 Birlikte olduğum kişiyle yakınlaşmak bana zor gelmez.							
19 Romantik ilişkide olduğum kişi kendimden şüphe etmeme neden olur.							
20 Genellikle, birlikte olduğum kişiyle sorunlarımı ve kaygılarımı tartışırım.							
21 Terk edilmekten pek korkmam.							
22 Zor zamanlarımda, romantik ilişkide olduğum kişiden yardım istemek bana iyi gelir.							
23 Birlikte olduğum kişinin, bana benim istediğim kadar yakınlaşmak istemediğini düşünürüm.							
24 Birlikte olduğum kişiye hemen hemen her şeyi anlatırım.							
25 Romantik ilişkide olduğum kişiler bazen bana olan duygularımı sebepsiz yere değiştirirler.							
26 Başımдан geçenleri birlikte olduğum kişiyle konuşurum.							
27 Çok yakın olma arzumu bazen insanları korkutup uzaklaştırır.							
28 Birlikte olduğum kişiler benimle çok yakınlaştığında gergin hissedirim.							
29 Romantik ilişkide olduğum bir kişi beni yakından tanıdıktan sonra, "gerçek ben"den hoşlanmayacağından korkarım.							
30 Romantik ilişkide olduğum kişilere güvenip inanma konusunda rahatımdır.							
31 Birlikte olduğum kişiden ihtiyaç duyduğum şefkat ve desteği görememek beni öfkelenendirir.							
32 Romantik ilişkide olduğum kişiye güvenip inanmak benim için kolaydır.							
33 Başka insanlara denk olamamaktan endişe duyarım.							
34 Birlikte olduğum kişiye şefkat göstermek benim için kolaydır.							
35 Birlikte olduğum kişi beni sadece kızgın olduğunda önemser.							
36 Birlikte olduğum kişi beni ve ihtiyaçlarımı gerçekten anlar.							

EK-4

Evrak Tarih ve Sayısı: 47/10/2019-E.25588

T.C.
MALATYA VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 61316475-44-E.20211369
Konu : Anket Uygulama İzin Onayı
(Ezgi SUMBAS)

17.10.2019

İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)

İlgi: a) 25/09/2019 tarih ve 18730 sayılı yazınız
b) Valilik Makamının 16.10.2019 tarih ve 20162895 sayılı onayı.

Üniversiteniz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Ana Bilim Dalı Psikolojik Danışma ve Rehberlik Bilim Dalı Doktora öğrencisi Ezgi SUMBAS'ın Doç. Dr. Özcan SEZER'in danışmanlığında yürütmekte olduğu "Ergenlerin, Genç Yetişkinlerin ve Orta Yetişkinlerin Kardeş İlişkilerinin İncelenmesi" konulu anket çalışmasına ait ilgi (a) yazılarınıza istinaden alınan ilgi (b) onay ekte gönderilmiştir.

Bilgilerinizi ve anket sonucunun müdürlüğümüze bildirilmesini arz ederim.

Ali TATLI
İl Millî Eğitim Müdürü

Eki : 1- İlgi (b) onay

Adres: Şhi.Hamit Fendoğlu Cad. 44300 Merkez/MALATYA
Elektronik Ağ: malatya.meb.gov.tr
e-posta: ortaoğretim44@meb.gov.tr

Bilgi için: Ortaöğretimşubesi Dahili4506-07-08
Tel: 0 (422) 280 44 00
Faks: 0 (422) 280 45 40

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evrakorgu.meb.gov.tr> adresinden 27d8-7aad-3179-b048-19fc koda ile teyit edilebilir.

T.C.
MALATYA VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 61316475-44-E.20162895
Konu : Anket Uygulama İzin Onayı
(Ezgi SUMBAS)

16.10.2019

VALİLİK MAKAMINA

İlgi : MEB. Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün 22.08.2017 tarih ve 12607291 sayılı 2017/25 Genelgesi.

İnönü Üniversitesi Rektörlüğünün 25/09/2019 tarih ve 18730 sayılı yazılarında, Üniversitenin Eğitim Bilimleri Enstitüsü Ana Bilim Dalı Psikolojik Danışma ve Rehberlik Bilim Dalı Doktora öğrencisi Ezgi SUMBAS'ın Doç. Dr. Özcan SEZER'in danışmanlığında yürütmekte olduğu "Ergenlerin, Genç Yetişkinlerin ve Orta Yetişkinlerin Kardeş İlişkilerinin İncelenmesi" konulu araştırmasına istinaden Battalgazi İlçesindeki Lise öğrencilerine anket uygulamayı talep etmekte olup, Anket-Tez Araştırma ve Değerlendirme Komisyonumuz, 09/10/2019 tarihinde yapılan toplantıda; ilgili yasal düzenlemelerde belirtilen ilke, esas ve amaçlara aykırılık teşkil etmeyecek şekilde, denetimleri ilgili okul müdürlüğü tarafından gerçekleştirilmek üzere, derslerin aksatılmaması kaydıyla gönüllülük esasına göre anket uygulamasını uygun görmüş olup, Müdürlüğümüzce de uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde olurlarınıza arz ederim.

Erhan PELİTOĞLU
İl Millî Eğitim Müdür Yardımcısı

OLUR
16.10.2019

Ali TATLI
Vali a.
İl Millî Eğitim Müdürü

EK-5

Evrak Tarih ve Sayısı: 06/12/2019-E.94446

T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ

Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı

Sayı : 50235129-100
Konu : Öğr. Ezgi SUMBAS

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : 13/11/2019 tarihli ve 86481 sayılı yazınız,

Enstitünüz Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Psikolojik Danışma ve Rehberlik Bilim Dalı Doktora öğrencisi Ezgi SUMBAS'ın; Doç. Dr. Özcan SEZER danışmanlığında, yürütmekte olduğu "Ergenlerin, Genç Yetişkinlerin ve Orta Yetişkinlerin Kardeş İlişkilerinin İncelenmesi" konulu tez çalışması gereği olarak MALATYA/Battalgazi merkezinde bulunan Ortaokullarda ilgi yazı ekinde belirtilen anketi uygulayarak veri toplama talebine ilişkin Malatya Valiliği İl Millî Eğitim Müdürlüğü' nün 04.12.2019 tarih ve E.24088036 sayılı cevabi yazısı ekte gönderilmiştir. Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

e-İmzalıdır
Prof.Dr. İbrahim TÜRKMEN
Rektör Yardımcısı V.

Ek: İlgili yazı

İnönü Üniversitesi Rektörlüğü Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı, Öğrenci Merkezi
Telefon No: 04223773090 Faks No: 04223410053
E-Posta: ogrenci@inonu.edu.tr İnternet Adresi:
<https://www.inonu.edu.tr/tr/cms/ogrenci>

Bilgi İçin: Nuray KOMİ
Unvan: Memur
Telefon No: 4223773051

Bu belge 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5. Maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Evrak Tarih ve Sayısı: 06/12/2019-E.29774

T.C.
MALATYA VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 61316475-44-E.24088306
Konu : Anket Uygulama İzin Onayı
(Ezgi SUMBAS)

04.12.2019

İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)

İlgi: a) 18/11/2019 tarih ve 22653sayılı yazınız
b) Valilik Makamının 03.12.2019 tarih ve 24008071 sayılı onayı.

Üniversiteniz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Ana Bilim Dalı Psikolojik Danışma ve Rehberlik Bilim Dalı Doktora öğrencisi Ezgi SUMBAS'ın Doç. Dr. Özcan SEZER'in danışmanlığında yürütmekte olduğu "Ergenlerin, Genç Yetişkinlerin ve Orta Yetişkinlerin Kardeş İlişkilerinin İncelenmesi" konulu anket çalışmasına ait ilgi (a) yazılarınıza istinaden alınan ilgi (b) onay ekte gönderilmiştir.

Bilgilerinizi ve anket sonucunun müdürlüğümüze bildirilmesini arz ederim.

Ali TATLI
İl Millî Eğitim Müdürü

Ek : 1- İlgi (b) onay

T.C.
MALATYA VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 61316475-44-E.24008071
Konu : Anket Uygulama İzin Onayı
(Ezgi SUMBAS)

03.12.2019

VALİLİK MAKAMINA

İlgi : MEB. Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü'nün 22.08.2017 tarih ve 12607291 sayılı 2017/25 Genelgesi.

İnönü Üniversitesi Rektörlüğü'nün 18/11/2019 tarih ve 22653 sayılı yazılarında, Üniversitenin Eğitim Bilimleri Enstitüsü Ana Bilim Dalı Psikolojik Danışma ve Rehberlik Bilim Dalı Doktora öğrencisi Ezgi SUMBAS'ın Doç. Dr. Özcan SEZER'in danışmanlığında yürütmekte olduğu "Ergenlerin, Genç Yetişkinlerin ve Orta Yetişkinlerin Kardeş İlişkilerinin İncelenmesi" konulu araştırmasına istinaden Battalgazi ilçesindeki ortaokullarda ki öğrencilere anket uygulamayı talep etmekte olup, Anket-Tez Araştırma ve Değerlendirme Komisyonumuz, 26/11/2019 tarihinde yapılan toplantıda; ilgili yasal düzenlemelerde belirtilen ilke, esas ve amaçlara aykırılık teşkil etmeyecek şekilde, denetimleri ilgili okul müdürlüğü tarafından gerçekleştirilmek üzere, derslerin aksatılmaması kaydıyla gönüllülük esasına göre anket uygulamasını uygun görmüş olup, Müdürlüğümüzce de uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde olurlarınıza arz ederim.

Erhan PELİTOĞLU
İl Millî Eğitim Müdür Yardımcısı

OLUR
03.12.2019

Ali TATLI
Vali a.
İl Millî Eğitim Müdürü

EK-6

Evrak Tarih ve Sayısı: 25/09/2019-E.72470

T.C.

İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ

Dış Hekimliği Fakültesi Dekanlığı

Sayı : 63482122-020
Konu : Olurlar, Onaylar

REKTÖRLÜK MAKAMINA

İlgi : Öğrenci İşleri Daire Başkanlığının 25.09.2019 tarih ve 72414 sayılı yazısı.

İlgi yazı gereğince Üniversitemiz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Psikolojik Danışma ve Rehberlik Bilim Dalı Doktora öğrencisi Ezgi SUMBAS, Doç. Dr. Özcan SEZER'in danışmanlığında, yürütmekte olduğu "Ergenlerin, Genç Yetişkinlerin ve Orta Yetişkinlerin Kardeş İlişkilerinin İncelenmesi" konulu anketi uygulaması Dekanlığımızca uygun görülmüştür.

Bilgilerinize arz ederim.

e-İmzalıdır

Prof.Dr. Alaadin POLAT
Dekan

İnönü Üniversitesi Dış Hekimliği Fakültesi
Telefon No: 0422 341 11 00 Faks No: 422 341 11 07
E-Posta: dean@inonu.edu.tr İnternet Adresi:
<http://www.inonu.edu.tr/tr/cms/dishkimligi>

Bilgi İçin: Abdulrahim ÖZELÇİ
Unvan: Yazı İşleri Sorumlusu
Telefon No: 488 341 11 06

Bu belge 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5. Maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Evrak Tarih ve Sayısı: 26/09/2019-E.72685

T.C.

İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ

Eczacılık Fakültesi Dekanlığı

Sayı : 16339068-300
Konu : Uygulama İzni (Ezgi SUMBAS)

REKTÖRLÜK MAKAMINA

İlgi : İnönü Üniversitesi Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı'nın 25/09/2019 tarih ve E.72414 sayılı yazısı.

İlgi yazı ile belirtilen Üniversitemiz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Psikolojik Danışma ve Rehberlik Bilim Dalı Doktora öğrencisi Ezgi SUMBAS'ın, Doç. Dr. Özcan SEZER danışmanlığında, yürütmekte olduğu "Ergenlerin, Genç Yetişkinlerin ve Orta Yetişkinlerin Kardeş İlişkilerinin İncelenmesi" konulu anket çalışmasına ilişkin talebi Dekanlığımızca uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

e-İmzadır

Prof.Dr. Süleyman SANDAL
Dekan

İnönü Üniversitesi Eczacılık Fakültesi
Telefon No: 7181 Faks No: 0422341 12 17
E-Posta: eczacilik@inonu.edu.tr İnternet Adresi:
<https://www.inonu.edu.tr/tr/cms/eczacilik>

Bilgi İçin: Şadiye ÖZYURT
Unvan: Bilgisayar İşlemcisi

Bu belge 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5. Maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Evrak Tarih ve Sayısı: 26/09/2019-E.72735

T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ

Eğitim Fakültesi Dekanlığı

Sayı : 92512750-300
Konu : Uygulama İzni (Ezgi SUMBAS)

REKTÖRLÜK MAKAMINA

İlgi : 25/09/2019 tarihli ve 72414 sayılı yazınız,

Üniversitemiz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Psikolojik Danışma ve Rehberlik Bilim Dalı Doktora öğrencisi Ezgi SUMBAS, Doç. Dr. Özcan SEZER danışmanlığında, yürütmekte olduğu "Ergenlerin, Genç Yetişkinlerin ve Orta Yetişkinlerin Kardeş İlişkilerinin İncelenmesi" konulu tez çalışması kapsamında, Fakültemizde anket uygulamasında Dekanlığımızca bir sakınca bulunmamaktadır.

Gereğini ve bilgilerinizi arz ederim.

e-İmzalıdır
Prof.Dr. Nevzat BAYRI
Dekan V.

İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi A Blok Merkez Kampüsü/44280 Malatya
Telefon No: 0 422 3774188- 0 422 3774242 Faks No: 0 422 3410042
E-Posta: egitim_dekanlik@inonu.edu.tr İnternet Adresi:
<https://www.inonu.edu.tr/tr/cms/egitim>

Bilgi İçin: Yunus YASAN
Unvan: Memur
Telefon No: 4223774188

Bu belge 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5. Maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Evrak Tarih ve Sayısı: 26/09/2019-E.72774

T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ

Hemşirelik Fakültesi Dekanlığı

Sayı : 20176953-300
Konu : Uygulama İzni (Ezgi SUMBAS)

REKTÖRLÜK MAKAMINA

İlgi : 25/09/2019 tarihli ve 72414 sayılı yazınız,

Üniversitemiz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Psikolojik Danışma ve Rehberlik Bilim Dalı Doktora öğrencisi Ezgi SUMBAS'ın, Doç. Dr. Özcan SEZER danışmanlığında "Ergenlerin, Genç Yetişkinlerin ve Orta Yetişkinlerin Kardeş İlişkilerinin İncelenmesi" konulu tez çalışması gereği olarak anket uygulamasını Fakültemizde yapma talebi Dekanlığımızca uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

e-İmzalıdır
Prof.Dr. Rukuye AYLAZ
Dekan

İnönü Üniversitesi Merkez Kampüsü 44280 Malatya
Telefon No: 0 422 377 30 00 Faks No: 0 422 341 00 32
E-Posta: rektorluk@inonu.edu.tr İnternet Adresi: <https://www.inonu.edu.tr/>

Bilgi İçin: Miraç BOZDERE
Unvan: Memur
Telefon No: 04223411338-1212

Bu belge 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5. Maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Evrak Tarih ve Sayısı: 26/09/2019-E.72657

T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ

Hukuk Fakültesi Dekanlığı

Sayı : 65434630-300
Konu : Uygulama İzni (Ezgi SUMBAS)**REKTÖRLÜK MAKAMINA**
(Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)

İlgi : Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı'nın 25.09.2019 tarih ve E.72414 sayılı yazısı.

Üniversitemiz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Psikolojik Danışma ve Rehberlik Bilim Dalı Doktora öğrencisi Ezgi SUMBAS, Doç.Dr. Özcan SEZER danışmanlığında, yürütmekte olduğu "Ergenlerin, Genç Yetişkinlerin ve Orta Yetişkinlerin Kardeş İlişkilerinin İncelenmesi" konulu tez çalışmasını yapması Dekanlığımızca uygun bulunmuştur.

Gereğini bilgilerinize arz ederim.

e-İmzalıdır
Dr. Öğr. Üyesi İbrahim DURHAN
Dekan a.
Dekan Yardımcısı

İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi, 44280 Merkez Kampüsü, Battalgazi/Malazgirt
Telefon No: 0 422 377 46 80 Faks No: 0 422 377 46 81
E-Posta: hukuk@inonu.edu.tr İnternet Adresi: <http://www.inonu.edu.tr/cms/hukuk>

Bilgi İçin: Emine ÖZCAN
Unvan: Yazı İşleri Sorumlusu
Telefon No: 4223774680

Bu belge 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5. Maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Evrak Tarih ve Sayısı: 27/09/2019-E.72961

T.C.

İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ

Spor Bilimleri Fakültesi Dekanlığı

Sayı : 21619327-300
Konu : Uygulama İzni (Ezgi SUMBAS)

REKTÖRLÜK MAKAMINA
(Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)

İlgi : 25/09/2019 tarihli ve 72414 sayılı yazımız,

Üniversitemiz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Psikolojik Danışma ve Rehberlik Bilim Dalı Doktora öğrencisi Ezgi SUMBAS, Doç. Dr. Özcan SEZER danışmanlığında, yürütmekte olduğu "Ergenlerin, Genç Yetişkinlerin ve Orta Yetişkinlerin Kardeş İlişkilerinin İncelenmesi" konulu tez çalışması gereği olarak Fakültemizde anket yapma isteği Dekanlığımızca uygun bulunmuştur.

Gereğini bilgilerinize arz ederim.

e-İmzalıdır
Prof.Dr. Rifat GÜNEŞ
Dekan V.

Spor Bilimleri Fakültesi/Malatya
Telefon No: 04223411109-04223411153 Faks No: 4223411153
E-Posta: besyo@inonu.edu.tr İnternet Adresi: www.inonu.edu.tr/cms/besyo

Bilgi İçin: Guler CANPOLAT
Unvan: Bilgisayar İşletmeni
Telefon No: 4223411109

Bu belge 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5. Maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Evrak Tarih ve Sayısı: 27/09/2019-E.73356

T.C.

İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ

Tıp Fakültesi Dekanlığı

Sayı : 14584264-044
Konu : Anket Çalışma İzni

REKTÖRLÜK MAKAMINA

İlgi : İ.Ü. Öğrenci İşleri Daire Başkanlığının 25.09.2019 tarih ve 72414 sayılı yazısı.

İlgide kayıtlı yazıya istinaden; Üniversitemiz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Psikolojik Danışma ve Rehberlik Bilim Dalı Doktora Öğrencisi Ezgi SUMBAŞ, Doç.Dr. Özcan SEZER danışmanlığında, yürütmekte olduğu "Ergenlerin, Genç Yetişkinlerin ve Orta Yetişkinlerin Kardeş İlişkilerinin İncelenmesi" başlıklı anket çalışmasını Fakültemizde yapma talebi Dekanlığımızca uygun bulunmuştur.

Gereğini bilgilerinize arz ederim.

e-İmzalıdır

Prof.Dr. Mahmut DURMUŞ
Dekan

Tıp Fakültesi Dekanlığı

Telefon No: 3410660 Faks No: 3410036

E-Posta: tip@inonu.edu.tr İnternet Adresi: <http://www.inonu.edu.tr/cms/typ>

Bilgi İçin: Neva DEMİR

Unvan: Mentor

Telefon No: 3410660 / 1210

Evrak Tarih ve Sayısı: 27/09/2019-E.72986

T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ

İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dekanlığı

Sayı : 51163491-300
Konu : Uygulama İzni (Ezgi SUMBAS)

REKTÖRLÜK MAKAMINA

İlgi : 25/09/2019 tarihli ve 72414 sayılı yazınız,

İlgi yazınızda belirtilen, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Psikolojik Danışma ve Rehberlik Bilim Dalı Doktora öğrencisi Ezgi SUMBAS, Doç. Dr. Özcan SEZER danışmanlığında, yürütmekte olduğu "Ergenlerin, Genç Yetişkinlerin ve Orta Yetişkinlerin Kardeş İlişkilerinin İncelenmesi" konulu tez çalışması gereği uygulanacak anket Dekanlığımızca uygun bulunmuştur.

Gereğini bilgilerinize arz ederim.

e-imzalıdır
Prof.Dr. Recep KARABULUT
Dekan V.

İnönü Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, 44280 Merkez Kampüsü,
Battalgazi/Malatya
Telefon No: 4223410043 Faks No: 4223410438
E-Posta: iibf@inonu.edu.tr İnternet Adresi: www.inonu.edu.tr/cms/iibf

Bilgi İçin: Hilal YILDIZ

Unvan: Memur
Telefon No: 422-3410624

Bu belge 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5. Maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Evrak Tarih ve Sayısı: 26/09/2019-E.72668

T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ

İlahiyat Fakültesi Dekanlığı

Sayı : 53842159-300
Konu : Uygulama İzniREKTÖRLÜK MAKAMINA
(Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)

İlgi : Öğrenci İşleri Daire Başkanlığının 25/09/2019 tarih ve - E.72414 sayılı yazısı

İlgi yazı ile Üniversitemiz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Psikolojik Danışma ve Rehberlik Bilim Dalı Doktora öğrencisi Ezgi SUMBAS, Doç. Dr. Özcan SEZER danışmanlığında, yürütmekte olduğu "Ergenlerin, Genç Yetişkinlerin ve Orta Yetişkinlerin Kardeş İlişkilerinin İncelenmesi" konulu tez çalışması kapsamında anket yapmak istemesi fakültemiz tarafından uygun görülmüştür.

Gereğini bilgilerinize arz ederim.

e-inzalıdır
Prof.Dr. Fikret KARAMAN
Dekan

İnönü Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, 44280 Merkez Kampüsü, Battalgazi/Malazgirt
Telefon No: 0422 3410071 Faks No: 0422 3410061
E-Posta: ilahiyat@inonu.edu.tr İnternet Adresi: <https://www.inonu.edu.tr/tr/>

Bilgi İçin: Fatma İnci Salman
Unvan: Memur
Telefon No: 4223773200

Bu belge 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5. Maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Evrak Tarih ve Sayısı: 15/10/2019-E.78841

T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ

İletişim Fakültesi Dekanlığı

Sayı : 24106339-730.08.03
Konu : Anketler

REKTÖRLÜK MAKAMINA

Üniversitemiz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Psikolojik Danışma ve Rehberlik Bilim Dalı Doktora öğrencisi Ezgi SUMBAS'ın, Doç. Dr. Özcan SEZER danışmanlığında yürütmekte olduğu "Ergenlerin, Genç Yetişkinlerin ve Orta Yetişkinlerin Kardeş İlişkilerinin İncelenmesi" konulu tez çalışmasını Fakültemizde uygulama talebi Dekanlığımızca uygun görülmüştür.
Gereğini arz ederim.

e-İmzalıdır
Prof.Dr. Mehmet ÖNAL
Dekan

İnönü Ü. İletişim F. Merkez Kampüsü 44280 Malatya
Telefon No: 0 422 341 01 53 Faks No: 0 422 341 01 63
E-Posta: rts@inonu.edu.tr İnternet Adresi: <https://www.inonu.edu.tr/tr/cms/its>

Bilgi İçin: Serpil HAZMAN
Unvan: Yazı İşleri Sorumlusu
Telefon No: 422 341 01 53

Bu belge 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5. Maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

EK-7

ERGEN FORMU

Görüşme Protokol Konusu: Kardeş İlişkileri Bağlanma, Öznel İyi Oluş ve Yalnızlığı Nasıl Yordamaktadır?

Görüşme Saati:

Görüşme Tarihi:

Görüşme Yeri:

Görüşmeci:

Görüşülen Kişi:

Görüşmecinin Beden Dili:

Merhaba, benim adım Ezgi SUMBAS, İnönü Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışma Anabilim dalında araştırma görevlisiyim. Kardeş ilişkilerinin yalnızlığını, diğer insanlarla ilişkinizi ve kendinizi değerlendirme biçiminizi nasıl etkilediğini anlamaya yönelik bir araştırma yapmaktayız. Bizimle paylaşacağın bilgilerin kardeş ilişkileri konusunda alana katkı sağlamasını bekliyoruz. Sizden istediğim kardeşinle yaşadıklarını açık ve içten bir şekilde bizimle paylaşmandır. Katkılarını için şimdiden teşekkür ediyorum.

Görüşmemize geçmeden önce, bu görüşmede alacağım ses kayıtlarına benim ve bu çalışmada bulunan danışmanın dışında kimsenin ulaşamayacağını belirtmek isterim. Buradan elde ettiğimiz bilgileri raporaştırarak doktora tezimi oluşturacağız ve daha sonra bilimsel bir yayına dönüştüreceğiz. Tezimde ve bu yayında istersen gerçek ismini, istersen senin de belirleyebileceğin bir kod isim kullanabiliriz. Araştırma raporunu bitirdikten sonra bu raporun geniş özetini sana telefon ya da mail yolu ile göndereceğiz ve onayını aldıktan sonra tezime ekleyeceğiz ve yayına dönüştüreceğiz.

Görüşme sonunda istemediğin yerlere ilişkin kayıtları silebiliriz. Görüşmeye başlamadan önce sormak istediğin herhangi bir sorun veya belirtmek istediğin bir düşünce var mı? İzin verersen görüşmeye başlamak istiyorum.

Sorular:

1-Kardeşinizle ilişkinizi nasıl değerlendirirsiniz? (Devam sorular: Kardeşinizle ilişkinizin annenize yansıyan bir yönü var mı? Annenizin sizinle ve diğer kardeşlerinizle olan ilişki ve etkileşimlerini düşündüğünüzde neler hissediyorsunuz? Annenizin sizinle ve kardeşlerinizle olan ilişki ve etkileşimleri sizin kardeşlerinizle olan ilişkilerinize nasıl yansıyor?)

2- Kardeşinizle ilişkiniz arkadaşlarınızla ilişkinizi nasıl etkiliyor?

3- Kardeşinizle ilişki ve etkileşiminiz çevrenizdeki diğer insanlarla olan ilişkilerinizi nasıl etkiliyor? (Devam sorular: Babanızla, diğer kardeşlerinizle, yakın çevrenizle ilişkilerinizi nasıl etkiliyor?)

4-Yaşamınızı genel olarak göz önüne aldığınızda yalnız kalmak hakkında ne düşünüyorsunuz? (Devam sorular: Yalnız kalmak istediğiniz zamanlar oldu mu? Kardeşinizin olması yalnızlığa dair bu düşüncelerinizi nasıl etkiliyor? Kardeşinizle paylaşımınız yalnızlık durumunuzu nasıl etkiliyor?)

5-Kardeşinizin olması hayatınızın iyi olmasını nasıl etkiliyor? (Devam sorular: Kardeşiniz günlük hayatınızın neresinde yer almaktadır? Kardeşinizin günlük hayatınızdaki varlığının olumlu ya da olumsuz sonuçlarının sebeplerinin kim ya da neler olduğunu düşünüyorsunuz?)

(Bu röportajda yer alan kişiye teşekkür ederiz. Gizliliğin korunmasını sağlarız, yanıtlar ve gelecekteki olası görüşmelerden bahsederiz.)

GENÇ YETİŞKİN FORMU

Görüşme Protokol Konusu: Kardeş İlişkileri Bağlanma, Öznel İyi Oluş ve Yalnızlığı Nasıl Yordamaktadır?

Görüşme Saati:

Görüşme Tarihi:

Görüşme Yeri:

Görüşmecisi:

Görüşülen Kişi:

Görüşmecinin Beden Dili:

Merhaba, benim adım Ezgi SUMBAS, İnönü Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışma Anabilim dalında araştırma görevlisyim. Kardeş ilişkilerinin yalnızlığını, diğer insanlarla ilişkinizi ve kendinizi değerlendirme biçiminizi nasıl etkilediğini anlamaya yönelik bir araştırma yapmaktayız. Bizimle paylaşacağın bilgilerin kardeş ilişkileri konusunda alana katkı sağlamasını bekliyoruz. Sizden istediğim kardeşinle yaşadıklarını açık ve içten bir şekilde bizimle paylaşmandır. Katkıları için şimdiden teşekkür ediyorum.

Görüşmemize geçmeden önce, bu görüşmede alacağım ses kayıtlarına benim ve bu araştırmada bulunan danışmanın dışında kimsenin ulaşamayacağını belirtmek isterim. Buradan elde ettiğimiz bilgileri raporaştırarak doktora tezimi oluşturacağız ve daha sonra bilimsel bir yayına dönüştüreceğiz. Tezimde ve bu yayında sizin de belirleyebileceğin bir kod isim kullanabiliriz. Araştırma raporunu bitirdikten sonra bu raporun geniş özetini sana telefon ya da mail yolu ile göndereceğiz ve onayını aldıktan sonra tezime ekleyeceğiz ve yayına dönüştüreceğiz.

Görüşme sonunda istemediğin yerlere ilişkin kayıtları silebiliriz. Görüşmeye başlamadan önce sormak istediğin herhangi bir sorun veya belirtmek istediğin bir düşüncen var mı? İzin verersen görüşmeye başlamak istiyorum.

Sorular:

1-Kardeşinizle ilişkinizi nasıl değerlendirirsiniz? (Devam sorulan: Kardeşinizle ilişkinizin annenize yansıyan bir yönü var mı? Annenizin sizinle ve diğer kardeşlerinizle olan ilişki ve etkileşimlerini düşündüğünüzde neler hissediyorsunuz? Annenizin sizinle ve kardeşlerinizle olan ilişki ve etkileşimleri sizin kardeşlerinizle olan ilişkilerinize nasıl yansıyor?)

2- Kardeşinizle ilişkiniz partnerinizle ilişkinizi nasıl etkiliyor? (Varsa)

3- Kardeşinizle ilişki ve etkileşiminiz çevrenizdeki diğer insanlarla olan ilişkilerinizi nasıl etkiliyor? (Devam sorulan: Babanızla, diğer kardeşlerinizle, yakın çevrenizle ve arkadaşlarınızla ilişkilerinizi nasıl etkiliyor?)

4- Yaşamınızı genel olarak göz önüne aldığınızda yalnız kalmak hakkında ne düşünüyorsunuz? (Devam sorulan: Yalnız kalmak istediğiniz zamanlar oldu mu? Kardeşinizin olması yalnızlığa dair bu düşüncelerinizi nasıl etkiliyor? Kardeşinizle paylaşımınız yalnızlık durumunuzu nasıl etkiliyor?)

5-Kardeşinizin olması hayatınız iyi olmasını nasıl etkiliyor? (Devam sorulan: Kardeşiniz günlük hayatınızın neresinde yer almaktadır? Kardeşinizin günlük hayatınızdaki varlığının olumlu ya da olumsuz sonuçlarının sebeplerinin kim ya da neler olduğunu düşünüyorsunuz?)

(Bu röportajda yer alan kişiye teşekkür ederiz. Gizliliğin korunmasını sağlarız, yanıtlar ve gelecekteki olası görüşmelerden bahsederiz.)

ORTA YETİŞKİN FORMU

Görüşme Protokol Konusu: Kardeş İlişkileri Bağlanma, Öznel İyi Oluş ve Yalnızlığı Nasıl Yordamaktadır?

Görüşme Saati:

Görüşme Tarihi:

Görüşme Yeri:

Görüşmecisi:

Görüşülen Kişi:

Görüşmecinin Beden Dili:

Merhaba, benim adım Ezgi SUMBAS, İnönü Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışma Anabilim dalında araştırma görevlisyim. Kardeş ilişkilerinin yalnızlığını, diğer insanlarla ilişkinizi ve kendinizi değerlendirme biçiminizi nasıl etkilediğini anlamaya yönelik bir araştırma yapmaktayız. Bizimle paylaşacağın bilgilerin kardeş ilişkileri konusunda alana katkı sağlamasını bekliyoruz. Sizden istediğim kardeşinle yaşadıklarını açık ve içten bir şekilde bizimle paylaşmandır. Katkılarını için şimdiden teşekkür ediyorum.

Görüşmemize geçmeden önce, bu görüşmede alacağım ses kayıtlarına benim ve bu çalışmada bulunan danışmanım dışında kimsenin ulaşamayacağını belirtmek isterim. Buradan elde ettiğimiz bilgileri raporlaştırarak doktora tezimi oluşturacağız ve daha sonra bilimsel bir yayına dönüştüreceğiz. Tezimde ve bu yayında istersen gerçek ismini, istersen senin de belirleyebileceğin bir kod isim kullanabiliriz. Araştırma raporunu bitirdikten sonra bu raporun geniş özetini sana telefon ya da mail yolu ile göndereceğiz ve onayını aldıktan sonra tezime ekleyeceğiz ve yayına dönüştüreceğiz.

Görüşme sonunda istemediğin yerlere ilişkin kayıtları silebiliriz. Görüşmeye başlamadan önce somak istediğin herhangi bir sorun veya belirtmek istediğin bir düşünce var mı? İzin verersen görüşmeye başlamak istiyorum.

Sorular:

1-Kardeşinizle ilişkinizi nasıl değerlendirirsiniz? (Devam soruları: Kardeşinizle ilişkinizin annenize yansıyan bir yönü var mı? Annenizin sizinle ve diğer kardeşlerinizle olan ilişki ve etkileşimlerini düşündüğünüzde neler hissediyorsunuz? Annenizin sizinle ve kardeşlerinizle olan ilişki ve etkileşimleri sizin kardeşlerinizle olan ilişkilerinize nasıl yansıyor?)

2- Kardeşinizle ilişkiniz eşinizle ilişkinizi nasıl etkiliyor? (Varsa)

3- Kardeşinizle ilişki ve etkileşiminiz çevrenizdeki diğer insanlarla olan ilişkilerinizi nasıl etkiliyor? (Devam soruları: Babanızla, diğer kardeşlerinizle, çocuklarınızla, yakın çevrenizle ve arkadaşlarınızla ilişkilerinizi nasıl etkiliyor?)

4- Yaşamınızı genel olarak göz önüne aldığınızda yalnız kalmak hakkında ne düşünüyorsunuz? (Devam soruları: Yalnız kalmak istediğiniz zamanlar oldu mu? Kardeşinizin olması yalnızlığa dair bu düşüncelerinizi nasıl etkiliyor? Kardeşinizle paylaşımınız yalnızlık durumunuzu nasıl etkiliyor?)

5-Kardeşinizin olması hayatınızı iyi olmasını nasıl etkiliyor? (Devam soruları: Kardeşiniz günlük hayatınızın neresinde yer almaktadır? Kardeşinizin günlük hayatınızdaki varlığının olumlu ya da olumsuz sonuçlarının sebeplerinin kim ya da neler olduğunu düşünüyorsunuz?)

(Bu röportajda yer alan kişiye teşekkür ederiz. Gizliliğin korunmasını sağlarız, yanıtlar ve gelecekteki olası görüşmelerden bahsederiz.)